

Nordea

Årsrapport 2016

Nordea Bank Norge

Nordeas visjon er å være en Great European Bank, anerkjent for sine medarbeidere som skaper betydelig verdi for kunder og aksjonærer. Vi gjør det mulig for kundene å nå sine mål ved å tilby et vidt spekter av produkter, tjenester og løsninger innenfor bank, kapitalforvaltning og forsikring. Nordea har rundt 11 millioner kunder, rundt 600 salgskontorer og er blandt de ti største fullservice bankene i Europa målt etter markedsverdi. Nordea aksjen er notert på NASDAQ Stockholm, NASDAQ Helsinki og NASDAQ København.

Innhold

Hovedtall	4
Kvartalsvis utvikling	5
Fem år i sammendrag	6

Styrets årsberetning

Konsernets organisering	7
Utviklingen i makroøkonomien og finansmarkedet	7
Forretningsutvikling i 2016	8
Resultatsammendrag for 2016	8
Kommentarer til balansen	
- finansiell struktur	9
Overføringer og disponeringer	9
Nordeas funding- og likviditetsaktiviteter	10
Poster utenom balansen	10
Annen informasjon	10
Risiko-, likviditets- og kapitalstyring	10
Styringsprinsipper og kontroll	10
Risikostyring	12
Motpartsrisiko	15
Markedsrisiko	15
Operasjonell risiko	16
Likviditetsrisiko	18
Kapitalstyring	19
Nye regelverk	20
Internkontroll og risikostyring knyttet til finansiell rapportering	22
People	23
Rettstvister	25
Hendelser etter balansedagen	25
Samfunnsansvar(CSR) og miljømessige forhold	25
Utsikter 2017	27

Årsregnskap

Årsregnskap - innholdsfortegnelse	28
Resultatregnskap	29
Totalresultat	30
Balanse	31
Oppstilling over endringer i egenkapitalen	32
Kontantstrømoppstilling	34
Noter til årsregnskapet	36
Revisjonsberetning	105
Erklæring fra Styrets medlemmer og administrerende direktør	112
Styrets sammensetning	113

Nordea Bank Norge Konsern

Hovedtall

Konsern

Volum, hovedposter

	2016	2015	Endring %	2014	2013	2012
Sum driftsinntekter, NOKm	12 804	12 829	0	13 173	12 685	12 083
Sum driftskostnader ² , NOKm	4 383	5 364	-18	5 498	4 725	4 989
Resultat før tap ² , NOKm	8 421	7 465	13	7 675	7 960	7 094
Netto tap på utlån, NOKm	1 538	770	100	821	1 401	958
Driftsresultat ² , NOKm	6 883	6 695	3	6 854	6 559	6 136
Resultat ² , NOKm	5 217	5 123	2	4 963	4 701	4 440
Utlån til kunder, NOKbn	514,1	512,0	0	499,9	462,8	456,0
Innskudd og lån fra kunder, NOKbn	239,3	240,4	0	236,8	218,9	219,0
Egenkapital ² , NOKbn	61,6	56,6	9	45,1	40,8	35,9
Sum eiendeler ^{2,3} , NOKbn	669,4	660,4	1	649,7	598,1	574,0

Nøkkeltall

	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat per aksje ² , NOK	9,5	9,3	9,0	8,5	8,1
Egenkapital per aksje ^{1,2} , NOK	111,8	102,7	81,8	74,0	65,1
Antall aksjer ¹ , millioner	551	551	551	551	551
Avkastning på egenkapitalen ² , %	8,9	9,9	11,6	12,3	14,5
Avkastning på eiendeler ¹ , %	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kostnader i % av inntekter ²	34	42	42	37	42
Tap i forhold til utlån, basispunkter	30	15	16	30	19
Ren kjernekapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	29,8	25,2	21,7	17,8	14,6
Kjernekapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	31,9	27,4	24,2	20,0	16,7
Kapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	34,4	29,6	26,3	21,3	17,6
Ren kjernekapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	17,0	15,7	12,7	12,5	10,7
Kjernekapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	18,2	17,0	14,2	14,0	12,3
Kapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	19,7	18,4	15,4	15,0	13,0
Ren kjernekapital ¹ , NOKm	61 078	55 674	44 552	40 019	33 774
Kjernekapital ¹ , NOKm	65 476	60 351	49 739	44 978	38 589
Beregningsgrunnlag, etter overgangsregler ¹ , NOKmrd	359	354	351	321	314
Antall årsverk ¹	2 714	2 645	2 703	2 862	2 889

¹⁾ Ved utgangen av perioden.

²⁾ Tall for 2012 er omarbeidet grunnet implementering av IAS 19 Ansattelytelser i 2013.

³⁾ Tall for 2012 er omarbeidet grunnet endring i prinsipp angående obligasjoner med fremtidig oppstart.

Kvartalsvis utvikling¹

NOKm	4. kv 2016	3. kv 2016	2. kv 2016	1. kv 2016	4. kv 2015	3. kv 2015	2. kv 2015	1. kv 2015	2016	2015
Netto renteinntekter	2 315	2 381	2 354	2 278	2 307	2 350	2 292	2 385	9 328	9 334
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	731	656	724	640	605	658	650	687	2 751	2 600
Netto gevinst/tap på poster vurdert til virkelig verdi	77	182	152	77	16	- 26	106	306	488	402
Resultat på investeringer etter egenkapitalmetoden	13	- 63	37	20	49	140	33	35	7	257
Andre inntekter	70	46	64	50	104	44	46	42	230	236
Sum driftsinntekter	3 206	3 202	3 331	3 065	3 081	3 166	3 127	3 455	12 804	12 829
Generelle administrasjonskostnader:										
Personalkostnader	- 73	- 720	- 733	- 715	-1 012	- 757	- 745	- 775	-2 241	-3 289
Andre kostnader	- 611	- 445	- 484	- 458	- 602	- 446	- 440	- 452	-1 998	-1 940
Avskrivning, amortisering og nedskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	- 32	- 44	- 32	- 36	- 37	- 33	- 33	- 32	- 144	- 135
Sum driftskostnader	- 716	-1 209	-1 249	-1 209	-1 651	-1 236	-1 218	-1 259	-4 383	-5 364
Resultat før tap	2 490	1 993	2 082	1 856	1 430	1 930	1 909	2 196	8 421	7 465
Tap på utlån	- 244	- 679	- 354	- 261	- 196	- 122	- 190	- 262	-1 538	- 770
Driftsresultat	2 246	1 314	1 728	1 595	1 234	1 808	1 719	1 934	6 883	6 695
Skattekostnad	- 563	- 344	- 409	- 350	- 185	- 461	- 469	- 457	-1 666	-1 572
Resultat for perioden	1 683	970	1 319	1 245	1 049	1 347	1 250	1 477	5 217	5 123

¹ Den kvartalsmessige fordelingen er urevidert

Nordea Bank Norge konsern - Fem år i sammendrag

Resultatregnskap

NOKm	2016	2015	2014	2013	2012
Netto renteinntekter	9 328	9 334	9 808	9 391	8 896
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	2 751	2 600	2 668	2 440	2 412
Netto resultat på poster til virkelig verdi	488	402	620	512	456
Egenkapitalmetoden	7	257	-58	139	136
Andre inntekter	230	236	135	203	183
Sum driftsinntekter	12 804	12 829	13 173	12 685	12 083
Generelle administrasjonskostnader:					
Personalkostnader	-2 241	-3 289	-3 188	-2 674	-2 930
Andre kostnader	-1 998	-1 940	-1 948	-1 900	-1 856
Avskrivning, amortisering og nedskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	-144	-135	-362	-151	-203
Sum driftskostnader	-4 383	-5 364	-5 498	-4 725	-4 989
Driftsresultat før tap på utlån	8 421	7 465	7 675	7 960	7 094
Netto tap på utlån	-1 538	-770	-821	-1 401	-958
Driftsresultat	6 883	6 695	6 854	6 559	6 136
Skattekostnad	-1 666	-1 572	-1891	-1858	-1696
Resultat	5 217	5 123	4 963	4 701	4 440

Balanse

NOKm	2016	2015	2014	2013	2012
Kontanter og innskudd i sentralbanker	8 815	6 860	2 499	2 600	3 836
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner	18 499	14 131	17 863	33 076	17 798
Utlån til kunder	514 137	512 018	499 922	462 772	455 990
Rentebærende verdipapirer	117 125	107 935	92 966	83 931	83 057
Derivater	4 561	11 612	11 951	5 190	1 466
Andre eiendeler	6 304	7 886	24 539	10 551	11 532
Sum eiendeler	669 441	660 442	649 740	598 120	573 679
Innskudd fra kredittinstitusjoner	248 494	240 430	236 754	218 862	218 952
Innskudd og lån fra kunder	239 332	90 759	84 664	70 977	65 793
Ustedte verdipapirer	93 256	1 622	1 732	1 508	2 075
Derivater	2 879	10 625	9 471	8 294	7 879
Ansvarlig lånekapital	10 459	14 901	32 946	14 558	14 074
Annen gjeld	13 401	45 120	45 120	40 775	35 909
Egenkapital	61 620	56 644	45 120	40 775	35 909
Sum gjeld og egenkapital	669 441	660 442	649 740	598 120	573 679

Nøkkeltall

	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat per aksje ² , NOK	9,5	9,3	9,0	8,5	8,1
Egenkapital per aksje ^{1,2} , NOK	111,8	102,7	81,8	74,0	65,1
Antall aksjer ¹ , millioner	551	551	551	551	551
Avkastning på egenkapitalen ² , %	8,9	9,9	11,6	12,3	14,5
Avkastning på eiendeler ¹ , %	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kostnader i % av inntekter ²	34	42	42	37	42
Tap i forhold til utlån, basispunkter	30	15	16	30	19
Ren kjernekapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	29,8	25,2	21,7	17,8	14,6
Kjernekapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	31,9	27,4	24,2	20,0	16,7
Kapitaldekning, før overgangsregler ¹ , %	34,4	29,6	26,3	21,3	17,6
Ren kjernekapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	17,0	15,7	12,7	12,5	10,7
Kjernekapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	18,2	17,0	14,2	14,0	12,3
Kapitaldekning, etter overgangsregler ¹ , %	19,7	18,4	15,4	15,0	13,0
Ren kjernekapital ¹ , NOKm	61 078	55 674	44 552	40 019	33 774
Kjernekapital ¹ , NOKm	65 476	60 351	49 739	44 978	38 589
Beregningsgrunnlag, etter overgangsregler ¹ , NOKmrd	359	354	351	321	314
Antall årsverk ¹	2 714	2 645	2 703	2 862	2 889

¹ Ved utgangen av perioden.

² Tall for 2012 er omarbeidet grunnet implementering av IAS 19 Ansattøyelser i 2013.

³ Tall for 2012 er omarbeidet grunnet endring i prinsipp angående obligasjoner med fremtidig oppstart.

Styrets beretning¹

I denne rapporten brukes benevnelsene "Nordea Bank Norge", "NBN", "NBN-konsernet" og "konsernet" til Nordea Bank Norge ASA og datterselskapene, mens "NBN ASA" og "morselskap" viser til morselskapet Nordea Bank Norge ASA. Nordea Bank Norge ASA er et heleid datterselskap av Nordea Bank AB (publ), som er morselskapet i Nordea-konsernet. "Nordea" og "Nordea-konsernet" viser til Nordea Bank AB (publ) og dets datterselskaper.

Nordea Bank Norge ASA er hjemmehørende i Oslo. Organisasjonsnummeret er 911 044 110.

Konsernorganisasjonen

Som en del av Nordea-konsernet driver NBN bankvirksomhet. All virksomhet i NBN er integrert med virksomheten i Nordea-konsernet, og konsernets årsberetning med virksomhet og resultater per forretningsområde omfatter også NBNs virksomhet.

Datterselskaper og utenlandske filialer

NBN ASA har datterselskaper i Norge. De viktigste er Nordea Eiendoms kreditt AS (NE) og Nordea Finans Norge AS (NFN). NBN ASA har ingen bankkontoret i utlandet etter at kontorene i New York og Cayman Island ble stengt i 2013. NBN ASA har ingen utenlandske representasjonskontorer.

I de følgende avsnittene presenteres og kommenteres tall for NBN-konsernet. Forskjellen mellom tallene for NBN-konsernet og morselskapet er i hovedsak liten, med unntak av oppsettet knyttet til obligasjoner med fortrinnsrett.

NE benyttes for å oppnå konkurransedyktig funding gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett med sikkerhet i boliglån. Risikoen i boliglånene ble overført til NE i 2010, og lånene ble fraregnet i NBN og innregnet i NE. NBN-konsernets tall er uendret. I 2016 utstedte NE obligasjoner med fortrinnsrett for i alt NOK 21,7mrd.

NFN har forretningsansvaret for finansieringsprodukter i Norge. Selskapets hovedprodukter er leasing, bilfinansiering, factoring og forbrukskreditter.

Juridisk struktur 2017

Innen utgangen av desember 2016 var fusjonsplanene godkjent av alle myndighetene. Med virkning fra 2. januar 2017 ble datterbankene i Danmark, Finland og Norge gjort om til filialer av det svenske morselskapet. Fusjonene vil gjøre det mulig å drive virksomheten som én bank, og en enklere juridisk struktur gjenspeiler i større grad den nordiske måten vi jobber på i dag. Vi viderefører engasjementet vårt i de respektive landene, og beslutningene skal fortsatt tas nær kunden, slik det alltid har vært gjort.

Pensjon, ytelsesbasert

NBN besluttet den 25. oktober å endre pensjonsavtalen med alle medarbeidere i Norge født i 1958 eller senere fra en ytelsesbasert til en innskuddsbasert pensjonsordning. Pensjonsrettighetene som er opparbeidet i den ytelsesbaserte pensjonsordningen plasseres i fripoliser og vil fortsatt bli presentert som ytelsesbaserte forpliktelser, fordi de blir stående i NBNs balanse, men forpliktelsene har blitt lavere fordi forutsetningene om fremtidige lønnsøkninger er fjernet. Dette har gitt en engangsgevinst, en reduksjon i personalkostnader, på NOK 654m inklusive sosiale kostnader i fjerde kvartal 2016. Samtidig har NBN endret innskuddsordningen for å gjøre den konkurransedyktig og er i henhold til norsk lov om foretakspensjon.

Utviklingen i makroøkonomien og finansmarkedet

Fjerde kvartal 2016 markerte slutten på et år preget av politisk usikkerhet. I USA vant republikanernes kandidat Donald Trump presidentvalget. I Europa avviste det italienske folket en lov som tillot endringer i den italienske grunnloven. Det førte til at Matteo Renzi trakk seg som statsminister i desember. Dessuten var det fortsatt usikkerhet om betingelsene knyttet til Storbritannias utgang fra EU. Den globale økonomien fortsatte å streve med lav vekst, lave investeringer, deflasjonspress og synkende handel på tvers av landegrensene. Veksten i Europa fortsatte i samme lave, men stabile tempo med 1,7 % (på årsbasis), støttet av innenlandsk etterspørsel. For å sette fart i inflasjonen lovet Den europeiske sentralbanken å forlenge de kvantitative lettelsene med ni ekstra måneder frem til desember 2017, men fastslo også at den kom til å senke sine månedlige kjøp innen mars. I USA steg den økonomiske veksten etter en vekst i investeringene på 1,7 % (på årsbasis). Arbeidsmarkedet er fortsatt solid, og det kom små tegn til inflasjonspress, som fikk den amerikanske sentralbanken til å øke renten med 0,25 % i desember, som forventet. Fremvoksende økonomier ble påvirket av lav handel og lave investeringer og nedgangen i den kinesiske økonomien, men tallene tyder likevel på økt tillit til næringslivet i Kina. Finansmarkedene reagerte positivt på Donald Trumps valgseier i USA, som førte til forventninger om økte finanspolitiske hjelpetiltak, høyere obligasjonsrenter og høyere aksjekurser. Spesielt det amerikanske aksjemarkedet opplevde en ny bestenotering i fjerde kvartal 2016, mens fremvoksende markeder reagerte mer negativt på valgresultatet i USA. Det europeiske aksjemarkedet endte 9,6 % opp i fjerde kvartal - og tjente inn tapet i året. Det amerikanske aksjemarkedet endte 3,2 % opp. Den amerikanske 10-årsrenten økte betydelig i kvartalet, med 85 basispunkter, mens den tyske 10-årsrenten økte med 33 basispunkter. EURUSD-kursen falt med 6,4 % til 1,05.

Vekstdata fra 3. kvartal viste tegn til en nedgang i den norske økonomien. Nedgangen i oljerelatert virksomhet tyngte fortsatt økonomien. Men i resten av økonomien

¹ Styret i Nordea Bank AB (publ), overtakende selskap i fusjonen mellom Nordea Bank Norge ASA og Nordea Bank AB (publ) med virkning 2. januar 2017.

var bildet ganske godt, og arbeidsledigheten var stabil. Den negative utviklingen i detaljhandelen så ut til å stabilisere seg, og detaljhandelen økte noe i fjerde kvartal. Boligprisene viste ingen tegn til svekkelse. I november var veksten på 11,5 % (på årsbasis). Kjerneinflasjonen sank i løpet av høsten og var 2,6 % i november etter å ha ligget over 3 % gjennom det meste av 2016. Norges Bank holdt styringsrenten uendret på 0,5 % på desembermøtet og signaliserte at de ikke forventer at det vil bli nødvendig med ytterligere rentenedsettelse. Renten på 10-årige statsobligasjoner økte med 44,5 basispunkter i fjerde kvartal til 1,63 %. Den handelsvektede norske kronen svekket seg med 2,0 %, og norske aksjer steg med 11,9 %.

Forretningsutvikling i 2016

Resultatet økte med 2 % i 2016 sammenliknet med 2015. Justert for engangsposter i 2015 restruktureringsavsetning på NOK 308m i fjerde kvartal) og 2016 (effekten av overgangen fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjon på NOK 654m i fjerde kvartal) gikk resultatet ned med 12 % sammenliknet med året før.

Fjoråret var et utfordrende år med rekordlave renter, uventede politiske hendelser og økende global uro. Det var ingen endring i samlede inntekter, i første rekke fordi lavere marginer på utlån utlignet økende utlånsvolumer og førte til netto renteinntekter på samme nivå som året før. Netto gebyr- og provisjonsinntekter ble positivt påvirket av en økning i utlånsrelaterte provisjoner. Resultatet fra tilknyttede selskaper vurdert etter egenkapitalmetoden gikk ned på grunn av en negativ effekt av lavere kredittmarginer.

Samlede kostnader sank med 18%. Ekskludert engangsposter i 2015 og 2016 så var samlede kostnader uendret. Tap i forhold til utlån gikk opp fra 15 basispunkter til 30 basispunkter som følge av en økning i netto tap på utlån på NOK 758m fra året før.

Nordea fortsatte arbeidet med endringsagendaen gjennom hele året. I juni ble det tatt et viktig skritt med den vellykkede lanseringen av det første produktet i vårt nye kjernesystem. Digitaliseringen var fortsatt hoveddriveren i forretningsområdene. Kundernes bruk av nett- og mobilløsninger øker raskt. Kundene skal kunne nå oss når som helst og hvor som helst. Hvert sjette kundemøte er nå et nettmøte.

Rett før sommeren ble Retail Banking delt inn i to nye forretningsområder, Personal Banking og Commercial & Business Banking. Endringen vil gi en organisering som er bedre tilpasset til de forskjellige kundebehovene, skjerpe kundefokuset og styrke gjennomføringsevnen i hvert av de to nye forretningsområdene.

I oktober inngikk Nordea et samarbeid med MobilePay i Danmark og Norge. Med dette samarbeidet får Nordeas kunder i Norge og Danmark enklere tilgang til en brukervennlig mobil betalingsløsning som utvikles løpende.

Commercial & Business Banking

Totalinntekten minsket noe grunnet reduserte utlånsvolumer og utlånsmarginer. Presset på utlånsmarginene oppveid av økende innskuddsmarginer og innskuddsvolumer. Netto tap på utlån var knyttet til noen få store enkeltkunder og en økning i gruppevis nedskrivninger.

Personal Banking

Samlede inntekter sank, i første rekke på grunn av presset på utlånsmarginene. Veksttakten i utlånsvolum er redusert, og innskuddsnivået er omtrent uendret når man sammenlikner gjennomsnittet ved utgangen av 2016 med 2015. Antallet nettmøter steg fra 15 % av alle møter i 2015 til 23 % av alle møter i 2016. Dette indikerer en endring i kundenes behov. Det var en marginal økning i tap på utlån som ligger på et nivå som indikerer lav risiko i utlånsporteføljen.

Wholesale Banking

Fastrente, valuta, råvarer og aksjer

Etter en treg start tok sikrings-aktiviteten seg opp gjennom hele året, både gjennom høy aktivitet innen valutasikring og rentesikring etter signaler om at den norske styringsrenten hadde nådd bunnen. Obligasjonsmarkedet har vært mer stabilt og også positivt (både høyrisiko og lavrisiko) selv om det bare var noen få høyrisikoutstedelser i andre halvdel av 2016. I begynnelsen av 2017 er markedet nå "åpent" for nye utstedelser av solide høyrisikoselskaper. Det har også vært god aktivitet innen investeringsprodukter.

Corporate & Investment Banking

Samlede inntekter i Corporate & Investment Banking steg i 2016 sammenliknet med 2015, hovedsakelig drevet av netto provisjonsinntekter fra utlån, garantier og rådgivning. Ved utgangen av 2016 var utlåns- og innskuddsvolumene uendret eller noe lavere enn året før. Lav oljepris og lavere lete- og produksjonsvirksomhet i olje- og gasselskapene innvirket fortsatt negativt på offshore-markedet. Dette bidro til høyere nedskrivninger for tap på utlån i 2016.

Resultatsammendrag for 2016

Inntekter

Samlede driftsinntekter var NOK 12 804m (12 829), som er på samme nivå som året før.

Netto renteinntekter var uendret på NOK 9 328m (9 334). Netto renteinntekter har vært under press på grunn av lavere marginer på utlån, men økt volum i personmarkedet og økte innskuddsmarginer har ført til at netto renteinntekter er på samme nivå som året før. Utlånsmarginene i Personal Banking gikk ned på grunn av lavere renter. Utlånsrenten ble satt opp i andre halvdel av året, men effekten ble utlignet av en høyere NIBOR. Utlånsmarginene i Commercial and Business Banking (C&BB) gikk ned på grunn av sterk konkurranse. Utlånsmarginene i Corporate and Investment Banking (C&IB) er uendret.

Utlån til kunder var i stor grad uendret på NOK 514mrd.

En økning i Personal Banking ble utlignet av en reduksjon i bedriftssegmentene. Utlån til personkunder økte med 3 %, drevet av boliglån. Utlån til bedrifter ved utgangen av 2016 var 3 % lavere enn året før. Gjennomsnittsvolumene økte for C&IB, men sank for C&BB i første rekke på grunn av prioritering av forretningsmuligheter.

Samlede innskudd fra kunder var NOK 239mrd ved utgangen av 2016 som er uendret fra året før. Det gjennomsnittlige innskuddsvolumet økte med 3 % fordelt på alle forretningsområdene, noe som gjenspeiler betydningen av fokus på funding gjennom innskudd. Innskuddsmarginene økte i alle forretningsområdene på grunn av lavere renter.

Netto gebyr- og provisjonsinntekter økte med 6 % til NOK 2 751m. Økningen kommer i hovedsak fra forretningsdrevne utlånsrelaterte aktiviteter. Den ble utlignet av lavere betalingsrelaterte provisjoner som følge av salget av kortinnløsningsvirksomheten (Merchant Acquiring) til Nets i 2015.

Netto resultat på poster til virkelig verdi økte fra NOK 402m til NOK 488m (21 %). Økningen knytter seg først og fremst til en bedring i Treasury-porteføljen med økte marginer for obligasjoner/rentebytteavtaler og økte inntekter fra valutarelaterte aktiviteter, utlignet av salget av inkassoporteføljen i 2015.

Resultatet fra tilknyttede selskaper (egenkapitalmetoden) var NOK 7m for 2016 sammenlignet med NOK 257m året før. Resultatet knytter seg i første rekke til Eksportfinans ASA. Også i 2016 benyttet NBN sin egen modell ved verdsettelsen av Eksportfinans' egen gjeld. Nedgangen i resultatet på NOK 250m sammenliknet med året før skyldes generelle markedsforhold og relaterte effekter på kredittmarginene. Se note 19 Investeringer i tilknyttede selskaper for mer informasjon.

Andre driftsinntekter endte på NOK 230m for 2016. Det er en nedgang på NOK 6m fra året før.

Kostnader

Samlede driftskostnader sank med 18 % til NOK 4 383m. Justert for engangsposter i 2015 (restrukturingsavsetning på NOK 308m i fjerde kvartal) og 2016 (effekten av overgangen fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjon på NOK 654m i fjerde kvartal) er utviklingen i samlede driftskostnader uendret.

Personalkostnadene sank med 4 % justert for engangsposter i 2015 og 2016. Nedgangen skyldes i første rekke lavere variable lønninger og lavere pensjonskostnader. Antall årsverk økte med 3 %, og endte på 2 714 ved utgangen av perioden.

Andre kostnader økte med 5 % justert for engangsposter. Økningen skyldes i første rekke høyere IT-kostnader og økt bruk av konsulenter, som skyldes flere prosjekter og initiativer på konsernnivå. Dette ble delvis oppveid av lavere kostnader til leie av kontorer.

Netto tap på utlån

Netto tap på utlån økte til NOK 1 538m, fra NOK 770m i 2015. Økningen skyldes høyere tap på utlånsgrupper og høyere tap på individuelt vurderte utlån, i første rekke i C&BB og C&IB og hovedsakelig knyttet til Shipping, Offshore og Oil Services. Økningen i tap på utlånsgrupper er et resultat av fortsatte negative makroøkonomiske utsikter for olje- og offshorerelaterte sektorer som påvirkes av en lav oljepris. Netto tap i forhold til utlån (på årsbasis) i 2016 var 30 basispunkter, sammenliknet med 15 basispunkter i 2015. Netto tap på individuelt vurderte utlån beløp seg til 17 basispunkter i 2016 sammenliknet med 15 basispunkter i 2015, mens netto tap på utlånsgrupper utgjorde 12 basispunkter i 2016 sammenliknet med 4 basispunkter i 2016. Brutto utlån med verdifall økte med 43 % fra året før og knytter seg hovedsakelig til en økning i misligholdte lån.

Skatter

Skattekostnaden var NOK 1 666m som gir en effektiv skattesats på 24,2 % (23,5) for NBN-konsernet og 24,8 % (24,8) for morselskapet. Forskjellen mellom den effektive skattesatsen og den forventede skattesatsen på 25 % for 2016 skyldes i hovedsak en endring i skattesats tidligere år.

Resultat

Årets resultat økte med 2 % og beløp seg til NOK 5 217m (5 123). Justert for engangseffekter sank resultatet med 12 %. Avkastningen på egenkapital var 8,9 % (9,9 %).

Kommentarer til balansen – finansiell struktur

Samlede eiendeler økte med 1 % til NOK 669mrd ved utgangen av 2016.

Eiendeler

Blansen økte med NOK 9mrd (1 %) sammenlignet med året før. Rentebærende verdipapirer økte med NOK 9,3mrd (9 %). Hovedgrunnen var høyere volumer i Group Treasury & ALM (TALM), som er en del av likviditetsstyringen i Nordea og dermed vil avhenge av gjeldende strategi og markedsforhold. En nedgang i EUR/ NOK og USD/NOK har senket verdien av balansen i 2016 sammenliknet med året før.

Gjeld og fundingaktiviteter

Samlet gjeld økte med NOK 4mrd (1 %). Økningen skyldes i første rekke økte innskudd fra kredittinstitusjoner (NOK 3mrd) og høyere utstedelse av gjeldspapirer (NOK 2,5mrd). Økningen i innskudd fra kredittinstitusjoner skyldes posisjoner i interbank-markedet, og det er normalt med store variasjoner mellom rapporteringsperiodene. Høyere utstedelse av gjeldspapirer skyldes endrede posisjoner i markedet for obligasjoner med fortrinnsrett.

Egenkapital

Egenkapitalen økte fra NOK 57mrd til NOK 62mrd.

Overføringer og disponeringer

Morselskapets resultat for året utgjorde NOK 5 194m,

opp 19 % fra 4,732m i fjor. I henhold til IFRS skal regnskapsføring av konsernbidrag og utbytte ikke medtas før Generalforsamlingen har fattet en formell beslutning. Resultatet per 31. desember 2016 vil derfor bli innregnet som tilbakeholdt overskudd i balansen per 31. desember 2016. Som en del av NBN ASAs strategi om å styrke kapitaldekningen planlegges det ikke utbetaling av utbytte for 2016.

Styret vil for Generalforsamlingen foreslå utdeling av et konsernbidrag på NOK 2 721m, med skatteeffekt, fra NBN ASA til Nordea heleide søsterselskap Livforsikringsselskapet Nordea Liv Norge AS. NBN ASA vil motta et konsernbidrag på NOK 2 041m, uten skatteeffekt, fra Livforsikringsselskapet Nordea Liv Norge AS. Utdelingen vil ikke påvirke egenkapitalen i NBN-konsernet i 2016.

Det vil bli foreslått for Generalforsamlingen 24. februar 2016 en utdeling av et konsernbidrag på NOK 2 721m, med skatteeffekt, fra NBN ASA til Livforsikringsselskapet Nordea Liv Norge AS og at resultatet på NOK 5 194m for 2016 holdes tilbake i NBN ASA.

Nordeas funding- og likviditetsfunksjoner

Det ble utstedt obligasjoner med fortrinnsrett for rundt NOK 21,7mrd i løpet av året. Se side 18-19 for mer informasjon om likviditetsstyring.

Poster utenom balansen

Bankens forretningsaktiviteter omfatter ulike poster utenom balansen, hovedsakelig garantier og kredittrammer. Eksponeringen knyttet til disse postene fremgår av Note 35 Betingede forpliktelser og Note 36 Andre forpliktelser.

Annen informasjon

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er til stede for NBN ASA og at årsregnskapet er utarbeidet under denne forutsetningen.

Styret vurderer soliditeten per 31. desember 2016 som god.

NBN deltar ikke i vesentlige forskning og utviklingsaktiviteter.

Antitrust-etterforskning av EFTAs overvåkningsorgan

Den 25. oktober 2016 åpnet EFTAs overvåkningsorgan (EFTA Surveillance Authority, ESA) sak mot flere markedsaktører i den norske banknæringen, inklusive NBN. Saken gjelder påståtte begrensende avtaler og/eller samarbeid mellom norske banker, Finans Norge og BankID Norge AS for å hindre den svenske leverandøren av betalingstjenester Trustly AB adgang til det norske markedet. Det er innledet en dialog mellom Nordea og Trustly. Forutsatt at Nordea og Trustly finner en løsning, er det gode grunner til å tro at ESA vil akseptere å avslutte saken eller alternativt komme til en beslutning.

Hvis dialogen ikke gir resultater, er det en risiko for at en konklusjon om brudd på konkurransereglene kan føre til at Nordea blir ilagt en bot.

Risiko-, likviditets- og kapitalstyring

Styring av risiko, likviditet og kapital er et viktig suksesskriterium innen finansnæringen. Opprettholdelse av risikoforståelse i organisasjonen er en del av forretningsstrategien. Nordea har klart definerte rammeverk for risiko-, likviditets- og kapitalstyring som inkluderer retningslinjer og instruksjoner for forskjellige risikotyper, kapitaldekning og kapitalsammensetning.

Styringsprinsipper og kontroll Styret og styrets risikokomiteé (Board Risk Committee)

Styret i konsernet har hovedansvaret for å begrense og overvåke konsernets risikoeksponering og sette mål for kapitalnøkkeltallene. Risiko måles og rapporteres i henhold til felles prinsipper og retningslinjer vedtatt av styret. Styret fastsetter også konserndirektiver for styring av kreditt-, markeds-, likviditets-, modell-, virksomhets-, livsforsikrings-, operasjonell risiko og compliance-risiko og for den interne vurderingsprosessen for kapitaldekning (Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP) og den interne vurderingsprosessen for likviditetsdekning (ILAAP). Alle direktiver revideres minst én gang per år.

Styret i Nordea-konsernet godkjenner kredittinstruksene som fastsetter fullmaktene til de viktigste kredittkomiteene i organisasjonen. Fullmaktene varierer i forhold til de ulike beslutningsnivåene, hovedsakelig i henhold til størrelsen på rammene men også avhengig av den interne risikoklassifiseringen av kundene. Styret fastsetter også rammene for NBNs markeds- og likviditetsrisiko.

Styrets risikokomiteé bistår styret med å utøve overvåkningsansvaret knyttet til styring og kontroll av risikoene, rammeverkene for risiko, samt kontroller og rutiner knyttet til NBN-konsernets drift.

Konsernsjefens og konsernledelsens (Group Executive Managements/GEM) ansvar

Konsernsjefen i Nordea har det overordnede ansvaret for å utarbeide og videreutvikle effektive prinsipper for risiko-, likviditets- og kapitalstyring og internkontroll i Nordea.

Konsernsjefen og konsernledelsen gjennomgår regelmessig rapporter om risikoeksponeringen og har opprettet en rekke komiteer for risiko-, likviditets- og kapitalstyring. Konsernsjefen i Nordea har det overordnede ansvaret for å utarbeide og videreutvikle effektive prinsipper for risiko-, likviditets- og kapitalstyring og internkontroll i konsernet. Konsernsjefen og konsernledelsen fastsetter rammeverket for måling av inntjeningsvolatilitet og målene for styringen, som for eksempel strukturell renterisiko (SIIR).

Konsernsjefen og konsernledelsen gjennomgår

regelmessig rapporter om risikoeksponeringen og har opprettet en rekke komiteer for risiko-, likviditets- og kapitalstyring.

- Asset and Liability Management Committee (ALCO), ledet av Group Chief Operating Officer (COO), forbereder vesentlige saker som gjelder konsernets finansielle virksomhet og balanserisiko som enten skal besluttes av konsernsjefen i konsernledelsen (GEM) eller anbefales av konsernsjefen i konsernledelsen for vedtak i styret.
- Financial Management Committee (FMC) har blitt etablert ved siden av ALCO og Risk Committee. FMC overser resultatstyringen og utfordringer tilknyttet finansiell rapportering (som Group Valuation Committee)
- Risikokomiteén som ledes av Group Chief Risk Officer (CRO), overvåker styringen og kontrollen av konsernets risikoer på overordnet nivå og evaluerer om rammene for risiko, kontroll og rutiner rundt disse risikoene er tilstrekkelige. I samsvar med styrets vedtak fastsetter risikokomiteén også fordelingen av rammene for kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko på risikotakende enheter. Rammene fastsettes i henhold til forretningsstrategiene som gjennomgås minst én gang i året. Lederne for enhetene fordeler de respektive rammene innenfor egen enhet og kan også fastsette mer detaljerte rammer og andre risikoreduserende tiltak som for eksempel "stop-loss" regler. Risikokomiteén har opprettet underkomiteer som hjelper komiteen i arbeidet og i beslutningstakingen innenfor spesifikke risikoområder.

Group Executive Management Credit Committee (GEM CC) ledes av konsernsjefen. Fra januar 2017 er Executive Credit Committee (ECC) ledet av Head of Group Credit Risk Management (GCRM), mens Group Credit Committee Commercial and Business Banking (GCCBB) og Group Credit Committee Wholesale Banking (GCCWB) ledes av Chief Credit Officer (CCO). Disse kredittkomiteene godkjenner konsernets største interne rammer for kredittrisiko som angir hvor stor risiko konsernet er villig til å ta for vedkommende kunde. Individuelle kredittbeslutninger innenfor godkjente interne rammer for kredittrisiko tas av kundeansvarlig enhet (CRU). Det fastsettes interne kredittrammer for enkeltkunder og samlet for kundegrupper samt for enkelte bransjer.

Risikostyring og compliance

Group Risk Management og Group Compliance utgjør andre forsvarslinje. Flyten av risikorelatert informasjon fra forretningsområdene og konsernfunksjonene til styret går gjennom risikokomiteén og styrets risikokomité (BRIC). Rapporter fra Group Compliance presenteres for styret direkte og diskuteres i styrets revisjonskomité (Board Audit Committee, BAC).

Fra og med Januar 2017, er Group Risk Management & Control organisert i divisjoner som dekker alle risikotypene unntatt compliance-risiko. Divisjonene er: Group Credit Risk & Control, Group Market and Counterparty Credit Risk, Group Operational Risk,

Balance Sheet Risk Controls, Chief Operational Officer Function, and CRO office. Informasjonsflyten starter med de divisjonene som overvåker, analyserer og modellerer informasjon om den enkelte risikotypen. Risikoene fremlegges for og diskuteres i risikokomiteén og underkomiteene. Informasjonen om risiko går så til styrets risikokomité som diskuterer risikospørsmål og forbereder fremleggelse for styret.

Group Compliance omfatter sentrale enheter og egne divisjoner for forretningsområdene og tilrettelegger for og fører tilsyn med effektiviteten og integriteten i konsernets styring av compliance-risiko. Group Compliance skaper verdi for konsernet og interessentene gjennom å gi sitt eget uavhengige syn på hvordan konsernet etterlever gjeldende regler og regelverk. Vurderingene baseres i stor grad på gjennomførte kontrolltiltak. Group Compliance rådgir og støtter også førstelinjen i hvordan compliance-forpliktelsene kan overholdes på en effektiv måte i praksis.

Risikovilje

I Nordea er risikovilje definert som det nivået og den type risiko banken er villig til å ta for å følge den vedtatte strategien på vegne av aksjonærene, med rammer som gjenspeiler synet til aksjonærer, gjeldshavere, myndigheter og andre interessenter.

Styret i Nordea har det overordnede ansvaret for konsernets generelle risikovilje samt fastsettelse av prinsippene for hvordan risikoviljen skal styres. Styrets risikokomité bistår styret med å utøve ansvaret gjennom å vurdere utviklingen i risikoprofilen i forhold til risikoviljen og komme med anbefalinger knyttet til endringer i Nordeas risikovilje.

Rammene for Nordeas risikovilje skal sikre omfattende dekning av de viktigste risikoene Nordea står overfor. Rammene angir grensene for Nordeas risikotaking samt identifiserer mulige risikoområder. Rammene godkjennes av styret i konsernet og danner utgangspunktet for en ny struktur for risikorapportering. Rammene skal understøtte ledelsens beslutningsprosesser som for eksempel planlegging og målsetting. Dette oppnås blant annet gjennom en grenseskala med tre nivåer:

- Grønt: Risikonivået er godt innenfor den fastsatte risikoviljen.
- Gult: En terskel fastsatt for å skulle utløse ytterligere overvåkning, undersøkelse eller analyse.
- Rødt: Grensen for bankens risikovilje.

Utgangspunktet når Nordeas risikovilje skal fastsettes, er den ansvarlige kapitalen og den overordnede forretningsstrategien. Rammene for risikoviljen omfatter de viktigste risikoene som er relevante for Nordeas forretningsvirksomhet. Disse omfatter kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell risiko, solvens, compliance/ikke-forhandlingsbare risikoer og likviditetsmodellrisiko. En mer utfyllende beskrivelse av rammene for risikoviljen er gitt i Kapitaldeknings- og risikostyringsrapporten. En mer utfyllende beskrivelse av rammene for risikoviljen er gitt i Kapitaldeknings- og risikostyringsrapporten (Pilar 3-rapporten).

Overvåking og rapportering

Policy for internkontroll og risikostyring i Nordea-konsernet (Policy for Internal Control in the Nordea Group) fastslår at rammene for internkontroll består av følgende komponenter: Kontrollmiljø, risikovurdering, kontrollvirksomhet, informasjon og kommunikasjon samt overvåking (med rapportering av funn og mangler). Policyen gir de nødvendige forutsetningene for at hele organisasjonen skal kunne bidra til en effektiv internkontroll av høy kvalitet. Den gir klare definisjoner, fordeling av roller og ansvar, felles verktøy og rutiner og er uttrykt i et felles språk.

Styring av risikoer omfatter alle aktiviteter som er ment å skulle identifisere, måle, vurdere, overvåke og kontrollere risikoer samt mål for å begrense og redusere konsekvensene av risikoene. Risikostyringen er proaktiv og legger vekt på opplæring og risikoforståelse. Nordea-konsernet har en høy standard for risikostyring og bruker tilgjengelige teknikker og metoder tilpasset egne behov. For å støtte alle medarbeiderne i arbeidet med å styre risiko har vi i Nordea samlet aktuelle e-læringskurs, policyer og retningslinjer i det vi kaller en Licence to work. Licence to Work er et sett med trinnvise krav til læring om risiko og compliance. Lisensen må fornyes hvert år.

Kontrollmiljøet i Nordea er blant annet basert på prinsippet om arbeidsdeling og uavhengighet. Overvåking og rapportering av risiko utføres daglig for markeds- og likviditetsrisiko, og månedlig og kvartalsvis for kreditt- og operasjonell risiko. Risiko inklusive utvikling i beregningsgrunnlaget (REA) rapporteres regelmessig til konsernledelsen (GEM) og styret. Group Internal Audit (GIA) gjennomfører uavhengige vurderinger av rutinene rundt risiko- og kapitalstyring i henhold til den årlige revisjonsplanen.

Informasjonskravene i kapitalkravsforordningen (CRR) - Kapital- og risikostyringsrapport 2016

Mer informasjon om risiko og kapitalstyring gis i Capital and Risk Management Report 2016 i overensstemmelse

med kapitalkravsforordningen (CRR) som er basert på Basel III-rammeverket utstedt av Basel Committee on Banking Supervision. Rapporten ligger på www.nordea.com.

Risikostyring

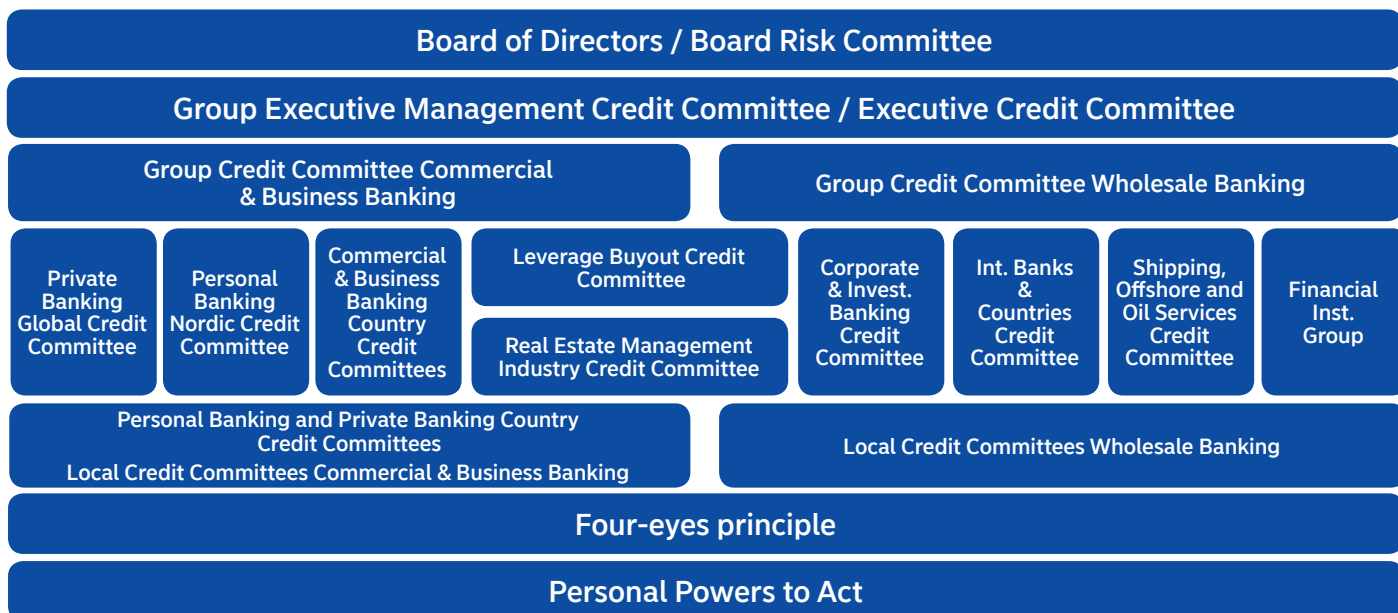
Styring av kredittrisiko

Credit Risk Management er første forsvarslinje (1st LoD) og er ansvarlig for rammene for kredittprosessen og Group Risk Management (2dre forsvarslinje, 2nd LoD) er ansvarlig for styringen av kredittrisikostruktureringsrammeverket, som består av retningslinjer, instruksjoner og veiledninger for Nordea. Group Risk Management er også ansvarlig for å kontrollere og overvåke kvaliteten på kredittporteføljen og kredittprosessen. Hvert kunde- og produktområde har primæransvaret for å styre kredittrisiko i egen virksomhet innenfor gjeldende rammer og retningslinjer, inkludert identifisering, kontroll og rapportering. Interne rammer for kredittrisiko bevilges av beslutningstakere på ulike nivåer i organisasjonen i henhold til de fullmaktene styret har gitt. Disse rammene utgjør den maksimale risikoviljen til vedkommende kunde. Individuelle kredittbeslutninger innenfor godkjente interne rammer for kredittrisiko tas av kundeansvarlig enhet (CRU). Risikoklassifiseringen og eksponeringen mot kunden avgjør på hvilket nivå beslutningen skal tas. Ansvar for kreditteksponering tillegges den kundeansvarlige enheten. Kundene klassifiseres i henhold til Nordeas retningslinjer for rating og scoring. Fra 01.01.2017 godkjenner representanter for førstelinjeforsvar i kredittorganisasjonen ratingen uavhengig av hverandre.

Definering og identifisering av kredittrisiko

Kreditt risiko er definert som potensielt tap som følge av lånetaker(e) svikter å oppfylle sine forpliktelser til å tilbakebetale en gjeld i samsvar med avtalte vilkår. Det potensielle tapet blir redusert ved teknikker som reduserer kredittrisikoen. Mesteparten av kredittrisikoen oppstår i forbindelse med forskjellige former for utlån, men også fra utstedte garantier og remburs. Kredittrisiko omfatter motpartsrisiko, transaksjonsrisiko

Credit Decision-making structure for main operations Countries

og oppgjørslisiko. Kreditt innvilget i Nordea skal følge et felles rammeverk. For å kunne overvåke fordelingen i en portefølje, bedre risikostyringen og definere en felles strategi for bestemte bransjer, finnes det bransjespesifikke kredittprinsipper og -policyer som definerer krav og grenser.

Håndtering av kredittrisiko

Å sikre lavest mulig kredittrisiko er en naturlig del av kredittbeslutningsprosessen. I alle kredittbeslutninger og -gjennomganger blir sikkerhetene vurdert. I tillegg gjennomgås avtalevilkår samt andre forhold som kan redusere risikoen. En viktig måte å redusere kredittrisikoen på er gjennom pantesikkerhet. For utlån til bedriftskunder er de viktigste sikkerhetstypene pant i fast eiendom, generalpant og leieobjekter. Sikkerhetsdekningen er høyere for eksponering mot finansielt svake kunder enn mot finansielt sterke kunder. Beslutninger om grenser tas uavhengig av sikkerhetsdekningen. Syndikering av utlån benyttes som det primære virkemiddelet for å styre størrelsen på store kreditteksponeringer. Credit default-swapper brukes i begrenset grad for å redusere kredittrisikoen. Klausuler i kredittavtaler er et viktig supplement til både sikrede og usikrede eksponeringer. De fleste større og komplekse eksponeringer har alle egnede klausuler. Finansielle klausuler er konstruert for å reagere på tidlige faresignaler og overvåkes nøye.

I prosessen med å identifisere og redusere verdifall på utlån, vurderer Nordea fortløpende kvaliteten på kreditteksponeringen både på individuelle utlån og utlånsgrupper. Tapsutsatte engasjementer og engasjementer nedskrevet for verdifall følges opp kontinuerlig og gjennomgås minst en gang i kvartalet med hensyn til resultater, fremtidsutsikter, fremtidig tilbakebetalingsevne og eventuelle behov for nedskrivninger. Nedskrivning for tap foretas dersom det basert på tapshendelser og observerbare data foreligger objektive bevis for at kundens fremtidige kontantstrømmer, inklusive pantesikkerheter, er svekket og gjør full tilbakebetaling usannsynlig. Eksponeringer med nedskrivninger anses som engasjementer med verdifall. Nedskrivningens størrelse tilsvarer forskjellen mellom bokført verdi og nåverdi av fremtidige kontantstrømmer, inkludert verdien av sikkerheter. Engasjementer med verdifall kan enten være misligholdte eller betjenes i henhold til avtalen, men vurderes å være tapsutsatt. Utestående som er eldre enn 90 dager blir automatisk ansett som misligholdt og innregnes som misligholdt med eller uten verdifall avhengig av forventet tapspotensial.

Betalingslettelser (forbearance) er reforhandlede vilkår eller restrukturering på grunn av at låntaker har, eller kommer til å få, økonomiske problemer. Hensikten med å gi betalingslettelser i en begrenset periode er å sikre full tilbakebetaling av den utestående gjelden. Eksempler på reforhandlede vilkår er endringer i nedbetalingsprofilen, tilbakebetalingsplanen, kundemarginen og finansielle klausuler. Betalingslettelser gis på selektivt og individuelt grunnlag og etterfølges av verdifalltesting. Om nødvendig foretas det en nedskrivning for tap på utlån Ratede kunder som er gitt betalingslettelser, men hvor det ikke er

foretatt noen nedskrivning, er dekket fullt ut av sikkerhet og/eller nåverdien av fremtidige kontantstrømmer.

I tillegg til individuell verdifalltesting av betydelige individuelle kunder utføres det også verdifalltesting for utlånsgrupper som ikke har vist verdifall på individuelt nivå. Verdifall på utlånsgrupper er basert på endring i ratingen og scoringen til kunder i kredittporteføljen og på ledelsens skjønnsmessig vurdering. Vurderingen av gruppevis verdifall tar hensyn til opp- og nedgraderinger av kunder samt nye kunder og kunder som ikke lenger er inkludert i porteføljen. Også kunder som går inn og ut av misligholdsgruppen påvirker beregningen. Utlånsgrupper med verdifall gjennomgås en gang i kvartalet i hver juridiske enhet. Begrunnelsen for disse totrinns-vurderingene av både individuelle utlån og utlånsgrupper er å sikre at alle oppståtte tap innregnes frem til og med hver balansedag.

Kredittporteføljen

Kredittrisiko måles, overvåkes og segmenteres på forskjellige måter. Balanseførte utlån utgjør størstedelen av kredittporteføljen og grunnlaget for utlån med nedskrivninger og tap på utlån. Kredittrisiko knyttet til utlån måles og presenteres som hovedstolen av balanseførte krav, som for eksempel utlån til kunder og til kredittinstitusjoner, samt av ikke-balanseførte krav mot kunder og motparter, netto etter nedskrivninger. Kredittrisikoeksponeringen omfatter også risikoen relatert til derivater og verdipapirfinansiering. NBNS samlede utlån eksklusive utlån og fordringer til kredittinstitusjoner økte i løpet av 2016 med 0,4 % til NOK 514mrd (NOK 512mrd). Dette var hovedsakelig relatert til en økning i utlån til personkunder på 3% og en nedgang i utlån til bedriftskunder på 2%. Inklusive eksponering utenom balansen og verdipapireksponering var samlet kredittrisikoeksponering ved utgangen av året NOK 802mrd (NOK 768mrd). Utlån til bedriftskunder utgjorde 48 % (50 %) av samlede utlån, mens utlån til personkunder utgjorde 52 % (50 %). Utlån til kredittinstitusjoner, hovedsakelig tilgodehavender i andre banker, økte til NOK 18mrd (NOK 14mrd) ved utgangen av 2016.

Kredittrisikoeksponering og utlån

(ekskl. kontanter og innestående hos sentralbanker og oppgjørslisikoeksponering)

NOKm	31 Des 2016	31 Des 2015
Til kredittinstitusjoner	18 499	14 131
Til kunder	514 137	512 018
- herav bedriftskunder	247 333	253 352
- herav personkunder	266 461	258 446
- herav offentlig sektor	343	220
Sum utlån	532 636	526 149
Kreditteksponering utenfor balansen ¹	146 028	118 390
Motpartsrisiko	5 882	15 445
Rentebærende verdipapirer ²	117 126	107 860
Total kredittrisikoeksponering	801 672	767 844

¹ Bedriftskunder utgjør omtrent 90 %

² Inneholder også rentebærende verdipapirer stilt som sikkerhet i gjenkjøpsavtaler

Utlån til bedriftskunder

Utlån til bedriftskunder utgjorde NOK 248mrd (NOK 254mrd) ved utgangen av 2016. Det var størst økning innen sektorene. Bygg og anleggsvirksomhet, fast eiendom og shipping og offshore. Nedgangen var størst innenfor sektorene varig forbruksvarer, industrielle kommersielle tjenester, og forbruksvarer (mat, jordbruk ol). Eiendom er fortsatt den største sektoren i NBNS utlånsportefølje, med NOK 83mrd (NOK 83mrd). Eiendomsporteføljen består av relativt store og finansielt sterke bedrifter såvel som mange små og mellomstore bedrifter. Utlån til shipping og offshore økte til NOK 49mrd (NOK 47mrd). Shippingporteføljen har god spredning på forskjellige fartøystyper, har fokus på store og finansielt robuste bransjeaktører og viser sterk kredittkvalitet. Nordea er en ledende bank i den globale shipping- og offshoresektoren med en sterk merkevare og har en verdensledende posisjon når det gjelder lånesyndikering. Porteføljen gjenspeiler Nordeas globale kundestrategi, med en jevn fordeling mellom nordiske og ikke-nordiske kunder. Størrelsen på utlånene til bedriftskunder i Nordea Bank Norge varierer ganske mye. Rundt 64% (58%) er utlån på inntil NOK 450m per kunde. Minimaliseringen av kreditt risiko er en naturlig del av kredittbeslutningsprosessen. I alle kredittbeslutninger og -gjennomganger blir sikkerhetene vurdert. I tillegg gjennomgås avtalevilkår samt andre forhold som kan redusere risikoen. En viktig måte å redusere kreditt risikoen på er gjennom pantesikkerhet. For utlån til bedriftskunder er de viktigste sikkerhetstypene pant i eiendom, generalpant og leieobjekter. Sikkerhetsdekningen er høyere for eksponering mot finansielt svake kunder enn mot finansielt sterke kunder. Syndikering av utlån benyttes som det primære virkemiddelet for å styre størrelsen på store kreditt eksponeringer. Credit default-swapper er i begrenset grad benyttet for å redusere kreditt risikoen. Klausuler i kredittavtaler erstatter ikke sikkerheter, men kan være et supplement til både sikrede og usikrede eksponeringer. De fleste større og komplekse eksponeringer har alle egnede klausuler. Finansielle klausuler er konstruert for å reagere på tidlige faresignaler og overvåkes nøye.

Utlån til personkunder

Utlån til personkunder økte i 2016 med 3% til NOK 266mrd (NOK 258mrd). Dette relaterer seg hovedsakelig til boliglån som økte med 3% til NOK 253mrd (NOK 244mrd). Forbruker lån ble redusert til NOK 13.9mrd (NOK 14mrd). Andelen boliglån i forhold til samlede utlån til personkunder var stabil med 95 % (95%).

Geografisk fordeling

Utlån til kunder fordelt etter låntakers bosted viser at det nordiske markedet fortsatt står for 92% (92%). Andre EU-land representerer mesteparten av utlånene utenfor de nordiske landene.

Lån til kunder, per sektor

NOKm	31 Des 2016
Energy (oil, gas etc.)	8 816
Metals and mining materials	1 273
Paper and forest materials	173
Other materials (building materials, etc.)	4 237
Industrial capital goods	499
Industrial commercial services, etc.	18 087
Construction and engineering	19 468
Shipping and offshore	48 952
Transportation	6 165
Consumer durables (cars, appliances, etc.)	4 080
Media and leisure	3 003
Retail trade	8 901
Consumer staples (food, agriculture, etc.)	14 101
Health care and pharmaceuticals	1 140
Financial institutions	10 543
Real estate	82 549
IT software, hardware and services	1 705
Telecommunication equipment	0
Telecommunication operators	2 416
Utilities (distribution and productions)	10 858
Other, public and organisations	367
Corporate	247 333
Boliglån	252 606
Forbruker lån	13 855
Offentlig sektor	343
Totalt	514 137

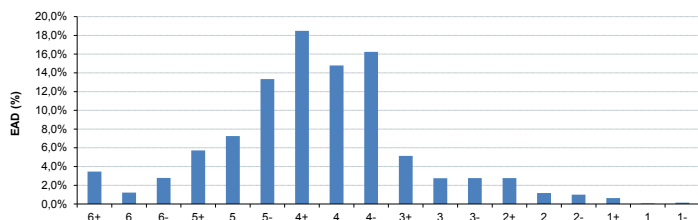
Rating- og scoringfordeling

En måte å vurdere kredittkvaliteten på er å analysere hvordan ratingen til ratede selskaper og risikogradene på personkunders og mindre bedrifters scoring (retail eksponering) fordeler seg. Rundt 83% (84%) av eksponeringen mot bedriftskunder har ratingen 4- eller høyere, og andelen av den institusjonelle eksponeringen som er ratet 5- eller høyere er 97% (92 %). Ca.93 % (91%) av eksponeringen i retail er ratet C- eller høyere.

Utlån med verdifall

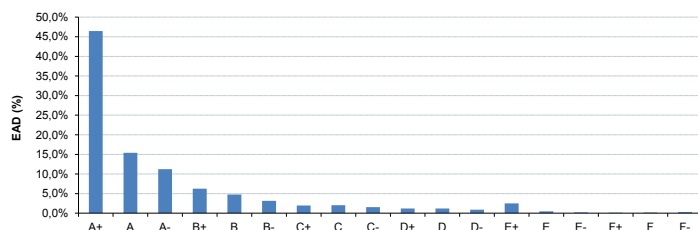
Brutto utlån med verdifall i NBN økte til NOK 6 372m fra NOK 4 455m i løpet av året, som tilsvarer 119 basispunkter av samlede utlån (84 basispunkter). Av brutto utlån med verdifall er 42% (59%) tapsutsatte og 58% (41%) misligholdte. Netto utlån med verdifall etter individuelle nedskrivninger beløp seg til NOK 3 741m (NOK 2 303m) som tilsvarer 70 basispunkter av samlede utlån (44 basispunkter). Individuelle nedskrivninger økte fra NOK 2 152m til NOK 2 631m. Gruppevis nedskrivninger økte fra NOK 813m til NOK 1 453m. Totale nedskrivninger i forhold til utlån med verdifall utgjorde 76 % (56%). De største økningene i utlån med verdifall var innenfor sektorene Shipping og offshore, Energi (olje, gas ol) samt Industrielle kommersielle tjenester. Forfalte utlån, utover seks dager, til bedriftskunder uten verdifall sank til NOK 1 502m (NOK 1 952m). Det forfalte utlånsvolumet til personkunder økte til NOK 5 587m (NOK 5 139m) i 2016.

Ratingfordeling i bedriftsporteføljen

Hvor høyeste rating er 6+

Ratingfordeling i Retailporteføljen

Hvor høyeste rating er A+

Netto tap på utlån

Tap på utlån økte til NOK 1 538m i 2016 (NOK 770m). Det tilsvarer et tap i forhold til utlån på 30 basispunkter (15 basispunkter). NOK 1 515m relaterer seg til bedriftskunder (NOK 692m) og NOK 24m (NOK 78m) til personkunder. De største tapene var i bedriftssegmente innen følgende sektorer: Shipping og offshore, Energi(olje, gas o.l.) og Industrielle kommersielle tjenester.

Utlån med verdifall, brutto, inkl. poster utenom balansen, og nedskrivninger per sektor

NOKm	Utlån med verdifall, brutto	Nedskrivninger (individuelle og gruppevis)	Andel nedskrivninger (nedskrivninger/lån med verdifall, brutto)
Energy (oil, gas etc.)	492	319	65 %
Metals and mining materials	271	95	35 %
Paper and forest materials	4	2	45 %
Other materials (building materials, etc.)	112	57	51 %
Industrial capital goods	2	2	73 %
Industrial commercial services, etc.	563	463	82 %
Construction and engineering	212	306	144 %
Shipping and offshore	1 227	978	80 %
Transportation	44	46	106 %
Consumer durables (cars, appliances, etc.)	546	393	72 %
Media and leisure	34	14	41 %
Retail trade	75	71	95 %
Consumer staples (food, agriculture, etc.)	248	135	54 %
Health care and pharmaceuticals	3	6	194 %
Financial institutions	531	361	68 %
Real estate	533	313	59 %
IT software, hardware and services	6	4	71 %
Telecommunication equipment	-	0	0 %
Telecommunication operators	33	62	187 %
Utilities (distribution and productions)	144	131	91 %
Other, public and organisations	-4	6	-150 %
Bedriftskunder	5 075	3 762	74 %
Boliglån	1 110	132	12 %
Forbruker lån	187	190	102 %
Offentlig sektor	-	-	0 %
Totale lån med verdifall	6 372		
Nedskrivninger		4 085	
Andel nedskrivninger			64 %

Motpartsrisiko

Motpartsrisiko er risikoen for at Nordeas avtalemotpart i et valuta-, rente-, råvare, aksje- eller kredittderivat misligholder avtalen før forfall og at Nordea på samme tidspunkt har en kontraktsmessig fordring på motparten. Det kan også foreligge motpartsrisiko i gjenkjøpsavtaler og andre transaksjoner som gjelder verdipapirfinansiering. Eksponeringen for Nordea Bank Norge ved utgangen av 2016 var NOK 5 882m (NOK 15 445m) hvorav netto nåværende eksponering (etter motregning og fratrullet sikkerheter) er NOK 895m. 100 % av eksponeringen var mot finansinstitusjoner.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap i markedsverdi på beholdninger og transaksjoner som følge av endringer i markedsrente og parametere som påvirker markedsverdien, for eksempel endringer i renter, kredittmarginer, valutakurser, aksjekurser, råvarekurser og opsjonssvingninger.

Nordea Markets, Group Treasury & Asset and Liability Management (TALM) er de største bidragsyterne til markedsrisiko i Nordea-konsernet. Markets har

ansvaret for den kunderelaterte handelsaktiviteten. TALM er ansvarlig for fundingaktiviteter og investeringer for Nordeas egen regning, balansestyring, likviditetsporteføljer og sikkerheter/panteporteføljer. TALM styrer også markedsrisiko knyttet til all annen bankvirksomhet.

Måling av markedsrisiko

Nordea beregner Value at Risk (VaR) basert på historisk simulering. Dagens portefølje vurderes på bakgrunn av observerte daglige endringer i markedsprisene og parametere de siste 500 handelsdager og genererer dermed en fordeling på 499 avkastninger basert på empiriske data. Basert på denne fordelingen brukes expected shortfall-metoden til å beregne VaR-tallet, som betyr at VaR-tallet er basert på gjennomsnittet av de dårligste resultatene i fordelingen. VaR-tallet for én dag skaleres deretter til et 10-dagerstall. 10-dagers VaR-tall brukes til å begrense og måle markedsrisiko både i handelsporteføljen og i bankporteføljen.

Det beregnes egne VaR-tall for rente-, kredittspread-, valuta- og aksjerisiko. Samlet VaR omfatter alle disse risikokategoriene og muliggjør spredning mellom dem. VaR-tallene omfatter både lineære posisjoner og opsjoner. Modellen er kalibrert til å gi et VaR-tall med en sannsynlighet på 99 %. Det vil si at 10-dagers VaR-tallet kan tolkes som det tapet som vil bli overskredet i én av hundre 10-dagers handelsperioder.

Det er viktig å merke seg at selv om det jobbes for å gjøre VaR-modellen så realistisk som mulig, er alle VaR-modeller basert på forutsetninger og tilnærmelser som har betydelig effekt på de risikotallene som utarbeides. Selv om historisk simulering har den fordel at den ikke er avhengig av spesielle forutsetninger når det gjelder avkastningsfordeling, bør man merke seg at de historiske observasjonene av markedsvariablene som brukes som input, muligens ikke gir en riktig beskrivelse av den fremtidige utviklingen i disse variablene. Valget av tidsperiode som benyttes, er også av betydning. En lang periode kan øke modellens forutsigbarhet og gi redusert konjunkturfølsomhet, mens en kortere periode øker modellens mottakelighet for plutselige endringer i volatiliteten i finansmarkedene. Nordea har besluttet å bruke historiske data for de siste 500 dager for å oppnå en balanse mellom fordeler og ulemper ved å bruke lengre eller kortere tidsserier i beregningen av VaR.

Analyse av markedsrisiko

Markedsrisiko i handelsporteføljen målt som samlet VaR var NOK 1,4m (NOK 13m) ved utgangen av 2016. Samlet VaR er hovedsakelig drevet av egenkapitalrisiko.

Markeds risiko for the handelsporteføljen i Nordea Bank Norge, 31 desember 2016

NOKm	Mål	31 Des 2016	2016 high	2016 low	2016 avg	31 Des 2015
Total Risiko	VaR	1,4	3,1	0,1	0,9	13,0
- Renterisiko	VaR	0,5	0,4	-	-	0,1
- Aksjerisiko	VaR	1,4	3,1	0,1	0,9	13,0
- Valutarisiko	VaR	-	-	-	-	0,4
Diversifiseringseffekt		28 %	29 %	0 %	2 %	4 %

Strukturell renterisiko (SIIR)

Strukturell renterisiko (Structural Interest Income Risk, SIIR) er det beløpet Nordeas samlede netto renteinntekter vil endres med de neste 12 månedene dersom rentene endres med ett prosentpoeng. SIIR gjenspeiler misforholdet i poster i og utenom balansen når renterepriseringsperioder, volumer eller referansekurser på eiendeler, gjeld og derivater ikke eksakt motsvarer hverandre. Nordeas SIIR-styring er basert på retningslinjer som omfatter ulike SIIR-målinger, mål og organisasjonsmessige rutiner. Retningslinjene fokuserer på å optimere finansiell struktur, balansert risikotaking og pålitelig inntektsvekst, samt identifikasjon av alle betydelige SIIR-kilder, måling under vanskelige markedsforhold og tilfredsstillende offentlig informasjon. TALM er ansvarlig for den operasjonelle styringen av SIIR.

SIIR målemetoder

Metoder for måling av strukturell renterisiko (SIIR) Nordeas SIIR måles ved hjelp av dynamiske simuleringer hvor man beregner flere scenarioer for netto renteinntekter og sammenligner forskjellene mellom disse scenarioene. Det brukes flere rentescenarioer, men de grunnleggende SIIR-målene er de to scenarioene (høyere renter og lavere renter) som måler effekten på Nordeas netto renteinntekter over en 12 månedersperiode ved en økning eller reduksjon i samtlige renter på ett prosentpoeng. Balansen forutsettes å være uendret over tid, men det tas hensyn til de viktigste faktorene vedrørende kundeatferd og Nordeas beslutningsprosess når det gjelder egne renter.

SIIR-analyse

Ved utgangen av året var SIIR for stigende markedsrenter i Nordea Bank Norge NOK 445m (NOK 266m) og for reduserte markedsrenter NOK -1 003m (NOK -1 084m). Dette innebærer at netto renteinntekter vil øke dersom rentene stiger og synke dersom rentene faller.

Operasjonell risiko

Driftsrisiko er risikoen for direkte eller indirekte tap eller dårligere omdømme på grunn av utilstrekkelige eller sviktende internrutiner, menneskelig svikt, systemsvikt eller eksterne hendelser. Når det gjelder ansvarlig kapital, omfatter kravene til operasjonell risiko også juridisk risiko og compliance-risiko. Alle aktivitetene i organisasjonen, alle outsourcete aktiviteter og all interaksjon med eksterne parter innebærer en operasjonell risiko.

Hovedprinsippet for styring av operasjonell risiko i Nordea er de tre forsvarslinjene. Første forsvarslinje omfatter forretningsområdene og konsernfunksjonene som er ansvarlige for den daglige risikostyringen og driften av egen virksomhet innenfor risikoeksponeringsrammene og i henhold til besluttede rammer for internkontroll og risikostyring i første forsvarslinje. Kontrollfunksjonen Group Operational Risk (GOR), som er en del av Group Risk Management, i andre forsvarslinje er ansvarlig for å utvikle og vedlikeholde rammeverket for styring av operasjonell risiko og for å støtte, utfordre og kontrollere implementeringen av dette i linjeorganisasjonen. GOR etablerer og vedlikeholder tilfredsstillende prinsipper

og retningslinjer for operasjonell risiko. Prinsippene Nordea Operational Risk Policy er en del av rammeverket for risikostyring og internkontroll og gir de generelle prinsippene for styring av operasjonell risiko. Styringen av operasjonell risiko er proaktiv og legger vekt på opplæring og risikoforståelse. Group Internal Audit utgjør tredje forsvarslinje. Group Internal Audit gjennomfører revisjoner og bekrefter overfor interessentene at interne kontroller gjennomføres og risikostyringsrutinene følges.

Den viktigste prosessen for styring av operasjonell risiko er den årlige Operational Risk Assessment-prosessen. Prosessen omfatter egenvurdering av risiko og kontroll, gjennomgang av forskjellige scenarier og kontroller på konsernnivå. Fokus er på risikoer i den daglige virksomheten i divisjonene og enhetene og på risikoer som kan medføre store økonomiske tap eller andre konsekvenser for Nordea. Prosessen omfatter også å sikre at kravene i konserndirektivene blir oppfylt. Risikoene identifiseres gjennom overordnede analyser og detaljanalyser av resultatene av kontrollspørsmål og informasjon fra hendelsesrapportering, analyser av scenarier, kvalitets- og risikoanalyser og produktgodkjennelser. Etter at risiko er identifisert, vurderer man hva en eventuell virkning av risikomaterialiseringen kan bli og hvilke tiltak som kan redusere dette. Tidspunktet for denne prosessen samordnes med den årlige planleggingsprosessen for å sikre tilstrekkelig input til konsernets overordnede prioriteringer.

Utfallet rapporteres til Group Risk Management (GRM), konsernledelsen (GEM) og styret (BID) eller aktuell styrekomité.

Compliance-risiko

Nordea definerer compliance-risiko som risikoen for ikke å etterleve lover, regelverk, regler, fastsatt praksis og etiske standarder som gjelder for Nordeas virksomhet i alle land, som kan resultere i omfattende økonomiske tap eller tap av omdømme for konsernet, regulatoriske bemerkninger eller sanksjoner.

Hovedprinsippet for styring av compliance-risiko er de tre forsvarslinjene. Første forsvarslinje som omfatter forretningsområdene og konsernfunksjonene, er risikoeiere og ansvarlige for den daglige risikostyringen og kontroll av compliance-risiko i egen enhet. Ledelsen på alle nivåer er ansvarlig for å drive egen virksomhet innenfor de fastsatte grensene for risikoeksponering og i overensstemmelse med besluttede direktiver, instruksjoner og risikostyringsprosesser og for å utarbeide og iverksette instruksjoner og retningslinjer på konsernnivå og forretningsområdenivå.

Group Compliance er en risikokontrollfunksjon i andre forsvarslinje i konsernet som koordinerer, tilrettelegger for og fører tilsyn med effektiviteten og integriteten i konsernets styring av compliance-risiko. Group Compliance gjennomfører blant annet en uavhengig overvåkning av konsernets etterlevelse av aktuelle regler og regelverk. Group Compliance rådgir og støtter

også førstelinjen i hvordan compliance-forpliktelsene kan overholdes på en effektiv måte i praksis. Group Internal Audit utgjør tredje forsvarslinje. Group Internal Audit gjennomfører revisjoner og bekrefter overfor interessentene at interne kontroller gjennomføres og risikostyringsrutinene følges.

I april 2016 iverksatte CEO en intern granskning for å finne ut om private banking-virksomheten vår skjer i tråd med interne retningslinjer og eksterne skatteregler og regelverk mot hvitvasking. Granskningen omfattet offshoreselskaper i Nordea Bank S.A. i Luxembourg (NBSA) og i Nordic Private Banking med tilknytning til Panama. Granskningen ga ikke grunnlag for å konkludere at medarbeidere har tatt initiativ til å etablere offshoreselskaper eller at de proaktivt har bidratt til kunders potensielle skatteunndragelse. Granskningen viste imidlertid at kundeopplysningene i mange tilfelle var klart mangelfulle og ikke henhold til kravene i konsernets retningslinjer. Dette gjaldt i hovedsak kravene til opplysninger om høyrisikokunder. En rekke tiltak er iverksatt for å rette opp manglene.

I juni 2015 undersøkte det danske Finanstilsynet hvordan Nordea Bank Danmark A/S hadde hvitvaskingsregelverket. Undersøkelsen resulterte i kritikk, og saken ble i henhold til dansk praksis overført til politiet for videre behandling og eventuelle sanksjoner.

For å rette opp manglene som ble påpekt av de svenske tilsynsmyndighetene i fjor vår og tilsvarende mangler påpekt av det danske finanstilsynet, lanserte banken i 2015 et Financial Crime Change Programme for å sikre solide konserndekkende rammeverk, retningslinjer, standarder og rutiner. Konsernet har siden da investert i en betydelig økning av ressursene for å bedre konsernets mulighet for å styre risikoen for økonomisk kriminalitet og gjør gode fremskritt med forankringen av den reviderte tilnærmingen.

Ved utgangen av 2015 ble det opprettet en Business Ethics and Values Committee som fører kontroll med at Nordeas virksomhet drives ansvarlig og i henhold til verdiene og de etiske retningslinjene våre. For å styrke bedriftskulturen i konsernet ble det i tredje kvartal 2016 også lansert et kulturendringsprogram som omfatter alle medarbeiderne i konsernet.

Tilsynsmyndighetene gjennomførte i løpet av 2016 compliance-undersøkelser innen flere områder i Nordea, f.eks. investeringsrådgivning, bekjempelse av hvitvasking, eierstyring og kontroll. For flere av undersøkelsene foreligger det ennå ikke noen resultater, men det kan ikke utelukkes at undersøkelsene kan føre til kritikk eller sanksjoner.

I tillegg til Financial Crime Change Programme investerer banken generelt mer i bedre compliance-standarder, -rutiner og ressurser. Nordea har utviklet en ny driftsmodell for compliance, økt rekrutteringen og opprettet egne støtteenheter i førstelinjeforsvaret for compliance og operasjonell risiko.

Likviditetsrisiko

Styringsprinsipper og kontroll

Group Treasury & ALM(TALM) er ansvarlig for å følge opp Nordeas likviditetsstrategi, styre likviditeten i konsernet og følge de rammene styret og risikokomiteen fastsetter. TALM er førstelinje forsvar (1st LoD) og utarbeider dermed likviditetsstyringen og risikorammeverkene som består av retningslinjer, instruksjoner og veiledning for Nordea samt prinsippene for prising av likviditetsrisiko. Group Market and Counterparty Credit Risk, som 2nd LoD overser og kontrollerer retningslinjene og rammeverket samt gjennomfører kontroll av likviditetsstyringen.

Styret i Nordea definerer viljen til å ta likviditetsrisiko ved å fastsette grenseverdier for de risikomålene man benytter. Det viktigste målet er overlevelseshorisonten, (survival horizon) som er et minstekrav til likvid dekningsgrad i tre måneder under selskapsspesifikke og markedsmessige stressscenarier med begrensede muligheter for å iverksette tiltak for å redusere risikoen.

Styring av likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for bare å kunne oppfylle likviditetsforpliktelsene gjennom økte kostnader eller, i siste instans, risikoen for ikke å kunne oppfylle forpliktelser etter hvert som de forfaller. Nordeas likviditetsstyring og strategi er basert på retningslinjer som omfatter mål for likviditetsrisiko, rammer og rutiner.

Retningslinjene fastsetter at Nordea skal ha en konservativ holdning til likviditetsrisiko. Nordea har som mål å diversifisere konsernets fundingkilder samt etablere og opprettholde relasjoner til investorer for å sikre markedstilgang. Nordea-konsernet har en bred og diversifisert fundingstruktur basert på Nordeas solide tilstedeværelse i fire hjemmemarkeder, en sterk og stabil retail kundebase og variasjon i fundingprogrammer. Fundingprogrammene består av både kortsiktige (amerikanske og europeiske kommersielle papirer, andre kommersielle papirer og innskuddssertifikater) og langsiktige (obligasjoner med fortrinnsrett, europeiske mellomlange papirer og andre mellomlange papirer) i en rekke valutasorter.

Nordeas styring av likviditetsrisiko omfatter stresstester og en beredskapsplan for likviditetsstyring. Stresstester defineres som vurderingen av hvordan unntaksvise men mulige hendelser kan påvirke en banks likviditetssituasjon. Stresstestens rammer omfatter også krav til likvid dekningsgrad (se under) som representerer et kombinert scenario for likviditetsrisiko (idiosynkratisk og markedsomfattende stress).

Målemetoder for likviditetsrisiko

Styringen av likviditetsrisikoen fokuserer både på kortsiktig likviditetsrisiko og langsiktig strukturell likviditetsrisiko. For å styre den kortsiktige fundingposisjonen måler Nordea finansieringsbehovet, forventet maksimalt akkumulert behov for likviditet de neste 30 dagene (fundinggap-risiko). Kontantstrømmer fra både poster i og utenom balansen er inkludert.

Finansieringsbehovet måles og begrenses som et totaltall for alle valutasortene. Styret har fastsatt rammer for totaltallet for alle valutasortene.

Nordea har en likviditetsbuffer for å sikre finansiering i situasjoner hvor behovet for kontanter er stort og hvor vanlige finansieringskilder ikke er tilstrekkelige. Styret fastsetter den nedre grensen for størrelsen på likviditetsbufferen. Likviditetsbufferen består av likvide verdipapirer som kvalifiserer som sikkerhet i sentralbankene og som kan selges eller benyttes som sikkerhet i fundingvirksomhet.

Likvid dekningsgrad (overlevelseshorisont) ble innført i 2011. Den er tilnærmet lik Basel og EUs Liquidity Coverage Ratio. Målemetoden består av en likviditetsbuffer og kontantstrømmer for fundinggaprisiko, og omfatter også forventet kontantstrøm fra mulige bidragsytere til likviditeten. Den likvide dekningsgraden setter rammen for kortsiktig risikovilje for konsernet og inntil mars 2016 uttrykket likviditetsbehovet utover en 30-dagers periode uten tilgang til finansiering fra finansmarkedet. I april 2016 ble perioden forlenget til 90 dager. Styret har fastsatt en ramme for minst 90-dagers overlevelse uten tilgang til ekstern finansiering.

Nordeas strukturelle likviditetsrisiko måles og begrenses av styret gjennom den stabile fundingens nettobalanse (NBSF), definert som forskjellen mellom langsiktig gjeld og langsiktige eiendeler. Langsiktig gjeld består hovedsakelig av innskudd fra kunder, banker og obligasjoner med gjenstående løpetid på mer enn 12 måneder samt egenkapital. Langsiktige eiendeler består hovedsakelig av utlån til kunder og andre lån med gjenstående løpetid på mer enn 12 måneder og innvilgede fasiliteter. Konsernsjefen i GEM har satt som mål at den stabile fundingens nettobalanse skal være positiv, som betyr at langsiktige eiendeler skal være finansiert av langsiktig gjeld.

Analyse av likviditetsrisiko

Den kortsiktige likviditetsrisikoen har vært moderat gjennom hele 2016. Gjennomsnittlig fundinggaprisiko, dvs. gjennomsnittlig forventet likviditetsbehov i løpet av de neste 30 dagene, har vært NOK -11,2mrd (NOK -1,6mrd). Nordea Bank Norges likviditetsbuffer har vært i området NOK 84,0 – 111,7 mrd (NOK 89,6 - 106,8mrd) i 2016, med et gjennomsnitt på NOK 98,6mrd (NOK 97,7mrd). Nordea Bank Norges likviditetsbuffer er svært likvid og består bare av verdipapirer som kvalifiserer som sikkerhet i sentralbanker. Likviditetsgraden har vært i området NOK 4.5 -117.5 mrd (NOK 91,0 -163,5mrd) i 2016, med et gjennomsnitt på NOK 58,4mrd (NOK 116,4mrd). Den årlige gjennomsnittlige nettobalansen var NOK 0,2mrd (NOK 12mrd). Den likvide dekningsgraden (LCR) i henhold til EBA Delegated Act var 172% ved utgangen av året. For NBN Gruppen var LCR NOK 84%, EUR 87% og USD 1151%. For NBN ASA var LCR 205%, NOK LCR 93%, EUR LCR 187% og USD LCR 1151%. For mer informasjon om forfallsanalyse, se Note 42 Forfallsanalyse for eiendeler og gjeld.

Kapitalstyring

Nordea ønsker å utnytte kapitalen effektivt og styrer derfor aktivt eiendeler, gjeld og risiko i balansen. Målet er å øke avkastningen til aksjonærene og samtidig opprettholde en forsvarlig kapitalstruktur.

Kapitalstyring

Styret fastsetter målene for konsernets kapitaldekning og kapitalretningslinjer, mens konsernsjefen i GEM fastsetter det overordnede rammeverket for kapitalstyring. Asset and Liability Committee (ALCO) og Risikokomiteen vurderer jevnlig Nordeas evne til å oppfylle målene og minstekravene til kapitaldekning. Kapitalkravet og den ansvarlige kapitalen som beskrives i dette avsnittet, følger de norske reglene for beregning av kapitalkrav som harmonerer med kapitalkravdirektiv IV (CRD IV) og kapitalkravforskriften (CRR) i EU og ikke regnskapsstandardene, se note 44 Kredittrisiko for flere opplysninger.

Minstekravene til kapital

Risikovektede eiendeler (REA) beregnes i henhold til de justerte norske reglene for beregning av kapitalkrav. Ved utgangen av 2016 var 91,8 % av Nordea Bank Norges eksponering underlagt interne målemetoder (IRB).

Nordea Bank Norge har tillatelse til å benytte sine interne Value-at-Risk (VaR) - modeller til å beregne kapitalkravene for en betydelig del av markedsrisikoen i handelsporteføljen. For operasjonell risiko benyttes standardmetoden.

Dersom ren kjernekapital (CET1) faller under CET1 kapitalkravet på NOK 52 791m (sum av pilar 1 kapitalkrav på NOK 16 155m, kombinert med bufferkravene på NOK 31 239m og pilar 2 påslag på NOK 5 388m), vil NBN være påkrevd å informere Finanstilsynet og presentere en kapitalplan for gjenopprette kapitalnivået. I tillegg hvis CET1 kapitalen faller under pilar 2 påslaget på NOK 47 403m, vil det kunne pålegges restriksjoner på maksimalt disponeringsbeløp på utbytte eller konsernbidrag (MDA), tilbakekjøp av aksjer, godtgjørelser og betalinger på annen kjernekapital instrumenter. Restriksjonene blir strengere i takt med hvor mye kapitalen faller under CET1 kapitalkravet. Tabellen under viser MDA % ved ulike nivåer av brudd på CET1. Nordea Bank Norge har en CET1 på NOK 61 078m og er godt over kravet i forhold til eventuelle tiltak og restriksjoner på MDA. Nordea Bank Norge har grunnet en konservativ kapitalpolicy valgt å forelå 0% i utbytte for 2016.

MDA Nordea Bank Norge, mNOK

NOKm	Lower boundary	Upper boundary	MDA
Fourth quartile	39 589	47 403	60 %
Third quartile	31 784	39 589	40 %
Second quartile	23 970	31 784	20 %
First quartile	16 155	23 970	0 %

Minimum kapitaldekning og REA

	31 Des 2016		31 Des 2015	
NOKm	Minimum kapital-krav	REA	Minimum kapital-krav	REA
Kredittrisiko	14 390	179 875	15 342	191 783
- hvorav motparttrisiko	94	1 171	239	2 986
IRB -metoden	13 208	165 097	13 986	174 827
- hvorav bedrift	9 888	123 596	10 196	127 454
- hvorav advanced	9 219	115 230	9 626	120 328
- hvorav foundation	669	8 366	570	7 126
- hvorav institusjoner	399	4 993	612	7 646
- hvorav retail	2 669	33 358	2 932	36 646
- hvorav som er sikret med fast eiendom som sikkerhet	2 069	25 866	2 226	27 827
- hvorav other retail	600	7 492	706	8 819
- hvorav av andre	252	3 150	246	3 081
Standardmetode	1 182	14 778	1 356	16 956
- hvorav stater og sentral-banker	0	1	0	1
- hvorav lokale og regionale myndigheter	17	214	21	265
- hvorav selskaper i offentlig sektor	0	5	1	13
- hvorav multilater utviklings-banker	-	-	-	-
- hvorav internasjonale organisasjoner	-	-	-	-
- hvorav institusjoner	372	4 648	584	7 303
- hvorav bedrift	19	234	8	104
- hvorav retail	547	6 838	514	6 422
- hvorav sikret med lån på fast eiendom	-	-	-	-
- hvorav misligholdte	3	41	5	57
- hvorav assosiert med spesi-ell høy risiko	-	-	-	-
- hvorav obligasjoner med fortrinnsrett	-	-	-	-
- hvorav institusjoner og bedrifter med kortsiktig kredittvurdering	-	-	-	-
- hvorav kollektiv investerings foretak (CIU)	-	-	-	-
- hvorav egenkapital	40	495	62	774
- other items	184	2 302	161	2 017
Risiko for svekket kredit-tverdighet hos motparten (CVA)	28	348	56	690
Markedsrisiko	27	339	272	3 405
- hvorav handelsportefølje, intern metode	23	293	239	2 990
- hvorav handelsportefølje, standardmetode	4	46	33	415
Operasjonell risiko	1 894	23 671	1 826	22 822
Standardmetode	1 894	23 671	1 826	22 822
Ekstra risikoeksponerings-beløp grunnet Artikkel 3	74	930	145	1 809
CRR	16 413	205 163	17 641	220 509
Total	16 413	205 163	17 641	220 509
Justering for Basel I-gulvet				
Tilleggskrav i henhold til Basel I gulvet	12 313	153 918	10 697	133 718
Total	28 726	359 081	28 338	354 227

Interne kapitaldekningskrav

Nordea baserer sine interne kapitaldekningskrav i ICAAP-prosessen (Internal Capital Adequacy Assessment Process) på risikoer definert av CRD IV/CRR og på internt identifiserte risikoer i henhold til Pilar-2. De interne kapitaldekningskravene omfatter følgende hovedtyper av risiko: kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. I tillegg tas det uttrykkelig hensyn til renterisikoen i bankporteføljen, risikoen i Nordeas interne ytelsesbaserte pensjonsordninger, eiendomsrisiko og konsentrasjonsrisiko.

I tillegg til å beregne risikokapitalen for de forskjellige risikotypene i konsernet, gjennomfører Nordea omfattende stresstester av kapitaldekningen for å analysere effekten av en rekke globale og lokale sjokkscenarier. I Nordeas interne kapitalkrav vurderes resultatene av stresstesting og eventuelle ledelsesintervensjoner som økonomiske buffere. Det interne kapitalkravet er en viktig faktor når Nordea fastsetter selskapets mål for kapitaldekning.

ICAAP beskriver også hvordan Nordea styrer, reduserer og måler de viktigste risikoene og vurderer den interne kapitaldekningens tilstrekkelighet gjennom å fastsette interne kapitalkrav som gjenspeiler selskapets risikovilje. Regulatoriske buffere ble introdusert etter implementeringen av CRDIV/CRR.

Økonomisk resultat

Nordea bruker økonomisk resultat som en av sine finansielle resultatindikatorer. Økonomisk resultat beregnes som risikojustert resultat minus egenkapitalkostnad. Risikojustert resultat og økonomisk resultat er mål som skal støtte opp om prestasjonsstyringen i Nordea og skape verdier for aksjonærene. I investeringsbeslutninger og kunderelasjoner utgjør økonomisk resultat en del av grunnlaget for operasjonelle beslutninger. Økonomisk resultat måler både vekst og avkastning. Økonomisk kapital og forventede tap (Expected loss, EL) inngår i rammeverket for økonomisk resultat.

Forventede tap (EL)

Forventede tap viser normalisert tap på en individuell kundeeksponering samt på forskjellige porteføljer over en konjunktursyklus. Det ble ikke gjort endringer i rammeverket for forventede tap i 2016 bortsett fra den vanlige oppdateringen av parametre basert på de siste verdsettelsene. Forventede tap er et mer stabilt mål enn faktiske tap, men vil variere med konjunktoren som følge av endringer i tilbakebetalingsevne (PD-dimensjon) og pantedekning (LGD-dimensjon).

Ansvarlig kapital

Ansvarlig kapital omfatter kjernekapital og tilleggskapital. Kjernekapitalen består av ren kjernekapital (CET1) og annen kjernekapital. Ren kjernekapital defineres som kapital av høyeste kvalitet med ultimate tapsabsorberende egenskaper og består i hovedsak av innbetalt egenkapital og tilbakeholdt overskudd.

Annen kjernekapital og tilleggskapital består for det meste av ansvarlige lån med og uten forfall. Beholdninger av ansvarlige lån i andre selskaper i finansiell sektor trekkes fra den respektive kapitalklassen.

Poster inkludert i kapitalbasen

	31 Dec 2016	31 Dec 2015
NOKm		
Sammensetning kjernekapital		
Egenkapital konsolidert	61,658	56,731
Foreslått/faktisk utbytte	-	-
Ren kjernekapital før regulatoriske fradrag	61,658	56,731
Immaterielle eiendeler	-127	-118
IRB avsetning shortfall (-) ¹	-46	-330
Pensjonseiendelsers overskudd over tilhørende forpliktelse	-	-
Andre fradrag, netto	-407	-609
Totale regulatoriske fradrag til ren kjernekapital	-580	-1,057
Kjernekapital (netto etter fradrag)	61,078	55,674
Hybridkapital før regulatoriske fradrag	4,398	4,677
Hybrid Kapital	4,398	4,677
Ren kjernekapital	65,476	60,351
Tilleggskapital før regulatoriske fradrag	4,741	4,852
IRB tillegg/fradrag, netto	453	-
Total regulatoriske fradrag til tilleggskapital	453	-
Tilleggskapital	5,194	4,852
Kapitalbasen (netto etter fradrag)²	70,670	65,203

¹ Inkludert årets resultat

² Kapitalbasen justert for IRB-avsetning, dvs justert kapitalbasen utgjør 70 263 NOKm pr 31.12.2016

Kapitaldekning

	31 Des 2016 ¹	31 Des 2015 ¹
Ekskl. Basel 1-gulv		
Ren kjernekapital CET (%)	29,8	25,2
Kjernekapitaldekning (%)	31,9	27,4
Kjernekapital (%)	34,4	29,6
Capital adequacy quotient (own funds/capital requirement)	4,3	3,7
Inkl. Basel 1-gulv		
Ren kjernekapital CET1 (%)	17,0	15,7
Kjernekapitaldekning (%)	18,2	17,0
Kjernekapital (%)	19,7	18,4
Capital adequacy quotient (own funds/capital requirement)	2,5	2,3

Mer informasjon

Mer informasjon om kapitalstyring og kapitaldekning er gitt i note 37 Kapitaldekning og i Capital and Risk Management-rapporten på www.nordea.com.

Nye regelverk

Kapitalkravsdirektivet (Capital Requirement Directive IV-CRD IV) og kapitalkravsforordningen (Capital Requirement Regulation - CRR) trådte i kraft 1. januar 2014. CRR ble gjort gjeldende i alle EU-land fra 1. januar 2014, mens CRD IV ble implementert gjennom nasjonale lover i alle EU-land i løpet av 2014.

I Norge er CRD IV/CRR og tilhørende avtaleverk ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen. Den 30. september 2016 vedtok EØS-komiteen i Brussel å ta inn ni bestemmelser gjennom en skriftlig prosedyre som innlemmer 31 lovverk i EØS-avtalen, alle knyttet til regelverket for det europeiske

finanstilsynet. Innlemmelsen av lovene som etablerer de europeiske finanstilsynsmyndighetene (European Supervisory Authorities) i EØS-avtalen, legger til rette for fremtidig innlemmelse av ytterligere reguleringer for å rette opp svakheter i det finansielle regelverket fra før-krisen og å sikre finansielle foretak fra EØS- og EFTA stater tilgang til EUs indre marked. Dette forventes å innebære at Finansdepartementet i Norge i fremtiden kan innarbeide CRD IV/CRR og øvrige viktige EU-regelverk.

Hovedbestemmelsene i CRD IV/CRR-rammeverket er innført i norske lover og forskrifter i tillegg til nasjonale tilpasninger. Av større avvik fra CRD IV/CRR kan nevnes at Basel 1-gulvet knyttet til risikovektede eiendeler (REA) ikke er fjernet, og at rabatten for små og mellomstore foretak ikke er innført. I tillegg gjenstår flere tekniske beregningsregler i forhold til EU. Minstekravene til kapital er imidlertid harmonisert med krav til ren kjernekapitaldekning (CET1) på 4,5 %, krav til kjernekapitaldekning (Tier 1) på 6 % og krav til ansvarlig kapital (total capital ratio) på 8 %. I tillegg kommer kravet om bevaringsbuffer (CCoB) på 2,5 % og systemrisikobuffer (SRB) på 3 %. Kravet til motsyklisk kapitalkravbuffer (CCyB) på 1,5 %, vil øke til 2 % fra 31. desember 2017. Videre er Nordea Bank Norge utpekt som en systemviktig bank og må derfor holde en ytterligere kapitalkravbuffer, som ble økt fra 1 % til 2 % fra 1. juli 2016.

Forslag til endringer i CRR, CRD IV og BRRD

I november 2016 offentliggjorde EU-kommisjonen forslag til endringer i BRRD, CRD IV og CRR. Endringene i CRR, som er en forordning, vil automatisk gjelde i alle EU-land når de implementeres, mens endringene i CRD IV og BRRD, som er direktiver, må implementeres i nasjonal lovgivning før de kan gjøres gjeldende. Tidspunktet for implementering er usikkert fordi forhandlingene ikke har startet, men det er fastslått at iverksettelsen av endringene tidligst vil starte i 2019, og at enkelte deler vil bli implementert senere og med en innfasing. De viktigste endringene omfatter:

TLAC/MREL

EU foreslår å innføre Rådet for finansiell stabilitets (FSB) standard for tapsbærende evne (Total Loss Absorbing Capacity, TLAC), som bygger på det eksisterende rammeverket til EUs krisehåndteringsdirektiv (Banking Recovery and Resolution Directive, BRRD), som fastsetter minstekrav til ansvarlig kapital og kvalifiserte forpliktelser (MREL). TLAC krever at globalt systemviktige banker (G-SIBs), kalt G-SIIs i EU-lovgivningen, skal ha en tilstrekkelig andel forpliktelser med høy tapsbærende evne til å sikre uproblematisk og rask absorbering av tap og rekapitalisering i en krisesituasjon. Hensikten med MREL er å oppnå samme mål som for TLAC-standard, selv om denne er teknisk forskjellig fra TLAC-standard og som omfatter både systemviktige og ikke-systemviktige banker i EU.

I november ble det foreslått å endre det eksisterende rammeverket for MREL i nåværende krisehåndteringsdirektiv (BRRD). Forslaget gikk ut på at

både systemviktige og ikke-systemviktige banker skulle oppfylle det såkalte institusjonsspesifikke MREL-kravet besluttet av krisehåndterings myndighetene. Kravet skulle ikke overstige summen av forpliktelser med tapsbærende evne og rekapitaliseringsbeløpet, som begge omfattes av minimumskravet til kapitaldekning på 8 % og kapitalkravet i Pilar 2. For å gjøre det mulig for banker å utstede kvalifiserte instrumenter på en kostnadseffektiv og harmonisert måte, foreslo EU i november 2016 å innføre et nytt insolvenshierarki for seniorgjeld uten fortrinnsrett.

Pilar 2

Forslaget omfatter en inndeling av Pilar 2 tillegg i et bindende Pilar 2-krav (P2R) og et Pilar 2-veiledende krav (P2G), der P2R vil forskyve den øvre grensen for hva som kan deles ut (Maximum distributable amount, MDA), mens P2G er et mykt virkemiddel som ikke påvirker MDA-nivået.

NSFR

EU foreslår å innføre et bindende Net Stable Funding Ratio krav (NSFR) som pålegger institusjonene å finansiere sine langsiktige aktiviteter (eiendeler og poster utenom balansen) med stabil finansiering. NSFR-forslaget tilpasser NSFR kontroll, compliance og tilsynstiltak med EUs krav til likviditetsreservekrav (Liquidity Coverage Ratio, LCR).

Uvektet kjernekapitalkrav (Leverage ratio)

Forslaget innfører et bindende krav om en uvektet kjernekapitalandel på 3 % bestående av kjernekapital (Tier 1), harmonisert med den internasjonale standarden til Baselkomiteen for banktilsyn (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS).

Markedsrisiko

I januar 2016 avsluttet Baselkomiteen sin gjennomgang av handelsporteføljen (fundamental review of the trading book, FRTB) og offentliggjorde en ny standard for håndtering av markedsrisiko. Endringene i CRR innlemmer FRTB-reglene i EUs lovgivning med enkelte justeringer, slik at implementeringen utsettes til 2021 med en treårig innfassingsperiode. Særtrekkene i rammeverket inkluderer blant annet begrensninger for eksponeringer i handelsporteføljen og bankporteføljen, og en revidert IRB-og standardtilnærming.

SMB-rabatten

EUs forslag omfatter en utvidet SMB-rabatt. Gjeldende SMB-rabatt reduserer kapitalkravet med 23,81 % for eksponeringer inntil EUR 1,5 millioner for små og mellomstore foretak. Forslaget innebærer en ytterligere rabatt i kapitalkravet på 15 % for del delen som overstiger terskelverdien på EUR 1,5 millioner, med det formål å ytterligere stimulere utlån til små og mellomstore bedrifter.

Endringer i Basel III-rammeverket ("Basel IV")

Basel III er et globalt regulatorisk rammeverk om bankers kapitaldekning, stresstesting og likviditetsrisiko.

Regleverket ble fastsatt av medlemmene i Baselkomiteen (BCBS) i 2010 og 2011, men enkelte deler er ennå ikke ferdigstillet. Blant annet har Baselkomiteen foreslått å innføre et kapitalgulv og endringer i standardmetoden og IRB-metoden for kredittrisiko, uvektet kjernekapital og operasjonell risiko.

Forslaget om endring av IRB-metoden, som ble fremlagt i mars 2016, omfatter restriksjoner på anvendelse av IRB-metoder for utvalgte eksponeringer, blant annet eksponeringer mot institusjoner og store foretak, samt innføring av gulv på modellparametere. Forslag til endret standardmetode innebærer at risikovekter baseres på risikodrivere og eksterne ratinger. Videre foreslår Baselkomiteen at kapitalgulvet skal baseres på revidert standardmetode for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Det pågår også diskusjoner i Baselkomiteen om en mulig uvektet kjernekapitalbuffer for systemviktige banker.

Den 3. januar 2017 meddelte Baselkomiteen at de er i ferd med å slutføre arbeidet med reformene og forventer at disse vil være klare i løpet av nærmeste fremtid.

Regulatorisk behandling av IFRS 9

I tillegg til det reviderte rammeverket publiserte Baselkomiteen den 11. oktober 2016 et diskusjonsdokument og et høringsdokument om regulatorisk behandling av bokførte tapsavsetninger relatert til IFRS 9 under Basel III-rammeverket. I diskusjonsdokumentet foreslås det en langsiktig regulatorisk behandling av tapsavsetninger som bør innarbeides når revidert standardmetode og IRB-metode blir gjort gjeldende. IFRS 9 trer i kraft i 2018, og Baselkomiteens forslag er å opprettholde gjeldende regulatorisk behandling av tapsavsetninger som nå gjelder både for standard- og IRB-metoden i en overgangsperiode for å sikre en grundig gjennomgang av regulatoriske alternativer på lang sikt.

Internkontroll og risikostyring knyttet til finansiell rapportering

Systemene for internkontroll og risikostyring knyttet til den finansielle rapporteringen skal gi rimelig sikkerhet for påliteligheten i den finansielle rapporteringen og utarbeidelsen av regnskap for eksterne formål i overensstemmelse med IFRS, gjeldende lover og forskrifter i Norge og andre krav som gjelder for børsnoterte selskaper. Internkontroll og risikostyring i NBN gjennomføres i henhold til Nordeas prinsipper og er en del av Nordeas planleggings- og ressursallokeringsprosess. Internkontroll og risikostyring knyttet til finansiell rapportering i Nordea er basert på det opprinnelige COSO-rammeverket for internkontroll (Internal Control - Integrated Framework, fra Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) slik det fremgår nedenfor.

Kontrollmiljø

Kontrollmiljøet er grunnlaget for Nordeas internkontroll og omfatter kulturen og verdiene styret i Nordea-

konsernet og konsernledelsen har etablert. En klar og transparent organisasjonsstruktur er viktig for kontrollmiljøet. Nordeas forretningsstruktur skal støtte opp om den overordnede strategien, med sterk forretningsutvikling og økte krav til kapital og likviditet. Virksomheten og organisasjonen er i kontinuerlig utvikling.

En klar og transparent organisasjonsstruktur er av viktig for kontrollmiljøet. Nordeas forretningsstruktur har som hensikt å støtte under denne overordnede strategien, noe som sikrer sterk forretningsutvikling og oppfyllelse av økte krav til kapital og likviditet. Virksomheten og organisasjonen er under kontinuerlig utvikling

Klare roller og ansvarsområder er avgjørende i styringen av intern kontroll av finansiell rapportering hvor risiko eierne, forretningsområdene og Group Finance & Business Control er ansvarlig for risikostyring. En risikostyringsenhet støtter CFO i å opprettholde en konsernomspennende kontroller, i Nordea definert som Accounting Key Control (AKC), i tråd med risikorammeverktøy, som dekker kontroll av risiko og prosessen tilnyttet risikoidentifikasjon, som i stor grad er basert på den faktiske virksomheten og finansielle rapporteringsprosesser som er på plass. En uavhengig risiko kontrollenhet som er ansvarlig for å identifisere, kontrollere og rapportere om finansiell rapporterings risiko er etablert i konsernets Group Risk Management and Control (GRMC). I tillegg gir internrevisjonsfunksjonen i konsernstyret med en vurdering av den samlede effektiviteten av styring, risikostyring og kontrollprosesser.

Risikovurdering

Styret har det endelige ansvaret for å begrense og følge opp Nordeas risikoeksponering. Risikostyring er ansett for å være en integrert del av å drive virksomheten og hovedansvaret for å utføre risikovurderinger vedrørende finansiell rapportering ligger hos forretningsområdene. Ved å utføre risikovurderinger nær forretningsområdet øker muligheten for å identifisere de mest relevante risikoer. For å kunne styre kvaliteten fastsettes det i styrende dokumenter hvordan og når evaluering av kontrollfunksjonen skal utføres. Eksempler på risikovurderinger, utført minst årlig, er Quality and Risk Analysis for Changes og Risk and Control Self-Assessments.

Risikovurdering knyttet til pålitelig finansiell rapportering innebærer identifisering og analyse av risiko for vesentlig feilinformasjon. Arbeid knyttet til finansiell risiko i Nordea fokuserer bare på risiko og prosesser som kan føre til vesentlig feilinformasjon, dvs. at størrelsen på feilen er av en slik art og størrelse at bedømmelsen til en fornuftig bruker av rapporten ville blitt endret eller påvirket av inkluderingen eller rettingen av feilen. Strukturerede risikovurderingsprosedyrer bestemmer hvilken divisjon, lokasjon og/eller prosess hvor det foreligger risiko for vesentlig feilinformasjon og som må overvåkes av AKC-rammeverket for å sikre betryggende sikkerhet for påliteligheten av Nordeas eksterne finansielle rapportering.

Kontrollaktiviteter

Lederne for de respektive enhetene har hovedansvaret for å styre risiko knyttet til enhetenes virksomhet og finansielle rapporteringsprosesser. Ansvaret støttes av Nordeas prinsipper for regnskapsføring (Group Accounting Manual - GAM), prinsipper for finansiell kontroll og ulike styrende organer, som Verdsettelseskomiteen (Group Valuation Committee). GAM inkluderer en standard rapporteringspakke som brukes av alle enheter for å sikre ensartet bruk av Nordeas prinsipper og koordinert finansiell rapportering. De grunnleggende internkontrollprinsippene i Nordea inkluderer oppdeling av ansvar og fire øyne-prinsippet når for eksempel transaksjoner og autorisasjoner skal godkjennes.

AKC struktur er basert på transaksjonsnivå kontroller (TLC) som er identifisert gjennom å analysere risiko basert på høyt nivå prosesser med en start-til-slutt fokus. Etter å ha bestemt TLCene, er det blitt utført en analyse for å fastslå hvilke systemer/applikasjoner som er i for AKC hvor spesifikke IT generelle kontroller styres. Analysen tar sikte på hensynta de store systemer hvor det er fare for at informasjon kan bli ødelagt, der det ikke blir oppdaget i TLC kontrollene. AKC rapporteringsrutiner gir ledelsen på ulike nivåer i organisasjonen informasjon relatert til ytelse og vurdering av de identifiserte AKCene i form av prosesseier rapporter og ledelsen får oversikt av vurderingen og om høy risikoområder hvis det er noen.

Kvalitetssikringen som gjøres gjennom rapportering til ledelsen innen de ulike forretningsområdene, med detaljert analyse av økonomiske resultater, utgjør en av de viktigste kontrollmekanismene i rapporteringsprosessen. Avstemmingene utgjør en annen viktig del av kontrollene, hvor Nordea kontinuerlig jobber for ytterligere å forbedre kvaliteten.

Informasjon og kommunikasjon

Group Finance & Business Control er ansvarlige for å sikre at konsernets prinsipper for regnskapsføring (GAM) og prinsipper for finansiell kontroll er oppdaterte, og at endringer blir kommunisert til de ansvarlige enhetene. Disse styrende prinsippene er innarbeidet i instruksjer og standardrutiner i de ansvarlige enhetene. Regnskapsspesialistene innen Group Finance & Business Control gir kontinuerlig regnskapsførere og kontrollere informasjon om endringer i gjeldende regelverk for å informere om gjeldende og oppdaterte regler og bestemmelser som kan påvirke Nordea. Spørsmål av betydning for den finansielle rapporteringen diskuteres med eksterne parter, og Nordea deltar aktivt i relevante nasjonale fora, som fora etablert av tilsynsmyndigheter, sentralbanker og interesseorganisasjoner for finansindustrien.

Overvåkning

Nordea har etablert en prosess for å sikre egnet overvåkning av kvaliteten på den finansielle rapporteringen og oppfølgingen av eventuelle svakheter. Denne interaktive prosessen har til formål å dekke alle komponentene i det originale COSO rammeverket. Risik

og Self-Assessment prosessen inkluderer å overvåke kvaliteten på internkontroll for finansiell rapportering. Vurderingen er presentert i den årlige Grupp Operational and Compliance Risk Map, som er sendt til GEM, Board Risk Committee og styret. Group Finance & Business Control har også etablert bestemt kvartalsvis intern kontroller over finansiell rapportering til konsernets CFO, som dekker risikostyring og høyrisikoområder. Den uavhengige risikokontroll enheten i GRMC rapporterer spesifikt på finansiell rapportering risiko for BAC og administrerende direktør i konsernledelsen hvert kvartal.

Ifølge norsk lov skal Nordea ha en ekstern revisor. På generalforsamlingen i 2015 ble PricewaterhouseCoopers AS valgt som revisor.

Vedtekter som regulerer styret

Kravene i Regnskapsloven § 3-3b krever at vedtektene som fastsetter sammensetning og utskiftning av styret skal oppgis.

I henhold til vedtektene for Nordea Bank Norge ASA skal styret bestå av 3 - 5 styremedlemmer valgt av generalforsamlingen. Minst en fjerdedel av styremedlemmene skal være eksterne - personer som ikke har tillitsverv eller er ansatt i banken. Ett av de valgte styremedlemmene skal være ansatt i banken. For dette styremedlemmet skal det velges en personlig varamedlem med møte- og talerett, forutsatt at første varamedlem bare deltar når styremedlemmet er fraværende. Leder og nestleder i styret velges særskilt. Styremedlemmene velges for to år av gangen. Ved suppleringsvalg kan kortere tjenestetid fastsettes. Hvert kjønn skal være representert i hht til almannsrettens § 6-11a. Denne bestemmelsen gjelder ikke styremedlem eller varamedlem som skal velges blant de ansatte. Varamedlemmet velges for to år av gangen. Hvis et valgt styremedlem trekker seg i løpet av valgperioden, og antallet styremedlemmer dermed blir lavere enn 3, skal det snarest mulig velges et nytt styremedlem for den gjenværende delen av valgperioden

Mer informasjon

Mer informasjon om selskapsledelse (corporate governance), internkontroll og risikostyring knyttet til finansiell rapportering, gis i årsrapporten 2016 for Nordea Bank AB (publ.).

People

Menneskene gjør det mulig

Å jobbe i Nordea er å jobbe i en relasjonsbank hvor alle er ansvarlige for å være med på å skape positive kundeopplevelser. Derfor er det å tiltrekke, utvikle og opprettholde høyt motiverte medarbeidere en av våre viktigste prioriteringer. Nordeas personalstrategi, People-strategien, slår fast at Nordea bare kan nå sine mål dersom medarbeiderne når sine mål. Det betyr at Nordea må gi sine medarbeidere muligheter til utvikling og en god balanse mellom jobb og fritid. Teamwork er en integrert del av å arbeide i Nordea og en nøkkel til vår suksess. Vi fokuserer på helse og målet er å identifisere og styrke de faktorer som skaper et sunt arbeidsmiljø for våre

medarbeidere. I Nordea erkjenner vi at våre medarbeidere har ulike behov i ulike faser av livet, og det er viktig å sikre balanse mellom jobb og fritid. Dette gjør vi på forskjellige måter og tar hensyn til lokale forhold, regler og forskrifter. Vi har som mål å tilby en fleksibel arbeidshverdag. Medarbeiderne våre har tilgang til bedriftshelsetjeneste som en del av vårt systematisk HMS-arbeid, og vi har gunstige permisjonsordninger.

Gode ledere setter sammen riktige team

Våre verdier er innarbeidet i alle våre HR-prosesser, kompetanseutvikling samt daglig lederskap og er grunnlaget for vår lederkompetanse. Nordea har strukturerte lederprogrammer gjennom Leadership Pipeline som utvikler medarbeidere fra potensielle ledere via ulike faser i lederkarrieren til ledere på høyt nivå.

Kontinuerlig tilbakemelding støtter opp om gode resultater

Regelmessig tilbakemelding er essensielt for kontinuierlig utvikling. Vi skaper en kultur for tilbakemeldinger gjennom vår Engagement Satisfaction Index (ESI) samt utviklingssamtaler, Performance & Development Dialogue (PDD). ESI-undersøkelsen viser hva våre medarbeidere mener om arbeidsforhold og jobbinnhold, vår ledelse og våre verdier. I 2016 var svarprosenten på ESI-undersøkelsen 94 % (92) % hvilket indikerer et stort engasjement for sammen å bedre virksomheten. Nordea i Norge skåret 71 (70) poeng av 100 mulige på tilfredshet og motivasjon i undersøkelsen for 2016. Undersøkelsen inneholder også sammenligninger med bransjen for øvrig, og våre medarbeideres vurdering av sin nærmeste leder er vesentlig bedre enn ellers i bransjen. Vi følger opp tilbakemeldingen fra ESI både lokalt og på konsernnivå. I PDD-samtalene mellom leder og medarbeider diskuteres prestasjoner og potensiell kompetanse- og karriereutvikling.

Kompetanseutvikling er avgjørende for vår virksomhet

Nordea tilbyr ledelses- og medarbeiderutvikling i hele konsernet. Utvikling er et felles ansvar for leder og medarbeider, og støttes av tilbakemeldinger, coaching og bruk av mentorer, samt formelle utviklingsprogram. Mye av utviklingen skjer imidlertid i det daglige virke, da det er her kompetansen blir benyttet. Talentutviklingsprosessen sikrer at vi har sterke ledere, kompetente fagpersoner og høyt kvalifiserte etterfølgere. I tillegg til de felles talentprogrammene i konsernet, ble det også i 2016 gjennomført et eget norsk talentprogram for yngre medarbeidere.

Et selskap med mange muligheter

Mobilitet er nøkkelen til kompetanseutvikling. Vi annonserer ledige stillinger internt og det etterstrebes å finne kandidater blant våre kollegaer. I tillegg har vi interne karrieredager i de enkelte landene. Nordea's Graduate Programme har en viktig rolle i å bringe nye talenter inn til banken. Programmet er ettertraktet og er dermed et mål på vår evne til å tiltrekke oss noen av de beste unge talentene. Det nåværende Graduate-

programmet har blitt gjennomført i mer enn 15 år, og atten norske kandidater startet opp i 2016.

Like muligheter

Kjønnsfordelingen er en utfordring i mange bransjer og i samfunnet for øvrig. Nær 47 % (46 %) av alle heltidsansatte i NBN er kvinner. Andelen kvinner med personalansvar er 39 % (38 %). Å øke andelen kvinner i ledende stillinger, og spesielt i topplederstillinger, er en prioritet. På konsernnivå er det etablert en egen enhet med fokus på mangfold og herunder en bedre kjønnsfordeling på ledende stillinger. Enheten fungerer på tvers av landegrensene. Gjennomsnittslønnen for kvinner og menn på heltid var henholdsvis NOK 592.500 (581 000) og NOK 706.000 (690 000) og gjenspeiler at menn er i overvekt når det gjelder leder- og nøkkelstillinger i banken. Arbeidet med likestilling er en integrert del av utviklingen av organisasjonen og medarbeiderne. Nordeas policy er at "Vi diskriminerer ikke på grunnlag av kjønn, etnisk bakgrunn, religion eller av andre grunner". Likestilling er et tema i de ulike personalstrategiene, for eksempel når det gjelder karriereutvikling og rekruttering til høyere lederstillinger. Nordea verdsetter sine medarbeidere uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne eller kulturell bakgrunn. For et stort selskap som Nordea er det et viktig mål å gjenspeile mangfoldet i samfunnet. De individuelle kvalifikasjonene skal være grunnlaget for ekstern rekruttering og intern ansettelse. Vi erkjenner at medarbeiderne våre har ulike motivasjonsfaktorer og ambisjoner. Rett person på rett sted er en forutsetning for å skape gode kundeopplevelser i hele verdikjeden. Et bevisst forhold til mangfold støtter opp om Nordeas verdier.

Antall medarbeidere

Antall medarbeidere i NBN ASA var 2 718 (2 676) ved utgangen av 2016. Dette utgjør 2 528 (2 458) årsverk. NBN rekrutterte totalt 216 (170) eksterne medarbeidere i 2016. Av disse var 104 (72) kvinner og 112 (98) menn. De nyansatte hadde en gjennomsnittsalder på 31 (31) år i 2016.

Sykefravær

Antall sykedager i 2016 var 27 845 (26 845), tilsvarende 3,99 % (3,98 %). Det relativt lave sykefraværet må ses i sammenheng med et systematisk arbeid med det fysiske og psykososiale arbeidsmiljøet, spesielt der sykefraværet er størst. Gjennom den kollektive personalforsikringsordningen, er alle ansatte i NBN garantert raskere tilgang til behandling. Samtidig følges de sykemeldte tett opp i henhold til avtalen om et Inkluderende Arbeidsliv (IA). NBN fornyet i 2014 sin avtale om Inkluderende Arbeidsliv til 2018. Det er ikke rapportert om personskader (arbeidsrelatert) som følge av ulykker eller andre hendelser i NBN i 2016. NBN hadde ingen ran i 2016. Det er gjort endringer i betjeningskonsepter for å redusere ransrisikoen, og NBN har ikke lenger manuell kontanthåndtering i sine enheter. Arbeidsmiljøet i NBN anses som godt. Det har ikke vært behov for å iverksette spesielle tiltak.

Godtgjørelse

Nordea har en klar lønnspolitikk, instruksjoner og prosesser, for å sikre god godtgjørelsesstruktur i hele organisasjonen. Styret beslutter Nordeas lønnspolitikk basert på en analyse av mulige risikoer som er involvert, og sørger for at den blir benyttet og fulgt opp som foreslått av Board Remuneration Committee (BRC). Nordea har en helhetlig tilnærming til lønn og godtgjørelser og erkjenner betydningen av balanserte, men differensierte avlønningsstrukturer basert på forretningsmessige- og markedsbehov, og betydningen av at godtgjørelsen er i overensstemmelse med og fremmer en sunn og effektiv risikostyring og ikke oppfordrer til overdreven risikotaking eller motvirker Nordeas langsiktige interesser. Godtgjørelseskomponentene vurderes årlig for å sikre samsvar med både internasjonale og lokale retningslinjer og krav. I tillegg er risikoanalyser og tiltak utført for å håndtere risikoer knyttet til styring og struktur av godtgjørelsesordninger, målsetting og måling av resultater, samt svindel og omdømme. Hovedfokus for analysen er de variable komponenter som potensielt fører til at total kompensasjon kan bli ansett som høy. Minst årlig følger BRC opp anvendelsen av Nordeas lønnspolitikk og supplerende instruksjoner med en uavhengig gjennomgang av konsernets internrevisjon. For ytterligere informasjon om godtgjørelse, se Note 8 Personalkostnader samt styrets beretning til Nordea ABs (publ) årsrapport.

Rettstvister

Innenfor rammen av den ordinære virksomheten er NBN involvert i enkelte erstatningssøksmål og andre rettstvister. De fleste omfatter relativt begrensede beløp. Det er lite sannsynlig at noen av disse sakene vil ha noen vesentlig negativ effekt på NBN eller dets økonomiske stilling.

Hendelser etter balansedagen

Det har ikke inntruffet hendelser etter balansedagen som kan ha vesentlig betydning for vurderingen av årsregnskapet for NBN.

Samfunnsansvar(CSR) og miljømessige forhold

Integrering av bærekraft i vår kjernevirksomhet

I 2015 lanserte Nordea en ny proaktiv bærekraftstrategi. For å skape et stabilt fundament med virksomhetsstyring, klare retningslinjer og prinsipper kombinert med en styrket etisk forretningskultur har arbeidet med dette blitt videreført i løpet av 2016. Den nye strategien bygger på flere års erfaring med å styre CSR initiativene innad i våre egne driftsaktiviteter og har som målsetning å gå lengre samt å inkludere et nytt sett med kortsiktige og langsiktige mål som reflekterer utfallet av vesentlighetsanalysen utført i løpet av høsten 2016.

Styrket bærekraftstyring er nøkkelen i den nye strategien. Dette ble illustrert gjennom rekrutteringen av nye ledere for bærekraft, compliance og leder for People i løpet av året.

Våre forpliktelser og policyer

Nordeas viktigste prinsipper for samfunnsansvar er nedfelt i Nordeas etiske retningslinjer (Code of Conduct) og Nordeas prinsipper for bærekraft (Nordeas Sustainability Policy). De etiske retningslinjene er basert på de ti prinsippene i FNs Global Compact, mens retningslinjene for bærekraft i Nordea uttrykker våre verdier og forpliktelser i forhold til etisk forretningsdrift. Disse understøttes av spesifikke prinsipper for å sikre etterlevelse i den daglige driften. Eksempler er Nordeas personalpolitikk, anti-korrupsjons politikk, og flere investerings- og kredittrammeverk.

Basert på resultatet av vesentlighetsanalysen utført i løpet av året har våre etiske retningslinjer (Code of Conduct) blitt oppdatert i løpet av 2016 for bedre å reflektere de øverste prioriteringene og forventningene fra våre interessenter.

I løpet av 2016 har vi økt fokuset på compliance i Nordea ytterligere og har etablert en ny struktur for å sikre konsistent tilnærming til risikostyring mellom de ulike forretningsområdene og støttefunksjoner/konsernfunksjoner. I tillegg til utnevnelsen av vår nye leder for compliance, har vi lansert vårt "Roadmap to Compliance" program som omfatter kurs vedrørende kultur, compliance og kommunikasjon i samtlige nordiske hovedkontor hvilket er med på å etablere bevisste risiko-ledere gjennom hele organisasjonen. I tillegg har konsernet et varslingsystem som ansatte kan benytte til å rapportere bekymringsverdige forhold anonymt. En egen enhet for bekjempelse av hvitvasking (AML) gir støtte i spørsmål knyttet til hvitvasking.

Vårt program for å håndtere økonomisk kriminalitet (Financial Crime Change Programme) ble etablert i 2015 og fokuserer på utviklingen av bærekraftige driftsprosesser og har et styremandat til å drive konsernbaserte aktiviteter for å forhindre økonomisk kriminalitet. FCCP programmet følges opp på jevn basis i relasjon til virksomhetsstyring, kjenn-din-kunde evaluering (Know Your Customer), sanksjons compliance, transaksjonsovervåking sammen med økonomisk kriminalitet etterretning og analyse. Denne kontinuerlige prosessen har blitt underbygd med utnevnelsen av en ny leder for finansiell kriminalitet innen "Group Compliance" og økte investeringer for å sikre tilstrekkelige ressurser på området.

Kredittrammeverket i Nordea bygger på våre prinsipper for bærekraft. Vi fortsatte gjennom 2015 å utvikle et sofistikert verktøy for å hjelpe oss å evaluere miljømessige, sosiale og forretningsetiske (ESG) risikoer innenfor vår bedriftskundeportefølje. Vi har nå påbegynt implementeringen av dette verktøyet som en del av vår vanlige kredittevalueringsprosess. For bedriftskunder i vår Commercial & Business Banking divisjon blir pre-screeningspørsmål integrert i vår kjenn-din-kunde (Know Your Customer) evaluering.

Nordea har vedtatt ekvatorprinsippene (EP), en global, frivillig standard for kommersielle långivere. Innen

prosjektfinansiering i Nordea følger vi ekvatorprinsippene og ESG eksperter er involvert gjennom hele prosessen. Ekvatorprinsipp rådgivningsstyret som har erfarne medlemmer fra virksomhetsområdene samt kreditt- og bærekraftsorganisasjonen gir anbefalinger til, samt kategoriserer de ulike prosjektene. Dokumentasjonen omfatter gjerne "due dilligence" oppfølgingen og ekspertgjennomgangene. Fullstendig EP rapportering er tilgjengelig på www.nordea.com.

Nordea har implementert sosialt ansvarlige investeringer (Socially Responsible Investing - SRI) og signert FN's prinsipper for ansvarlige investeringer (Principles for Responsible Investment - PRI). Vi vurderer de miljømessige, sosiale og forretningsetiske forholdene (Environmental, Social, Governance - ESG) i selskapene i våre investeringsfond, for å sikre at kundenes midler investeres i selskaper som overholder internasjonale retningslinjer og prinsipper for ansvarlige investeringer vedrørende menneskerettigheter, arbeidsforhold, miljøspørsmål og forretningsetikk.

Vern om menneskerettigheter

Vi har et ansvar for å sikre at vår forretningsvirksomhet ikke bryter med menneskerettighetene og for å håndtere eventuelle negative effekter som potensielt vil kunne oppstå. Vårt mål er å redusere risikoen for brudd på menneskerettighetene i forbindelse med vår utlåns- og investeringsvirksomhet samt våre retningslinjer og rutiner knyttet til personal og leverandørkjeden.

Våre innkjøpskrav er reflektert i Nordeas retningslinjer for samfunnsansvar hos leverandører (CSR Supplier Guidelines) og standard leverandøravtaler. Et juridisk krav er at våre leverandører støtter og respekterer vern om internasjonalt vedtatte menneskerettigheter og at de ikke skal være delaktige i brudd på menneskerettighetene. Menneskerettigheter inngår også i egenrevisningsskjemaet leverandørene våre må fylle ut. Vi overvåker og følger opp potensielle risikoer innen vår leverandørkjede på løpende basis, særlig vedrørende høyrisiko leverandører.

Vår personalpolitikk fastsetter det ansvaret vi har for å sikre at ansatte behandles rettferdig og tilbys like utviklingsmuligheter. Vi har et stort ansvar knyttet til kjønnsfordeling med målsetninger for nyansattrekrutteringer og ved ansattelse av ledere og gjennomfører kurs på områder som "unconscious bias". Vi ønsker at våre ansatte skal møte på jobb hver dag og være samlet av en sterk kultur, med et stort ønske om samt frihet til å prestere på sitt beste. Vi kaller dette "vår kulturelle reise". Vår personalpolitikk spiller en avgjørende rolle i denne reisen og sikter etter å styrke kapasiteten og skape en positivt og inkluderende bedriftskultur gjennom hele organisasjonen.

Vi bryr oss om miljøet

I 2015 vedtok vi en mer robust posisjon på klimaendringer. I tillegg til å forplikte oss til å engasjere oss i kunder hvor klimaendringer og karbonutslipp er relevante

problemstillinger vil vi ikke inngå nye kunderelasjoner med kunder som primært er avhengig av kull.

"World Economic Forum" sin "Global Risk Report" for 2016 rangerer manglende klimaendringssamarbeidelse og tilpasning som den største globale risikoen med hensyn til innvirkning. I Nordea opprettholder vi en sterk posisjon for motvirkning av klimaendringer. I september 2016 var Nordea en av 130 investorer som signerte et brev med oppfordring til G20 landene om å iverksette tiltak for å etterleve Paris avtalen. Nordea Asset Management deltok også i COP22.

Konsernledelsen har fastsatt langsiktige miljømessige mål for å redusere våre utslipp. Vi fokuserer spesielt på energi og flyreiser, som er de to største kildene til utslipp. Hvert kvartal overvåker og rapporterer vi fremgangen i forhold til våre miljøindikatorer, og vi rapporterer utslipp hvert år. Ettersom våre nåværende mål nådde sine sluttpunkt i 2016 vil vi sette nye vitenskapsbaserte mål i løpet av 2017.

Nordea anerkjenner viktigheten av å samarbeide klimaendringer og anerkjenner anbefalingene fra den svenske finansinspeksjonen vedrørende viktigheten av klimarisikoen og karbonutslippsrisikoen for finansielle regulatorer, uttrykt i ulike rapporter i løpet av 2016. Disse anbefalingene gjelder vår virksomhet i samtlige operative land, inkludert Norge. Vi vil fortsette å nøye følge opp klima- og miljømessige forhold i vår langsiktige risikostyringsprosess i årene fremover.

For mer informasjon om Nordeas CSR arbeid, se årsrapporten for Nordea Bank AB (publ.) og Nordeas CSR rapport tilgjengelig på www.nordea.com/csr.

Utsikter for 2017

NBN forventer at 2017 blir nok et utfordrende år. Vi kommer til å oppleve et økonomisk klima med stor usikkerhet, lav vekst og lave renter.

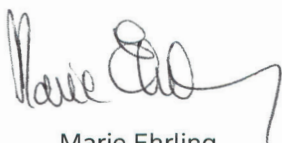
Vi gjør store fremskritt med å endre banken til den beste banken for kundene. Vi fortsetter å investere tungt i å endre banken. Økt kundetilfredshet vil ha høyeste prioritet de neste årene. Å skape verdi for kundene er nøkkelen til å skape verdi for Nordea og aksjonærene. For å kunne fortsette å levere stabile resultater til aksjonærene, må vi bli mer robuste og i stand til hele tiden å fornye måten vi driver banken på.

Nordea Bank AB (publ)¹

3 Februar 2017

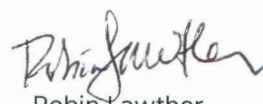
Björn Wahlroos
Styreleder

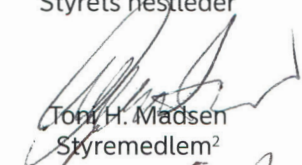
Marie Ehrling
Styrets nestleder

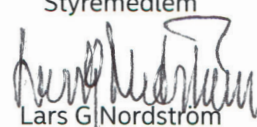
Tom Knutzen
Styremedlem

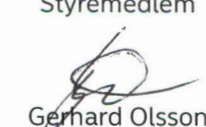
Robin Lawther
Styremedlem

Tom H. Madsen
Styremedlem²

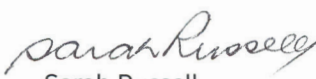
Lars G Nordström
Styremedlem

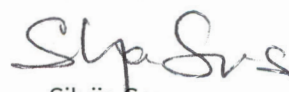
Gerhard Olsson
Styremedlem²

Hans Christian Riise
Styremedlem²

Sarah Russell
Styremedlem

Silvija Seres
Styremedlem

Kari Stadigh
Styremedlem

Birger Steen
Styremedlem

Casper von Koskull
Administrerende direktør

¹ Administrerende direktør og Styret i Nordea Bank AB (publ), overtakende selskap i fusjonen mellom Nordea Bank Norge ASA og Nordea Bank AB (publ) med virkning 2. januar 2017.

² Ansattes representant

Årsregnskap - innholdsfortegnelse

Resultatregnskap	29
Totalresultat	30
Balanse	31
Oppstilling over endringer i egenkapitalen	32
Kontantstrømoppstilling	34

Noter til årsregnskapet

1 Regnskapsprinsipper

1 Grunnlag for presentasjon	36
2 Endrede regnskapsprinsipper og presentasjon	36
3 Endringer i IFRS som foreløpig ikke er anvendt av Nordea	36
4 Kritiske vurderinger og viktige kilder til usikkerhet i estimatene	38
5 Konsolideringsprinsipper	39
6 Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån	40
7 Innregning og fraregning av finansielle instrumenter i balansen	42
8 Omregning av eiendeler og gjeld i utenlandsk valuta	42
9 Sikringsbokføring	42
10 Fastsettelse av virkelig verdi på finansielle instrumenter	43
11 Kontanter og innskudd i sentralbanker	44
12 Finansielle instrumenter	44
13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner	46
14 Leasing	48
15 Immaterielle eiendeler	48
16 Varige driftsmidler	49
17 Investerings eiendommer	49
18 Skatter	49
19 Resultat per aksje	50
20 Ytelser til ansatte	50
21 Egenkapital	51
22 Finansielle garantikontrakter og kredittforpliktelser	51
23 Aksjebasert avlønning	51
24 Nærstående parter	51
25 Valutakurser	53

Noter til resultatregnskapet

2 Segmentrapportering	53
3 Netto renteinntekter	55
4 Netto gebyr- og provisjonsinntekter	55
5 Netto resultat på poster til virkelig verdi	56
6 Utbytte og konsernbidrag	56
7 Andre driftsinntekter	56
8 Personalkostnader	57
9 Andre kostnader	62
10 Avskrivning, amortisering og nedskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	62
11 Netto tap på utlån	62
12 Skatter	63

Noter til balansen

13 Utlån og verdifall	64
14 Rentebærende verdipapirer	67
15 Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet	67
16 Aksjer	68
17 Derivater og sikringsbokføring	69
18 Aksjer i datterselskaper	71
19 Aksjer i tilknyttede selskaper	72
20 Immaterielle eiendeler	73
21 Varige driftsmidler	74
22 Leasing	75
23 Investerings eiendom	76
24 Andre eiendeler	76
25 Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	76
26 Innskudd fra kredittinstitusjoner	76
27 Innskudd og lån fra kunder	77
28 Utstedte verdipapirer	77
29 Annen gjeld	77
30 Påløpte, ikke forfalte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	77
31 Avsetninger	78
32 Pensjonsforpliktelser	79
33 Ansvarlig lånekapital	82
34 Eiendeler pantsatt som sikkerhet for egne forpliktelser	82
35 Betingede forpliktelser	83
36 Andre forpliktelser	83

Andre noter

37 Kapitaldekning	84
38 Klassifisering av finansielle instrumenter	88
39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi	90
40 Finansielle instrumenter som motregnes i balansen eller som omfattes av avtaler om nettooppgjør	95
41 Overførte eiendeler og mottatte sikkerheter	96
42 Forfallsanalyse av eiendeler og gjeld	97
43 Nærstående parter	98
44 Kredittrisiko	100

Nordea Bank Norge

Resultatregnskap

NOKm	Note	Konsern		Morselskap	
		2016	2015	2016	2015
Driftsinntekter					
Renteinntekter		16 456	17 591	13 041	13 820
Rentekostnader		-7 128	-8 257	-5 688	-6 804
Netto renteinntekter	3	9 328	9 334	7 353	7 016
Gebyr- og provisjonsinntekter		3 400	3 482	3 229	3 314
Gebyr- og provisjonskostnader		-649	-882	-641	-871
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	4	2 751	2 600	2 588	2 443
Netto resultat på poster til virkelig verdi	5	488	402	500	406
Resultat på investeringer etter egenkapitalmetoden	19	7	257	10	8
Utbytte og konsernbidrag	6	0	0	1 430	1 800
Andre driftsinntekter	7	230	236	618	317
Sum driftsinntekter		12 804	12 829	12 499	11 990
Driftskostnader					
Generelle administrasjonskostnader:					
Personalkostnader	8	-2 241	-3 289	-2 100	-3 116
Andre kostnader	9	-1 998	-1 940	-1 918	-1 796
Avskrivning, amortisering og nedskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	10, 20, 21	-144	-135	-80	-79
Sum driftskostnader		-4 383	-5 364	-4 098	-4 991
Driftresultat før tap på utlån		8 421	7 465	8 401	6 999
Netto tap på utlån	11	-1 538	-770	-1 494	-709
Driftsresultat		6 883	6 695	6 907	6 290
Skattekostnad	12	-1 666	-1 572	-1 713	-1 558
Resultat		5 217	5 123	5 194	4 732
Som tilskrives:					
Aksjonærer i Nordea Bank Norge ASA		5 217	5 123	5 194	4 732
Sum		5 217	5 123	5 194	4 732
Resultat/utvannet resultat per aksje, NOK		9,46	9,29	9,42	8,58

Totalresultat

Nokm	Note	Konsern		Morselskap	
		2016	2015	2016	2015
Årets overskudd		5 217	5 123	5 194	4 732
Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet					
Tilgjengelig-for-salg investeringer ¹ :	17				
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året		476	-504	476	-504
Skattekostnad tilknyttet verdiendring gjennom året		-119	126	-119	126
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året		-45	-19	-45	-19
Skattekostnad overført til resultatet grunnet salg gjennom året		11	5	11	5
Kontantstrøm sikring:	17				
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året		-6 827	3 295	-737	942
Skattekostnad tilknyttet verdiendring gjennom året		1 707	-822	184	-236
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året		6 625	-3 160	674	-733
Skattekostnad overført til resultatet grunnet salg gjennom året		-1 656	790	-169	183
Poster som senere ikke kan bli reklassifisert til resultatregnskapet					
Verdiendringer av ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser:	32				
Verdiendring av ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser		-548	913	-500	886
Skattekostnad på verdiendring av pensjonsforpliktelser		137	-225	125	-218
Nettoinntekter fra foretak regnskapsført etter egenkapitalmetoden		3	0	0	0
Netto inntekt ført mot egenkapitalen, etter skatt		-236	399	-100	432
Totalresultat		4 981	5 522	5 094	5 164

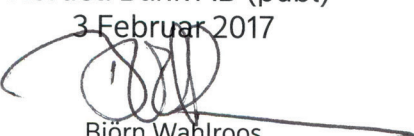
Som tilskrives:

Aksjonærer i Nordea Bank Norge ASA	4 981	5 522	5 094	5 164
Sum	4 981	5 522	5 094	5 164

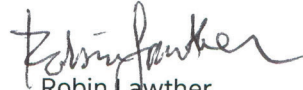
¹ Gevinst/tap på verdiendring realtert til virkelig verdisikring er innregnet direkte i resultatregnskapet.

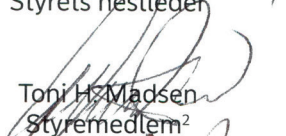
Nordea Bank AB (publ)¹
3 Februar 2017

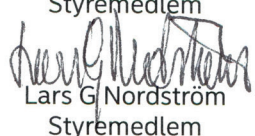

 Marie Ehrling
Styrets nestleder

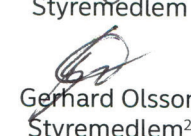

 Björn Wahlroos
Styreleder

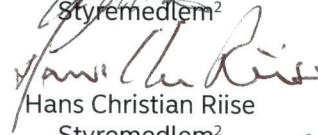

 Tom Knutzen
Styremedlem

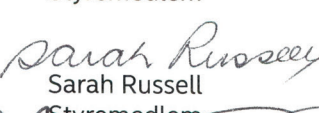

 Robin Lawther
Styremedlem

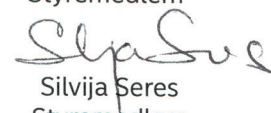

 Toni H. Madsen
Styremedlem²

 Lars G. Nordström
Styremedlem

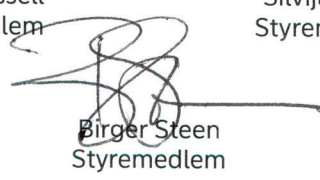

 Gerhard Olsson
Styremedlem²

 Hans Christian Riise
Styremedlem²

 Sarah Russell
Styremedlem

 Silvija Seres
Styremedlem

 Kari Stadigh
Styremedlem

 Birger Steen
Styremedlem

 Casper von Koskull
Administrerende direktør

¹ Administrerende direktør og Styret i Nordea Bank AB (publ), overtakende selskap i fusjonen mellom Nordea Bank Norge ASA og Nordea Bank AB (publ) med virkning 2. januar 2017.

² Ansattes representant

Nordea Bank Norge

Balanse

NOKm	Note	Konsern		Morselskap	
		31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
Eiendeler					
Konter og innskudd i sentralbanker		8 815	6 860	8 815	6 860
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner	13	18 499	14 131	53 491	54 668
Utlån til kunder	13	514 137	512 018	382 181	381 338
Rentebærende verdipapirer	14	116 070	107 860	110 312	107 525
Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet	15	1 055	75	1 055	75
Aksjer	16	182	413	179	410
Derivater	17	4 561	11 612	5 037	11 885
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen		229	473	200	409
Aksjer i datterselskaper	18	0	0	10 271	7 218
Aksjer i tilknyttede selskaper	19	1 756	1 751	417	417
Immaterielle eiendeler	20	168	159	71	82
Varige driftsmidler	21	812	1 232	404	489
Investerings eiendommer	23	6	55	1	1
Pensjonseiendeler	32	43	0	43	0
Andre eiendeler	24	1 317	1 857	1 261	1 566
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	25	1 791	1 946	994	1 051
Sum eiendeler		669 441	660 442	574 732	573 994
Gjeld					
Innskudd fra kredittinstitusjoner	26	248 494	245 461	248 507	245 516
Innskudd og lån fra kunder	27	239 332	240 430	239 455	240 525
Utstedte verdipapirer	28	93 256	90 759	9 004	9 131
Derivater	17	2 879	1 622	3 174	8 456
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsportefølje		1 063	1 625	11	19
Betalbar skatt		2 731	359	2 461	0
Annen gjeld	29	4 066	6 112	4 131	6 115
Påløpte, ikke forfalte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	30	1 723	1 891	947	1 027
Utsatt skatteforpliktelse	12	2 415	3 194	1 706	2 468
Avsetninger	31	219	304	215	303
Pensjonsforpliktelser	32	1 184	1 416	1 126	1 369
Ansvarlig lånekapital	33	10 459	10 625	10 459	10 625
Sum gjeld		607 821	603 798	521 196	525 554
Egenkapital					
Aksjekapital		4 962	4 962	4 962	4 962
Overkursfond		8 850	8 850	8 850	8 850
Andre reserver		534	771	624	723
Opptjent egenkapital		47 274	42 061	39 100	33 905
Sum egenkapital		61 620	56 644	53 536	48 440
Sum gjeld og egenkapital		669 441	660 442	574 732	573 994
Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser	34	165 383	179 714	66 859	82 893
Betingede forpliktelser	35	2 054	2 166	7 278	7 232
Andre forpliktelser	36	146 028	118 390	223 714	191 352

Oppstilling over endringer i egenkapitalen

Konsern

NOKm	Note	Aksje- kapital ¹	Overkurs	Andre reserver:			Tilbake- holdt overskudd	Sum egen- kapital
				Kontant- strøm sikring	Investe- ringer tilgjengelig for salg	Ytelses- basert pensjon		
Balanse per 1. jan 2016		4 962	8 850	191	-214	793	42 061	56 644
Årets overskudd							5 217	5 217
Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Tilgjengelig-for-salg investeringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året					476			476
Skattekostnad på verdiendring gjennom året					-119			-119
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					-45			-45
Skatt på poster overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					11			11
Kontantstrømsikringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året				-6 827				-6 827
Skattekostnad på verdiendring gjennom året				1 707				1 707
Overført til resultatregnskap gjennom året				6 625				6 625
Skatt på poster overført til resultatet gjennom året				-1 656				-1 656
Poster som senere ikke kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Verdiendringer ytelsesbasert pensjonsforpliktelse:	32							
Verdiendring av ytelsesbasert pensjonsforpliktelse						-548		-548
Skatt på verdiendring av pensjonsforpliktelse						137		137
Nettoinntekter fra foretak regnskapsført etter egenkapitalmetoden						3		3
Netto inntekt ført mot egenkapitalen, etter skatt		0	0	-151	323	-408	0	-236
Totalresultat		0	0	-151	323	-408	5 217	4 981
Andre endringer		0	0	0	0	0	-4	-4
Balanse per 31. des 2016		4 962	8 850	40	109	385	47 274	61 620

NOKm	Note	Aksje- kapital ¹	Overkurs	Andre reserver:			Tilbake- holdt overskudd	Sum egen- kapital
				Kontant- strøm sikring	Investe- ringer tilgjengelig for salg	Ytelses- basert pensjon		
Balanse per 1. jan 2015		4 411	3 402	88	178	105	36 936	45 120
Årets overskudd							5 123	5 123
Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Tilgjengelig-for-salg investeringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året					-504			-504
Skattekostnad på verdiendring gjennom året					126			126
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					-19			-19
Skatt på poster overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					5			5
Kontantstrømsikringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året				3 295				3 295
Skattekostnad på verdiendring gjennom året				-822				-822
Overført til resultatregnskap gjennom året				-3 160				-3 160
Skatt på poster overført til resultatet gjennom året				790				790
Poster som senere ikke kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Verdiendringer ytelsesbasert pensjonsforpliktelse:	32							
Verdiendring av ytelsesbasert pensjonsforpliktelse						913		913
Skatt på verdiendring av pensjonsforpliktelse						-225		-225
Netto inntekt ført mot egenkapitalen, etter skatt		0	0	103	-392	688	0	399
Totalresultat		0	0	103	-392	688	5 123	5 522
Økning i aksjekapital og overkurs		551	5 448					6 000
Aksjebasert betaling ²							1	1
Andre endringer							1	1
Balanse per 31. des 2015		4 962	8 850	191	-214	793	42 061	56 644

¹Aksjekapitalen på NOK 4 962m (31 des 2015: NOK 4 962m) består av 551,358,576 aksjer med pålydende NOK 9,00

² Refererer til Long Term Incentive Programme (LTIP)

Oppstilling over endringer i egenkapitalen forts.

Morselskap

NOKm	Note	Aksje- kapital ¹	Overkurs	Andre reserver:			Tilbake- holdt overskudd	Sum egen- kapital
				Kontant- strøm sikring	Investe- ringer tilgjengelig for salg	Ytelses- basert pensjon		
Balanse per 1. jan 2016		4 962	8 850	146	-214	791	33 905	48 440
Årets overskudd							5 194	5 194
Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Tilgjengelig-for-salg investeringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året					476			476
Skattekostnad på verdiendring gjennom året					-119			-119
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					-45			-45
Skatt på poster overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året					11			11
Kontantstrømsikringer:	17							
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året				-737				-737
Skattekostnad på verdiendring gjennom året				184				184
Overført til resultatregnskap gjennom året				674				674
Skatt på poster overført til resultatet gjennom året				-169				-169
Poster som senere ikke kan bli reklassifisert til resultatregnskapet								
Verdiendringer ytelsesbasert pensjonsforpliktelse:	32							
Verdiendring av ytelsesbasert pensjonsforpliktelse						-500		-500
Skatt på verdiendring av pensjonsforpliktelse						125		125
Netto inntekt ført mot egenkapitalen, etter skatt		0	0	-48	324	-375	0	-100
Totalresultat		0	0	-48	324	-375	5 194	5 094
Andre endringer		0	0	0	0	0	1	1
Balanse per 31. des 2016		4 962	8 850	98	110	416	39 100	53 536

NOKm	Aksje- kapital ¹	Overkurs	Andre reserver:			Tilbake- holdt overskudd	Sum egen- kapital
			Kontant- strøm sikring	Investe- ringer tilgjengelig for salg	Ytelses- basert pensjon		
Balanse per 1. jan 2015	4 411	3 402	-11	178	123	29 171	37 274
Årets overskudd						4 732	4 732
Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet							
Tilgjengelig-for-salg investeringer:	17						
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året				-504			-504
Skattekostnad på verdiendring gjennom året				126			126
Overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året				-19			-19
Skatt på poster overført til resultatregnskapet grunnet salg gjennom året				5			5
Kontantstrømsikringer:	17						
Gevinst/tap på verdiendring gjennom året			942				942
Skattekostnad på verdiendring gjennom året			-236				-236
Overført til resultatregnskap gjennom året			-733				-733
Skatt på poster overført til resultatet gjennom året			183				183
Poster som senere ikke kan bli reklassifisert til resultatregnskapet							
Verdiendringer ytelsesbasert pensjonsforpliktelse:	32						
Verdiendring av ytelsesbasert pensjonsforpliktelse					886		886
Skatt på verdiendring av pensjonsforpliktelse					-218		-218
Netto inntekt ført mot egenkapitalen, etter skatt	0	0	157	-392	668	0	432
Totalresultat	0	0	157	-392	668	4 732	5 164
Økning i aksjekapital og overkurs	551	5 448					6 000
Aksjebasert betaling ²						1	1
Andre endringer						1	1
Balanse per 31. des 2015	4 962	8 850	146	-214	791	33 905	48 440

¹Aksjekapitalen på NOK 4 962m (31 des 2015: NOK 4 962m) består av 551,368,576 aksjer med pålydende NOK 9,00

² Refererer til Long Term Incentive Programme (LTIP)

Kontantstrømoppstilling

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Driftsaktiviteter				
Driftsresultat	6 883	6 695	5 477	6 290
Justering for poster utenom kontantstrømmen	1 076	2 222	2 149	1 842
Betalt inntektsskatt	-5	-1 425	-5	-896
Kontantstrøm fra driftsaktiviteter før endring i driftsrelaterte eiendeler og gjeld	7 954	7 491	7 622	7 236
Endringer i driftsrelaterte eiendeler				
Endring i utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner	-5 169	3 690	382	-574
Endring i utlån til kunder	-3 721	-12 930	-2 387	-19 657
Endring i rentebærende verdipapirer	-11 765	-16 663	-6 342	-5 168
Endring i finansielle eiendeler pantsatt som sikkerhet	75	1 316	75	1 316
Endring i aksjer	216	41	216	41
Endring i derivater, netto	8 349	151	2 263	2 467
Endring i investerings eiendommer	49	10	0	0
Endring i andre eiendeler	368	16 939	138	17 112
Endringer i driftsrelatert gjeld				
Endring i innskudd fra kredittinstitusjoner	3 032	6 408	2 991	6 379
Endring i innskudd og lån fra kunder	-1 098	3 676	-1 069	3 616
Endring i utstedte verdipapirer	2 497	6 096	-127	4 449
Endring i annen gjeld	-2 087	-17 767	-1 985	-17 744
Kontantstrøm fra driftsaktiviteter	-1 299	-1 542	1 777	-526
Investeringsaktiviteter				
Salg av forretningsaktiviteter	0	56	0	65
Avvikling/investerings datterselskap	0	0	-3 053	-1 414
Salg av varige driftsmidler	77	73	2	5
Kjøp av immaterielle eiendeler	-26	-30	-6	-15
Nettoinvesteringer i utstedte verdipapirer, hold til forfall	2 499	375	2 499	375
Kjøp/Salg av andre finansielle eiendeler	-24	-456	13	-14
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	2 527	19	-545	-997
Finansieringsaktiviteter				
Økning i pålydende og overkurs	0	6 000	0	6 000
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	0	6 000	0	6 000
Kontantstrøm i året	1 227	4 477	1 232	4 476
Likviditetsbeholdning ved begynnelsen av året	19 902	15 425	19 896	15 420
Valutaendringer	0	0	0	0
Likviditetsbeholdning ved utgangen av året	21 129	19 902	21 128	19 896
Endring	1 227	4 477	1 232	4 476

Kommentarer til kontantstrømoppstillingen

Kontantstrømoppstillingen viser innganger og utganger av likviditet i løpet av året. Nordeas kontantstrøm er satt opp etter den indirekte metoden som betyr at resultatet er justert for effekter av poster utenom kontantstrømmen som avskrivninger og tap på utlån. Kontantstrømmene deles opp i drifts-, investerings- og finansieringsaktiviteter.

Driftsaktiviteter

Driftsaktiviteter er de viktigste inntektsproduserende aktiviteter og kontantstrømmer kommer hovedsakelig fra resultat før skatt for året justert for poster utenom kontantstrømmen og betalt inntektsskatt. Justering for poster utenom kontantstrømmen omfatter:

Kontantstrømoppstilling forts.

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Avskrivninger	141	130	78	75
Nedskrivninger	2	5	2	5
Resultat på investeringer etter egenkapitalmetoden	-7	-257	0	0
Tap på utlån	1 602	833	1 545	764
Urealiserte gevinster/tap	90	228	-610	103
Kapitalgevinster/tap (netto)	-60	-115	7	-65
Endringer i periodiseringer og avsetninger	6	808	47	274
Annet	-698	589	1 080	687
Sum	1 076	2 222	2 149	1 842

Endringer i eiendeler og gjeld i driftsaktiviteter består av eiendeler og gjeld som er del av den ordinære forretningsvirksomheten, som utlån og fordringer, innskudd og utstedte verdipapirer. Endringer i derivater rapporteres netto.

Kontantstrøm fra driftsaktiviteter omfatter renteinntekter og renteutbetalinger med følgende beløp:

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Renteinntekter	16 441	17 797	13 017	13 972
Renteutbetalinger	7 136	8 339	5 696	6 886

Investeringsaktiviteter

Investeringsaktiviteter inkluderer kjøp og salg av varige driftsmidler, som eiendom og utstyr, immaterielle og finansielle eiendeler

Finansieringsaktiviteter

Finansieringsaktiviteter er aktiviteter som resulterer i endringer i egenkapital og ansvarlig lånekapital, som utstedelse av nye aksjer, utbytte og utstedt/amortisert ansvarlig lånekapital.

Likvide eiendeler

Følgende poster er inkludert i Likvide eiendeler:

NOKm	Konsern		Morselskap	
	31 Dec 2016	31 Dec 2015	31 Dec 2016	31 Dec 2015
Kontanter og innskudd i sentralbanker	8 815	6 860	8 815	6 860
Utlån til kredittinstitusjoner, betalbar på anmodning	12 314	13 042	12 314	13 037
	21 129	19 902	21 128	19 896

Kontanter omfatter sedler og mynter i lokal og utenlandsk valuta. Innskudd i sentralbanker omfatter innskudd i sentralbanker og postgirosystemer under offentlig kontroll der følgende krav er oppfylt:

- sentralbanken eller postgirosystemet er hjemmehørende i det landet institusjonen er etablert
- saldo på konto er tilgjengelig til enhver tid

Utlån til kredittinstitusjoner, betalbar på anmodning inkluderer likvide eiendeler som ikke er obligasjoner eller andre rentebærende verdipapirer.

Noter

Note 1 - Regnskapsprinsipper

1. Grunnlag for presentasjonen

Nordeas konsernregnskap er utarbeidet i samsvar med International Financial Reporting Standards (IFRS), som er fastsatt av EU-kommisjonen. I tillegg er enkelte tilleggskrav i Regnskapsloven med tilhørende forskrifter oppfylt.

Opplysningene som kreves i ovennevnte standarder, anbefalinger og lovgivning er inkludert i notene, avsnittet om Risiko-, likviditets- og kapitalstyring eller i andre deler av årsrapporten.

Som en følge av avrundinger kan det forekomme at tallene i en eller flere kolonner eller rader i regnskapet ikke tilsvarer summen av tallene i kolonnen eller raden. Styret vedtok årsregnskapet 8. februar 2017 med forbehold om Generalforsamlingens endelige godkjenning 24. februar 2016.

2. Endrede regnskapsprinsipper og presentasjon

Regnskapsprinsippene, grunnlaget for beregningene og presentasjonen er i det alt vesentligste uendret i forhold til årsrapporten for 2015. De nye regnskapskravene som er implementert i 2016 og deres effekt på Nordeas årsregnskap er beskrevet under.

Følgende nye og endrede standarder og fortolkninger ble implementert 1. januar 2016, men har ikke hatt vesentlige innvirkninger på Nordeas regnskap.

- Endringer i IFRS 10, IFRS 12 og IAS 28 "Investeringsvirksomheter – Anvendelse av konsolideringsunntaket"
- Endringer i IAS 1 "Presentasjon av finansregnskap"
- Endringer i IAS 16 og IAS 38 "Akseptable metoder for avskrivning og amortisering"
- Årlige forbedringer av IFRS, 2012-2014

Endret presentasjon av netto gebyr- og provisjonsinntekter

Presentasjonen i note 4 "Netto gebyr- og provisjonsinntekter" har blitt endret. Hovedendringen består av at inntekter og kostnader har blitt utlignet mot hverandre for bedre å representere netto avkastning fra de ulike forretningsaktivitetene. Provisjonskostnadene har blitt splittet opp mer detaljert for bedre å kunne utlignes mot de tilhørende provisjonsinntektene. Provisjonsinntekter relatert til børsnoteringer har i tillegg blitt reklassifisert fra "Custody og emisjonstjenester" til "kurtasje, verdipapirutstedelser og corporate finance" og provisjonskostnader relatert til kapitalforvaltning fra "andre provisjonskostnader" til "kapitalforvaltning". Disse reklassifiseringene har blitt gjort for bedre å reflektere formålet med de mottatte og leverte tjenestene.

3. Endringer i IFRS som foreløpig ikke er implementert

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IASB har ferdigstilt den nye standarden for finansielle instrumenter, IFRS 9 Finansielle instrumenter. IFRS 9 dekker klassifisering og måling, nedskrivninger, og generell sikring, og erstatter dagens krav til disse områdene i IAS 39. IFRS 9 gjelder med virkning fra og med regnskapsår som begynner 1. januar 2018 eller senere. Tidligere anvendelse er tillatt. Nordea har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende denne standarden på et tidligere tidspunkt.

Klassifisering og måling

I henhold til klassifiserings- og målingskravene i IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres og måles til amortisert kost, virkelig verdi over resultatet eller virkelig verdi over utvidet resultat. Klassifiseringen av et finansielt instrument bestemmes uti fra forretningsmodellen for den porteføljen som instrumentet inngår i og hvorvidt kontantstrømmene bare er betaling av renter og hovedstol.

For å kunne bestemme forretningsmodellen har Nordea inndelt sine finansielle eiendeler i porteføljer og underporteføljer uti fra hvordan ulike grupper av finansielle eiendeler forvaltes sammen for å oppnå et gitt forretningsmål. For å utlede det riktige nivået for porteføljen har det blitt tatt hensyn til den nåværende forretningsstrukturen. Ved fastsettelsen av forretningsmodellen for hver portefølje har Nordea analysert formålet med de finansielle eiendelene samt eksempelvis også tidligere salgstrender og kompensasjon til ledelsen.

Nordea har analysert kontantstrømmene fra de finansielle eiendelene pr. 31.12.2016 for å fastslå hvorvidt de kun består av betaling av renter og hovedstol. Dette har blitt gjort gjennom å gruppere kontrakter som er homogene ut ifra et kontantstrømperspektiv og en felles konklusjon har blitt tatt for alle kontraktene innen de respektive gruppene.

Vurderingen av forretningsmodell og analysen av hvorvidt kontantstrømmene kun utgjør betaling av renter og hovedstol i henhold til beskrivelsen ovenfor har ikke resultert i noen vesentlige endringer sammenlignet med hvordan finansielle instrumentene måles iht. IAS 39.

Nedskrivning

Nedskrivningsreglene i IFRS 9 er basert på en modell for forventede kreditttap til forskjell fra den nåværende modellen for inntrufne tap i IAS 39. Dessuten er nedskrivningsreglene i IFRS 9 mer omfattende enn reglene i IAS 39. IFRS 9 angir at alle finansielle eiendeler som måles til amortisert kost og virkelig verdi over utvidet resultat i tillegg til ikke-balanseførte forpliktelser,

inklusive garantier og lånetilsagn, skal omfattes av nedskrivningstesten. For øyeblikket beregner ikke Nordea gruppevis nedskrivninger for ikke- balanseførte eksponeringer eller for finansielle instrumenter som tilhører verdsettingskategorien finansielle eiendeler tilgjengelig for salg.

De eiendelene som skal testes for nedskrivning inndeles i tre kategorier, basert på graden av kredittforverring. Kategori 1 omfatter eiendeler hvor det ikke har inntruffet en vesentlig økning av kredittrisikoen, kategori 2 omfatter eiendeler hvor det har vært en vesentlig økning i kredittrisikoen på porteføljenivå og kategori 3 omfatter eiendeler som individuelt har blitt identifisert som usikre fordringer. I kategori 1 skal avsetningene tilsvare forventede tap til hendelser de neste 12 månedene. I kategori 2 og 3 skal avsetningene motsvare forventede tap i instrumentenes levetid.

En viktig driver for størrelsen av avsetningene under IFRS 9 er den utløsende hendelsen for overføring av en eiendel fra kategori 1 til kategori 2. Nordea må bestemme hvilke parametere som skal anvendes for å identifisere økningen i kredittrisiko samt hvor mye disse parametere må endres for at de skal anses å medføre en "vesentlig økning". For eiendeler som innehas ved overgangen har Nordea preliminært besluttet å anvende forandring i interne rating- og scoringsopplysninger for å bestemme hvorvidt det har inntruffet en vesentlig økning i kredittrisiko eller ikke. For eiendeler som anskaffes etter overgangen vil forandringer i sannsynligheten for tap for den gjenværende løpetiden bli anvendt som utløsende faktor. Nordea har konkludert med at det ikke er mulig å beregne sannsynlighet for tap for den gjenværende løpetiden uten utilbørlige kostnader eller arbeidsinnsats og uten å benytte etterpåklokskap for eiendeler som er innregnet på tidspunktet for overgangen. For eiendeler som vurderes utifra sannsynlighet for tap for den gjenværende løpetiden har Nordea preliminært besluttet å anvende en blanding av absolutte og relative endringer i sannsynligheten for tap som kriterium for overføringen. I tillegg vil kunder med betalingslettelser og kunder som er mer enn 30 dager forsinket med sine betalinger også overføres til kategori 2. Nordea har foreløpig ikke fastsatt terskelverdien for hvorvidt endring i rating, scoring eller sannsynlighet for tap er vesentlig eller ikke.

I Nordeas nåværende modell for beregning av gruppevis nedskrivninger defineres en tapshendelse som en nedgang i låntakerens rating/scoring. En tapshendelse i den nåværende modellen forventes imidlertid ikke å motsvare den utløsende hendelsen for overføring av poster fra kategori 1 til kategori 2 iht. IFRS 9.

Avsetningene iht. IFRS 9 vil bli beregnet som eksponeringen ved mislighold multiplisert med sannsynligheten for tap multiplisert med tap gitt mislighold. For eiendeler i kategori 1 vil denne beregningen kun bli basert på de forestående 12 månedene mens den for eiendeler i kategori 2 vil være basert på den forventede løpetiden til eiendelen.

For eiendeler hvor det har skjedd en vesentlig økning av kredittrisikoen har Nordea beregnet avsetninger basert på inntrufne tap mens IFRS 9 krever at avsetninger skal beregnes basert på forventede tap over løpetiden.

Ved beregning av forventede tap over løpetiden under IFRS 9, inklusive kategoriinndelingen, skal beregningen baseres på sannsynlighetsveid fremtidsrettet informasjon. Nordea har preliminært besluttet å anvende tre makroøkonomiske scenarioer for å ta hensyn til de ikke lineære aspektene ved forventede tap. De ulike scenarioene vil bli benyttet for å justere de relevante parametere for beregning av forventede tap og et sannsynlighetsvektet gjennomsnitt av de forventede tapene i henhold til de respektive scenarioene vil bli innregnet som avsetninger.

De nye kravene forventes å øke tapsavsetningene for kreditttap og redusere egenkapitalen i førstegangsanvendelsesperioden. Dette forventes ikke å få noen vesentlig innvirkning på store eksponeringer. Innvirkning på kapitaldekningen kan foreløpig ikke fastsettes ettersom det er forventet at Basel komiteen vil utstede nye regler for overgangen til IFRS 9 men disse er foreløpig ikke ferdigstilt. Det er videre forventet at de langsiktige effektene, når overgangsreglene ikke lenger gjelder, vil ha en negativ innvirkning på kapitaldekningen, ettersom reduksjonen i egenkapitalen forventes å redusere den rene kjernekapitalen. Hele økningen i avsetninger forventes imidlertid ikke å påvirke den rene kjernekapitalen, ettersom det foreligger formildende effekter, eksempelvis at dagens underdekning i kredittrisikojusteringer blir mindre når avsetningene beregnes i henhold til IFRS 9.

Beregningen av nedskrivningsbehovet i henhold til IFRS 9 vil kreve mere erfaringsbaserte kredittvurderinger av de rapporterende enhetene enn hva som kreves i henhold til IAS 39 i dag, hvilket innebærer en høyere grad av subjektiv vurdering. Anvendelsen av fremtidsrettet informasjon øker kompleksiteten og avsetninger mer avhengige av ledelsens syn på de økonomiske utsiktene. Det er forventet at nedskrivningsberegningene under IFRS 9 vil bli mer volatile og prosykliske enn under IAS 39, hovedsakelig som en følge av anvendelse av betydelig subjektivitet i fastsettelsen av de fremtidige scenarioene.

Sikringsbokføring

Den største endringen i kravene knyttet til den generelle sikringsbokføringen er at standarden i større grad tilpasser sikringsbokføringen til risikohåndteringsaktivitetene. Ettersom Nordea i hovedsak anvender porteføljesikring anser Nordea at de nye kravene ikke vil få noen vesentlig innvirkning på Nordeas regnskap, kapitaldekning, store eksponeringer, risikohåndtering eller alternative prestasjonsmål i førstegangsanvendelsesperioden.

Nordeas tentative konklusjon er å fortsette å anvende sikringsbokføringskravene i IAS 39 også etter at IFRS 9 har blitt innført men dette er fortsatt ikke endelig bestemt.

IFRS 15 Inntekt fra kontrakter med kunder

IASB har publisert den nye standarden IFRS 15 Inntekter fra kontrakter med kunder. Den nye standarden skisserer en helhetlig modell for regnskapsføring av inntekter basert på kontrakter med kunder, og vil erstatte nåværende inntektsføringsstandarder og fortolkninger innenfor IFRS, som for eksempel IAS 18 Driftsinntekter. Den nye standarden gjelder for regnskapsår som begynner 1. januar 2018 eller senere, men tidlig anvendelse er tillatt. Det er forventet at EU-kommisjonen vil vedta standarden i løpet av andre kvartal 2016. Nordea har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende standarden på et tidligere tidspunkt. Standarden gjelder ikke for finansielle instrumenter, forsikringsavtaler eller leiekontrakter. Nordea har ikke ferdigstilt arbeidet med å undersøke innvirkningen på regnskapet, men den nåværende vurdering er at den nye standarden ikke vil ha betydelig innvirkning på Nordeas regnskaper, kapitaldekningen eller store engasjementer i perioden fra initieell anvendelse.

Endringer i IFRS 10 og IAS 28, Salg eller bidrag av eiendeler mellom en investor og dens tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter

IASB har endret kravene i IFRS 10 og IAS 28 vedørende salg og bidrag av eiendeler mellom en investor og dets tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter grunnet inkonsekvent behandling av gevinst og tap på slike transaksjoner i disse to standardene. IASB har foreslått å utsette ikrafttredelsesdatoen på ubestemt tidspunkt og tillate tidligere anvendelse. Endringene er enda ikke godkjent av EU-kommisjonen. Nordea har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende endringen på et tidligere tidspunkt. De nye kravene forventes ikke å ha noen effekt på Nordeas regnskap, kapitaldekningen eller store engasjementer i perioden fra initieell anvendelse, siden de nye kravene er i tråd med Nordeas gjeldende regnskapsprinsipper.

IFRS 16 Leasing

IASB har publisert den nye standarden IFRS 16 Leasing, som endrer bokføringskravene for leasing-takere. Alle leasing-kontrakter (unntatt korte kontrakter og mindre leasing-eiendeler) må bokføres på leasing-takerens balanse som en eiendel med bruksrett og som en gjeld. Betalingene fra en slik kontrakt skal presenteres som avskrivning og rentekostnad. Bokføringskravene for leasing-giver er uforandret. Tilleggsopplysninger er også påkrevd. Den nye standarden trer i kraft for regnskapsår som begynner 1. januar 2019 eller senere. Tidlig implementering er tillatt. Endringene er enda ikke godkjent av EU-kommisjonen. Nordea har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende denne standarden på et tidligere tidspunkt. Nordeas nåværende bedømmelse er at den nye standarden vil påvirke bokføringen til leasing av eiendom, som i hovedsak vil påvirke Nordea balanse.

Andre endringer i IFRS

IASB har publisert følgende nye eller endrede standarder som er vurdert til å ikke ha innvirkning på Nordeas regnskap, kapitaldekning eller store engasjementer ved initieell anvendelse:

- Endringer i IFRS 10, IFRS 12 og IAS 28: Investeringsvirksomheter – Anvendelse av konsolideringsunntaket
- Endringer i IFRS 4 "Anvendelse av IFRS 9 - Finansielle instrumenter med IFRS 4 - Forsikringskontrakter"
- Endringer i IAS 12: Innregning av utsatt skatt på ureliserte tap
- Endringer i IAS 1 "Presentasjon av finansregnskap"
- Endringer i IFRS 2: "Klassifisering og måling av aksjebaserte betalinger"

4. Kritiske vurderinger og usikkerhet i estimater

Utarbeidelse av regnskap i overensstemmelse med generelt aksepterte regnskapsprinsipper krever at ledelsen i noen tilfeller benytter skjønn og estimater. Faktiske resultater kan senere til en viss grad avvike fra estimatene og forutsetningene. I dette avsnittet gis en beskrivelse av følgende:

- kilder til usikkerhet i estimatene ved utløpet av rapporteringsperioden som innebærer en betydelig risiko for å resultere i en vesentlig justering av bokført verdi av eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsår og
- hvilke av de vurderinger som gjøres når man benytter regnskapsprinsipper (bortsett fra de som omfatter estimater) som har den mest betydelige effekten på beløpene som innregnes i regnskapet.

Kritiske vurderinger og estimater foretas spesielt i forbindelse med:

- måling av virkelig verdi av visse finansielle instrumenter
- vurdering av verdifall på utlån til kunder/kredittinstitusjoner
- aktuarberegninger av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler relatert til medarbeidere

Måling av virkelig verdi av visse finansielle instrumenter

Nordeas regnskapsprinsipper for fastsettelse av virkelig verdi på finansielle instrumenter er beskrevet i avsnitt 10 Fastsettelse av virkelig verdig på finansielle instrumenter og Note 39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi. Kritiske vurderinger som har en betydelig innvirkning på de bokførte verdiene av finansielle instrumenter, foretas ved fastsettelse av virkelig verdi av OTC-derivater og andre finansielle instrumenter som ikke er børsnoterte eller har en oppdatert observerbar markedskurs. Disse vurderingene gjøres på følgende områder:

- valg av verdsettelsesmetode,
- fastsettelse av når børskursene ikke er representative for virkelig verdi (inkludert vurdering av om markedene er aktive),
- sammensetningen av justeringer av virkelig verdi slik at disse omfatter relevante risikofaktorer, som kredittrisiko, modellrisiko og likviditetsrisiko, og
- vurdering av hvilke markedsparametere som er observerbare.

I alle disse tilfellene blir beslutningene basert på faglige vurderinger i henhold til Nordeas regnskaps- og

verdsettelsesprinsipper. Verdsettelsesprinsippene styres av konsernets "Group Valuation Committee" som ledes av konsernets finansdirektør.

Opplysninger om sensitivitetsanalyser knyttet til virkelig verdi på finansielle instrumenter med betydelige ikke-observerbare data finnes i Note 39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi.

Estimeringsusikkerhet oppstår også ved førstegangsinnregning av finansielle instrumenter som er del av større strukturelle transaksjoner. Selv om instrumentene ved etterfølgende måling ikke nødvendigvis måles til virkelig verdi måles de til virkelig verdi ved førstegangsinnregning og ettersom ingen separate transaksjonspriser eller aktive markeder for slike instrumenter foreligger må virkelig verdi estimeres.

Vurdering av verdifall på utlån til kunder/kredittinstitusjoner

Nordeas regnskapsprinsipper for vurdering av verdifall på utlån beskrives i avsnitt 13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner.

Ledelsen må foreta kritiske vurderinger ved beregning av både individuelle og gruppevis nedskrivninger for verdifall på utlån. For mer informasjon se Note 13 Utlån og verdifall.

Beregningen av nedskrivninger for verdifall på utlånsgrupper er det området som er forbundet med størst grad av skjønn. Ved verdifallstesting av utlånsgrupper må det utvises skjønn når man identifiserer hendelsene og/eller observerbare data som indikerer at det har oppstått tap i utlånsgruppen. Nordea overvåker porteføljen gjennom å overvåke endring av kredittrating, og en tapshendelse er en hendelse som resulterer i en negativ endring i rating. Fastsettelsen av nåverdien av kontantstrømmene generert av kundene i utlånsgruppen er også forbundet med usikkerhet. Dette omfatter bruken av historiske data om sannsynlighet for mislighold og tap ved mislighold supplert med erfaring ved justering av forutsetningene basert på historiske data for å tilpasse disse til dagens situasjon.

Aktuarberegninger av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler knyttet til ansatte

Nordeas regnskapsprinsipper for pensjonsytelser beskrives i avsnitt 20 Ytelser til ansatte.

Estimert pensjonsforpliktelse (PBO) i de vesentligste pensjonsordningene beregnes av eksterne aktuarer som legger til grunn demografiske forutsetninger basert på nåværende populasjon. Som grunnlag for beregningene benyttes en rekke aktuarielle og finansielle parametere.

Estimeringen av diskonteringsrenten er forbundet med usikkerhet knyttet til dybden og kvaliteten på markedene for foretaksobligasjoner i tillegg til usikkerhet rundt ekstrapoleringen av rentekurver til relevante løpetider. I NBN fastsettes diskonteringsrenten med utgangspunkt i obligasjoner med fortrinnsrett. Andre parametere,

som forutsetninger om lønnsreguleringer og inflasjon, fastsettes på bakgrunn av forventet langsiktig utvikling i disse parameterne, er også forbundet med usikkerhet. Opplysninger om fastsettelsen av disse parameterne ved årsslutt er gitt i Note 32 Pensjonsforpliktelser sammen med en beskrivelse av følsomhet knyttet til endringer i de vesentligste parameterne.

5. Konsolideringsprinsipper

Konsoliderte enheter

Det konsoliderte regnskapet omfatter morselskapet Nordea Bank Norge ASA og de enhetene morselskapet kontrollerer. Kontroll foreligger når Nordea er eksponert mot endring i avkastning i sine investeringer i en annen enhet og har muligheten til å påvirke denne avkastningen. Kontroll oppnås generelt når morselskapet direkte eller indirekte via datterselskaper eier mer enn 50 % av stemmerettene eller på annen måte har innflytelse over enhetens finansierings- eller driftspolicy.

Alle datterselskaper er konsoliderte etter oppkjøpsmetoden. Oppkjøp blir etter oppkjøpsmetoden ansett som en transaksjon der morselskapet indirekte kjøper opp datterselskapets eiendeler og påtar seg dets gjeld og betingede forpliktelser. Konsernets oppkjøpskostnad fastsettes gjennom en analyse der oppkjøpsprisen allokteres. I en slik analyse fastsettes virksomhetssammenslutningens kostnad som summen av virkelig verdi på transaksjonstidspunktet av avgitte eiendeler, påløpt eller overtatt gjeld og egenkapitalinstrumenter utstedt av kjøper i bytte mot identifiserbare netto overtatte eiendeler. Utgifter direkte forbundet med virksomhetssammenslutningen kostnadsføres.

Identifiserbare eiendeler og gjeld som overtas, innregnes til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet.

For hver virksomhetssammenslutning bokfører Nordea minoritetsinteresser i den kjøpte virksomheten enten til virkelig verdi eller til deres forholdsvis andel av netto kjøpte identifiserbare eiendeler.

Når summen av overført godtgjørelse i en virksomhetssammenslutning og bokført verdi av minoritetsinteresser overstiger netto virkelig verdi av identifiserbare eiendeler, gjeld og betingede forpliktelser, rapporteres det overskytende som goodwill. Hvis forskjellen er negativ, innregnes differansen i resultatregnskapet umiddelbart.

Egenkapital og netto inntekter fra minoritetsinteresser presenteres separat i balansen, resultatregnskapet og oppstillingen av innregnede inntekter.

Konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom de konsoliderte datterselskapene elimineres. Datterselskapene inkluderes i konsernregnskapet fra den dato kontrollen overføres til Nordea og frem til Nordea ikke lenger har kontroll.

I konsolideringen justeres datterselskapenes regnskap for

å sikre samsvar med IFRS-prinsippene Nordea anvender.

I Note 18 Investeringer i datterselskaper listes alle vesentlige datterselskaper i NBN-konsernet.

Investeringer i tilknyttede selskaper

Egenkapitalmetoden anvendes for tilknyttede selskaper der andelen stemmeretter er mellom 20 og 50 % og/eller der Nordea har betydelig innflytelse. Betydelig innflytelse defineres som makt til å delta i de finansielle og driftsmessige avgjørelsene til foretaket det er investert i, men utgjør ikke kontroll over disse. Investeringer innenfor Nordeas investeringsaktiviteter, som er klassifisert som en venture kapital organisasjon innenfor Nordea, måles til virkelig verdi i samsvar med kravene i IAS 28 og IAS 39. Ytterligere informasjon om egenkapitalmetoden fremgår av avsnitt 6 Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån.

Resultatene fra selskaper som bokføres etter egenkapitalmetoden, rapporteres etter skatt i resultatregnskapet, og skattekostnaden relatert til disse resultatene er dermed ikke inkludert i Nordeas skattekostnad.

Nordea har vanligvis ingen salg av eiendeler til eller fra tilknyttede selskaper. Andre transaksjoner mellom Nordea og tilknyttede selskaper er ikke eliminert.

I Note 19 Investeringer i tilknyttet selskap listes alle vesentlige tilknyttede selskaper.

Omregning av valuta i utenlandske enheter

Det konsoliderte regnskapet er utarbeidet i Norske Kroner (NOK) som er den valuta morselskapet Nordea Bank Norge ASA presenterer regnskapet i. Regnskapene til de utenlandske enhetene omregnes til NOK fra deres funksjonelle valuta. Utenlandske enheters eiendeler og gjeld omregnes til sluttkursen, mens poster i resultatregnskapet og i oppstillingen av innregnede inntekter omregnes etter gjennomsnittskursen for året. Gjennomsnittlige valutakurser er kalkulert basert på daglige valutakurser dividert på antall bankdager i perioden. Omregningsdifferanser føres som andre innregnede inntekter og innregnes i egenkapitalen som en omregningsreserve.

Informasjon om de viktigste valutakursene gis i eget avsnitt 25 Valutakurser.

6. Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån

Netto renteinntekter

Renteinntekter og rentekostnader beregnes og innregnes på grunnlag av effektiv rentemetode, eller der det anses korrekt, på grunnlag av en metode som resulterer i renteinntekter eller rentekostnader som er en rimelig tilnærming til den effektive rentemetoden. Effektiv rente omfatter gebyrer som anses som en integrert del av den effektive renten til et finansielt instrument (generelt gebyrer som mottas kompensasjon for risiko). Den effektive renten tilsvarer renten som diskonterer

kontraktsmessige fremtidige kontantstrømmer til den finansielle eiendelens eller forpliktelsens bokførte verdi.

Renteinntekter og rentekostnader fra finansielle instrumenter føres, med de unntakene som beskrives nedenfor, som Netto renteinntekter.

Renteinntekter og rentekostnader relatert til balanseposter i Markets ført til virkelig verdi, innregnes i resultatregnskapet som Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Rentekomponenten i valutaswapper, og renter som betales og mottas i renteswapper samt endringer i påløpt rente, innregnes under Netto resultat på poster til virkelig verdi, bortsett fra renter fra derivater som benyttes til sikring, inklusiv økonomisk sikring av Nordeas funding, som innregnes under Netto renteinntekter.

Netto gebyr- og provisjonsinntekter

Nordea har provisjonsinntekter fra ulike kundetjenester. Innregningen av provisjonsinntekter avhenger av hvilke formål som ligger til grunn. Gebyrer innregnes som inntekt når tjenestene er levert eller når en betydelig andel av oppdraget er utført. Gebyrer som mottas for utførte tjenester, innregnes som inntekt i den perioden tjenesten utføres. Provisjoner relatert til lånesyndikater som mottas i forbindelse med etablering av lån, så vel som provisjoner mottatt som betaling for visse oppgaver, innregnes som inntekt når oppgaven er utført, dvs. når syndikeringen er gjennomført.

Provisjonskostnader er normalt sett transaksjonsbaserte og innregnes i den perioden tjenestene mottas.

Inntekter fra utstedte finansielle garantier og kostnader i forbindelse med kjøpte finansielle garantier, inkludert gebyrer betalt til statlige garantiprogram, amortiseres over instrumentenes løpetid og klassifiseres som henholdsvis Gebyr- og provisjonsinntekter og Gebyr- og provisjonskostnader.

Netto resultat på poster til virkelig verdi

Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter målt til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet innregnes under posten Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Realiserte og urealiserte gevinster eller tap oppstår fra:

- aksjer/andeler og andre aksjerelaterte instrumenter
- rentebærende verdipapirer og andre renteinstrumenter
- andre finansielle instrumenter, inklusive kredittderivater og råvareinstrumenter/derivater
- valutagevinster/-tap, og
- investeringseiendommer, som omfatter realiserte og urealiserte inntekter, for eksempel gevinst og tap ved revaluering. Posten omfatter også realisert gevinst av salg og løpende avkastning på eiendommer i investeringseiendomsporteføljen.

Renteinntekter og rentekostnader relatert til

balanseposter holdt til virkelig verdi i Markets, og finansiering av dens virksomheten, innregnes under posten Netto resultat på poster til virkelig verdi i resultatregnskapet.

Også den ineffektive andelen av kontantstrømsikringen og tilbakeførte gevinster og tap på finansielle instrumenter klassifisert i kategorien Tilgjengelig for salg innregnes i Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Denne posten inkluderer også realiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter målt til amortisert kostnad, som mottatt rentekompensasjon og realiserte gevinster/tap på tilbakekjøp av utstedt gjeld.

Netto resultat på poster til virkelig verdi omfatter også tap for motpartsrisiko på instrumenter klassifisert som Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet samt verdifall på instrumenter klassifisert som Tilgjengelig for salg. Nedskrivning for verdifall på instrumenter i andre kategorier er innregnet i Netto tap på utlån eller Verdifall på sikkerheter holdt som ikke finansielle omløpsmidler (se også underavsnittene Netto tap på utlån og Verdifall på sikkerheter holdt som ikke finansielle omløpsmidler under).

Utbytter som er mottatt, innregnes i resultatregnskapet under posten Netto resultat på poster til virkelig verdi og klassifiseres som Aksjer/deltakelser og andre aksjerelaterte instrumenter i noten. Inntekten tas i den perioden hvor retten til å motta betaling er inntrådt.

Resultat fra selskaper vurdert etter egenkapitalmetoden

Resultat fra selskaper vurdert etter egenkapitalmetoden er definert som endring etter kjøp av Nordeas netto eiendeler i de tilknyttede selskapene. Nordeas andel av poster innregnet i Andre innregnede inntekter i tilknyttede selskaper er innregnet i Andre innregnede inntekter i Nordea. Nordeas andel av bokførte poster fremgår av inntekter og kostnader i tilknyttede selskaper (egenkapitalmetoden). Resultatene fra disse fremgår av avsnitt 5 Konsolideringsprinsipper som rapporteres i resultatregnskapet etter skatt. Skattekostnaden relatert til disse resultatene er dermed ikke inkludert i Nordeas skattekostnad.

Virkelig verdi blir ved oppkjøp allokert til det tilknyttede selskapets identifiserbare eiendeler, gjeld og betingede forpliktelser. Forskjellen mellom Nordeas andel av de virkelige verdier av de oppkjøpte identifiserbare netto eiendeler og oppkjøpsprisen er goodwill eller negativ goodwill. Goodwillens bokførte verdi er inkludert i det tilknyttede selskapet. Investeringen i det tilknyttede selskapet stiger/synker dermed med Nordeas andel av endringer etter kjøp av netto eiendeler i tilknyttede selskaper og blir redusert ved mottatt utbytte og verdifall. En kostnad tilknyttet verdifall kan reverseres i en senere periode.

Endringen i Nordeas andel av netto eiendeler er generelt basert på månedlig rapportering fra de tilknyttede selskapene. Endring i Nordeas andel av netto eiendeler i noen mindre, tilknyttede selskaper er basert på ekstern rapportering av de tilknyttede selskapene og påvirker Nordeas regnskap i den perioden informasjonen er tilgjengelig. Rapporteringen fra tilknyttede selskaper er, hvor mulig, justert i samsvar med Nordeas regnskapsprinsipper.

Andre driftsinntekter

Netto gevinst fra salg av aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper og netto salg av varige driftsmidler samt andre driftsinntekter som ikke relaterer seg til andre inntekter, blir generelt innregnet når det er sannsynlig at fordelene forbundet med transaksjonen vil tilflyte Nordea og hvis de betydelige risikoene og fordelene har blitt overført til kjøper (generelt når transaksjonene er sluttført).

Tap på utlån

Nedskrivninger for verdifall på finansielle eiendeler klassifisert som Utlån og fordringer (se avsnitt 12 Finansielle instrumenter) under Utlån til kredittinstitusjoner og Utlån til kunder i balansen, rapporteres som Netto tap på utlån sammen med tap i finansielle garantier. Tapene rapporteres netto etter alle sikkerhets- og andre kredittgarantier. Nordeas regnskapsprinsipper for beregning av nedskrivning for verdifall på utlån fremkommer i avsnitt 13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner.

Motpartsrisiko på instrumenter klassifisert som Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, inkludert kredittderivater men ekskludert lån holdt til virkelig verdi som beskrevet ovenfor, samt verdifall på finansielle eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg, rapporteres under Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Verdifall på verdipapirer holdt som ikke finansielle omløpsmidler

Verdifall på investeringer i rentebærende verdipapirer klassifisert som Utlån og fordringer eller Holdt til forfall og på investeringer i tilknyttede selskaper klassifisert som Verdifall på sikkerheter holdt som ikke finansielle omløpsmidler i resultatregnskapet. Prinsippene som dekker verdifall på finansielle eiendeler klassifisert som Utlån og fordringer og Holdt til forfall fremgår av avsnitt 12 Finansielle instrumenter og avsnitt 13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner.

Hvis observerbare indikatorer (tapshendelser) tyder på at et tilknyttet selskap er utsatt for verdifall, gjennomføres en verdifalltest for å vurdere om det er objektive bevis for verdifall. Investeringens bokførte verdi blir sammenlignet med beløpet som kan gjenvinnes (det høyeste av nytteverdi og virkelig verdi minus salgskostnader), og den bokførte verdien nedskrives til gjenvinningsbeløpet om nødvendig.

Nedskrivninger for verdifall blir reversert hvis gjenvinningsbeløpet blir større. Bokført verdi økes da til gjenvinningsbeløpet, men skal ikke overstige det som ville ha vært bokført verdi dersom det ikke var innregnet noen nedskrivning for verdifall.

7. Innregning og fraregning av finansielle instrumenter i balansen

Derivater, børsnoteerte verdipapirer og valutaspottransaksjoner innregnes og fraregnes i balansen på handelsdag (reklassifisert mellom handelsdag og oppgjørslag til postene Andre eiendeler eller Annen gjeld i balansen). Andre finansielle instrumenter innregnes i balansen på oppgjørslaget.

Andre finansielle eiendeler der handelsdag ikke benyttes, fraregnes balansen når de kontraktsmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen opphører eller overføres til en annen part. Rettighetene til kontantstrømmene opphører eller overføres normalt når motparten har levert, for eksempel ved å tilbakebetale lånet til Nordea, dvs. på oppgjørslag.

I enkelte tilfeller inngår Nordea transaksjoner der eiendeler som er regnskapsført i balansen overføres, mens hele eller deler av risikoen og vederlaget beholdes. Hvis hele eller en betydelig del av risikoen eller vederlaget beholdes, blir de overførte eiendelene ikke fraregnet balansen. Hvis Nordeas motpart kan selge eller pantsatte de overførte eiendelene, blir eiendelene reklassifisert til posten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet i balansen. Overføring av eiendeler der hele eller en betydelig del av risikoen eller vederlaget beholdes, omfatter blant annet avtaler om verdipapirlån og gjenkjøpsavtaler.

Finansielle forpliktelser fraregnes balansen når forpliktelsen opphører. Normalt skjer dette når Nordea har levert, for eksempel når Nordea har betalt tilbake et innskudd til motparten, dvs. på oppgjørslag. Finansielle forpliktelser som bokføres etter handelsdagen, blir generelt reklassifisert til Annen gjeld i balansen på handelsdagen.

For mer informasjon, se Avtaler om verdipapirlån og –innlån, Gjenkjøpsavtaler og omvendte gjenkjøpsavtaler i avsnitt 12 Finansielle instrumenter og Note 40 Mottatte sikkerheter som er tillatt solgt eller pantsatt.

8. Omregning av eiendeler og gjeld i utenlandsk valuta

Den funksjonelle valutaen til en enhet (datterselskap eller filial) bestemmes ut fra det primære økonomiske miljøet enheten opererer i. Utenlandsk valuta defineres som enhver annen valuta enn enhetens funksjonelle valuta. Transaksjoner i utenlandsk valuta innregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Monetære eiendeler og forpliktelser i utenlandsk valuta omregnes til kursen på balansedagen.

Valutakursdifferanser som oppstår på grunn av ulik kurs på transaksjonstidspunktet og oppgjørstidspunktet samt urealiserte omregningsdifferanser på monetære eiendeler

og forpliktelser i utenlandsk valuta som ikke er gjort opp, innregnes i resultatregnskapet under posten Netto resultat fra poster til virkelig verdi.

9. Sikringsbokføring

Nordea benytter EUs "carve out"-versjon av IAS 39 for porteføljesikring av både eiendeler og gjeld. EUs carve-out makrosikring gir mulighet til å se på en gruppe derivater (eller deler av dem) i kombinasjon og betegne den som sikringsinstrumentet. Den fjerner også noen av begrensningene i sikringsbokføringen til virkelig verdi av kjerneinnskudd og under-sikringstrategier.

Nordea bruker sikringsbokføring for å ha en symmetrisk regnskapsbehandling av endringer i virkelig verdi på de sikrede objektene og på endringer i virkelig verdi på sikringsinstrumentene, i tillegg til å sikre eksponering mot endring i fremtidige kontantstrømmer.

Nordea benytter to typer sikringsforhold:

- virkelig verdi-sikring
- kontantstrømsikring

Virkelig verdi-sikring

Virkelig verdi-sikring anvendes når derivater er sikring av endringer i virkelig verdi med en spesifikk risiko på innregnede eiendeler eller forpliktelser. Risikoen for endringer i virkelig verdi på eiendeler og forpliktelser i Nordeas regnskap er først og fremst relatert til lån, verdipapirer og innskudd til fast rente som utgjør en renterisiko. Endringer i virkelig verdi av derivater så vel som endringer i virkelig verdi av det sikrede objektet relatert til risikoene som blir sikret, innregnes separat i resultatregnskapet under posten Netto resultat fra poster til virkelig verdi. Forutsatt at sikringen er effektiv, vil de to endringene i virkelig verdi mer eller mindre utligne hverandre, og nettoresultatet er nesten null. Endringene i den sikrede postens virkelige verdi relatert til de sikrede risikoene gjenspeiles i en justering av den sikrede postens bokførte verdi som også blir innregnet i resultatregnskapet. Endringen i virkelig verdi på den sikrede posten holdt til amortisert kost i rentesikringsporteføljen rapporteres separat i Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen i balansen.

I Nordea foretas sikringsbokføring til virkelig verdi hovedsakelig på porteføljebasis. Enhver ineffektivitet blir innregnet i resultatregnskapet under posten Netto resultat fra poster til virkelig verdi.

Sikrede objekter

Et sikret objekt i en virkelig verdi sikring kan være en innregnet enkel eiendel eller forpliktelse, en fast forpliktelse som ikke er innregnet eller en del av den. Et sikret objekt kan også være en gruppe eiendeler, forpliktelser eller faste forpliktelser med like risikoegenskaper. Sikrede poster i Nordea består av både enkelte eiendeler og -gjeld og porteføljer av eiendeler og/eller forpliktelser.

Sikringsinstrumenter

Nordea bruker hovedsakelig rente- og valutarenteswapper som alltid er til virkelig verdi. Likvide instrumenter benyttes bare i forbindelse med sikring av valutarisiko.

Kontantstrømsikring

Kontantstrømsikring kan brukes til å sikre eksponering for variasjoner i fremtidige rentebetalinger på instrumenter med flytende rente og til å sikre valutaeksponeringer. Den delen av gevinst eller tap på sikringsinstrumentet som regnes som en effektiv sikring, innregnes under Andre innregnede inntekter og akkumuleres i egenkapitalen som en kontantstrømsikringsreserve. Den ineffektive delen av gevinsten eller tapet på sikringsinstrumentet tilbakeføres til posten Netto resultat på poster til virkelig verdi i resultatregnskapet.

Gevinst eller tap på sikringsinstrumenter innregnet i egenkapitalen som en kontantstrømsikringsreserve, tilbakeføres og innregnes i resultatregnskapet i samme periode som det sikrede instrumentet påvirker resultatregnskapet, normalt renteinntekt eller rentekostnad forbundet med den sikrede eiendelen eller forpliktelsen.

Sikrede objekter

En sikret post i en kontantstrømsikring kan være overveiende sannsynlige kontantstrømmer fra flytende rente på innregnede eiendeler eller forpliktelser eller fremtidige eiendeler eller forpliktelser. Nordea bruker kontantstrømsikring til sikring av valutarisiko i fremtidige rente- og avdragsbetalinger i utenlandsk valuta.

Sikringsinstrumenter

Sikringsinstrumentene som benyttes i Nordea er hovedsakelig valutarenteswapper og renteswapper, som alltid bokføres til virkelig verdi. Valutakomponenten i valutarenteswapper er utpekt som en kontantstrømsikring av valutarisiko og rentekomponenten som en virkelig verdi-sikring av renterisiko.

Sikringseffektivitet

Anvendelse av sikringsbokføring krever at sikringen er svært effektiv. Sikringen anses som svært effektiv hvis det ved inngåelsen og i sikringens løpetid kan forventes at endringer i virkelig verdi av det sikrede objektet i vesentlig grad oppveier endringer i virkelig verdi av det sikrede instrumentet. Resultatet bør være innenfor et område på 80 til 125 %.

Ved beregning av sikringseffektiviteten i ettertid måler Nordea virkelig verdi av de sikrede instrumentene og sammenligner endringen i virkelig verdi av sikringsinstrumentet med endringen i virkelig verdi av det sikrede objektet. Måling av effektivitet skjer på kumulativ basis.

Den hypotetiske derivat-metoden brukes til å måle effektiviteten i kontantstrømsikringene. Endringen i en perfekt hypotetisk swap brukes som erstatning for nåverdien av den kumulative endringen i forventede

fremtidige kontantstrømmer fra den sikrede transaksjonen (valutakomponenten).

Hvis sikringen ikke oppfyller kravene, blir sikringsbokføringen avsluttet. Ved virkelig verdi sikring, vil sikringsinstrumentet reklassifiseres til et handelsderivat og endringen i virkelig verdi av det sikrede objektet frem til tidspunktet for opphør av sikringen, periodiseres lineært i resultatet over den gjenværende løpetiden på det sikrede objektet.

I kontantstrømsikringer vil endringer i derivatenes urealiserte verdi etter at sikringseffektiviteten har opphørt, fortsatt innregnes i resultatregnskapet. Den kumulative gevinsten eller tapet på sikringsinstrumentet som er innregnet i egenkapitalen som kontantstrømsikringsreserve via Andre innregnede inntekter, fra perioden da sikringen var effektiv, reklassifiseres fra egenkapital til Netto resultat på poster til virkelig verdi i resultatregnskapet, dersom det ikke lenger forventes at transaksjonen vil bli gjennomført. Hvis det ikke lenger er svært sannsynlig at transaksjonen vil bli gjennomført, men det fortsatt forventes at den vil bli gjennomført, vil den kumulative gevinsten eller tapet på sikringsinstrumentet som er innregnet under Andre innregnede inntekter fra perioden da sikringen var effektiv, fortsatt være innregnet under Andre innregnede inntekter til transaksjonen gjennomføres eller ikke lenger forventes å bli gjennomført.

10. Fastsettelse av virkelig verdi på finansielle instrumenter

Finansielle eiendeler og gjeld klassifisert som Finansielle eiendeler/gjeld til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet (inkludert derivatinstrumenter) innregnes til virkelig verdi i balansen med verdiendringer i posten Netto resultat på poster til virkelig verdi i resultatregnskapet.

Virkelig verdi defineres som det vederlag som på vurderingsdagen ville blitt mottatt ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en ordinær transaksjon mellom markedsdeltagere under gjeldende markedsvilkår i det hovedmarkedet for eiendelen og forpliktelsen, eller i fraværet av et slikt marked, det mest fordelaktige markedet for eiendelen eller forpliktelsen. Offisielle kurser i et aktivt marked er det beste beviset på virkelig verdi, og når slike kurser er tilgjengelige, brukes de til å måle finansielle eiendeler og gjeld. Et aktivt marked for eiendelen eller forpliktelsen oppstår i et marked med tilstrekkelig frekvens og volum for å gi prisinformasjon på tilstrekkelig basis. Det absolutte nivået for likviditet og volum som kreves for at et marked skal være ansett som aktiv, varierer med instrumentklasser. For enkelte klasser er det observert liten prisvolatilitet, også for de instrumenter innenfor en klasse hvor handelsfrekvensen er høy. For instrumenter i en slik klasse vil likviditetskravene være lavere og aldersgrensen for prisene som brukes for å etablere virkelig verdi vil være høyere. Se Note 38 Klassifisering av finansielle instrumenter for mer informasjon.

Det foretas regelmessige vurderinger av om markeder er aktive eller ikke-aktive. Frekvens og volum på handel overvåkes daglig.

Nordea bruker hovedsakelig offisielle kurser for å fastsette virkelig verdi av følgende balanseposter:

- Rentebærende verdipapirer
- Aksjer (børsnoterte), og
- Derivater (børsnoterte).

Hvis offisielt noterte kurser på finansielle instrumenter ikke representerer faktiske og regelmessige markedstransaksjoner, eller hvis offisielle kurser ikke er tilgjengelige, beregnes virkelig verdi på grunnlag av en egnet verdsettelsesmetode. Verdsettelsesmetodene kan variere fra enkle neddiskonterte kontantstrømanalyser til komplekse opsjonspriseringsmodeller.

Verdsettelsesmodellene bruker tilgjengelige markedskurser og renter der dette er mulig, men kan også bruke andre ikke observerbare modellparametere. Tilstrekkeligheten av verddivurderingsmodellen vurderes ved å måle dens evne til å treffe markedspriser. Dette gjøres ved en sammenligning av beregnede priser mot relevante referansemålingsdata, f.eks noterte priser på børs, motpartens verddivurdering, priser på tilsvarende tjenester osv.

Nordea bruker hovedsakelig verdsettelsesmetoder for å fastsette virkelig verdi av følgende balanseposter:

- Rentebærende verdipapirer (når offisielle kurser i et aktivt marked ikke er tilgjengelige)
- Aksjer (når offisielle kurser i et aktivt marked ikke er tilgjengelige) og
- Derivater (OTC-derivater).

Når en verdsettelsesmetode er benyttet for å fastsette virkelig verdi av finansielle instrumenter, blir det undersøkt om variablene i modellen hovedsakelig er basert på data fra tilgjengelige markeder. Nordea anser data fra tilgjengelige markeder å være data som er hentet fra generelt tilgjengelige eksterne kilder hvor disse dataene kan anses som representative for realistiske markedspriser. Dersom det benyttes data som ikke kan observeres i et marked og dette har betydelig effekt på verdsettelsen, kan instrumentet initielt ikke innregnes til den virkelige verdien verdsettelsesmodellen beregner, og enhver forskudds gevinst blir derfor utsatt og amortisert i resultatregnskapet over instrumentets kontraktsmessige løpetid. De utsatte forskudds gevinstene blir inntektsført hvis dataene blir observerbare.

Av Note 39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi fremgår en oppdeling av finansielle instrumenters virkelig verdi målt på grunnlag av:

- noteringer i det aktive markedet for instrumentet (nivå 1),
- verdsettelsesteknikker basert på observerbare data (nivå 2), og
- verdsettelsesteknikker basert på ikke-observerbare data (nivå 3).

Verdsettingsmodellene Nordea benytter, er i henhold til aksepterte økonomiske metoder for prissetting av

finansielle instrumenter og tar hensyn til de faktorene markedsaktørene bruker når de fastsetter en kurs. Nye verdsettelsesmodeller godkjennes av Model Risk Management Committee og alle modellene gjennomgås regelmessig.

For mer informasjon, se Note 39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi.

11. Kontanter og innskudd i sentralbanker

Kontanter består av betalingsmidler og sedler i utenlandsk valuta. Innskudd i sentralbanker omfatter innskudd på konti i sentralbanker og postgirosystemer under offentlig kontroll der følgende vilkår er oppfylt:

- sentralbanken eller postgirosystemet er hjemmehørende i et land der Nordea har lisens til å drive bankvirksomhet og
- Innskuddet er tilgjengelig til enhver tid.

12. Finansielle instrumenter

Klassifisering av finansielle instrumenter

Hvert finansielt instrument er klassifisert i en av følgende kategorier:

Finansielle eiendeler:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet:
  - anskaffet med sikte på videresalg (trading)
  - øremerket til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet (fair value option)
- Utlån og fordringer
- Holdt til forfall
- Tilgjengelig for salg

Finansielle forpliktelser:

- Finansielle forpliktelser til virkelig verdi med verdiendringer
- over resultatet:
  - anskaffet med sikte på videresalg (trading)
  - øremerket til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet (fair value option)
- Andre finansielle forpliktelser

Alle finansielle eiendeler og forpliktelser er initielt målt til virkelig verdi. Klassifiseringen av finansielle instrumenter i forskjellige kategorier er grunnlaget for hvordan hvert instrument blir målt i balansen og hvordan endringer i dets verdi blir regnskapsført. Klassifiseringen av finansielle instrumenter i Nordeas balanse fremgår av Note 38 Klassifisering av finansielle instrumenter.

Finansielle eiendeler og finansiell gjeld til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet

Finansielle eiendeler og finansiell gjeld til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet måles til virkelig verdi, fratrasket transaksjonskostnader. Alle endringer i virkelig verdi innregnes direkte i resultatregnskapet under posten Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Det er to underkategorier: Anskaffet med sikte på videresalg (trading) og Utpekt ved første gangs innregning til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet (fair value option).

Underkategorien Anskaffet med sikte på videresalg (trading) består hovedsakelig av derivater anskaffet med sikte på videresalg, rentebærende verdipapirer og aksjer i Markets og Treasury. Den omfatter også tradingforpliktelser som shortsalgposisjoner. Nordea benytter også virkelig verdi opsjonen på enkelte finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser relatert til Markets. Klassifiseringen er en konsekvens av at Markets styrer og måler alle sine finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. Derfor er majoriteten av finansielle eiendeler og forpliktelser i Markets klassifisert til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med faste eller fastsatte betalinger som ikke noteres i et aktivt marked. Disse eiendelene og deres verdifall beskrives nærmere i avsnitt 13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner.

Holdt til forfall

Finansielle eiendeler som Nordea har valgt å klassifisere som Holdt til forfall, er ikke-derivative finansielle eiendeler med faste eller fastsatte betalinger og faste forfall som Nordea har intensjon om og evne til å holde til forfall. Finansielle eiendeler klassifisert i denne kategorien er første gang innregnet i balansen til kjøpspris inkludert transaksjonskostnader. Etter førstegangs innregning blir instrumentene i denne kategorien målt til amortisert kost. Forskjellen mellom kjøpspris og innløsningsverdi amortiseres i resultatregnskapet over gjestående løpetid basert på den effektive rentemetoden.

Dersom mer enn et uvesentlig beløp i Holdt til forfall-porteføljen blir solgt eller overført, vil Holdt til forfall-kategorien bli diskvalifisert, med mindre salget eller overføringen skjer nær forfall eller innløsningsstidspunkt, etter at en betydelig del av den opprinnelige hovedstolen har blitt inndrevet, eller som følge av et isolert engangstilfelle utenfor Nordeas kontroll.

Ved hver rapporteringsdato vurderer Nordea om det foreligger objektive bevis for at eiendelen er utsatt for verdifall. Der det foreligger bevis, blir nedskrivningen for verdifallet innregnet. Tapet beregnes som forskjellen mellom bokført verdi og nåverdi av estimerte kontantstrømmer og innregnes som Tap på utlån i resultatregnskapet. Se avsnitt 13 Utlån til kunder/kredittinstitusjoner for mer informasjon om identifisering og måling av objektive bevis på verdifall, som også gjelder for rentebærende verdipapirer klassifisert som Holdt til forfall.

Tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg føres til virkelig verdi. Endringer i virkelig verdi, med unntak av renter, valutakurseffekter og nedskrivninger for verdifall, innregnes direkte i fond for verdiendringer i

egenkapitalen under Andre innregnede inntekter. Renter innregnes i posten Renteinntekter og valutakurseffekter og nedskrivninger for verdifall i posten Netto resultat fra poster til virkelig verdi.

Når finansielle eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg blir solgt, overføres akkumulerte endringer i virkelig verdi tidligere innregnet i fondet for virkelig verdi (relatert til Investeringer tilgjengelig for salg) fra egenkapital til posten Netto resultat på poster til virkelig verdi i resultatregnskapet.

Finansielle eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg, blir vurdert for å fastsette behovet for nedskrivninger for verdifall. Hvis det er objektive bevis for verdifall, overføres akkumulerte tap innregnet i andre innregnede inntekter fra egenkapital til Netto resultat fra poster til virkelig verdi i resultatregnskapet. Det akkumulerte tapsbeløpet som overføres fra egenkapitalen, tilsvarende forskjellen mellom eiendelens kostpris og nåværende virkelig verdi. En vesentlig eller langvarig reduksjon i investeringsenes virkelige verdi sammenlignet med kostpris, anses å være et objektive bevis på verdifall. Objektive bevis på verdifall på et gjeldsinstrument er i hovedsak knyttet til en taphendelse, som økonomiske problemer hos utsteder.

Andre finansielle forpliktelser

Finansielle forpliktelser som ikke er klassifisert som Finansielle forpliktelser til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, måles til amortisert kost. Renter fra Annen finansiell forpliktelse føres som Rentekostnader i resultatregnskapet.

Hybrid (kombinerte) finansielle instrumenter

Hybride (kombinerte) finansielle instrumenter er kontrakter som omfatter en vertsavtale og et innebygget derivat. Slike kombinasjoner oppstår hovedsakelig i forbindelse med utstedelse av strukturerte gjeldsinstrumenter, som utstedte indeksobligasjoner. Indeksobligasjoner utstedt av Group Treasury regnes som en del av fundingen. Nullkuponen måles til amortisert kost. De innebygde derivatene i disse instrumentene skilles fra vertsavtalen og føres som egne derivater til virkelig verdi hvis de økonomiske egenskapene og risikoene i det innebygde derivatet ikke er nært knyttet til de økonomiske egenskapene og risikoene i vertsavtalen, og det innebygde derivatet er i henhold til definisjonen av derivater. Endringer i virkelig verdi av de innebygde derivatene innregnes direkte i resultatregnskapet under posten Nettoresultat på poster til virkelig verdi.

Avtaler om verdipapirutlån og -innlån

Generelt inngås transaksjoner vedrørende verdipapirutlån og -innlån mot sikkerheter. Med mindre risiko og oppsiden ved eierskapet overføres, vil ikke verdipapirene fraregnes eller innregnes i balansen. Der motparten har rett til å selge eller pantsatte verdipapirene, reklassifiseres de i balansen som Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

Sikkerheter for verdipapirutlån fremgår også av posten Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser.

Kontantdepot (verdipapirlån) betalt til motpartene er innregnet i balansen som Utlån til sentralbanker, Utlån og fordringer til kredittinstitusjoner eller som Utlån og fordringer til kunder. Kontantdepot (verdipapirutlån) mottatt fra motpartene innregnes i balansen som Innskudd fra kredittinstitusjoner eller som Innskudd og lån fra kunder.

Gjenkjøpsavtaler og omvendte gjenkjøpsavtaler

Verdipapirer levert under gjenkjøpsavtaler og verdipapirer mottatt under omvendte gjenkjøpsavtaler blir ikke fraregnet eller innregnet i balansen. Der motparten har rett til å selge eller pantsette verdipapirene, innregnes de i balansen som Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

Verdipapirer levert i en gjenkjøpsavtale fremgår også av posten Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser.

Kontanter mottatt i gjenkjøpsavtaler innregnes i balansen som Innskudd fra kredittinstitusjoner eller som Innskudd og lån fra kunder. Kontanter betalt vedrørende omvendte gjenkjøpsavtaler innregnes i balansen som Utlån til sentralbanker, Utlån til kredittinstitusjoner eller som Utlån til kunder.

I tillegg utløser salg av verdipapirer mottatt i en omvendt gjenkjøpsavtale innregning av tradingforpliktelsen (short sale).

Derivater

Alle derivater innregnes i balansen og måles til virkelig verdi. Derivater med samlet positiv virkelig verdi, inkludert påløpte renter, innregnes som eiendeler under posten Derivater på eiendelssiden. Derivater med samlet negativ virkelig verdi, inkludert påløpte renter, innregnes som gjeld under posten Derivater på gjeldssiden.

Realiserte og urealiserte gevinster og tap på derivater innregnes i resultatregnskapet under posten Netto resultat fra poster til virkelig verdi.

Nettopresentasjon av finansielle eiendeler og gjeld

Finansielle eiendeler og forpliktelser presenteres netto i balansen bare når det er en ubetinget motregningsrett som kan håndheves juridisk og en har til hensikt å gjøre opp netto eller realisere eiendeler og forpliktelser samtidig.

Børsnoterte derivater regnskapsføres generelt som oppgjort på daglig basis når kontanter er betalt eller mottatt og instrumentet er tilbakelest til markedsvilkår. Derivat eiendeler og forpliktelser mot sentrale clearing motparter er, som nevnt over, generelt motregnet i balansen, men netto kontantsikkerheter mottatt eller betalt er generelt regnskapsført separat som kontantsikkerheter betalt (eiendel) eller mottatt (forpliktelse), noe som også er situasjonen for kontantsikkerheter betalt eller mottatt i bilaterale OTC derivat transaksjoner. Kontantsikkerhet innbetalt eller mottatt i bilaterale OTC derivat transaksjoner er følgelig ikke motregnet mot de virkelige verdiene av derivatene.

Utstedt gjeld og egenkapitalinstrumenter

Et finansielt instrument utstedt av Nordea er enten klassifisert som en finansiell forpliktelse eller egenkapital. Utstedte finansielle instrumenter er klassifisert som en finansiell forpliktelse dersom de underliggende avtalene resulterer i at Nordea har en forpliktelse til enten å levere kontanter eller en annen finansiell eiendel, eller et variabelt antall egenkapitalinstrumenter til innehaveren av instrumentet. Hvis dette ikke er tilfelle, er instrumentet som regel et egenkapitalinstrument og klassifiseres som egenkapital, netto etter transaksjonskostnader. Der utstedte finansielle instrumenter inneholder både gjeld og egenkapital komponenter, regnskapsføres disse separat.

13. Utlån til kunder/kredittinstitusjoner

Finansielle instrumenter klassifisert som Utlån til kunder/kredittinstitusjoner (inkludert lån til sentralbanker) i balansen og i kategorien Utlån og fordringer måles til amortisert kost (se også avsnitt 7 Innregning og fraregning av finansielle instrumenter i balansen samt Note 38 Klassifisering av finansielle instrumenter).

Nordea overvåker utlån som beskrevet i avsnittet om Risiko-, likviditets- og kapitalstyring. Utlån relatert til individuelle kunder eller grupper av kunder defineres som usikre dersom verdifalltester indikerer objektive bevis på verdifall.

Rentebærende verdipapirer klassifisert som Utlån og fordringer og Holdt til forfall holdes til amortisert kost. Beskrivelsen under gjelder også for identifisering og måling av verdifall på disse eiendelene. Eventuelle nedskrivninger for verdifall på rentebærende verdipapirer klassifisert som Utlån og fordringer og Holdt til forfall innregnes som Verdifall på verdipapirer holdt som ikke finansielle omløpsmidler i resultatregnskapet.

Verdifalltest på utlån til individuelle kunder

Nordea tester alle utlån for verdifall på individuell basis. Hensikten med testen er å finne ut om det er verdifall på utlånene. Som første skritt i identifiseringsprosessen vurderer Nordea om det er tapsindikatorer (tapshendelse) og om disse representerer objektive bevis på verdifall. Mer informasjon om identifisering av tapshendelser finnes i avsnittet Risiko-, likviditets- og kapitalstyring under Styrets beretning.

Utlån som ikke er individuelt nedskrevet, overføres til en gruppe av lån med like risikoegenskaper for samlet verdifalltest.

Verdifalltest på gruppevise utlån

Utlån uten verdifall på individuell basis blir vurdert kollektivt for verdifall.

Disse utlånene blir gruppert etter de kredittrisikokarakteristikkene som er typiske for låntakers evne til tilbakebetaling i henhold til de kontraktsmessige vilkårene. Nordea overvåker porteføljen gjennom prosessene for endring av kredittrating, kredittbeslutning og årlige fornyelser supplert med kvartalsvise risikogjennomganger. Gjennom disse prosessene identifiserer Nordea tapshendelser som indikerer

inntrådte tap i en gruppe. En tapshendelse er en hendelse som resulterer i en svekkelse av forventede fremtidige kontantstrømmer. Når gruppen vurderes, inkluderes bare tapshendelser frem til rapporteringsdagen.

Hensikten med den kollektive vurderingsprosessen er å evaluere om det er behov for å foreta en nedskrivning fordi det har skjedd en tapshendelse som ennå ikke er identifisert på individuell basis. Perioden mellom datoen for tapshendelsen og datoen for når den blir identifisert på individuell basis kalles Tilsynekomst-perioden. Verdifallet relateres til gruppen av utlån inntil tapene kan identifiseres på individuelt grunnlag. Identifiseringen av tapet skjer ved mislighold av engasjementet eller ved andre indikatorer.

Når bedrifter og banker er motparter, bruker Nordea det nåværende ratingsystemet som grunnlag ved vurderingen av kredittrisikoen. Nordea bruker historiske data om sannsynlighet for mislighold for å beregne risikoen for mislighold i en ratingklasse. Disse utlånene blir ratet og gruppert hovedsakelig ut fra sektor/følsomhet overfor visse makroparametere, f.eks. avhengighet av oljepris, osv. Personkunder og små bedriftskunder overvåkes ved bruk av scoring-modeller. Disse er hovedsakelig basert på historiske data, som mislighold og tap gitt mislighold, og ledelsens skjønsmessige vurderinger. Rating- og scoringsmodeller er nærmere beskrevet i eget avsnitt under Risiko- likviditets- og kapitalstyring.

Nedskrivning for verdifall

Hvis bokført verdi av lånene er høyere enn samlet netto nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer (neddiskonter med den originale effektive rentesatsen), inkludert sikkerhetenes virkelige verdi, og andre kredittforbedringer, anses forskjellen som nedskrivning for verdifall.

For vesentlige individuelt vurderte utlån med verdifall fastsettes nedskrivningen for verdifallet individuelt. For uvesentlige individuelt vurderte utlån med verdifall og for lån som individuelt ikke er vurdert til å være forbundet med verdifall, fastsettes nedskrivningen for verdifall på bakgrunn av forventede fremtidige kontantstrømmer i porteføljen.

Hvis nedskrivningen for verdifall ikke anses som endelig, innregnes nedskrivningen for verdifallet på en avsetningskonto som representerer akkumulerte nedskrivninger for verdifall. Endringer i kredittrisikoen og akkumulerte nedskrivninger for verdifall innregnes som endringer på nedskrivningskontoen og som Netto tap på utlån i resultatregnskapet (se også avsnitt 6 Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån). Nedskrivninger for verdifall som ansees som endelige, rapporteres som et realisert tap på utlån og verdien av lånet samt tilhørende nedskrivning for verditap fraregnes. Verdifallet ansees som endelig når skyldner går konkurs, og bobestyrer har offentliggjort det økonomiske utfallet av konkursen, eller når Nordea ettergir sine fordringer gjennom juridisk eller frivillig refinansiering, eller når Nordea ellers anser det for usannsynlig at fordringen kan gjenvinnes.

Diskonteringsrente

Diskonteringsrenten som benyttes for å måle verdifall, er den opprinnelige løpende effektive renten på utlån til en individuell kunde eller, eventuelt på en utlånsgruppe. Dersom det anses hensiktsmessig, kan diskonteringsrenten baseres på en metode som resulterer i et verdifall som er et rimelig anslag av å bruke den effektive rentemetoden som grunnlag for beregningen.

Restrukturerte lån

I denne sammenheng defineres et restrukturert utlån som et utlån der kreditor har innvilget skyldneren gjeldsettergivelse på grunn av skyldners forverrede økonomiske stilling, og der denne gjeldsettergivelsen har resultert i en nedskrivning for verdifall for Nordea. Etter en restrukturering anses normalt utlånet som ikke nedskrevet dersom de nye betingelsene oppfylles. Gjeldsettergivelser i forbindelse med restruktureringer anses som et endelig tap på utlån med mindre Nordea har mulighet for å gjenvinne tapet. Hvis gjenvunnet, blir dette rapportert som inngang på tap på utlån.

Overtatte eiendommer

I en finansiell restrukturering kan kreditor ettergi lån til en skyldner og som vederlag for dette, overta en eiendel som er pantsatt for de ettergitte utlånene, aksjer skyldneren har utstedt, eller andre eiendeler. Eiendeler som er overtatt for å beskytte utestående, rapporteres på samme linje i balansen som tilsvarende eiendeler som Nordea har. For eksempel blir en overtatt eiendom som ikke beholdes for Nordeas eget bruk, innregnet sammen med andre investeringseiendommer.

Ved førstegangs innregning blir alle overtatte eiendeler innregnet til virkelig verdi, og mulig forskjell mellom bokført lånebeløp og de overtatte eiendelenes virkelige verdi innregnes som Netto tap på utlån. Virkelig verdi av eiendelen på innregningsdatoen blir enten kostverdi eller amortisert kostverdi. I de etterfølgende periodene blir overtatte eiendeler vurdert i henhold til verdsettelsesprinsippene for vedkommende eiendel. Finansielle eiendeler som er overtatt som pant, klassifiseres normalt som Tilgjengelig for salg eller Innregnet til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet (fair value option) (se avsnitt 12 Finansielle instrumenter) og blir målt til virkelig verdi. Endringer i virkelig verdi innregnes under andre innregnende inntekter av eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg. Endringer i virkelig verdi på eiendeler klassifisert som Innregnet til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, innregnes i resultatregnskapet under Netto resultat på poster til virkelig verdi.

Eventuelle endringer i verdi etter første gangs innregning av den overtatte eiendelen føres i resultatregnskapet i henhold til konsernets regnskapsprinsipper for vedkommende eiendel. Etter førstegangs innregning av den overtatte eiendelen påvirkes derfor ikke Netto tap på utlån ved senere målinger av eiendelen.

14. Leasing

Nordea som utleier

Finansielle leasingavtaler

Nordeas leasingaktiviteter består hovedsakelig av finansielle leasingavtaler. Finansielle leasingavtaler rapporteres som fordringer på leietaker under posten Utlån til kunder i balansen med et beløp som tilsvarer nettoinvesteringen i leien. Leien, eksklusive servicekostnader, innregnes som tilbakebetaling av hovedstol og renteinntekter. Inntektsallokeringen baseres på en fast periodisk avkastning på den utestående nettoinvesteringen i leasingavtalen.

Operasjonelle leieavtaler

Eiendeler i balanseførte operasjonelle leasingavtaler rapporteres i henhold til type eiendel, vanligvis som Anleggsmidler Varige driftsmidler. Leieinntekter innregnes som inntekt lineært over løpetiden og klassifiseres som Netto renteinntekter. Avkrivningen av de leide eiendelene beregnes i henhold til Nordeas prinsipper for avskrivning av tilsvarende eiendeler og innregnes som Avskrivning, amortisering og nedskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler i resultatregnskapet.

Nordea som leietaker

Finansielle leasingavtaler

I konsernregnskapet innregnes finansielle leasingavtaler som eiendeler og gjeld i balansen med et beløp som tilsvarer virkelig verdi, eller hvis lavere, av nåverdi av minimum leiebetaling for de leasede eiendelene ved inngåelse av leasingavtalen. Eiendelene innregnes i henhold til type eiendel. Leiebetalinger fordeles mellom finanskostnader og reduksjon av den utestående forpliktelsen. Finanskostnaden fordeles på perioder i løpetiden slik at den periodiske renten på gjenstående forpliktelse blir konstant i hver periode. Leasingavtaler er også gjenstand for avskrivningskostnader for den leasede eiendelen. Avskrivningsprinsippene er de samme som for eiendeler til eget bruk. Verdifalltesting av leasede eiendelene utføres etter de samme prinsippene som for lignende eide eiendeler.

Operasjonelle leieavtaler

Operasjonelle leieavtaler innregnes ikke i Nordeas balanse. Leiebetalinger i operasjonelle leasingavtaler innregnes som kostnader i resultatregnskapet lineært over løpetiden med mindre en annen systematisk måte gjenspeiler Nordeas bruksverdi over tid på en bedre måte. Opprinnelig leieperiode varierer normalt mellom 3 og 25 år.

Operasjonell leasing er hovedsakelig relatert til leie av kontorlokaler og kontorutstyr som er vanlig for virksomheten.

De sentrale forretningsgårdene som Nordea har solgt, er leid tilbake. Leasingavtalenes løpetid var opprinnelig på mellom 3 og 25 år med muligheter for fornyelse. Leasingavtalene innebærer ingen overføring av eierskap til eiendelene ved utgangen av løpetiden og ingen økonomiske fordeler av en verdistigning på de

leide eiendommene. Dessuten utgjør ikke leieperioden den største delen av eiendelens økonomiske liv. Disse leieavtalene klassifiseres derfor som operasjonell leasing. Leiekostnadene for disse eiendommene er innregnet på basis av det tidsrommet som gir Nordea økonomiske fordeler.

15. Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler er identifiserbare, ikke-monetære eiendeler uten fysisk substans. Eiendelene kontrolleres av Nordea, dvs. at Nordea har fullmakt og rett til de fremtidige økonomiske fordelene fra den underliggende ressursen. Immaterielle eiendeler i Nordea består hovedsakelig av goodwill, IT-utvikling/software og kunderelaterte immaterielle eiendeler.

Goodwill

Goodwill er forskjellen mellom anskaffelsesverdi og virkelig verdi på Nordeas andel av netto identifiserbare eiendeler i det kjøpte datterselskapet/tilknyttede selskapet på kjøpsdato. Goodwill fra kjøp av datterselskaper er inkludert i Immaterielle eiendeler. Goodwill fra kjøp av tilknyttede selskaper blir ikke innregnet som en egen eiendel, men inkludert i Investeringer i tilknyttede selskaper. Goodwill testes årlig for verdifall, eller oftere hvis hendelser eller endringer indikerer et verdifall. Goodwill føres til kost minus akkumulerte nedskrivninger for verdifall. Nedskrivninger for verdifall på goodwill kan ikke reverseres i senere perioder. Goodwill relatert til tilknyttede selskaper blir ikke verdifalltestet separat, men er inkludert i samlet bokført verdi av det tilknyttede selskapet. Prinsippene for verdifalltesting av tilknyttet selskaper fremgår av avsnitt 6 Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån.

IT-utvikling/software

Kostnader til vedlikehold av software innregnes når de oppstår. Kostnader direkte forbundet med større programvareinvesteringer som kan gi økonomiske fordeler, innregnes som immaterielle eiendeler. Kostnadene omfatter personalkostnader til programutvikling og en tilhørende andel av administrasjonskostnader. Software inkluderer også kjøpte programvarelisenser som ikke er relatert til fysiske eiendeler.

Avskrivning beregnes lineært over en periode på 3 til 10 år.

Andre immaterielle eiendeler

Kostnader til kjøpte patenter, merkevarer og lisenser kapitaliseres og avskrives lineært over den økonomiske levetiden, vanligvis 5 år.

Verdifall

Goodwill blir ikke amortisert, men årlig testet for verdifall uansett om det er indikasjoner på verdifall eller ikke. Testing for verdifall blir også gjort oftere hvis det er indikasjoner på verdifall. Verdifallet beregnes som forskjellen mellom bokført verdi og gjenvinningsbeløpet.

Ved hver balansedag vurderes alle immaterielle eiendeler

med begrenset levetid for indikasjoner på eventuelt verdifall. Ved indikasjoner på verdifall foretas det en analyse for å vurdere om bokført verdi av de immaterielle eiendelene kan gjenvinnes fullt ut.

Gjenvinningsbeløpet er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgskostnader og nytteverdien av eiendelen eller kontantgenererende enheten. Den kontantgenererende enheten defineres som den minste identifiserbare gruppen av eiendeler som genererer løpende innbetalinger i all hovedsak uavhengig av andre eiendeler. For goodwill defineres de likvidgenererende enhetene som operasjonssegmentene. Nytteverdien er nåverdien av kontantstrømmene som forventes å kunne realiseres fra eiendelen eller den kontantgenererende enheten som. Kontantstrømmene vurderes basert på eiendelen eller kontantgenererende enheten i sin nåværende form og diskonteres etter en sats basert på langsiktig risikofri rente pluss en risikopremie (etter skatt). Dersom gjenvinningsbeløpet er lavere enn bokført verdi, innregnes nedskrivningen for verdifall. Se Note 21 Immaterielle eiendeler for mer informasjon om verdifalltest.

16. Varige driftsmidler

Varige driftsmidler omfatter eiendommer til eget bruk, forbedringer av leide eiendommer, IT-utstyr, møbler og annet utstyr. Varige driftsmidler føres til anskaffelsesverdi fratrukket akkumulerte nedskrivninger for verdifall. Anskaffelsesverdien inkluderer kjøpspris og kostnader direkte forbundet med å tilpasse eiendelen til bruk i virksomheten. Når deler av en eiendom eller utstyr har forskjellig levetid, blir de bokført som separate enheter. Eiendom og utstyr avskrives på lineær basis over eiendelenes beregnede levetid. De forskjellige eiendelenes estimerte levetid vurderes årlig. Nåværende estimater er:

Bygninger	30–75 år
Utstyr	3–5 år
Forbedringer av leide eiendommer	Endringer i bygninger; det laveste av 10 år og gjenstående løpetid på leiekontrakten. Nybygg, det laveste av prinsippene som anvendes på eide bygninger og gjenstående løpetid på leiekontrakten. Installasjoner i leasede eiendommer blir avskrevet over det laveste av 10-20 år og gjenværende leieperiode.

Ved hver balansedag vurderer Nordea om det er indikasjoner på verdifall på eiendommer og utstyr. Dersom slike indikasjoner forekommer, blir eiendelens gjenvinningsbeløp estimert og eventuell nedskrivning for verditap innregnet.

Nedskrivninger for verdifall reverseres hvis gjenvinningsbeløpet blir større. Bokført verdi økes da til gjenvinningsbeløpet, men skal ikke overstige det som ville ha vært bokført verdi dersom det ikke var innregnet nedskrivning for verdifall.

17. Investerings eiendommer

Investerings eiendommer er hovedsakelig eiendommer som eies for å tjene leieinntekter og/eller tjene på verdistigning. Nordea benytter virkelig verdi-modellen ved senere målinger av investerings eiendommer. Det beste bildet av virkelig verdi gjenspeiles normalt i prisene på tilsvarende eiendom med samme beliggenhet og standard i et aktivt marked. Siden slike priser sjelden er tilgjengelige, benyttes også neddiskonterte estimerte kontantstrømmer.

Netto leieinntekter, gevinst og tap og justeringer av virkelig verdier innregnes direkte i resultatregnskapet som Netto resultat på poster til virkelig verdi.

18. Skatter

Posten Inntektsskatt i resultatregnskapet omfatter betalbar og utsatt skatt. Inntektsskatten innregnes som kostnad i resultatregnskapet med unntak av inntektsskatt på transaksjoner som innregnes i andre innregnede inntekter eller direkte i egenkapitalen. I slike tilfeller innregnes skatteeffekten under henholdsvis Andre innregnede inntekter eller egenkapitalen.

Betalbar skatt er basert på årets skattbare inntekt og beregnes i henhold til de skattesatsene som gjelder på rapporteringstidspunktet. Betalbar skatt hensyntar også justeringer fra tidligere år.

Utsatt skattefordel og skatteforpliktelse innregnes etter balansemetoden på alle midlertidige forskjeller som oppstår mellom skattemessig og regnskapsmessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel innregnes av fremførbart ubenyttet skattemessig underskudd og ubenyttede skattekreditter. Utsatt skatt er ikke innregnet på midlertidige forskjeller som kommer fra førstegangs innregning av eiendeler og gjeld i en transaksjon som ikke er en sammenslåing og som ikke påvirker det regnskapsmessige eller skattemessige resultatet eller på forskjeller som kommer fra investeringer i datterselskap og tilknyttede selskaper i den grad det er sannsynlig at de ikke vil bli reversert i overskuelig fremtid. I tillegg blir utsatt skatt ikke innregnet for skattemessige midlertidige forskjeller som kommer fra førstegangs innregning av goodwill.

Utsatt skatt beregnes etter skattesatsen som forventes å gjelde for midlertidige forskjeller når de blir reversert, basert på gjeldende lover på rapporteringstidspunktet. Utsatt skattefordel og utsatt skatteforpliktelse diskonteres ikke. Utsatt skattefordel innregnes bare i den grad det er sannsynlig at fremtidig skattbar inntekt kan benyttes på de midlertidige forskjellene, fremført underskudd og ubenyttede skattekreditter. Utsatt skattefordel vurderes ved hver rapporteringsdag og reduseres i den grad det ikke lenger er sannsynlig at skattefordelen vil bli realisert.

Betalbar skattefordel og skatteforpliktelse motregnes hvis det er juridisk mulig og Nordea har til hensikt å selge eiendelen og samtidig gjøre opp gjelden. Utsatt skattefordel og skatteforpliktelse utlignes hvis det er juridisk mulig.

19. Resultat per aksje

Resultat per aksje beregnes som Resultat for perioden dividert på vektet gjennomsnittlig antall utestående ordinære aksjer. Utvanning er ikke relevant.

20. Ytelser til ansatte

Alle typer godtgjørelser Nordea gir sine ansatte som kompensasjon for utførte tjenester, er ytelser til ansatte. Kortsiktige ytelser skal være gjort opp innen tolv måneder etter rapporteringsperioden som tjenestene ble utført i. Pensjonsytelser utbetales etter at ansettelsen er avsluttet. Pensjonsytelser i Nordea omfatter bare pensjoner. Sluttvederlag oppstår normalt hvis et ansettelsesforhold blir avsluttet før normal pensjonsalder, eller hvis en ansatt aksepterer et tilbud om frivillig sluttvederlag.

Kortsiktige ytelser

Kortsiktige ytelser består hovedsakelig av faste og variable lønninger. Både faste og variable lønninger kostnadsføres i den perioden som de ansatte har utført tjenester for Nordea. Nordea har også aksjebasert betalingsprogram som er nærmere beskrevet i avsnitt 23 Aksjebasert avlønning.

For mer informasjon, se Note 8 Personalkostnader.

Pensjonsytelser *Pensjonsordninger*

Selskapene i Nordea har ulike ytelsesbaserte pensjonsordninger. De vesentligste ordningene er finansierte ordninger dekket av eiendeler i pensjonsfond. Hvis virkelig verdi av pensjonsmidlene relatert til en spesifikk pensjonsordning er lavere enn brutto nåverdi av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen, beregnet ved bruk av påløpte ytelsers metode, blir nettobeløpet innregnet som gjeld (ytelsesbasert pensjonsforpliktelse). Hvis ikke blir nettobeløpet innregnet som eiendel (ytelsesbaserte pensjonsmidler). Ufonderte pensjonsordninger innregnes som pensjonsforpliktelser. Alle ytelsesbaserte ordninger er lukket for nye medlemmer.

Nordea Bank Norge har også innskuddsordninger som ikke medfører noen pensjonsforpliktelse for Nordea. Alle ytelsesbaserte pensjonsordninger er lukket for nye ansatte.

Pensjonskostnader

Forpliktelsene til innskuddspensjonsordninger innregnes som kostnad når medarbeideren yter tjenester til enheten, og bidraget som skal betales for tjenesten forfaller. Nordeas netto forpliktelse til ytelsespensjonsordninger beregnes for hver ordning ved å estimere de fremtidige ytelsene medarbeiderne har opptjent i denne og tidligere perioder. Ytelsen diskonteres for å fastsette nåverdien. Aktuarberegninger, inkludert påløpte ytelsers metode,

anvendes for å vurdere nåverdien av ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser og relaterte kostnader, basert på flere aktuarmessige og finansielle forutsetninger (som angitt i Note 33 Pensjonsforpliktelser).

Når forpliktelsens nåverdi og virkelig verdi av pensjonsmidlene beregnes, kan det oppstå aktuargevinst og -tap som resultat av endringer i aktuarmessige forutsetninger og faktiske effekter (faktisk resultat sammenlignet med antagelser/forutsetninger). Målingseffektene innregnes umiddelbart i egenkapitalen under øvrige resultatposter.

Når beregningen resulterer i en fordel blir den regnskapsførte eiendelen begrenset til nåverdien av fremtidige refusjoner i ordningen eller reduksjoner i fremtidige bidrag til ordningen.

Arbeidsgiveravgift beregnes og føres basert på netto regnskapsført overskudd eller underskudd i ordningen og inkluderes i pensjonsforpliktelser eller pensjonsmidler i balansen.

Diskonteringsrente for ytelsesbaserte pensjonsordninger

Diskonteringsrenten fastsettes basert på kredittobligasjoner med høy kredittverdighet, dersom det eksisterer et likvid marked for slike obligasjoner. I denne sammenheng regnes obligasjoner med fortrinnsrett som foretaksobligasjoner. I Nordea Bank Norge fastsettes diskonteringsrenten med utgangspunkt i obligasjoner med fortrinnsrett. Kredittspredene på obligasjoner med fortrinnsrett over swap kurven utledes fra de mest likvide langsiktige obligasjonene med fortrinnsrett og og ekstrapoleres til den samme løpetiden som pensjonsforpliktelsen ved bruk av de relevante swap kurvene.

Sluttvederlag

Som nevnt over oppstår sluttvederlag normalt hvis et ansettelsesforhold blir avsluttet før normal pensjonsalder, eller hvis en ansatt aksepterer et tilbud om frivillig sluttvederlag. Sluttvederlag oppstår ikke hvis de ansatte må fortsette å utføre tjenester, og sluttvederlaget kan anses å være en normal godtgjørelse for disse tjenestene. Sluttvederlaget kostnadsføres når Nordea har en forpliktelse til å utføre betalingen. En forpliktelse oppstår når det eksisterer en formell plan som det riktige nivået i organisasjonen har forpliktet seg til, og når Nordea ikke har noen realistisk mulighet til å trekke den tilbake. Dette oppstår normalt når planen er kommunisert til den berørte gruppen eller til deres representanter.

Sluttvederlagene kan omfatte både kortsiktige ytelser, for eksempel antall måneder med lønn, og pensjonsytelser normalt i form av førtidspensjon. Kortsiktige ytelser klassifiseres som Lønn og godtgjørelser og pensjonsytelser som Pensjonskostnader i Note 8 Personalkostnader.

21. Egenkapital

Minoritetsinteresser

Minoritetsinteresser omfatter den delen av netto eiendeler i konsernselskaper som ikke er direkte eller indirekte eid av Nordea Bank Norge ASA.

For hver virksomhetssammenslutning bokfører Nordea minoritetsinteresser i den kjøpte virksomheten enten til virkelig verdi eller til den forholdsmessige andelen av netto kjøpte identifiserbare eiendeler.

Overkursfond

Overkursfond består av forskjellen mellom tegningskurs og pålydende beløp på aksjene ved tegningen. Transaksjonskostnader i forbindelse med aksjetegningen har blitt fratrullet.

Andre fond

Andre fond omfatter inntekter og kostnader netto etter skatteeffekter som er rapportert i egenkapitalen som øvrige resultatposter. Disse fondene omfatter endringer i virkelig verdi knyttet til kontantstrømsikring, endringer i virkelig verdi på finansielle eiendeler klassifisert som Tilgjengelig for salg, akkumulert verdiendring knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger og fond for omregningsdifferanser.

Tilbakeholdt overskudd

Tilbakeholdt overskudd består av ikke utdelte akkumulerte resultater inkludert opptjening i tilknyttede selskaper etter oppkjøpstidspunktet for Nordea Bank Norge-konsernet.

22. Finansielle garantikontrakter og kredittforpliktelser

Ved førstegangs regnskapsføring blir premier som mottas i forbindelse med finansielle garantikontrakter og kredittforpliktelser, innregnet som forskuddsbetalt inntekt i balansen. Garantiene og de ugjenkallelige kredittforpliktelsene blir deretter målt og innregnet i balansen som en avsetning til det høyeste av enten mottatt gebyr minus amortisering eller et beløp beregnet som det diskonterte beste estimatet av kostnaden som er nødvendig for å gjøre opp nåværende forpliktelse. Endringer i avsetningene innregnes i resultatregnskapet i posten Netto tap på utlån.

Premier som mottas i forbindelse med finansielle garantier blir, som det fremgår av avsnitt 6 Regnskapsføring av driftsinntekter og tap på utlån, amortisert over garantiperioden og innregnet som Gebyr- og provisjonsinntekter i resultatregnskapet. Premier som mottas i forbindelse med kredittforpliktelser, amortiseres normalt over låneperioden. De kontraktsmessige beløpene innregnes utenom balansen, de finansielle garantiene i posten Betingede forpliktelser og de ugjenkallelige kredittforpliktelsene i posten Forpliktelser.

23. Aksjebasert avlønning

Aksjebaserte programmer

Nordea Bank AB (publ.) har årlig fra og med 2007 til 2012 utstedt et langsiktig aksjebasert insentivprogram, Long Term Incentive Program (LTIP). Ansatte som deltar i disse programmene får aksjer og aksjerettigheter, dvs. rett til å motta aksjer i Nordea Bank AB (publ.) gratis eller til å kjøpe aksjer til en vesentlig redusert aksjekurs i forhold til aksjekursen på datoen når aksjen mottas. Verdien av disse rettighetene kostnadsføres. Kostnaden baseres på estimert virkelig verdi av hver rettighet på datoen når aksjen mottas. Samlet virkelig verdi av disse rettighetene fastsettes basert på konsernets estimat av antall rettigheter som til slutt vil bli opptjent. Dette vurderes ved hver rapporteringsdato. Virkelig verdi kostnadsføres lineært over opptjeningstiden. Opptjeningstiden er tiden medarbeiderne må være ansatt i Nordea for å opptjene rettigheten. Vilkårene for markedsresultatet på Performance Share II fremgår som en sannsynlighetsjustering av det opprinnelige estimatet for virkelig verdi på datoen når aksjen mottas. Det er ingen justering (vekst) av forskjeller mellom estimert og faktisk opptjening på grunn av markedsforhold.

Arbeidsgiveravgift fordeles også over opptjeningstiden i henhold til norske regler. Avsetninger relatert til dette vurderes på hver rapporteringsdato for å sikre at avsetningen er basert på rettighetenes virkelige verdi.

For nærmere informasjon, se Note 8 Personalkostnader og årsrapporten for Nordea Bank AB (publ.).

Kontantoppgjorte programmer

Nordea må utsette betaling av variable lønninger på grunn av de nordiske finanstilsynenes reguleringer og generelle veiledninger. Dette gjelder også insentivprogrammet for ledere, Executive Incentive Programme (EIP). De utsatte beløpene er til en viss grad indekserte med basis i Nordeas samlede avkastning til aksjonærene, og disse programmene er kontantoppgjorte, aksjebaserte programmer under IFRS. Disse programmene blir ansett som fullt opptjent når de variable lønningene blir utsatt første gang, og den virkelige verdien av forpliktelsen endres kontinuerlig. Endringene, sammen med de tilhørende sosiale utgiftene, innregnes i resultatregnskapet under posten Nettoresultat på poster til virkelig verdi.

For ytterligere informasjon, se Note 8 Personalkostnader og årsrapporten for Nordea Bank AB (publ.).

24. Nærstående parter

Nordea Bank Norge definerer nærstående parter som:

- Aksjonærer med betydelig innflytelse
- Datterselskaper
- Tilknyttede selskaper
- Ledende personer
- Andre nærstående parter

Alle transaksjoner med nærstående parter gjøres etter prinsippet om armlengdes avstand. For ytterligere informasjon om transaksjoner med nærstående parter, se Note 43 Nærstående parter. Se Note 8 Personalkostnader for informasjon om lån til ansatte.

Aksjonærer med betydelig innflytelse

Nordea Bank AB (publ.) eier 100 % av aksjene i Nordea Bank Norge ASA og har betydelig innflytelse.

Datterselskaper

For definisjon av datterselskap, se avsnitt 5 Konsolideringsprinsipper. Ytterligere informasjon om selskaper som er inkludert i Nordea-konsernet fremgår av Note 18 Investeringer i datterselskaper. Konserninterne transaksjoner mellom juridiske enheter gjøres i henhold til prinsippet om armlengdes avstand i samsvar med OECD-kravene til internprising. Disse transaksjonene er eliminert i konsernregnskapet.

Tilknyttede selskaper

For definisjon av tilknyttede selskaper se avsnitt 5 Konsolideringsprinsipper.

Mer informasjon om tilknyttede selskaper som er inkludert i Nordea-konsernet fremgår av Note 19 Investeringer i tilknyttede selskaper.

Ledende personer

Ledende personer omfatter Styret, Administrerende direktør, konsernledelsen (GEM), Kontrollkomitéen og Representantskapet.

For informasjon om kompensasjon, pensjoner og andre transaksjoner med ledende personer, se Note 8 Personalkostnader. Informasjon om andre transaksjoner mellom Nordea og ledende personer fremgår av årsrapporten til Nordea Bank AB (publ.).

Andre nærstående parter

Andre nærstående parter omfatter nærstående familiemedlemmer til individer som er nøkkelpersoner i ledelsen. Andre nærstående parter inkluderer også Nordea-selskaper og selskaper der ledende personer i Nordea Bank Norge så vel som deres nære familiemedlemmer har betydelig innflytelse. Andre nærstående parter omfatter også Nordea Norge Pensjonskasse.

Informasjon om transaksjoner mellom Nordea og andre nærstående parter finnes i Note 43 Transaksjoner med nærstående parter.

25. Valutakurser

EUR 1 = NOK	2016	2015
Resultatregnskap, (snitt)	9,2943	8,9434
Balanse (ved utgangen av året)	9,0863	9,6030
USD 1 = NOK		
Resultatregnskap, (snitt)	8,4011	8,0624
Balanse (ved utgangen av året)	8,6120	8,8206
SEK 1 = NOK		
Resultatregnskap, (snitt)	0,9825	0,9562
Balanse (ved utgangen av året)	0,9512	1,0450
DKK 1 = NOK		
Resultatregnskap, (snitt)	1,2483	1,1991
Balanse (ved utgangen av året)	1,2222	1,2868

Note 2:

Segmentrapportering¹

	Personal Banking¹		Commer- cial and Business Banking¹		Wholesale						Wealth Manage- ment⁴		Group Corporate Centre		Sum drifts- segmenter		Konsern- funksjoner²,³		Sum konsern	
					herav CIB		herav Shipping		herav Other³,⁴											
Resultat- regnskap, NOKm	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Netto rente- inntekter	2 930	3 253	2 731	2 862	969	898	1 053	1 136	-56	24	-1	-2	1 616	1 311	9 242	9 482	86	-148	9 328	9 334
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	1 307	1 281	615	574	797	682	335	312	500	587	-550	-583	-20	-14	2 984	2 839	-233	-239	2 751	2 600
Netto resultat på poster til virkelig verdi	183	270	597	573	497	450	130	123	292	289	0	0	188	-133	1 887	1 572	-1 399	-1 170	488	402
Egen- kapitalmetoden	0	0	5	4	0	0	0	0	0	0	0	0	82	0	87	4	-80	253	7	257
Andre inntekter	52	15	74	71	-2	-3	6	6	2	1	29	24	26	85	187	199	43	37	230	236
Sum driftsinntekter	4 472	4 819	4 022	4 084	2 261	2 027	1 524	1 577	738	901	-522	-561	1 892	1 249	14 387	14 096	-1 583	-1 267	12 804	12 829
Personalkostnader	-1 110	-1 181	-775	-817	-58	-59	-104	-100	-506	-482	-167	-77	-114	-92	-2 834	-2 808	593	-481	-2 241	-3 289
Andre kostnader	-1 297	-1 247	-882	-913	-468	-446	-159	-155	407	377	237	260	0	54	-2 162	-2 070	164	130	-1 998	-1 940
Avskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	-48	-56	-55	-56	0	0	0	0	-630	-597	-2	-1	-38	-13	-773	-723	629	588	-144	-135
Sum drifts- kostnader	-2 455	-2 484	-1 712	-1 786	-526	-505	-263	-255	-729	-702	68	182	-152	-51	-5 769	-5 601	1 386	237	-4 383	-5 364
Netto tap på utlån	-38	-59	-695	-274	-28	-361	-777	-75	0	0	0	0	0	0	-1 538	-769	0	-1	-1 538	-770
Driftsresultat	1 979	2 276	1 615	2 024	1 707	1 161	484	1 247	9	199	-454	-379	1 740	1 198	7 080	7 726	-197	-1 031	6 883	6 695
Skattekostnad⁵	-479	-535	-391	-475	-413	-273	-117	-293	-2	-47	110	89	-421	-281	-1 713	-1 815	47	243	-1 666	-1 572
Resultat	1 500	1 741	1 224	1 549	1 294	888	367	954	7	152	-344	-290	1 319	917	5 367	5 911	-150	-788	5 217	5 123
Balanse, NOKmrd																				
Utlån til kunder	255	246	164	178	39	32	55	55	1	1	0	0	0	0	514	512	0	0	514	512
Innskudd og lån fra kunder	87	88	85	86	49	48	18	18	0	0	0	0	0	0	239	240	0	0	239	240

Avstemming av sum driftssegmenter og finansregnskap

	Driftsinntekter, NOKm ^{3,4}		Driftsresultat, NOKm ^{3,4}		Utlån til kunder, NOK mrd		Innskudd og lån fra kunder, NOKmrd	
	2016	2015 ^{1,4}	2016	2015 ^{1,4}	2016	2015	2016	2015
Sum driftssegmenter	14 387	14 097	7 080	7 727	514	512	239	240
Konsernfunksjoner ²	-124	180	629	-183	0	0	0	0
Elimineringer	-5	-3	0	0	0	0	0	0
Forskjeller i regnskapsprinsipper mellom segmentene og konsernet vedr. Markets ⁴	-1 455	-1 446	-826	-849	0	0	0	0
Sum	12 804	12 829	6 883	6 695	514	512	239	240

¹ Historiske tall er omregnet hovedsakelig på grunn av organisasjonsendringer.

² Består av Group Executive Management, Group Internal Audit, Group Credit and Risk Control, Group Human Resources, Group Identity and Communications, Sundry unit og allokeringer relatert til Markets, jfr fotnote 4.

³ Internt utviklet programvare er kostnadsført som oppstått i driftssegmenter, men kapitalisert i henhold til IAS 38 i enhetens balanse.

⁴ I segmentrapporteringen er resultatet fra Markets og Savings and Assets Management tjenester allokert til operative segmenter som om de var motparter i en kundetransaksjon. I resultatregnskapet ser man dette igjen der hvor legale avtaler med kunder er gjort.

⁵ Skattekostnaden er beregnet og allokert ut til segmentene iht foretakets øverste beslutningstaker. Historiske tall er korrigert.

Note 2:

Segmentrapportering forts..

Grunnlag for segmentering og måling av segmentresultat

Prinsipper for resultatmåling og allokering mellom segmentene er i tråd med den informasjon gitt til foretakets øverste beslutningstaker ("Chief Operating Decision Maker", CODM) og iflg. IFRS 8. I Nordea er CODM definert som Group Executive Management (GEM).

I løpet av fjerde kvartal ble det gjennomført endring til oppsettet for segmentresultat, med bakgrunn for beslutningen å dele opp Retail Banking inn i to forretningsområder; Personal Banking og Commercial & Business Banking.

Driftssegmenter som rapporteres

Nordeas organisasjon er utviklet rundt fire hovedområder, Personal Banking, Commercial and Business Banking, Wholesale Banking og Wealth Management. De separate avdelingene innad i disse hovedområdene er identifisert som operative segmenter. Group Corporate Center er også identifisert som operativt segment.

Det finansielle resultatet er presentert for de fire hovedområdene Personal Banking, Commercial and Business Banking, Wholesale Banking med videre nedbrytning på operative segmenter, og for det operative segmentet Group Corporate Center og Wealth Management. Andre driftssegmenter under IFRS8 er inkludert i Andre Driftssegmenter. Other Group Functions og elimineringer samt resultatet som ikke er fullt allokert til noen av driftssegmentene, er vist separat som avstemt informasjon.

Personal Banking tilbyr Nordeas personkunder en fullservice bankvirksomhet. Det er Nordea største kundeområde, og serverer personkunder. Kunder innenfor Personal Banking tilbys et komplett spekter av bankprodukter og tjenester, inkludert konto produkter, transaksjons produkter, markedsføre produkter og forsikringsprodukter.

Commercial & Business Banking oppsto da Retail Banking ble splittet. Forretningsområdet består av Commercial Bank, Private Banking og Transaction Banking. Commercial & Business Banking arbeider med et kundeforhold drevet service modell med en kunde-sentrisk verdi forslag for våre bedriftskunder. Vår strategi er å være å stole på, relevant og lett å samarbeide med for våre kunder.

Wholesale Banking tilbyr bank- og finansielle løsninger til store nordiske og internasjonale selskaper, institusjoner samt statlige foretak. Corporate & Institutional Banking er e kundeorientert segment som tilbyr tjenester til de største globale konsernselskapene. Segmentet Shipping, Oil Services & International har ansvaret for Nordeas kunder innenfor sektorene shipping, offshore og oljerelatert industri. Nordea tilbyr skreddersydde løsninger og syndikerte lånetransaksjoner innenfor dette området.

Segmentet Wealth Management tilbyr spareprodukter til Private Banking, Fondsforvaltere og større pensjonskasser. Segmentet Group Corporate Center er ansvarlig for strategi, finans funksjon samt å skaffe finansiering til konsernet.

Regnskapsprinsippene i driftssegmentene er i samsvar med Konsernets vesentlige regnskapsprinsipper er beskrevet i note 1, bortsett fra at programvare kostnadsføres løpende i driftssegmenter, men kapitalisert som kreves av IAS 38 i konsernets balanse.

Konsern

Sum driftsinntekter fordelt på produktgrupper

NOKm	2016	2015
Bankprodukter	10 999	11 262
Capital Markets produkter	886	938
Savings Products & Asset Management	212	225
Life & Pensions	118	107
Andre	588	297
Sum	12 804	12 829

Bankprodukter består av tre produktansvarlige divisjoner. Account Products har ansvaret for utvikling og leveranse av kontobaserte produkter som utlån, innskudd, kort og nettbanktjenester. Transaction Products står for og utvikler cash management-, trade finance- og prosjektfinansieringstjenester. Nordea Finance har ansvaret for aktivbasert finansiering som leasing, kjøp på avbetaling og factoring samt salg til finanspartnere som forhandlere, leverandører og detaljister. Capital Markets Products omfatter finansielle instrumenter, eller tilrettelegging av et finansielt instrument, som er tilgjengelig på det finansielle markedet, inkludert valutaer, råvarer, aksjer, obligasjoner og eksisterende arrangementer. Savings Products & Asset Management omfatter fond, forvaltning, porteføljerådgivning, aksjehandel og pensjonsfond. Fond er et pakkeprodukt der fondsselskapet investerer i aksjer, obligasjoner, derivater eller andre standardiserte produkter på vegne av fondets andelseiere. Forvaltning er en tjeneste som består av å forvalte en portefølje på vegne av kunden, og porteføljerådgivning er en tjeneste som hjelper kunden til å ta beslutning om en investering. Nordea Life & Pensions yter livsforsikring og pensjonsprodukter og tjenester. NBN er agent for Nordea Life & Pension i Norge.

Note 3:

Netto renteinntekter

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Renteinntekter				
Utlån til kredittinstitusjoner	141	240	470	696
Utlån til kunder	14 074	15 183	10 764	11 420
Rentebærende verdipapirer	1 350	1 386	1 393	1 455
Andre renteinntekter	891	782	414	249
Sum renteinntekter	16 456	17 589	13 041	13 820
Rentekostnader				
Innskudd fra kredittinstitusjoner	-1 557	-1 659	-1 561	-1 665
Innskudd og lån fra kunder	-1 425	-2 541	-1 425	-2 541
Utstedte verdipapirer	-1 980	-1 950	-208	-164
Ansvarlig lånekapital	-506	-465	-506	-465
Andre rentekostnader ¹	-1 660	-1 642	-1 988	-1 969
Sum rentekostnader	-7 128	-8 257	-5 688	-6 804
Netto renteinntekter	9 328	9 334	7 353	7 016

¹ Inkluderer netto renteinntekter fra derivater målt til virkelig verdi og relatert til Nordeas funding. Dette kan ha både positiv og negativ effekt på andre rentekostnader. For ytterligere informasjon se Note 1 Regnskapsprinsipper.

Renteinntekter fra finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, beløper seg til NOK 15 172m (NOK 16 317m) for konsernet og NOK 11 714m (NOK 12 476m) for morselskapet. Rentekostnader fra finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, beløper seg til NOK 5 572m (NOK 6 649m) for konsernet og NOK 3 804m (NOK 4 869m) for morselskapet.

Renter på nedskrevne lån utgjorde en ubetydelig del av renteinntekter.

Note 4:

Netto gebyr- og provisjonsinntekter¹

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Kapitalforvaltning	181	184	181	184
Livsforsikring og pensjon	118	107	118	107
Kurtasje, verdipapirutstedelser og corporate finance	429	447	429	447
Custody og emisjonstjenester	90	91	93	95
Innskuddsprodukter	31	41	31	41
Betalinger	250	113	251	114
Kort	398	476	395	473
Utlånsprodukter	1 178	1 054	1 008	889
Garantier og remburser	24	25	24	25
Andre provisjonsinntekter	52	62	58	68
Sum	2 751	2 600	2 588	2 443

¹ Presentasjon har blitt endret, se Note 1 Regnskapsprinsipper.

Gebyrinntekter, som ikke har innflytelse på den effektive rentesatsen, fra finansielle eiendeler og gjeld som ikke måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet, beløper seg til NOK 786m (NOK 780m) for konsernet og NOK 786m (NOK 780m) for morselskapet.

Gebyrinntekter, som ikke har innflytelse på den effektive rentesatsen, fra forvaltningsaktiviteter som resulterer i investering i eiendeler på vegne av kunder, beløper seg til NOK 1214m (NOK 1098m) for konsernet og NOK 1041m (NOK 930m) for morselskapet. Tilsvarende beløp for provisjonskostnader er NOK 0m (0m) for konsernet.

Note 5:

Netto resultat på poster til virkelig verdi

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Aksjer/andeler og andre aksjerelaterte instrumenter	-6	41	-6	38
Rentebærende verdipapirer og valutagevinster/tap	491	358	506	368
Investerings eiendommer	3	3	0	0
Sum	488	402	500	406

Netto resultat på kategorier av finansielle instrumenter

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, realisert	56	18	56	17
Finansielle instrumenter til virkelig verdi via resultatregnskapet	27	30	26	28
Finansielle instrumenter, handelsportefølje	200	-55	203	-61
Finansielle instrumenter under sikringsbokføring	21	-47	-17	-17
- herav netto gevinst/tap på sikringsinstrumenter	-322	101	300	233
- herav netto gevinst/tap på sikrede poster	343	-148	-316	-251
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	-16	174	35	161
Valutagevinster/-tap ekskl. valutasikringer	227	281	227	281
Annet	-27	1	-30	-3
Sum	488	402	500	406

Note 6:

Utbytte og konsernbidrag

NOKm	Morselskap	
	2016	2015
Aksjer i datterselskaper	1 440	1 808
Sum	1 440	1 808

Note 7:

Andre driftsinntekter

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Eiendomsinntekter	5	1	9	4
Gevinst ved salg av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	68	59	0	1
Andre	157	176	609	312
Sum	230	236	618	317

Note 8:

Personalkostnader

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Lønn og godtgjørelser	2 165	2 308	2 027	2 181
Pensjonskostnader (spesifikasjon nedenfor) ¹	-416	369	-394	355
Arbeidsgiveravgift	347	409	324	390
Avsatt til overskuddsdeling ¹	24	80	23	75
Andre personalkostnader	121	123	120	115
Sum¹	2 241	3 289	2 100	3 116

¹ A vsatt til overskuddsdeling 2016 består av ny avsetning på NOK 27m (25m for morselskapet) og reversering for tidligere år på NOK 3m (2m for morselskapet). Ny avsatt overskuddsdeling i 2015 bestod av NOK 79m (73m for morselskapet) og tilleggsavsetning for tidligere år på NOK 1m (2m for morselskapet).

Pensjonskostnader (eksklusive arbeidsgiveravgift)				
NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Ytelsesplaner (Note 32)	-407	299	-385	288
Innskuddsplaner (Note 32) ²	65	70	61	67
Sum¹	-342	369	-324	355

¹ Utgjør en inntekt på 390m (368m for morselskapet) inklusive arbeidsgiveravgift i 2016 og 422m (408m for morselskapet) i 2015.

Antall ansatte/årsverk

Antall ansatte pr. 31.12	2 921	2 874	2 718	2 676
Antall årsverk pr. 31.12	2 716	2 645	2 529	2 460
- hvorav menn	1 431	1 253	1 336	1 299
- hvorav kvinner	1 285	1 392	1 193	1 161
Gjennomsnittlig antall årsverk	2 701	2 694	2 513	2 512
- hvorav menn	1 414	1 274	1 319	1 328
- hvorav kvinner	1 286	1 420	1 194	1 184

Kjønnsfordeling, styret

Prosent ved årsslutt				
- Menn	83	74	67	60
- Kvinner	17	26	33	40

Tilleggsopplysninger om avlønning i henhold til nordiske krav og generelle retningslinjer

Kvalitative beskrivelser finnes i en egen seksjon om avlønning i Styrets beretning i NB ABs årsrapport, og de kvantitative opplysningene vil bli offentliggjort i en separat rapport på Nordea's hjemmeside (www.nordea.com) en uke før den ordinære generalforsamlingen i NB AB 16. mars 2017.

Erklæring til generalforsamlingen 2017 om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

I henhold til Allmennaksjelovens § 6-16 a avgir styret i Nordea Bank Norge ASA slik erklæring til selskapets ordinære generalforsamling 2017:

Nordea Bank Norge ASA inngår i Nordea konsernet som heleid datterselskap av Nordea Bank AB (publ), og følger til enhver tid de retningslinjer for fastsettelse av lønn og andre godtgjørelser til administrerende direktør og andre ledende ansatte som fastsettes for konsernet, med mindre justeringer som følge av nasjonale forhold. Konsernets retningslinjer for lønnsfastsettelse og insentiver fremgår av morselskapets årsrapport og på morselskapets hjemmeside under Corporate Governance.

I henhold til forskrift om godtgjørelsesordninger i holdingselskaper i finanskonsern, banker m.v. fra 2010 skal hvert foretak ha et eget «godtgjørelsesutvalg», som skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring og kontroll med foretakets risiko, motvirke for høy risikotaking, og bidra til å unngå interessekonflikter. Godtgjørelsesutvalget skal følgelig ha tilstrekkelig kunnskap og erfaring med risikoanalyser til å kunne

vurdere om godtgjørelsespolitikken er passende. Finanstilsynet har gitt norske Nordea-foretak, herunder Nordea Bank Norge ASA, tillatelse til å ha Nordea Bank AB (publ) Remuneration Committee (BRC) som ett felles godtgjørelsesutvalg. (BRCs medlemmer er uavhengige av foretaket og dets ledelse, og består for tiden av Marie Ehrling (chairman) og Björn Wahlroos.)

Lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør

Administrerende direktør er ansatt i og har sitt arbeidsforhold med Nordea Bank AB (publ), gjennom selskapets norske filial, hvorfra administrerende direktør mottar lønn og øvrige godtgjørelser. Nordea Bank Norge ASA betaler godtgjørelse til Nordea AB (publ) for de tjenester som administrerende direktør utfører. For 2016 ble godtgjørelsen fastsatt til NOK 1 500 000.

Administrerende direktør mottar ikke bonus eller naturalytelser fra Nordea Bank Norge ASA for 2016 og mottar for dette året heller ikke godtgjørelse i form av aksjer, opsjoner eller lignende i Nordea Bank Norge ASA, som nevnt i § 6-16 a nr. 3, jfr. dog kommentarer under punktet om naturalytelser nedenfor.

Note 8:

Personalkostnader forts.

Ledende ansatte – lønn og bonus/variable elementer

Styrets hovedmålsetning med incentivordninger er å styrke Nordeas muligheter til å beholde og rekruttere de beste medarbeiderne til ledende stillinger i konsernet. Målet er videre å stimulere ledere og nøkkelpersoner hvis innsats har direkte påvirkning på Nordea's resultater, lønnsomhet og verdi økning, til økt innsats ved å tilpasse deres interesser og perspektiver med aksjeeiernes. For ledende ansatte gjelder generelt at Nordea ønsker å opprettholde et konkurransedyktig nivå for lønn og andre ytelser i tråd med hva som anses nødvendig for å sikre en tilfredsstillende rekruttering til slike stillinger. Markedstilpasning er således et sentralt element i fastsettelsen.

Den faste lønnen reguleres årlig etter en individuell vurdering, innenfor en øvre, gjennomsnittlig ramme som fastsettes av konsernledelsen i lys av den alminnelige lønns- og kostnadsvekst i det aktuelle området. Det tas hensyn til både generelle utviklingstrekk og mer bransjespesifikke tall, som generelle lønnsoppgjør i finansnæringen.

For ledende ansatte gjaldt for året 2016 en personlig incentivordning med variabel lønnsandel (Variable Salary Part, VSP). Ordningen var betinget av ledelsens beslutning, relatert til i forkant fastsatte kriterier og var beløpmessig begrenset til en andel av ordinær lønn. "Variable Salary Part" (VSP) var som hovedregel maksimert til 25 % av fast lønn og ble betalt som et tillegg til den faste lønnen avhengig av graden på måloppnåelse i forhold til Nordea konsernets, enhetens og vedkommende ansattes individuelle mål. Målene fastsettes årlig i dialog med nærmeste leder. For et begrenset antall ledere og spesialister innenfor særlige fagområder kan det i tillegg finnes spesialordninger som medfører maksimumsbegrensninger over nivået på 25 %

Et begrenset antall ledere har fra 2013 vært tilbudt en langsiktig incentivordning «Executive Incentive Programme» (EIP). Den inneholder og belønner forhåndsbestemte resultatmål på konsern-, forretnings- og individuelt nivå. Det blir tatt hensyn til effektene på lang sikt når målene settes opp. Resultatet fra EIP skal betales i kontanter over en tre/fem års periode, og skal være gjenstand for inndragningsklausuler, indeksregulert totalavkastning til aksjeeiere og tilbakeholdsrett i henhold til det svenske finanstilsynets regler om belønningssystemer, som tar hensyn til lokale regler og praksis hvor dette er relevant. EIP har en ytelsesperiode på ett år og resultatet skal ikke overstige fastlønnen.

For et fåtall ledende ansatte er det avtalt en etterlønsordning dersom arbeidsforholdet termineres av arbeidsgiver. Ordningen opprettholder fast månedlige lønn i et antall måneder som avhenger av ansiennitet i lederstilling, maksimert til 24 måneder inkl. oppsigelsestiden på 6 mnd. Inntekter som oppbæres fra andre arbeidsgivere eller oppdrag går til fradrag.

Mer informasjon om incentivprogrammene finnes på www.nordea.com og i tidligere årsrapporter for Nordea Bank AB (publ).

Ledende ansatte – naturalytelser

Med utgangspunkt i prinsippet om markedstilpasning av lønn og andre vilkår gis det naturalytelser som fri bil/bilordning, telefon- og datatjeneste, "banktjenester til personalvilkår", forsikringsordninger og lignende i tråd med retningslinjer fastsatt av ledelsen og i overensstemmelse med alminnelig praksis i bransjen.

Ledende ansatte – pensjonsordninger

Det ble i 2010 besluttet å lukke eksisterende ytelsesbaserte pensjonsordning for nye deltakere per 1. januar 2011 og redusere ytelse ved full opptjening fra 70 % til 66 % ved fratreden. Alle ansatte har på denne bakgrunn foretatt et valg om inntreden i en ny innskuddsordning som er etablert eller å forbli i eksisterende ytelsesbaserte ordning. Alle nyansatte etter 1.januar 2011 meldes inn i innskuddsordningen.

Ledende ansatte er i hovedsak også omfattet av denne endringen samt normal opptjeningstid, dog slik at det for enkelte foreligger individuelle avtaler i forhold til ytelsesnivå og gjensidig rett til å fratre/kreve fratreden ved fylt 60 år.

Virkninger for selskapet i 2016

De prinsipper og retningslinjer som er beskrevet ovenfor har ligget fast over tid og er overholdt i 2016, med unntak for mindre justeringer i ledergruppen og den årlige vurderingen av gruppe- og personlige mål. Det er ikke grunnlag for å peke på spesielle virkninger for selskapet eller aksjonæren.

Note 8:

Personalkostnader forts.

Forklaring på detaljer knyttet til individuelt spesifiserte ytelser som vist i tabellen nedenfor

Fast lønn og honorarer - ordinært mottatt fast lønn for regnskapsåret

Variabel lønn - inkluderer overskuddsdeling, variabel lønn og insentiv ordninger. For ytterligere informasjon se Erklæring til generalforsamlingen 2016 ovenfor. Alle ansatte mottar overskuddsdeling i henhold til Nordeas konsern-policy.

Øvrige ytelser - omfatter naturalytelser som fri bil/bilgodtgjørelser, telefon og pc, lån til ansattebetingelser osv.

Pensjonskostnad og pensjonsforpliktelse - pensjonskostnad viser årets endringer i opptjente rettigheter i ytelsesplanen hvor personen deltar samt eventuelle innskudd til innskuddspensjonsordningen. Beløpet for ytelsesordningen presentert nedenfor er årets endring i nåverdien av bruttoforpliktelsen (PBO), da dette gir det beste estimatet for endringen i pensjonsrettigheten for året. Pensjonsforpliktelsen utgjør total pensjonsforpliktelse ved utgangen av året. Disse forpliktelsene er i stor grad dekket av eiendeler i pensjonskassen.

Lån og renter - lån viser totalt låneengasjement i Nordea per 31. desember 2016. Ledende ansatte har de samme vilkår og betingelser som øvrige ansatte. Renten for ansatte lån er variable og var per 31. desember på 1,8% for lån inntil 5m og 2,15% på lån over 5m. Lån til ledende ansattes familiemedlemmer gis på samme vilkår som eksterne kunder, og det samme gjelder lån til ledere som ikke er ansatt i Nordea. Renter inkluderer renteinntekter for Nordea Bank Norge i 2016. Styreformann i NBN ASA har ikke lån i NBN.

Aksjer og opsjoner - Ingen av de ledende personene eier aksjer, opsjonsrettigheter eller er deltaker i noen form for opsjonsprogrammer i NBN konsernet. Imidlertid deltar enkelte nøkkelpersoner i NB ABs langsiktige insentivordning (Long Term Incentive Programme, LTIP) omtalt ovenfor. Totale kostnader for NBN relatert til LTIP programmet utgjorde 0m (0m for morselskapet) i 2016 og 0m (0m for morselskapet) i 2015.

Lønn og ytelser - per person, tall i NOK tusen, 2016

Navn og stilling	Fast lønn og honorarer	Variabel lønn	Øvrige ytelser	Pensjonskostnad	Totale ytelser	Pensjonsforpliktelse	Lån	Rente
Gunn Wærsted, Adm. dir. (til 20.1) ¹							2 409	53
Snorre Storset, Adm.dir. (fra 20.1) ¹								
Topi Manner, Styreformann (fra 13.7) ¹								
Tom Johannessen ¹								
Tone Wille (fra 10.3) ¹	198				198			
Hans Christian Riise, ansatterepresentant	903	28	18	75	1 024	1 636		
Lennart Jacobsen, Styreformann (til 13.7) ¹								
Karin S. Thorburn (til 13.7)	120				120			
Hilde Merete Tonne (til 17.2)	34				34			
Sum adm. dir. og styret i NBN ASA ¹	1 255	28	18	75	1 376	1 636	2 409	53
Topi Manner, Styreformann (fra 24.6) ¹								
Tone Wille (fra 24.6)	26				26			
Lennart Jacobsen, Styreformann (til 26.6) ¹								
Karin S. Thorburn (til 24.6)	23				23			
Sum styrets revisjonsutvalg i NBN ASA ¹	49	0	0	0	49	0	0	0
Sum totale ytelser og lån til ledende personer	1 304	28	18	75	1 425	1 636	2 409	53

Note 8:

Personalkostnader forts.

Lønn og ytelser - per person, tall i NOK tusen, 2015

Navn og stilling	Fast lønn og hon- orarer	Variabel lønn	Øvrige ytelser	Pensjons- kostnad	Totale ytelser	Pensjons forpliktelse	Lån	Rente
Gunn Wærsted, Adm. dir. ¹							1 741	45
Lennart Jacobsen, Styreformann (fra 26.8) ¹								
Tom Johannessen (fra 28.3) ¹								
Hilde Merete Tonne (fra 28.3)	169				169			
Karin S. Thorburn	202				202			
Hans Christian Riise, ansattrepresentant	884	24	19	84	1 011	1 835		
Ari Kaperi, Styreformann (til 26.8) ¹								
Torsten Hagen Jørgensen (til 28.3) ¹								
Mary Helene Moe (til 28.3)	50				50			
Sum adm. dir. og styret i NBN ASA ¹	1 305	24	19	84	1 432	1 835	1 741	45
Lennart Jacobsen, Styreformann (fra 14.9) ¹								
Karin S. Thorburn	60				60			
Ari Kaperi, Styreformann (til 14.9) ¹								
Sum styrets revisjonsutvalg i NBN ASA ¹	60	0	0	0	60	0	0	0
Inger-Johanne Lund, Leder	174				174			
Christian Hambro ²	145				145			
Janicke L. Rasmussen	105				105			
Odd Svang-Rasmussen ³	135				135			
Sum Kontrollkomité i NBN ASA	559	0	0	0	559	0	0	0
Sum Representantskapet i NBN ASA ^{4,5}	2 711	196	91	177	3 175	4 993	28 788	620
Sum totale ytelser og lån til ledende personer	4 635	220	110	261	5 226	6 828	30 529	665

Kommentarer

¹Nordea Bank Norge har ingen separat lokal ledergruppe. Dette skyldes at alle virksomhetsområder og konsernfunksjoner styres på nordisk nivå gjennom ledergruppen i Nordea Bank AB (publ) (NB AB). Ledergruppen er representert i NBNs styre gjennom Topi Manner og Tom Johannessen. Administrerende direktør i NBN er ansatt i NB AB og medlem av GEM. Dette bidrar til å sikre at alle deler av Nordea blir ledet i henhold til en ensartet Nordea strategi. Administrerende direktør og styremedlemmer som er ansatt i Nordea selskaper, mottar ikke honorar for de tjenestene som er ytt gjennom styret i NBN. Imidlertid betalte NBN en kompensasjon til NB AB på NOK 3.7m for disse tjenestene (4.4m for 2015). I tillegg er det fastsatt en godtgjørelse på NOK 1,5m som NBN betaler NB AB for arbeidsinnsatsen knyttet til stillingen som adm.dir i NBN ASA (tilsvarende nivå i 2015).

NBN har ikke utgifter til pensjon eller andre godtgjørelser til administrerende direktør og har heller ikke forpliktet seg overfor administrerende direktør eller styrets leder til å gi særskilt vederlag ved opphør eller endring av vervet.

²Medlem av Kontrollkomitéene i både NBN og Nordea Finans Norge AS (NFN). Honoraret for medlemskapet i NFNs Kontrollkomité, NOK 40 000, er inkludert i honoraret vist i tabellen over.

³Medlem av Kontrollkomitéene i både NBN og Nordea Finans Norge AS (NFN). Honoraret for medlemskapet i NFNs Kontrollkomité, NOK 30 000, er inkludert i honoraret vist i tabellen over.

⁴Representantskapet ble oppløst med virkning 8.2.2016 og det ble ikke utbetalt honorar i denne perioden. Totalt honorar utbetalt til Representantskapet i NBN ASA i 2015 var NOK 242 800, hvorav NOK 163 600 ble utbetalt til eksterne medlemmer, ikke ansatt i Nordea. Det var tre møter i 2015, og alle medlemmer mottok NOK 3 600 for hvert møte de deltok på. Lån til eksterne medlemmer utgjorde NOK 16 179 904 ved utgangen av året, og honorar ble betalt i henhold til deltakelse på møtene, med opp til NOK 10 800, til følgende eksterne medlemmer i 2015: Inger-Johanne Lund, Øyvind A. Brøymer, John Giverholt, Christian Hambro, Jens L. Hofgaard, Nina Iversen, Petter Faye-Lund, Hege Marie Norheim, Stein Wessel-Aas og Sissel Stenberg. Fastsatt honorar for leder Bjarne Aamodt er NOK 65 900 og for nestleder Cato A. Holmsen NOK 18 500. Følgende Nordea-ansatte medlemmer mottok inntil NOK 39 600 for vervet i 2015: Marianne Schøitz, Arve Sæther, Harald Rune Ulstein, Kjell Arne Ystenes, Erik A. Gunnestad og Hedda Grundt. De øvrige tallene i tabellen over viser summen av godtgjørelser Representantskapets ansattrepresentanter samt nestleder har mottatt knyttet til deres ordinære arbeidsforhold i Nordea.

I tillegg til lånebeløpet vist i tabellen har NBN kunderelasjoner til nærstående selskaper. Se Note 43 Nærstående parter for ytterligere informasjon.

⁵For vara ansatte-representanter er kun honorar fastsatt av Representantskapet inkludert.

Note 8:

Personalkostnader forts.

Lån til ansatte

Samlede utlån til funksjonærbetingelser (inkludert pensjonister) utgjorde NOK 8,3mrd pr 31. desember 2016 for konsernet (NOK 7,7mrd pr 31. desember 2015). Renteinntekt på disse lånene utgjorde NOK 41m i 2016 (NOK 39m i 2015). Bidraget er inkludert i Netto renteinntekter.

Aksjebaserte betalingstransaksjoner med kontantoppgjør

Nordea har innført utsatt aksjerelatert betaling for deler av utvalgte ansatte-gruppers variable avlønning. Som indeks benyttes Nordeas total avkastning per aksje (Total Shareholder Returns - TSR) og kompensasjonen tildeles den ansatte enten i sin helhet, eller i like deler årlig under utsettelsesperioden på tre til fem år. Nordea har også siden 2011 anvendt TSR relaterte restriksjoner på deler av den variable avlønnen som er gitt visse grupper av ansatte. Tabellen nedenfor inkluderer kun utsatte beløp indeksert med Nordea TSR. Da tildeling av variabel kompensasjon ikke er endelig avgjort i løpet av inneværende år gjelder utsatt beløp i løpet av året i tabellen nedenfor variabel kompensasjon opptjent året før.

I tillegg har Nordea i løpet av 2013 introdusert ""Executive Incentive Programme 2013"" (EIP 2013), et insentivprogram for ledere som har som mål å styrke Nordeas evne til å beholde og rekruttere de beste medarbeiderne til ledende stillinger i konsernet. Målet er videre å stimulere ledere og nøkkelpersoner hvis innsats har direkte påvirkning på Nordeas

resultater, lønnsomhet og langsiktige verdiskapning. EIP belønner måloppnåelse knyttet til forhåndsbestemte resultatmål for Nordea som helhet, forretningsområder og på individuelt nivå. Det blir tatt hensyn til effektene på lang sikt når målene settes opp. EIP har en ytelsesperiode på ett år og skal ikke overstige den faste lønn. Resultatet fra EIP skal utbetales i kontanter over en fem års periode, og være gjenstand for inndragningsklausuler, TSR indeksering og tilbakeholdsrett i henhold til relevante regler om belønningssystemer. Størstedelen av EIP 2016 blir utbetalt tidligst høsten 2019. Deltakelse i programmet er et tilbud til ledere og nøkkelpersoner, bortsett fra GEM som blir tilbudt GEM EIP (for ytterligere informasjon om GEM EIP, se i Styrets beretning i NB ABS årsrapport under avsnittet som omhandler avlønning), innenfor Nordea konsernet. EIP 2013 tilbys i stedet for Nordeas LTIP og VSP. Allokering av EIP 2016 blir besluttet i løpet av våren 2017, og en avsetning på NOK 33m inklusive arbeidsgiveravgift (30m for morselskapet) har blitt gjort i 2016. 80% av det tildelte beløpet vil være gjenstand for TSR-indeksering.

Tabellen under inkluderer kun utsatt aksjerelatert betaling indeksert til Nordeas totalavkastning per aksje. EIP har blitt inkludert fra 2015, når avsatt for. For ytterligere informasjon om utsatte beløp se separat rapport angående avlønning på Nordea's hjemmeside (www.nordea.com).

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Balanse ved årets begynnelse	78 723	47 577	76 352	46 897
Reklassifisering	-577	8 991	-577	8 712
Utsatt/opptjent TSR-relatert kompensasjon i løpet av året	49 039	51 686	47 233	49 841
TSR indeksering i løpet av året	21 507	2 729	20 742	2 644
Betalinger gjennom året ¹	-22 818	-32 260	-22 334	-31 741
Utsatt TSR-relatert kompensasjon 31. des	125 875	78 723	121 644	76 352

¹ Det er ikke foretatt justeringer som følge av tap av rettigheter i 2016

Note 9:

Andre kostnader

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Informasjonsteknologi	772	673	722	639
Markedsføring og representasjon	106	96	101	85
Porto-, transport-, telefon- og kontorkostnader	127	156	113	144
Husleie- og eiendomskostnader	318	442	363	395
Andre ¹	675	573	619	533
Sum	1 998	1 940	1 918	1 796

¹ Inkluderer honorarer og godtgjørelser til revisorer fordelt som beskrevet under.

Honorarer til revisorer

Konsernet har i løpet av året kostnadsført NOK 4,0m (3,0m for morselskapet) inkludert merverdiavgift i godtgjørelse til sine eksterne revisorer. Godtgjørelsen fordelte seg med NOK 3,6m (2,8m for morselskapet) for revisjon og NOK 0,4m (0,3m for morselskapet) for annen assistanse.

I 2015 hadde konsernet kostnadsført NOK 5,2m (3,9m for morselskapet) inkludert merverdiavgift i godtgjørelse til sine eksterne revisorer. Godtgjørelsen fordelte seg med NOK 4,1m (2,8m for morselskapet) for revisjon og NOK 1,5m (0,5m for morselskapet) for annen assistanse.

Note 10:

Avskrivning, amortisering og nedskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Avskrivning/amortisering				
Varige driftsmidler (Note 21)	127	115	64	61
Immaterielle eiendeler (Note 20)	15	15	14	13
Sum	142	130	78	74

Nedskrivninger/reverserte nedskrivninger

Varige driftsmidler				
Immaterielle eiendeler (Note 20)	2	5	2	5
Sum	2	5	2	5
Sum	144	135	80	79

Note 11:

Netto tap på utlån

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Fordelt på kategorier				
Nedskrivninger	-2 404	-1 273	-2 303	-1 157
Konstaterte tap	-506	-1 000	-462	-948
Nedskrivninger brukt til å dekke konstaterte tap	398	864	367	826
Tilbakeføringer	912	574	856	514
Innganger	65	64	51	55
Utlån til kunder¹	-1 535	-771	-1 491	-710
Nedskrivninger	-32	-13	-32	-13
Tilbakeføringer	29	14	29	14
Poster utenom balansen²	-3	1	-3	1
Netto tap på utlån	-1 538	-770	-1 494	-709

¹ Inkludert i note 13 "Utlån og verdifall"

² Inkludert i Note 31 "Avsetninger" som "Individuelt vurderte poster, garantier og andre forpliktelser".

Note 12:

Skatter

Skattekostnad

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Betalbar skatt	-2 550	-560	-2 634	-202
Utsatt skatt	884	-1 012	921	-1 356
Sum	-1 666	-1 572	-1 713	-1 558

Skatt på konsernets resultat før skatt varierer fra det teoretiske beløpet som fremkommer ved bruk av skatteprosenten i Norge. Det er som følger:

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Resultat før skatt	6 883	6 695	6 907	6 290
Skatt etter nominell sats på 25 %	-1 721	-1 808	-1 727	-1 698
Inntekt/tap fra tilknyttede selskaper	-6	64	0	0
Skattefri inntekt	13	9	36	8
Ikke fradragsberettigede kostnader	-23	-46	-22	-33
Endring i skattesats ¹	26	177	0	170
Justeringer relatert til tidligere år	45	31	0	-5
Skattekostnad	-1 666	-1 572	-1 713	-1 558
Gjennomsnittlig effektiv skattesats	-24,2 %	-23,5 %	-24,8 %	-24,8 %

¹ Grunnet endringer i selskapsskatt i Norge fra 27% til 25%.

NOKm	Konsern		Morselskap	
	Utsatt skattefordel	Utsatt skatt	Utsatt skattefordel	Utsatt skatt
	2016	2015	2016	2015
Utsatt skattefordel/utsatt skatteforpliktelse, netto				
Utsatt skattefordel på grunn av skattemessige underskudd	0	651	0	0
Finansielle instrumenter og derivater	0	0	2 784	4 300
Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	20	19	0	0
Pensjonsforpliktelser	286	355	0	0
Forpliktelser/avsetninger/andre	63	81	0	0
Nettoføring mellom usatt skatt og utsatt skattefordel	-369	-1 106	-369	-1 106
Utsatt skattefordel /utsatt skatteforpliktelse, netto	0	0	2 415	3 194

NOKm	Konsern		Morselskap	
	Utsatt skattefordel	Utsatt skatt	Utsatt skattefordel	Utsatt skatt
	2016	2015	2016	2015
Utsatt skattefordel/utsatt skatteforpliktelse, netto				
Utsatt skattefordel på grunn av skattemessige underskudd	0	645	0	0
Finansielle instrumenter og derivater	0	0	2 051	3 554
Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	20	19	0	0
Pensjonsforpliktelser	271	342	0	0
Forpliktelser/avsetninger/andre	54	80	0	0
Nettoføring mellom usatt skatt og utsatt skattefordel	-345	-1 086	-345	-1 086
Utsatt skattefordel/utsatt skatteforpliktelse, netto	0	0	1 706	2 468

Note 13:

Utlån og verdifall

Konsern	Sentralbanker og kredittinstitusjoner		Kunder ¹		Samlet	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm						
Utlån uten verdifall	18 499	14 131	511 850	510 528	530 349	524 659
Utlån med verdifall:	0	0	6 372	4 455	6 372	4 455
- Tapsutsatte	0	0	2 648	2 649	2 648	2 649
- Misligholdte	0	0	3 724	1 806	3 724	1 806
Utlån før nedskrivninger	18 499	14 131	518 222	514 983	536 721	529 114
Nedskrivninger på individuelt vurderte utlån med verdifall	0	0	-2 632	-2 152	-2 632	-2 152
- Tapsutsatte	0	0	-993	-1 229	-993	-1 229
- Misligholdte	0	0	-1 639	-923	-1 639	-923
Nedskrivninger på utlånsgrupper med verdifall	0	0	-1 453	-813	-1 453	-813
Nedskrivninger	0	0	-4 085	-2 965	-4 085	-2 965
Utlån, bokført verdi	18 499	14 131	514 137	512 018	532 636	526 149

Morselskap	Sentralbanker og kredittinstitusjoner		Kunder ¹		Samlet	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm						
Utlån uten verdifall	53 491	54 668	380 663	380 615	434 154	435 284
Utlån med verdifall:	0	0	5 230	3 330	5 230	3 330
- Tapsutsatte	0	0	2 359	2 315	2 359	2 315
- Misligholdte	0	0	2 871	1 015	2 871	1 015
Utlån før nedskrivninger	53 491	54 668	385 892	383 945	439 384	438 614
Nedskrivninger på individuelt vurderte utlån med verdifall	0	0	-2 373	-1 894	-2 373	-1 894
- Tapsutsatte	0	0	-922	-1 190	-922	-1 190
- Misligholdte	0	0	-1 452	-704	-1 452	-704
Nedskrivninger på utlånsgrupper med verdifall	0	0	-1 338	-713	-1 338	-713
Nedskrivninger	0	0	-3 711	-2 606	-3 711	-2 606
Utlån, bokført verdi	53 491	54 668	382 181	381 338	435 673	436 008

¹ Finansiell leasing hvor Nordea Bank Norge konsernet er utleier, er inkludert i Utlån til kunder, se Note 22 Leasing.

Note 13:

Utlån og verdifall forts.

Avstemming av nedskrivninger på utlån med verdifall

Konsern

NOKm	Sentralbanker og kredittinstitusjoner			Individuelt vurderte	Kunder Utlåns- grupper	Sum	Individuelt vurderte	Samlet Utlåns- grupper	Sum
	Individuelt vurderte	Utlåns- grupper	Sum						
Balanse per 1. jan 2016	0	0	0	-2 153	-812	-2 965	-2 153	-812	-2 965
Nedskrivninger	0	0	0	-1 227	-1 177	-2 404	-1 227	-1 177	-2 404
Reversering	0	0	0	376	536	912	376	536	912
Endringer i resultatregnskapet	0	0	0	-851	-641	-1 491	-851	-641	-1 491
Nedskrivninger brukt til å dekke tap	0	0	0	398	0	398	398	0	398
Omregningsdifferanser	0	0	0	-26	0	-26	-26	0	-26
Balanse per 31. des 2016	0	0	0	-2 632	-1 453	-4 085	-2 632	-1 453	-4 085
Balanse per 1. jan 2015	0	0	0	-2 428	-616	-3 044	-2 428	-616	-3 044
Nedskrivninger	0	0	0	-1 004	-269	-1 273	-1 004	-269	-1 273
Reversering	0	0	0	502	73	575	502	73	575
Endringer i resultatregnskapet	0	0	0	-502	-196	-699	-502	-197	-699
Nedskrivninger brukt til å dekke tap	0	0	0	864	0	864	864	0	864
Omregningsdifferanser	0	0	0	-87	0	-87	-87	0	-87
Balanse per 31. des 2015	0	0	0	-2 153	-812	-2 965	-2 153	-812	-2 965

Morselskap

NOKm	Sentralbanker og kredittinstitusjoner			Individuelt vurderte	Kunder Utlåns- grupper	Sum	Individuelt vurderte	Samlet Utlåns- grupper	Sum
	Individuelt vurderte	Utlåns- grupper	Sum						
Balanse per 1. jan 2016	0	0	0	-1 893	-713	-2 606	-1 893	-713	-2 606
Nedskrivninger	0	0	0	-1 170	-1 158	-2 328	-1 170	-1 158	-2 328
Reversering	0	0	0	323	533	856	323	533	856
Endringer i resultatregnskapet	0	0	0	-847	-625	-1 472	-847	-625	-1 472
Nedskrivninger brukt til å dekke tap	0	0	0	367	0	367	367	0	367
Balanse per 31. des 2016	0	0	0	-2 373	-1 338	-3 711	-2 373	-1 338	-3 711
Balanse per 1. jan 2015	0	0	0	-2 153	-550	-2 703	-2 153	-550	-2 703
Nedskrivninger	0	0	0	-931	-226	-1 157	-931	-226	-1 157
Reversering	0	0	0	451	63	514	451	63	514
Endringer i resultatregnskapet	0	0	0	-480	-163	-643	-480	-163	-643
Nedskrivninger brukt til å dekke tap	0	0	0	826	0	826	826	0	826
Omregningsdifferanser	0	0	0	-86	0	-86	-86	0	-86
Balanse per 31. des 2015	0	0	0	-1 893	-713	-2 607	-1 893	-713	-2 607

Note 13:

Utlån og verdifall forts.

Nedskrivninger

Konsern	Sentralbanker og kredittinstitusjoner		Kunder		Samlet	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm						
Nedskrivninger, poster i balansen	0	0	-4 085	-2 965	-4 085	-2 965
Nedskrivninger, poster utenfor balansen	0	0	-48	-46	-48	-46
Sum nedskrivninger	0	0	-4 133	-3 011	-4 133	-3 011

Morselskap

Nedskrivninger, poster i balansen	0	0	-3 711	-2 607	-3 711	-2 607
Nedskrivninger, poster utenfor balansen	0	0	0	-46	0	-46
Sum nedskrivninger	0	0	-3 711	-2 653	-3 711	-2 653

Nøkkeltall

	Konsern		Morselskap	
	Samlet			
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
Andel utlån med verdifall, brutto ¹ , basispunkter	119	84	119	76
Andel utlån med verdifall, netto ² , basispunkter	70	44	65	33
Total nedskrivningsgrad ³ , basispunkter	76	56	84	59
Nedskrivninger i forhold til utlån med verdifall ⁴ , %	41	48	45	57
Totale nedskrivninger i forhold til utlån med verdifall ⁵ , %	64	67	71	78
Misligholdte utlån, uten verdifall, NOKm	598	920	427	728

¹ Individuelt vurderte utlån med verdifall før nedskrivninger i prosent av totale utlån før nedskrivninger.

² Individuelt vurderte utlån med verdifall etter nedskrivninger i prosent av totale utlån før nedskrivninger.

³ Totale nedskrivninger i prosent av totale utlån før nedskrivninger.

⁴ Nedskrivninger på individuelt vurderte utlån med verdifall i prosent av individuelt vurderte utlån med verdifall før nedskrivninger.

⁵ Totale nedskrivninger i prosent av totale utlån med verdifall før nedskrivninger.

Note 14:

Rentebærende verdipapirer

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Stat	44 450	37 038	42 015	35 540
Kommuner og andre myndigheter	1 089	3 100	1 089	3 100
Kredittforetaker	0	0	0	1 163
Andre kredittinstitusjoner	64 710	67 722	61 387	67 722
Foretak	5 821	0	5 821	0
Sum	116 070	107 860	110 312	107 525

Note 15:

Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet

Ved gjenkjøpstransaksjoner og verdipapirlån overføres verdipapirer som sikkerhet. Dersom motparten har rett til å selge eller pantsette eiendelen, blir den reklassifisert i balansen til posten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Rentebærende verdipapirer	1 055	-	1 055	-
Aksjer	-	75	-	75
Sum	1 055	75	1 055	75

For ytterligere informasjon om omvendte gjenkjøpsavtaler, se Note 41 Overførte eiendeler og mottatte sikkerheter.

Note 16:

Aksjer

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2015	31. des 2014	31. des 2015	31. des 2014
NOKm				
Aksjer	182	488	179	485
Sum	182	488	179	485
Hvorav finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet (Note 15)	0	-75	0	-75
Sum	182	413	179	410

Spesifikasjon av aksjer

		Bokført verdi	Konsern		Bokført verdi	Morselskap	
31. des. 2016 ¹	Organisasjonsnummer	NOKm	Markedsverdi	Stemmerett	NOKm	Markedsverdi	Stemmerett
Aksjer øremerket til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet							
Eiendomsverdi	881 971 682	32	32	18,00	32	32	18,00
Euroclear Clearance System Ltd.		75	75	0,82	75	75	0,82
Nordic Trustee Holding ASA	911 721 287	38	38	10,41	38	38	10,41
Borea Oppurtunity II AS	989 652 036	9	9	1,78	9	9	1,78
Møre og Romsdal Såkornfond AS	991 173 110	1	1	5,43	1	1	5,43
Nordito Property AS	995 400 073	1	1	10,8	1	1	10,8
P-Hus Vekst AS	979 338 333	1	1	5,26	1	1	5,26
ProVenture Seed AS	989 765 248	3	3	2,98	3	3	2,98
Nf Techfleet Norway	813 779 862	3	3	4	0	0	0
SWIFT		2	2	0	2	2	0
Saltens Bilruiter A/S	915 637 620	2	2	2,43	2	2	2,43
Trondheim Sprektrum AS	814 588 432	1	1	1,94	1	1	1,94
Andre aksjer		15	15	0	15	15	0
Sum		182	182		179	179	

¹ Grunnet manglende informasjon er markedsverdi ikke fullstendig beregnet, men antatt lik bokført verdi.

Note 17:

Derivater og sikringsbokføring

31. des 2016, NOKm	Konsern			Morselskap		
	Virkelig verdi Positiv	Negativ	Sum nom. beløp	Virkelig verdi Positiv	Negativ	Sum nom. beløp
Derivater i tradingporteføljen						
Rentederivater						
Renteswapper	45	76	262 248	1 687	1 674	360 914
Fremtidige renteavtaler (FRA)	0	0	8 000	0	0	8 000
Andre	1	1	53	1	1	53
Sum	46	77	270 301	1 688	1 675	368 967
Egenkapitalderivater						
Opsjoner	1	1	6	1	1	6
Sum	1	1	6	1	1	6
Valutaderivater						
Valutaterminer	1 515	527	261 896	1 890	898	275 188
Sum	1 515	527	261 896	1 890	898	275 188
Sum derivater i tradingporteføljen						
	1 562	605	532 203	3 580	2 575	644 161
Derivater brukt som sikring						
Interest rate derivatives	1 709	715	95 694	338	600	75 611
Foreign exchange derivatives	1 290	1 559	35 194	1 119	0	13 356
Total derivatives used for hedge accounting	2 999	2 274	130 887	1 458	600	88 967
Hvorav						
- Sikring av virkelig verdi ¹	1 709	715	95 694	338	600	75 611
- Kontantstrømsikring ¹	1 290	1 559	35 194	1 119	0	13 356
Sum derivater	4 561	2 879	663 090	5 037	3 174	733 127

¹ Enkelte cross currency renteswapper benyttes både til virkelig verdi sikring og kontantstrømsikring, og nominelt beløp rapporteres da på begge linjer.

Note 17:

Derivater og sikringsbokføring forts.

Perioder hvor kontantstrømsikring er forventet å inntreffe og når de er forventet å påvirke resultatregnskapet

Konsern

NOKm	<1 år	1-3 år	3-5 år	5-10 år	over 10 år
Utgående kontantstrøm (gjeld)	7 196	6 811	12 899	40	935
Netto kontantstrøm	7 196	6 811	12 899	40	935

31. des 2016, NOKm	Konsern		Sum nom. beløp	Morselskap		Sum nom. beløp
	Virkelig verdi Positiv	Negativ		Virkelig verdi Positiv	Negativ	

Derivater i tradingporteføljen

Rentederivater

Renteswapper	0	277	291 389	2 222	2 591	394 105
Fremtidige renteavtaler (FRA)	13	150	4 000	18	41	24 000
Andre	2	3	89	2	2	89
Sum	15	430	295 478	2 242	2 633	418 194

Egenkapitalderivater

Futures og terminer	16	63	330	16	63	330
Opsjoner	12	18	1 067	12	18	1 067
Sum	28	81	1 397	28	81	1 397

Valutaderivater

Valutaterminer	2 727	3	106 708	7 515	4 775	135 969
Sum	2 727	3	106 708	7 515	4 775	135 969

Sum derivater i tradingporteføljen	2 770	514	403 583	9 785	7 489	555 560

Derivater brukt som sikring

Rentederivater	2 295	1 009	98 558	326	967	71 767
Valutaderivater	6 547	99	24 619	1 774	0	10 411
Sum derivater brukt som sikring	8 842	1 108	123 177	2 100	967	82 178

Hvorav

- Sikring av virkelig verdi	2 295	1 009	98 558	326	967	71 767
- Kontantstrømsikring	6 547	98	24 619	1 774	0	10 411

Sum derivater	11 612	1 622	526 760	11 885	8 456	637 738

Note 18:

Aksjer i datterselskaper

Morselskap	31. des 2016	31. des 2015
NOKm		
Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	7 218	5 814
Anskaffelsesverdi i løpet av året ¹	3 053	100
Avviklinger i løpet av året	0	-10
Konsernbidrag	0	1 314
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	10 271	7 218

¹ I 2016 økte Nordea Eiendomskreditt AS og Nordea Finans Norge AS sin akjekapital.

Hvorav børsnoterte aksjer	0	0

Spesifikasjon

Spesifikasjonen under viser morselskapets datterselskaper. Full spesifikasjon og lovregulert informasjon er tilgjengelig på anmodning fra Nordea Investor Relations.

Morselskap		Bokført verdi NOKm			
31. desember 2016	Antall aksjer	31. des 2016	Stemmerett %	Hjemme- hørende	Org.nr.
Nordea Eiendomskreditt AS	15 336 269	8 333	100.0	Oslo	971 227 222
Nordea Finans Norge AS	63 000	1 346	100.0	Oslo	924 507 500
Nordea Essendropsgate Eiendomsforvaltning AS	7 500	397	100.0	Oslo	986 610 472
Nordea Utvikling AS	300	96	100.0	Oslo	999 222 862
First Card AS ¹	200	0	100.0	Oslo	963 215 371
Privatmegleren AS	12 000 000	98	100.0	Oslo	986 386 661
Sum		10 271			

¹ Sovende selskap.

Note 19:

Aksjer i tilknyttede selskaper

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Bokført verdi ved begynnelsen av året	1 751	1 495	417	417
Andel av resultat ¹	5	256	0	0
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	1 756	1 751	417	417

¹ Nordea har valgt å benytte en egenutviklet verdivurderingsmodell basert på observerbar markedsinformasjon for å estimere kredittspreadeffekter knyttet til verdsettelsen av Eksportfinans egen gjeld. Modellen støtter Nordeas syn på Eksportfinans, som uttalt i pressemeldingen datert 22. november 2011, og har resulterte i en oppjustering av Nordeas andel av rapportert netto resultat fra Eksportfinans i 2016 med NOK 77m.

NBNs andel av tilknyttede selskapers aggregerte balanser og resultatregnskap utgjør:

	31. des 2016	31. des 2015
NOKm		
Sum eiendeler	7 881	15 288
Sum gjeld	6 207	13 556
Driftsinntekter	-32	-44
Driftsresultat	-100	-209

Nordeas andel av betingede forpliktelser i tilknyttede selskaper er NOK 165m (0).

			Bokført verdi NOKm		Stemmerett %	
31. des 2016	Org.nr.	Hjemme- hørende	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
Eksportfinans ASA	816 521 432	Oslo	1 733	1 733	23,21	23,21
NF Fleet AS	988 906 808	Oslo	23	18	20,00	20,00
Sum			1 756	1 751		

Lovregulert informasjon er tilgjengelig på forespørsel til Nordea Investor Relations.

Note 20

Immaterielle eiendeler

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Goodwill ¹	41	41	0	0
Dataprogrammer	20	34	20	34
Andre immaterielle eiendeler	107	84	51	48
Sum	168	159	71	82

Goodwill¹

Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	48	48	0	0
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	48	48	0	0
Akkumulert nedskrivning ved begynnelsen av året	-7	-7	0	0
Akkumulert nedskrivning ved slutten av året	-7	-7	0	0
Sum	41	41	0	0

Endring i dataprogrammer

Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	34	100	34	100
Kjøp i året	6	8	6	8
Salg/utrangeringer i året	0	-52	0	-52
Reklassifiseringer	-20	-22	-20	-22
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	20	34	20	34
Akkumulert nedskrivning ved begynnelsen av året	0	-52	0	-52
Akkumulert nedskrivning på salg/avhending i året	0	52	0	52
Akkumulert nedskrivning ved slutten av året	0	0	0	0
Sum	20	34	20	34

Andre immaterielle eiendeler

Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	370	344	322	297
Kjøp i året	20	21	0	7
Salg/utrangeringer i året	-1	-17	-1	-4
Reklassifiseringer	20	22	20	22
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	409	370	341	322
Akkumulert avskrivning ved begynnelsen av året	-280	-280	-268	-256
Årets avskrivninger i henhold til plan	-15	-15	-15	-13
Akkumulert avskrivning på salg/utrangeringer i året	1	15	1	1
Akkumulert avskrivning ved slutten av året	-294	-280	-282	-268
Akkumulert nedskrivning ved begynnelsen av året	-6	-4	-6	-4
Nedskrivning i løpet av året	-2	-2	-2	-2
Utrangeringer	0	0	0	0
Akkumulert nedskrivning ved utgangen av året	-8	-6	-8	-6
Sum	107	84	51	48

¹ Eksklusiv goodwill i tilknyttede selskaper. Goodwill er knyttet til oppkjøpet av Privatmegleren AS (100 % eierandel). Vurdering av goodwill for 2016 har blitt utført i henhold til International Financial Reporting Standards (IFRS), og ingen korreksjoner ble foretatt i henhold til balanseført verdi.

Note 21

Varige driftsmidler

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Eiendommer og utstyr	812	1 232	404	489
hvorav bygninger til eget bruk	656	774	305	394
Sum	812	1 232	404	489
Utstyr				
Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	1 092	913	648	644
Kjøp i året	96	214	38	13
Salg/utrangeringer i året	-106	-20	-106	-7
Reklassifiseringer	-416	-15	1	-1
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	666	1 092	581	649
Akkumulert avskrivning ved begynnelsen av året	-630	-553	-550	-522
Akkumulert avskrivning på salg/utrangeringer i året	98	10	98	3
Reklassifiseringer	114	0	0	0
Avskrivning i henhold til årets plan	-88	-87	-28	-31
Akkumulert avskrivning ved utgangen av året	-506	-630	-480	-550
Akkumulert nedskrivning ved begynnelsen av året	-4	-4	-4	-4
Akkumulert nedskrivning ved utgangen av året	-4	-4	-4	-4
Sum	156	458	97	95
Tomter og bygninger				
Anskaffelsesverdi ved begynnelsen av året	1 008	775	628	632
Kjøp i året	-72	240	-51	1
Salg/utrangeringer i året	-24	-7	-24	-5
Anskaffelsesverdi ved utgangen av året	912	1 008	553	628
Akkumulert avskrivning ved begynnelsen av året	-229	-209	-229	-207
Akkumulert avskrivning på salg/utrangeringer i året	24	5	24	3
Avskrivning i henhold til årets plan	-46	-25	-36	-25
Akkumulert avskrivning ved utgangen av året	-251	-229	-241	-229
Akkumulert avskrivning på salg/utrangeringer i året	-5	-5	-5	-5
Akkumulert avskrivning ved utgangen av året	-5	-5	-5	-5
Sum	656	774	307	394

Note 22

Leasing

Nordea som utleier

Finansielle leasingavtaler

Nordea eier eiendeler som leases til kunder under finansielle leasingavtaler. Disse føres som fordringer på leietaker under Utlån til kunder (se note 13 Utlån og verdifall) med et beløp som tilsvarer nettoinvesteringen i leieavtalen. De utleide eiendelene består hovedsakelig av motorkjøretøy, maskiner og annet utstyr.

Avstemming av brutto investeringer og nåverdi av fremtidige minimum leieinnbetalinger:

NOKm	Konsern	
	2016	2015
Brutto investeringer	15 761	14 879
Minus ikke opptjente finansinntekter	-823	-811
Netto investeringer i finansielle leasingavtaler	14 938	14 068
Minus ikke garanterte opptjente restverdier til utleier	0	0
Nåverdi av fremtidige minimum leieinnbetalinger	14 938	14 068
Akkumulert nedskrivning på fremtidige minimum leieinnbetalinger	0	0

Resterende løpetid på brutto investeringer og netto investeringer per 31. desember 2016 fordeler seg som følger:

NOKm	Konsern			
	31. des 2016	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2015
	Brutto investering	Netto investering	Brutto investering	Netto investering
2016	IR	IR	5 347	4 972
2017	6 094	5 729	4 342	4 118
2018	3 637	3 414	2 644	2 530
2019	3 071	2 947	1 369	1 317
2020	1 566	1 508	633	611
2021	695	669	NA	NA
Senere	698	671	544	518
Sum	15 761	14 938	14 879	14 066
Minus ikke opptjente fremtidige finansinntekter på finansielle leasingavtaler	-823	0	-811	0
Investeringer i finansielle leasingavtaler	14 938	14 938	14 068	14 066
IR (ikke relevant)				

Nordea som leietaker

Operasjonelle leasingavtaler

Nordea har inngått operasjonelle leasingavtaler når det gjelder eiendommer og kontorutstyr.

Leasingkostnader i året, NOKm	Konsern	
	31. des 2016	31. des 2015
Leasingkostnader i året	208	274
Herav		
- minimum leiebetalinger	207	274
- betingede leier	0	0
Leasinginntekter i året som vedrører fremleie	0	0

Under uoppsigelige operasjonelle leasingavtaler beløper og fordeler fremtidige minimum leiebetalinger seg som følger:

NOKm	Konsern 31. des 2016	Morselskap 31. des 2016	Konsern 31. des 2015	Morselskap 31. des 2015
	2016	2016	2015	2015
2016	IR	IR	4	66
2017	107	218	36	99
2018	92	205	27	92
2019	61	176	13	80
2020	52	169	8	77
2021	39	158	IR	IR
Senere år	39	991	8	748
Sum	389	1 917	96	1 162

IR (ikke relevant)

Note 23:

Investeringsseidendom

Endringer i balansen

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Balanseført verdi ved årets begynnelse	55	65	1	1
Salg/avhending i løpet av året	-49	-10	0	0
Balanseført verdi ved utgangen av året	6	55	1	1

For omtrent 99% av investeringsseidommene er det blitt innhentet vurdering fra ekstern part. For de resterende 1% av investering i eiendom, er interne modeller basert på en avkastningsberegning benyttet. Alle eiendommene er lokalisert i Norge. Hoveddelen relaterer seg til tomter.

Beløp innregnet i resultatregnskapet

Netto innregnet inntekt fra investeringsseidendom utgjør 3m (0m for morselskapet) hvorav 3m (0m for morselskapet) relaterer seg til netto leieinntekter og er inkludert i Netto resultat på poster til virkelig verdi.

For ytterligere informasjon om investeringsseidendom, se Note 39 Eiendeler og gjeld til virkelig verdi.

Note 24:

Andre eiendeler

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Uoppgjorte verdipapirer	44	283	44	40
Andre	1 273	1 574	1 217	1 526
Sum	1 317	1 857	1 261	1 566

Note 25:

Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Opptjente renteinntekter	989	974	878	854
Andre opptjente inntekter	68	83	68	83
Forskuddsbetalte kostnader	734	889	48	113
Sum	1 791	1 946	994	1 051

Note 26:

Innskudd fra kredittinstitusjoner

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Sentralbanker	3 455	4 388	3 455	4 388
Andre banker	242 908	237 541	242 908	237 541
Andre kredittinstitusjoner	2 131	3 532	2 144	3 587
Sum	248 494	245 461	248 507	245 516

Note 27:

Innskudd og lån fra kunder

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Innskudd	239 332	240 430	239 455	240 525
Sum	239 332	240 430	239 455	240 525

Innskudd er definert som innestående på konti som dekkes av offentlige innskuddsgarantiordninger, men inkluderer også beløp utover de individuelle beløpsgrensene. Individuell pensjonssparing (IPS) er også inkludert.

Note 28:

Utstedte verdipapirer

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Obligasjoner	93 256	90 759	9 004	9 131
Sum	93 256	90 759	9 004	9 131

Note 29:

Annen gjeld

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Forpliktelser for verdipapiroppgjør	37	32	37	32
Leverandørgjeld	84	104	47	75
Andre	3 945	5 976	4 047	6 008
Sum	4 066	6 112	4 131	6 115

Note 30:

Påløpte, ikke forfalte kostnader og forskuddsbetalte inntekter

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Påløpte renter	3	11	3	11
Andre påløpte kostnader	1 032	1 103	944	1 016
Forskuddsbetalte inntekter	688	777	0	0
Sum	1 723	1 891	947	1 027

Note 31:

Avsetninger

	Konsern		Morselskap	
	31.des 2016	31.des 2015	31.des 2016	31.des 2015
NOKm				
Avsetning for restruktureringskostnader	170	258	166	257
Individuelt vurderte poster, garantier og andre forpliktelser	48	46	48	46
Andre	1	0	1	0
Sum	219	304	215	303

Konsern	Poster utenom balansen			Sum
	Restrukturering		Andre	
Ved begynnelsen av året	258	46	0	304
Nye avsetninger	3	31	1	36
Bruk av tidligere avsatte beløp	-29	0	0	-30
Tilbakeføringer	-49	-29	0	-78
Reklassifiseringer	-13	0	0	-13
Ved slutten av året	170	48	1	219

Morselskap	Poster utenom balansen			Sum
	Restrukturering		Andre	
Ved begynnelsen av året	257	46	0	303
Nye avsetninger	0	31	1	32
Bruk av tidligere avsatte beløp	-29	0	0	-29
Tilbakeføringer	-49	-29	0	-78
Reklassifiseringer	-13	0	0	-13
Ved slutten av året	166	48	1	215

Avsetning til restruktureringskostnader beløper seg til NOK 170m. Restruktureringsaktivitetene har hovedsakelig blitt lansert for å nå forventet kostnadseffektivitet og lønnsomhet. Som en del av dette planlegger Nordea å redusere antall ansatte, delvis gjennom avvikling av filialer. Hovedandelen av avsetningen er ventet å bli brukt i løpet av 2017. Som med enhver avsetning foreligger det en viss usikkerhet vedrørende tidspunkt og beløp. Usikkerheten forventes å reduseres etterhvert som planen blir gjennomført.

Avsetning til tap på individuelt vurderte poster utenom balansen (dvs. garantier og remburs) beløper seg til NOK 48m (46m i 2015).

Note 32:

Pensjonsforpliktelser

	Konsern		Morselskap	
	31. des	31. des	31. des	31. des
	2016	2015	2016	2015
NOKm				
Pensjonsforpliktelser, netto	1 141	1 416	1 083	1 369
Sum	1 141	1 416	1 083	1 369

Nordea Bank Norge har både innskuddsplaner (DCP) og ytelsesplaner (DBP).

Nordea Bank Norge er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). NBNs pensjonsordninger tilfredsstiller kravene etter denne loven. Hoveddelen av NBNs ytelsesordninger er sikret i Nordea Norge Pensjonskasse, som er administrert av Gabler AS og er sluttlønnsbaserte ordninger som gir pensjon som tillegg til offentlig pensjon. NBN har også påtatt seg pensjonsforpliktelser som ikke er dekket av eiendeler i pensjonskassen, i forbindelse med førtidspensjoner og tilleggspensjoner. Ytelsesordningene ble lukket for nye ansatte fra 2011 som i stedet får pensjon basert på en innskuddsordning. Fra og med 01.01.2017 er alle ansatte født 1958 eller senere overført til innskuddsordning. Ansatte som er påvirket av denne endringen, vil få all opptjent ytelse som fripoliser. Innskuddsordningen administreres av Nordea Liv. NBN er også medlem i Fellesordningen for AFP (Avtalefestet pensjon) som ble opprettet med virkning fra 2011. Innskuddsordningene reflekteres ikke i balansen med mindre opptjente rettigheter ikke er betalt for.

Pensjonsplanene er strukturert i henhold til lokale regler, praksis og hvor det passer seg også kollektive avtaler. Nordeas ytelsesplaner i Sverige, Norge og Finland er alle tilknyttet endelig lønn og ytelsesbasert pensjonsplan som gir pensjonsordning i tillegg til myndighetenes pensjonsytelser. Pensjonsmidlene er i en separat pensjonskasse. Pensjonsordningen er i henhold til foretakspensjonsloven. Minstekrav til finansiering varierer mellom planer, men der slike krav er basert på tariffavtaler eller interne retningslinjer foreligger er finansieringsbehovet generelt at pensjonsforpliktelser målt ved hjelp av lokale krav skal dekkes i sin helhet eller med en forhåndsdefinert overskudd. Noen pensjonsordninger er ikke omfattet av finansieringsbehov og er generelt udekkede. Det blir gjort kvartalsvise vurderingene for å sikre nivået på framtidige bidrag.

Ytelsesplaner vil kunne påvirke Nordea Bank Norge gjennom endringer i netto nåverdi av pensjonsforpliktelser og/eller endringer i markedsverdien av pensjonsmidlene. Endringer i forpliktelsen er hovedsakelig drevet av endringer i forutsetninger knyttet til diskonteringsrenten (rentenivå og kredittspreader), forventet lønnsøkning, frivillig avgang og dødelighet i tillegg til faktabaserte justeringer hvor det faktiske utfallet avviker fra forventningene. Pensjonsmidlene er investert i diversifiserte porteføljer som ytterligere beskrevet nedenfor, med obligasjonsinvesteringer som reduserer renterisikoen i forpliktelsene samt en hensiktsmessig andel realinvesteringer (inflasjonssikrede) for å redusere den langsiktige inflasjonsrisikoen i forpliktelsene.

Gjennom 2016 alle ansatte i innskuddsordningen har hatt tilskuddsattser på 5% fra 1-7,1G og 8% fra 7,1-12G. Fra og med 1 januar 2017 får alle ansatte som er i innskuddsordningen følgende satser;

- Inntekt fra 0-7,1G: 7%
- Inntekt fra 7,1-12G: 18%

Styrene i NBN gruppen besluttet i 2016 en endring på ytelsesordningen for alle ansatte født 1958 eller senere. Alle ansatte født 1958 eller senere er konvertert til innskuddsordning fra og med 01.01.2017. Denne overgangen fra ytelsesordning til innskuddsordning har gitt en i engangseffekt på hhv 654mnok for NBN konsern og 618mnok for NBN ASA.

IAS 19 pensjonsberegninger og forutsetninger

Beregningene utføres av ekstern aktuar og er basert på forskjellige aktuarielle forutsetninger.

Forutsetninger ¹	2016	2015
Diskonteringsrente ²	2,75%	2,89%
Forventet lønnsregulering	2,75%	2,75%
Forventet inflasjon	1,75%	1,75%
Forventet regulering av folketrygdens grunnbeløp	3,00%	3,00%
Forventet avkastning på pensjonsmidlene før skatt	2,75%	2,89%
Forventet regulering av løpende pensjoner	2,00%	2,00%

¹ Forutsetningene for 2016 påvirker beregningen av pensjonsforpliktelsen ved årsslutt 2016 mens forutsetningene for 2015 benyttes for å beregne pensjonskostnaden i 2016.

² Ytterligere opplysninger om diskonteringsrenten er gitt i Note 1 Regnskapsprinsipper, seksjon 20 Ytelser til ansatte. Sensitiviteten for endringer i diskonteringsrenten er gitt nedenfor.

Sensitivitet - Påvirkning på ytelsesbasert pensjonsforpliktelse %	2016
Diskonteringsrente - Økning 50bp	-7,1%
Diskonteringsrente - Reduksjon 50bp	7,4%
Forventet lønnsregulering - Økning 50bp	0,1%
Forventet lønnsregulering - Reduksjon 50bp	-0,7%
Inflasjon - Økning 50bp	6,2%
Inflasjon - Reduksjon 50bp	-6,2%
Dødelighet - Økning 1 år	3,4%
Dødelighet - Reduksjon 1 år	-3,4%

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Dette er en forenklet fremgangsmåte ettersom de aktuarielle forutsetningene normalt er korrelerte. Det tillater imidlertid regnskapsbrukeren å isolere en effekt fra en annen. Metoden som benyttes for å beregne effekten på pensjonsforpliktelsen er den samme som benyttes i beregningen av pensjonsforpliktelsen som presenteres i årsrapporten. Sammenlignet med årsrapporten for 2014 har det ikke blitt foretatt noen endringer i metodene som benyttes ved utarbeidelsen av sensitivitetsanalysen.

NBN har implementert de demografiske modellene GAP07/I73 utarbeidet av Gabler (eksterne aktuarer). Disse modellene hensyntar alle nødvendige variabler for aktuarielle beregninger av pensjoner, inkludert dødelighet, og har blitt testet mot oppdatert dødelighetsstatistikk i 2016. Vi anser GAP07/I73 modellene for å være de mest hensiktsmessige aktuarielle modellene for NBN's populasjon.

Note 32:

Pensjonsforpliktelser forts.

Netto ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser/pensjonsmidler

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Nåverdi av pensjonsforpliktelsene	7 003	7 005	6 805	6 834
Pensjonsmidler	5 861	5 589	5 722	5 465
Netto pensjonsforpliktelse(-)/pensjonsmidler(+)	-1 141	-1 416	-1 083	-1 369

Endringer i nåverdien av pensjonsforpliktelsene

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Nåverdi av pensjonsforpliktelsene 1. jan	7 005	7 582	6 834	7 402
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	117	139	110	131
Rentekostnader av pensjonsforpliktelsene	194	179	189	174
Utbetaling av pensjoner	-282	-258	-281	-256
Kostnader vedrørende tidligere perioders opptjening ¹	18	115	18	115
Endrede pensjonsplaner og oppgjør	0	-7	0	-7
Omregninger som følge av endringer i finansielle forutsetninger	372	-511	356	-494
Omregninger som følge av faktabaserte justeringer	143	-113	115	-114
Planendring fra Ytelse til innskudd	-574	0	-542	0
Endringer i avsetning for arbeidsgiveravgift ²	10	-121	7	-117
Nåverdi av pensjonsforpliktelsene 31. des	7 003	7 005	6 805	6 834

¹ Avsetning til førtidspensjoner og tilleggsavtaler knyttet til restrukturering.

² Beregnet av regnskapsført netto forpliktelse i balansen.

Gjennomsnittlig forfallstid på den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser er 15 år basert på diskonterte kontantstrømmer.

Endring i markedsverdi på pensjonsmidler

NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Pensjonsmidler 1. jan	5 589	5 222	5 465	5 115
Forventet avkastning på midlene (beregnet med bruk av diskonteringsrenten)	162	131	159	129
Utbetalte pensjoner	-145	-152	-143	-151
Endrede pensjonsplaner og oppgjør	0	-4	0	-4
Innbetalinger til pensjonsordningene	179	216	169	207
Omregninger (faktisk avkastning fratrukket renteinntekter)	75	176	73	169
Pensjonsmidler 31. des	5 861	5 589	5 722	5 465

Sammensetning av pensjonsmidlene

Avkastningen på pensjonsmidlene i 2016 utgjorde 4.3% (5.9%) for konsernet og 4.2% (5.8%) for morselskapet hovedsakelig drevet av utviklingen i investeringer i egenkapitalinstrumenter og eiendom, mens det var liten avkastning på statsobligasjoner og rentepapirer. Ved utgangen av året utgjorde egenkapitaleksponeringen i pensjonskassen 28% (28%) av totale eiendeler.

Sammensetning av pensjonsmidler i fonderte pensjonsordninger (%)	2016	2015
Obligasjoner	55 %	55 %
- herunder statsobligasjoner	37 %	39 %
- herunder obligasjoner med fortrinnsrett	6 %	11 %
- herunder foretaksobligasjoner	10 %	5 %
- herunder utstedt av Nordea selskaper	2 %	0 %
- herunder med noterte markedspriser i et aktivt marked	55 %	55 %
Aksjer	28 %	28 %
- herunder norske	6 %	6 %
- herunder europeiske	9 %	9 %
- herunder amerikanske	8 %	8 %
- herunder i nye vekstmarkeder	5 %	5 %
- herunder nordea aksjer	0 %	0 %
- herunder i noterte markeder	28 %	28 %
Eiendom ¹	15 %	12 %
- hvorav Nordea eiendom	0 %	0 %
Andre eiendeler	2 %	5 %

¹ Den geografiske beliggenheten til eiendomme følger den geografiske beliggenheten til den relevante pensjonsplanen

Note 32:

Pensjonsforpliktelser forts.

Pensjonskostnader

Innregnede netto ytelsesbaserte pensjonskostnader NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	117	139	110	131
Netto rentekostnader	31	48	30	45
Endrede pensjonsplaner og oppgjør ¹	0	-3	0	-3
Kostnader vedrørende tidligere perioders opptjening	18	115	18	115
Planendring fra ytelse til innskudd	-574	0	-542	0
Arbeidsgiveravgift	-57	43	-54	43
Årets resultatførte pensjonskostnader	-465	342	-438	331

¹ Avsetning til førtidspensjoner og tilleggsavtaler knyttet til restrukturering.

Innregnet i totalresultatet NOKm	Konsern		Morselskap	
	2016	2015	2016	2015
Omregninger som følge av endringer i finansielle forutsetninger	372	-511	356	-494
Omregninger som følge av faktabaserte justeringer	143	-113	115	-114
Omregninger av pensjonsmidler (faktisk avkastning fratrukket renteinntekter)	-75	-176	-73	-169
Arbeidsgiveravgift	62	-113	56	-109
Pensjonskostnader knyttet til ytelsesbaserte pensjonsplaner	503	-913	454	-886

Flerforetaksplaner

I 2010 vedtok Stortinget å endre AFP-ordningen (Avtalefestet Pensjon) med virkning fra og med 2011. Endringene medførte at det ble opprettet en ny flerforetaks ytelsespensjonsordning som ikke kan innregnes som en ytelsesordning, da informasjon om Nordeas andel av ordningens forpliktelser og kostnader ikke er tilgjengelig fra Fellesordningens side (administrator). Den nye AFP-ordningen må derfor regnskapsføres som en innskuddsordning i henhold til IAS 19.

Den nye AFP planen gir ansatte som oppfyller vilkårene for AFP et livsvarig påslag til alderspensjon i folketrygden. Den nye planen gir videre de ansatte rett til å fortsette å jobbe samtidig som de mottar AFP uten at dette påvirker pensjonsrettighetene. AFP-ordningen bygger på et trepartsamarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og staten. Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene til AFP, mens tilsluttede foretak dekker 2/3. Premien som bedriftene betaler til ordningen fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter til pensjon og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Fondet skal gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av forventede fremtidige forpliktelser.

Premiesatsen for innbetalinger til Fellesordningen er 2,5 % av årets samlede utbetalinger mellom 1 og 7,1 ganger Folketrygdens grunnbeløp. Premien beregnes basert på lønn og gjennomsnittlige grunnbeløp fra foregående år for samtlige ansatte med unntak av ansatte under 13 år og over 61 år. Totale premier betalt av NBN i 2016 utgjør NOK 35m. Betalinger til planen i 2016 dekket 2,738 ansatte. Premiesatsen for 2017 vil være 2,5 % av årets samlede utbetalinger mellom 1 og 7,1 ganger Folketrygdens grunnbeløp. Forventede totale premier for 2016 utgjør NOK 39m.

Ansatte som oppfyller vilkårene for AFP er garantert AFP betalinger uavhengig av arbeidsgivers solvens. Arbeidsgiverne som tar del i Fellesordningen er solidarisk ansvarlig for to tredjedeler av skyldige pensjoner til ansatte som til enhver tid oppfyller vilkårene for AFP. Enhver over- eller underdekning ved lukking av ordningen eller selskapers uttreden fra ordningen vil ikke ha noen påvirkning på Nordea i det kommende året.

Note 33

Ansvarlig lånekapital

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	3 018	3 088	3 018	3 088
Evigvarende ansvarlig lånekapital	1 727	1 766	4 940	1 766
Hybrid ansvarlig lånekapital	5 714	5 771	2 501	5 771
Sum	10 459	10 625	10 459	10 625

Ansvarlige lån er underordnet annen gjeld. Tidsbegrensede ansvarlige lån har prioritet foran evigvarende ansvarlige lån. Innenfor hver enkelt kategori har långiverne like rettigheter når det gjelder betaling. Innfrielse av ansvarlige lån før forfall må godkjennes av Finanstilsynet.

Det er kostnadsført NOK 506m (465) i renter på ansvarlige lån i 2016 (2015).

Ansvarlig lånekapital i valuta er en del av bankens valutaposisjon. Som følge av at banken har eiendeler i balansen i den samme valutaen, er det ingen direkte valutarisiko knyttet til ansvarlige lån.

Betingelsene for alle ansvarlige lån per 31. desember 2016 er spesifisert nedenfor.

Utsteder	Utstedelsesår / forfall	Nominell verdi	Bokført verdi NOKm	Rente (kupong)
Nordea Bank Norge ASA	1986 - Evigvarende ¹	USD 200	2 501	Libor 6 mnd + 18,75 basispunkter
Nordea Bank Norge ASA	2008 - Evigvarende ²	USD 290	3 018	Libor 3 mnd + 450 basispunkter
Nordea Bank Norge ASA	2010 - 2020 ³	USD 350	3 213	Libor 3 mnd + 140 basispunkter
Nordea Bank Norge ASA	2011 - 2017 ³	NOK 3 200	1 727	Nibor 3 mnd + 758 basispunkter

¹ Kan innfris på hvert rentebetalingstidspunkt.

² Lånet kan innfris 10 år fra utstedelse. Hvis lånet ikke blir innfridd på dette tidspunktet, øker rentedifferansen med 100 basis punkter.

³ Lånet kan innfris 5 år fra utstedelse og på hvert rentebetalingstidspunkt etter dette.

Note 34:

Eiendeler pantsatt som sikkerhet for egne forpliktelser

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser				
Verdipapirer, osv ¹	66 860	82 873	66 859	82 873
Utlån til kunder (obligasjoner med fortrinnsrett)	98 523	96 822	0	0
Andre pantsatte eiendeler	0	20	0	20
Sum	165 383	179 715	66 859	82 893

Pantsettelsene relaterer seg til følgende gjeld og forpliktelser

Innskudd fra kredittinstitusjoner	33 759	46 510	33 759	46 510
Innskudd og lån fra kunder	33 100	36 258	33 100	36 258
Derivater	1	61	1	61
Utstedte verdipapirer	83 861	81 160	0	0
Sum	150 721	163 989	66 860	82 829

¹ Gjelder bare verdipapirer bokført i balansen. Verdipapirer som er lånt eller kjøpt i henhold til gjenkjøpsavtaler er ikke regnskapsført i balansen og skal derfor ikke inkluderes i beløpet. Slike transaksjoner er beskrevet i Note 42 Overførte eiendeler og mottatte sikkerheter

Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser består av verdipapirer pantsatt som sikkerhet for gjenkjøpsavtaler og verdipapirinnlån. Motparter i disse transaksjonene er kredittinstitusjoner og kunder. Transaksjonene er kjennetegnet av å være kortsiktige med forfall innen tre måneder. Eiendeler pantsatt relatert til verdipapirhandel og oppgjør, består av verdipapirer. Motpart er Norsk Opsjonssentral. Verdipapirer blir også pantsatt vedrørende kortsiktig opplåning i Norges Bank. Eiendeler pantsatt relatert til utlån til kunder er lån med pant i bolig som har blitt registrert som sikkerhet for obligasjoner med fortrinnsrett. Disse transaksjonene er langsiktige med en løpetid på 2-5 år.

Note 35:

Betingede forpliktelser

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Garantier				
Lånegarantier	0	0	5 225	5 066
Andre garantier	2 053	2 165	2 053	2 165
Andre betingede forpliktelser	1	1	0	1
Sum	2 054	2 166	7 278	7 232

Som et ledd i Nordeas normale forretningsdrift utsteder banken ulike former for garantier i favør av bankens kunder. Lånegarantier for kunder gis for å garantere forpliktelser i andre kreditt- og pensjonsinstitusjoner. Andre garantier består hovedsakelig av kommersielle garantier som kontraktsgarantier, garantier for forskuddsbetalinger, produktgarantier og eksportrelaterte garantier. Som et ledd i effektiviseringen av Nordea er alle remburser fra og med 2006 registrert i et felles system og med Nordea Bank Finland som motpart. NBN har derfor ikke lenger forpliktelser knyttet til remburser. Det samme vil gjelde for nye garantier, mens de som allerede er inngått med NBN som motpart, i hovedsak vil løpe til forfall. Garantier er poster utenom balansen, med mindre det er behov for avsetning til dekning av sannsynlig tap.

Rettstvister

Nordea Bank Norge konsernet er gjennom sin normale forretningsdrift part i flere saker med mindre økonomisk omfang. Ingen av disse sakene vurderes å få betydelig negativ effekt på konsernet eller dets finansielle situasjon.

Note 36:

Forpliktelser

	Konsern		Morselskap	
	31 des 2016	31 des 2015	31 des 2016	31 des 2015
NOKm				
Forpliktelser ¹	146 028	118 390	223 714	191 352
Forpliktelser ekskl. derivater	146 028	118 390	223 714	191 352

¹ Inkluderer ikke utnyttet andel av bevilgede trekkfasiliteter og låneforpliktelser.

For informasjon om kredittforpliktelser se Note 1 Regnskapsprinsipper, seksjon 22. For mer informasjon om derivater se Note 17 Derivater og sikringsbokføring og for omvendte gjenkjøpsavtaler se Note 41 Overførte eiendeler og mottatte sikkerheter.

Note 37:

Kapitaldekning.

Kapitaldekning er et mål på en banks finansielle styrke, vanligvis uttrykt som et forhold mellom kapital og eiendeler. Det finnes nå en verdensomspennende kapitaldekningsstandard (Basel III), utarbeidet av Basel-komiteen for banktilsyn. Innenfor EU er kapitaldekningskravene skissert i Capital Requirement Directive IV (CRD IV) og i Capital Requirement Regulation (CRR). I Norge er reglene for kapitaldekningsberegningene fastsatt med lokale regler tilsvarende CRD IV og CRR.

Det har gjennom årene blitt foretatt endringer i den første versjonen av kapitaldekningsforskriften, sist gang i 2014. De nye reglene for beregning av kapitaldekning setter høyere krav til kapitalisering, kvaliteten på kapitalen og dekning av risiko, og innfører en gjeldsgrad (leverage ratio) som sikkerhetsnett for det risiko-baserte kravet, tiltak for å fremme oppbygging av bufferkapital og innføringen av likviditetsstandards. CRD IV ble innført gjennom den nasjonale lovgivningen i alle EU-land i 2014, og CRR trådte i kraft i alle EU-land fra og med 1. januar 2014. I Norge har de nye reglene som harmonerer med CRDIV/CRR gradvis blitt innført siden 1. juli 2013, men det gjenstår fortsatt å innføre flere detaljerte regler.

Basel III-rammeverket er bygget på tre pilarer:

- Pilar 1 - krav til beregning av risikovektede eiendeler (REA) og kapitalkrav.
- Pilar 2 - regler for hvordan tilsyn skal foregå (Supervisory Review Process (SRP) og hvordan interne kapitaldekningskrav skal beregnes (Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP))
- Pilar 3 - regler for informasjon om risiko- og kapitalstyring, inkludert kapitaldekning

NBN beregner interne kapitaldekningskrav (ICAAP) for å gjennomgå styringen, målingen og håndteringen av vesentlige risikoer i forretningene og vurdere om kapitaliseringen er tilstrekkelig og for å fastsette interne kapitalkrav som gjenspeiler risikoen i virksomheten.

ICAAP er en kontinuerlig prosess som øker bevisstheten om kapitalkrav og eksponering for vesentlig risiko i hele organisasjonen, både i forretningsområdene og de juridiske enhetene. Stresstester er viktige drivere for bevissthet om risiko hvor man regelmessig ser på kapital og risiko fra et bedriftsperspektiv og på ad-hoc basis for bestemte områder eller segmenter. Prosessen omfatter jevnlig dialoger med tilsynsmyndighetene, ratingbyråer og andre eksterne interessenter om kapitalstyring, -måling og bruk av risikoreduserende teknikker.

NBNs kapitalnivåer er fortsatt tilstrekkelige for den risiko som tas, både fra et internt perspektiv og fra tilsynsmyndighetenes perspektiv. Nordea kommer også i 2017 til å følge nøye med på utviklingen i de nye kapitalkravregimene og opprettholde sin åpne dialog med tilsynsmyndighetene.

Sammenheng mellom IFRS egenkapital til Ren kjernekapital

NOKm	Konsern		Morselskap	
	31 Des 2016	31 Des 2015	31 Des 2016	31 Des 2015
Egenkapital i balansen	61 620	56 644	53 536	48 440
Immaterielle eiendeler	-127	-118	-71	-82
IRB avsetning shortfall	-46	-330	0	-277
Andre fradrag, netto	-407	-609	-171	-164
Andre kapital poster	38	87	0	0
Ren kjernekapital	61 078	55 674	53 294	47 917

Poster inkludert i kapitalbasen

NOKm	Konsern		Morselskap	
	31 Des 2016 ¹	31 Des 2015 ¹	31 Des 2016 ¹	31 Des 2015 ¹
Sammensetning kjernekapital				
Egenkapital konsolidert	61,658	56,731	53,536	48,440
Foreslått/faktisk utbytte	0	0	0	0
Ren kjernekapital før regulatoriske fradrag	61,658	56,731	53,536	48,440
Immaterielle eiendeler	-127	-118	-71	-82
IRB avsetning shortfall (-) ¹	-46	-330	0	-277
Pensjonseiendelsoverskudd over tilhørende forpliktelse	0	0	0	0
Andre fradrag, netto	-407	-609	-171	-164
Totale regulatoriske fradrag til ren kjernekapital	-580	-1,057	-242	-523
Kjernekapital (netto etter fradrag)	61,078	55,674	53,294	47,917
Hybridkapital før regulatoriske fradrag	4,398	4,677	4,398	4,677
Hybrid Kapital	4,398	4,677	4,398	4,677
Ren kjernekapital	65,476	60,351	57,692	52,594
Tilleggskapital før regulatoriske fradrag	4,741	4,852	4,741	4,851
IRB tillegg/fradrag, netto	453	0	454	0
Total regulatoriske fradrag til tilleggskapital	453	0	454	0
Tilleggskapital	5,194	4,852	5,195	4,851
Kapitalbasen (netto etter fradrag)²	70,670	65,203	62,887	57,445

¹ Inkludert årets resultat

² Kapitalbasen justert for IRB-avsetning, dvs justert kapitalbasen utgjør 70 263 NOKm pr 31.12.2016

Note 37:

Kapitaldekning forts.

Ren kjernekapital og kjernekapital

Ren kjernekapital defineres som kvalifisert kapital inklusive kvalifiserte reserver etter fradrag av lovpålagte fradrag direkte i den rene kjernekapitalen. Ren kjernekapital har ultimate tapsabsorberende egenskaper definert fra forutsetningen om fortsatt drift og representerer de mest underordnede kravene ved en eventuell avvikling. Kjernekapital defineres som summen av ren kjernekapital og annen godkjent kjernekapital, hvor annen godkjent kjernekapital er summen av instrumenter (fondsobligasjoner) utstedt av banken som oppfyller de lovpålagte overgangskriteriene og ikke er inkludert i netto ren kjernekapital etter fradrag av annen kjernekapital. Alle kapitalinstrumentene som inngår i annen kjernekapital, er ansvarlige lån uten forfall.

Kvalifisert kapital og kvalifiserte reserver

Innbetalt kapital er aksjekapital fra aksjonærer inklusive overkursfond. Kvalifiserte reserver består i første rekke av tilbakeholdt overskudd, andre reserver og inntekter fra inneværende år. Tilbakeholdt overskudd er inntekter fra tidligere år rapportert i resultatregnskapet. Andre reserver er revaluerings- og omregningsreserver forbundet med oppkjøp og tilknyttede selskaper ført etter egenkapitalmetoden. Eierandeler i form av minoritetsposter i selskaper som er fullt innregnet i finanskonsernet er ikke inkludert. Positiv inntekt fra inneværende år inngår i kvalifisert kapital etter bekreftelse fra eksterne revisorer, mens negativ inntekt må trekkes fra. Tilbakekjøp av egne aksjer eller egne aksjer som midlertidig er inkludert i handelsporteføljene, inngår ikke i kvalifiserte reserver.

Instrumenter som inkluderes i annen kjernekapital

Ansvarlige lån uten forfall inkluderes i begrenset grad i annen kjernekapital, og tilbakekjøp kan normalt ikke skje før fem år etter den opprinnelige utstedelsen av instrumentet. Ansvarlige lån uten forfall kan bare betales tilbake etter vedtak av styret i Nordea Bank Norge og med tillatelse fra Finanstilsynet. Det er også restriksjoner knyttet til step-up-forhold, prioritet og rentebetalinger under vanskelige forhold. Utstedte instrumenter som oppfyller alle lovpålagte krav, inkluderes fullt ut i annen kjernekapital, mens andre instrumenter fases ut i henhold til overgangsreglene.

For instrumenter som inkluderes i annen kjernekapital angis det hvilke avsetninger som må foretas for å unngå å måtte avvike. I den grad det kan være nødvendig for å unngå avvikling, vil hovedstolen i instrumenter som inkluderes i annen kjernekapital (sammen med påløpte renter) bli nedskrevet, og beløpet vil bli konvertert til et betinget kapitalinnskudd.

Tilleggs kapital

Tilleggs kapital må være underordnet bankens innskytere og generelle kreditorer. Den kan ikke sikres eller dekkes av garanti fra utsteder eller tilknyttet enhet eller omfatte annen ordning som juridisk eller økonomisk forbedrer kravets prioritet vis-à-vis innskytere og andre av bankens kreditorer.

Instrumenter som inkluderes i tilleggs kapital

Instrumenter som inkluderes i tilleggs kapital, består hovedsakelig av ansvarlige lån. Disse instrumentene omfatter to forskjellige typer av ansvarlige lån: lån med og uten forfall. Utstedte instrumenter som oppfyller alle lovpålagte krav, inkluderes fullt ut i tilleggs kapitalen, mens andre instrumenter fases ut i henhold til overgangsreglene. Grunnprinsippet for ansvarlige lån i den ansvarlige kapitalen er prioriteten ved et eventuelt mislighold eller en eventuell konkurs. Under slike forhold vil innehaveren av det ansvarlige lånet motta betaling etter andre kreditorer, men før aksjonærene. For ansvarlige lån med forfall reduseres den andelen av det utestående lånebeløpet som kan inkluderes i tilleggs kapitalen, dersom gjenværende løpetid er mindre enn fem år.

Konsern

Minimum kapitalkrav og kapitalbuffere

Minimum kapitalkrav	Kapitalbuffere					Total
	CCoB	CCyB	SII	SRB	Kapitalbuffere totalt	
(%)						
Ren kjernekapital CET1	4,5	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7
Kjernekapital Tier 1	6	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7
kapitalbase	8	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7

NOKm

Ren kjernekapital CET1	16 159	8 977	4 312	7 182	10 772	31 243	47 402
Kjernekapital Tier 1	21 545	8 977	4 312	7 182	10 772	31 243	52 788
Kapitalbase	28 726	8 977	4 312	7 182	10 772	31 243	59 969

Morselskap

Minimum kapitalkrav og kapitalbuffere

Minimum kapitalkrav	Kapitalbuffere					Total
	CCoB	CCyB	SII	SRB	Kapitalbuffere totalt	
(%)						
Ren kjernekapital CET1	4,5	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7
Kjernekapital Tier 1	6	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7
kapitalbase	8	2,5	1,2	2,0	3,0	8,7

NOKm

Ren kjernekapital CET1	14 228	7 905	3 709	6 324	9 486	27 423	41 651
Kjernekapital, Tier 1	18 971	7 905	3 709	6 324	9 486	27 423	46 394
kapitalbase	25 295	7 905	3 709	6 324	9 486	27 423	52 718

Note 37:

Kapitaldekning forts.

Minimum kapitaldekning og REA

	Konsern				Morselskap			
	31 Des 2016		31 Des 2015		31 Des 2016		31 Des 2015	
NOKm	Minimum kapitalkrav	REA	Minimum kapitalkrav	REA	Minimum kapitalkrav	REA	Minimum kapitalkrav	REA
Kreditrisiko	14 390	179 875	15 342	191 783	14 365	179 560	15 600	195 003
- hvorav motpartrisiko	94	1 171	239	2 986	69	868	204	2 551
IRB -metoden	13 208	165 097	13 986	174 827	11 749	146 863	12 373	154 666
- hvorav bedrift	9 888	123 596	10 196	127 454	9 436	117 951	9 681	121 012
- hvorav advanced	9 219	115 230	9 626	120 328	9 412	117 646	9 680	121 004
- hvorav foundation	669	8 366	570	7 126	24	305	1	8
- hvorav institusjoner	399	4 993	612	7 646	394	4 919	609	7 615
- hvorav retail	2 669	33 358	2 932	36 646	1 809	22 616	1 978	24 728
- hvorav som er sikret med fast eiendom som sikkerhet	2 069	25 866	2 226	27 827	1 254	15 679	1 322	16 521
- hvorav other retail	600	7 492	706	8 819	555	6 937	656	8 207
- hvorav av andre	252	3 150	246	3 081	110	1 377	105	1 311
Standardmetode	1 182	14 778	1 356	16 956	2 616	32 697	3 227	40 337
- hvorav stater og sentralbanker	0	1	0	1	0	1	0	1
- hvorav lokale og regionale myndigheter	17	214	21	265	16	195	19	243
- hvorav selskaper i offentlig sektor	0	5	1	13	0	5	1	13
- hvorav multilater utviklingsbanker	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav internasjonale organisasjoner	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav institusjoner	372	4 648	584	7 303	1 589	19 859	2 562	32 021
- hvorav bedrift	19	234	8	104	15	189	5	65
- hvorav retail	547	6 838	514	6 422	0	0	0	0
- hvorav sikret med lån på fast eiendom	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav misligholdte	3	41	5	57	0	0	0	0
- hvorav assosiert med spesiell høy risiko	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav obligasjoner med fortrinnsrett	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav institusjoner og bedrifter med kortsiktig kredittvurdering	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav kollektiv investerings foretak (CIU)	0	0	0	0	0	0	0	0
- hvorav andre elementer	40	495	62	774	996	12 448	640	7 994
- other items	184	2 302	161	2 017	0	0	0	0
Risiko for svekket kredittverdighet hos motparten (CVA)	28	348	56	690	28	349	56	690
Markedsrisiko	27	339	272	3 405	24	305	261	3 262
- hvorav handelsportefølje, intern metode	23	293	239	2 990	23	293	239	2 991
- hvorav handelsportefølje, standardmetode	4	46	33	415	1	12	22	271
Operasjonell risiko	1 894	23 671	1 826	22 822	1 489	18 617	1 459	18 242
Standardmetode	1 894	23 671	1 826	22 822	1 489	18 617	1 459	18 242
Ekstrabeløp knyttet til risikoeksponering, Arikkel 3 CRR	74	930	145	1 809	66	823	128	1 599
Delsum	16 413	205 163	17 641	220 509	15 972	199 654	17 504	218 796
Justering for Basel I-gulvet								
Tilleggskrav i henhold til Basel I gulvet ¹	12 313	153 918	10 697	133 718	9 323	116 535	7 603	95 037
Total	28 726	359 081	28 338	354 227	25 295	316 189	25 107	313 833

Note 37:

Kapitaldekning forts.

Kapitaldekning

	Konsern		Morselskap	
	31 Des 2016 ¹	31 Des 2015 ¹	31 Des 2016 ¹	31 Des 2015 ¹
Ekskl. Basel 1-gulv				
Ren kjernekapital CET1 (%)	29,8	25,2	26,7	21,9
Kjernekapitaldekning (%)	31,9	27,4	28,9	24,0
Kjernekapital (%)	34,4	29,6	31,5	26,3
Kapitaldekningskvotient (ansvarlig kapital/kapitalkrav)	4,3	3,7	3,9	3,3
Inkl. Basel 1-gulv				
Ren kjernekapital CET1 (%)	17,0	15,7	16,9	15,3
Kjernekapitaldekning (%)	18,2	17,0	18,2	16,8
Kjernekapital (%)	19,7	18,4	19,9	18,3
Kapitaldekningskvotient (ansvarlig kapital/kapitalkrav)	2,5	2,3	2,5	2,3

¹ Inkludert resultat for perioden

Analyse av kapitalkrav

Eksporeringsklasser	Konsern		Morselskap	
	Gj.sn.risiko- vektning (%)	Kapitalkrav ¹	Gj.sn.risiko- vektning (%)	Kapitalkrav ¹
Bedrifter IRB	44	9 888	43	9 436
Institusjoner IRB	8	399	9	394
Retail IRB	12	2 669	14	1 809
Stat og statlige institusjoner	0	17	0	16
Andre	39	1 417	28	2 710
Sum kredittrisiko	24	14 390	26	14 365

¹ 8% minimum kapitalkrav, NOKm

Kapitalkrav for markedsrisiko , 31 desember 2016

Gruppen

NOKm	Handelsportefølje, IM		Handelsportefølje, SA		Banking book, SA		Totalt	
	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav
Renterisiko ¹	4	0	34	3			38	3
Egenkapitalrisiko	105	8	12	1			117	9
Valutarisiko								
Diversifiseringseffekt	-5	0					-5	0
Stressed Value-at-Risk	189	15					189	15
Total	293	23	46	4			339	27

¹ Renterisiko i handelsportefølje IA inkluderer både generell og spesifikk renterisiko som ellers er referert til som renterisiko-VaR og kredittspread-VaR.

Morselskap

NOKm	Handelsportefølje, IM		Handelsportefølje, SA		Banking book, SA		Totalt	
	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav	REA	Kapitalkrav
Renterisiko ¹	5	0	0	0			5	0
Egenkapitalrisiko	104	8	12	1			116	9
Valutarisiko								
Diversifiseringseffekt	-5	0					-5	0
Stressed Value-at-Risk	189	15					189	15
Total	293	23	12	1			305	24

¹ Renterisiko i handelsportefølje IA inkluderer både generell og spesifikk renterisiko som ellers er referert til som renterisiko-VaR og kredittspread-VaR.

Uvektet kjernekapitalandel, Leverage ratio

	Konsern		Morselskap	
	31 Des 2016 ^{1,2}	31 Des 2015 ¹	31 Des 2016 ^{1,2}	31 Des 2015 ¹
Kjernekapital, overgangsdefinisjon , NOKm	65 476	60 351	57 692	52 594
Leverage ratio exposure, NOKm	738 351	791 786	681 380	790 661
Gjeldsgrad, prosentvis	8,9	7,6	8,5	6,7

¹ Inkludert periodens resultat.

² Leverage ratio er per 31 des 2016 kalkulert i henhold til Delegation Act.

Note 38:

Klassifisering av finansielle instrumenter

Konsern	Finansielle eiendeler til virkelig verdi via resultatregnskapet							Sum
	Utlån og fordringer	Holdes til forfall	Trading-portefølje	Øremerket til virkelig verdi over resultatet	Derivater brukt som sikring	Tilgjengelig for salg	Ikke-finansielle eiendeler	
31. des 2016, NOKm								
Eiendeler								
Kontanter og innskudd i sentralbanker	8 815							8 815
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner ¹	17 321		1 178					18 499
Utlån til kunder ¹	513 851		285					514 137
Rentebærende verdipapirer		3 010	40 408			72 652		116 070
Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet			1 055					1 055
Aksjer ²				182				182
Derivater			1 562		2 998			4 561
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen	229							229
Investeringer i tilknyttede selskaper							1 756	1 756
Immaterielle eiendeler							168	168
Varige driftsmidler							812	812
Investeringseiendom							6	6
Pensjonsmidler							43	43
Andre eiendeler	80		240				997	1 317
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	1 723						68	1 791
Sum	542 019	3 010	44 729	182	2 998	72 652	3 850	669 441

¹ I morselskapet Nordea Bank Norge ASA er fordelingen mellom Utlån til kredittinstitusjoner, Utlån til kunder og Rentebærende verdipapirer henholdsvis NOK 49 491m, NOK 382 181m, NOK 111 367m ved utgangen av året. Forskjellen fra konserntallene skyldes hovedsakelig de heleide datterselskapene Nordea Eiendoms kreditt AS (NE) og Nordea Finans Norge AS (NFN). NEs og NFNs lån i NBN ASA er klassifisert som Utlån til kredittinstitusjoner, mens lånene blir eliminert i konsernet. Dette øker Utlån til kunder i konsernnoten vist over. På de øvrige linjene er det kun ubetydelige forskjeller mellom NBN ASA og NBN konsern, og det utarbeides derfor ikke egen note for morselskapet.

² Aksjene klassifisert som tilgjengelig for salg bokføres til kostpris med unntak av de aksjer der det finnes en tilgjengelig markedspris.

31. des 2016, NOKm	Finansiell gjeld til virkelig verdi via resultatregnskapet					Sum
	Trading-portefølje	Øremerket til virkelig verdi over resultatet	Derivater brukt som sikring	Annen finansiell gjeld	Ikke-finansielle eiendeler	
Gjeld						
Innskudd fra kredittinstitusjoner		1 087		247 407		248 494
Innskudd og lån fra kunder				239 332		239 332
Utstedte verdipapirer				93 256		93 256
Derivater		604	2 275			2 879
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen				1 063		1 063
Betalbar skatt					2 731	2 731
Annen gjeld		1 102		32	2 932	4 066
Påløpte, ikke forfalte kostnader og forsku- ddsbetalte inntekter				690	1 033	1 723
Utsatt skattefordel					2 415	2 415
Avsetninger					219	219
Pensjonsforpliktelser					1 184	1 184
Ansvarlig gjeld				10 459		10 459
Sum	2 793		2 275	592 239	10 514	607 821

Note 38:

Klassifisering av finansielle instrumenter forts.

31. des 2015, NOKm	Finansielle eiendeler til virkelig verdi via resultatregnskapet							Sum
	Utlån og fordringer	Holdes til forfall	Trading-portefølje	Øremerket til virkelig verdi over resultatet	Derivater brukt som sikring	Tilgjengelig for salg	Ikke-finansielle eiendeler	
Eiendeler								
Kontanter og innskudd i sentralbanker	6 860							6 860
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner ¹	13 782		349					14 131
Utlån til kunder ¹	511 917		101					512 018
Rentebærende verdipapirer		5 510	30 745			71 605		107 860
Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet			75					75
Aksjer ²			285	128				413
Derivater			6 046		5 566			11 612
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen	473							473
Investeringer i tilknyttede selskaper							1 751	1 751
Immaterielle eiendeler							159	159
Varige driftsmidler							1 232	1 232
Investeringseiendom							55	55
Andre eiendeler	347			641			869	1 858
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	1 863						83	1 946
Sum	535 242	5 510	37 600	770	5 566	71 605	4 149	660 442

¹ I morselskapet Nordea Bank Norge ASA er fordelingen mellom Utlån til kredittinstitusjoner, Utlån til kunder og Rentebærende verdipapirer henholdsvis NOK 54 668m, NOK 381 338m og NOK 107 525m ved utgangen av året. Forskjellen fra konserntallene skyldes hovedsakelig de heleide datterselskapene Nordea Eiendoms kreditt AS (NE) og Nordea Finans Norge AS (NFN). NEs og NFNs lån i NBN ASA er klassifisert som Utlån til kredittinstitusjoner, mens lånene blir eliminert i konsernet. Dette øker Utlån til kunder i konsernnoten vist over. På de øvrige linjene er det kun ubetydelige forskjeller mellom NBN ASA og NBN konsern, og det utarbeides derfor ikke egen note for morselskapet.

² Aksjene klassifisert som tilgjengelig for salg bokføres til kostpris med unntak av de aksjer der det finnes en tilgjengelig markedspris.

31. des 2015, NOKm	Finansiell gjeld til virkelig verdi via resultatregnskapet					Sum
	Trading-portefølje	Øremerket til virkelig verdi over resultatet	Derivater brukt som sikring	Annen finansiell gjeld	Ikke-finansielle eiendeler	
Gjeld						
Innskudd fra kredittinstitusjoner	194			245 267		245 461
Innskudd og lån fra kunder	300			240 130		240 430
Utstedte verdipapirer				90 759		90 759
Derivater	514		1 107			1 622
Endringer i virkelig verdi på sikrede poster i rentesikringsporteføljen				1 625		1 625
Utsatt skatt						
Betalbar skatt					359	359
Annen gjeld		3 220		74	2 817	6 111
Påløpte, ikke forfalte kostnader og forskuiddsbetalte inntekter				787	1 104	1 891
Utsatt skattefordel					3 194	3 194
Avsetninger					304	304
Pensjonsforpliktelser					1 416	1 416
Ansvarlig gjeld				10 625		10 625
Sum	1 008	3 220	1 107	589 268	9 194	603 798

Note 39:

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi

Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

NOKm	31 Des 2016		31 Des 2015	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Eiendeler				
Kontanter og innskudd i sentralbanker	8 815	8 815	6 860	6 860
Utlån	532 636	532 407	526 622	536 694
Rentebærende verdipapirer	116 070	116 081	107 860	107 877
Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet	1 055	1 055	75	75
Aksjer	182	182	413	413
Derivater	4 561	4 561	11 612	11 612
Andre eiendeler	1 317	1 318	988	988
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	1 791	1 791	1 863	1 863
Sum finansielle eiendeler	666 428	666 210	656 293	666 382
Gjeld				
Innskudd og gjeldsinstrumenter	592 603	593 240	588 901	588 803
Derivater	2 879	2 879	1 622	1 622
Annen gjeld	6 799	6 799	3 294	3 294
Påløpte kostnader og uopptjent inntekt	1 723	1 723	787	787
Sum finansiell gjeld	604 004	604 641	594 604	594 506

For ytterligere informasjon vedrørende verdsettelse av poster målt til virkelig verdi, se Note 1 Regnskapsprinsipper og seksjonen Fastsettelse av virkelig verdi på finansielle instrumenter. For informasjon vedrørende poster som ikke er målt til virkelig verdi, se seksjonen finansielle eiendeler og gjeld ikke innregnet til virkelig verdi.

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi

Kategorisering inn i virkelig verdi hierarkiet

	Verdsettelse basert på noterte priser i aktivt marked for samme instrument (Nivå 1)	Verdsettelses-teknikker basert på observerbare markedsdata (Nivå 2)	Verdsettelses-teknikker basert på ikke-observerbare markedsdata (Nivå 3)	Sum
31 Des 2016, NOKm				
Eiendeler bokført til virkelig verdi¹				
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner		1 178		1 178
Utlån til kunder		285		285
Rentebærende verdipapirer ²	43 296	69 764		113 060
Aksjer ³			182	182
Derivater		4 560		4 560
Investerings eiendommer			6	6
Andre eiendeler		240		240
Sum	43 296	76 028	188	119 511
Gjeld bokført til virkelig verdi¹				
Innskudd fra kredittinstitusjoner		1 087		1 087
Derivater		2 879		2 879
Annen gjeld		1 102		1 102
Sum		5 068		5 068

¹ Alle poster er målt til virkelig verdi på løpende basis ved utgangen av hver rapporteringsperiode.

² Hvorav NOK 1055m relaterer seg til balanseposten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

³ Hvorav NOK 0m relaterer seg til balanseposten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

Note 39:

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi forts.

31 Des 2015, NOKm	Verdsettelse basert på noterte priser i aktivt marked for samme instrument (Nivå 1)	Verdsettelses-teknikker basert på observerbare markedsdata (Nivå 2)	Verdsettelses-teknikker basert på ikke-observerbare markedsdata (Nivå 3)	Sum
Eiendeler bokført til virkelig verdi¹				
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner		349		349
Utlån til kunder		101		101
Rentebærende verdipapirer ²	39 289	63 060		102 349
Aksjer ³	304		184	488
Derivater	30	11 582		11 612
Investerings eiendom			55	55
Andre eiendeler		641		641
Sum	39 624	75 732	239	115 595
Gjeld bokført til virkelig verdi¹				
Innskudd fra kredittinstitusjoner		194		194
Innskudd og lån fra kunder		300		300
Derivater	58	1 563		1 621
Annen gjeld		3 220		3 220
Sum	58	5 278		5 336

¹ Alle poster er målt til virkelig verdi på løpende basis ved utgangen av hver rapporteringsperiode.

² Hvorav NOK 0m relaterer seg til balanseposten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

³ Hvorav NOK 75m relaterer seg til balanseposten Finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet.

Beregning av virkelig verdi for eiendeler målt til virkelig verdi i balansen

Målinger til virkelig verdi blir kategorisert etter de tre nivåene i IFRS' virkelig verdi hierarki som gjenspeiler tilgjengeligheten og kvaliteten av data. Virkelig verdi hierarkiet gir høyeste prioritet til ujusterte noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler og gjeld (Nivå 1) og laveste prioritet til uobserverbare data (Nivå 3). Kategoriseringen av disse instrumentene er basert på det laveste datanivået som har betydning for hele målingen til virkelig verdi.

Nivå 1 består av finansielle eiendeler og gjeld som er verdsatt ved bruk av ujusterte noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler og gjeld. Et aktivt marked for en eiendel eller gjeld er et marked der transaksjoner av eiendelen eller gjelden inntreffer med tilstrekkelig hyppighet og volum til å gi kontinuerlig prisinformasjon. Denne kategorien inkluderer børsnoterte derivater, børsnoterte aksjer, statsobligasjoner i utviklede land og likvide pantobligasjoner og selskapsobligasjoner som er børsnoterte i aktive markeder.

Nivå 2 består av finansielle eiendeler og gjeld hvor børsnoterte markedspriser ikke er direkte tilgjengelige fra et aktivt marked. Virkelig verdi beregnes ved bruk av verdsettelsesteknikker eller modeller basert på gjeldende markedspriser eller markedsrating på balansedagen, og hvor ikke-observerbare data har hatt ubetydelig innvirkning på de virkelige verdiene. Dette er tilfellet for mesteparten av Nordeas OTC-derivater, verdipapirer kjøpt/solgt under gjensalgsgjenkjøpsavtaler, lånte/utlånte verdipapirer og andre instrumenter der aktive markeder gir data til verdsettelsesteknikken eller -modellen.

Nivå 3 består av de typer finansielle instrumenter der virkelige verdier ikke er direkte tilgjengelig fra noterte markedspriser eller indirekte ved bruk av verdsettelsesteknikker eller -modeller som bygger på observerbare markedspriser eller renter. Dette gjelder vanligvis for investeringer i investerings eiendom, unoterte verdipapirer, private equity fond og hedgefond. Dette gjelder også normalt for mer komplekse OTC-derivater, inkludert OTC-derivater hvor mindre aktive markeder gir input til verdsettelsesteknikker eller – modeller, visse komplekse eller strukturerte finansielle instrumenter slik som fonderte kredittderivater (CLNer) og pantsikrede verdipapirer (CDOer) og illikvide obligasjoner.

Alle verdsettelsesmodeller, både komplekse og enkle modeller, benytter markedsparametere. Disse parameterne består av renter, volatiliteter, korrelasjoner osv. Enkelte av parameterne er observerbare mens andre er uobserverbare. Når det gjelder ikke-eksotiske valutaer er samtlige renter observerbare og volatiliteten samt korrelasjonen til rentene og valutakursene er observerbare inntil et viss forfallstidspunkt. Volatiliteter og korrelasjoner er også observerbare for de mest likvide egenkapitalinstrumentene i den korte enden. For mindre likvide egenkapitalinstrumenter og for varer er opsjonsmarkedet relativt illikvid, slik at volatiliteter og korrelasjoner er uobserverbare. For hvert instrument måles sensitiviteten mot uobserverbare parametere. Dersom uobserverbare parameteres betydning for verdsettelsen er betydelig, kategoriseres instrumentet til nivå 3 i virkelig verdi hierarkiet.

For rentebærende verdipapirer er kategoriseringen i de ulike nivåene basert på internpriseringsmetodologi. Disse instrumentene kan enten være direkte notert i aktive markeder (Nivå 1) eller verdsatt ved hjelp av en metodologi som gir en verdsettelse basert på observerbare markedsdata (Nivå 2). Nivå 3 obligasjoner karakteriseres av illikviditet.

Note 39:

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi forts.

Virkelig verdi for OTC-derivater er beregnet ved bruk av verdsettelsesmodeller. For "plain vanilla" derivater brukes standardmodeller som Black-Scholes i verdsettelsen. For mer "eksotiske" OTC derivativer benyttes mer komplekse verdsettelsesmodeller. Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser er vanligvis beregnet som den teoretiske netto nåverdien av de enkelte individuelle instrumentene, basert på uavhengig utledede markedsparametere som beskrevet ovenfor, og under forutsetning av fravær av risikoer og usikkerheter. Denne beregningen suppleres av en porteføljustering.

En viktig del av porteføljusteringen relaterer seg til motpartsrisiko i OTC-derivater. Justeringen er basert på eksisterende eksponering mot hver motpart, den estimerte potensielle fremtidige eksponeringen samt et estimat på kostnaden ved å sikre motpartsrisikoen. Denne sikringskostnaden er enten direkte basert på markedspriser (når de er tilgjengelige) eller på en teoretisk beregning basert på den interne kredittratingen av motparten. Nordea tar også hensyn til Nordeas kredittspread i verdsettelsen av derivater (DVA).

En annen viktig del av porteføljusteringen er å justere den netto åpne markedsrisikoeksponeringen fra median priser til tilbuds- eller etterspørselspriser (avhengig av netto posisjonen). For ulike risikokategorier aggregeres og nettes eksponeringer i henhold til interne retningslinjer og aggregert markedsprisinformasjon på bid-ask spreader anvendes i beregningen. Spreadene oppdateres på regelmessig basis.

Overføringer mellom nivå 1 og 2

I løpet av perioden har NBN konsernet overført rentebærende verdipapirer (inkludert finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet) for NOK 1 367m (4 729m) fra nivå 1 til nivå 2 og NOK 827m (2 005m) fra nivå 2 til nivå 1 av virkelig verdi hierarkiet. NBN overførte også eiendeler (derivater) på 0m og gjeld (derivater) på 0m fra nivå 2 til nivå 1. Årsaken til overføringene mellom nivå 1 til nivå 2 var at instrumentene ikke lenger ble aktivt omsatt i løpet av året og at virkelige verdier deretter har blitt utledet ved bruk av verdsettelsesteknikker basert på observerbare markedsdata. Årsaken til overføringen fra nivå 2 til nivå 1 var at instrumentene har blitt aktivt omsatt i løpet av året og at pålitelige noterte markedspriser er tilgjengelige. Overføringer mellom nivåene er vurdert til å ha inntruffet ved utgangen av regnskapsåret.

Bevegelser i nivå 3

		Virkelig verdi gevinster/tap innregnet i resultatet i løpet av året										31 Dec 2016
31 Des 2016, NOKm	1 Jan 2016	Reklassifisering	Realisert	Urealisert	Kjøp / utstedelser	Salg	Oppgjør	Overføringer til nivå 3	Overføringer fra nivå 3	Omrigningsdifferanser		
Aksjer	184				0	0				-5	179	
Investeringsgjeld	55					-49					6	

		Virkelig verdi gevinster/tap innregnet i resultatet i løpet av året									
		Reklassifisering	Realisert	Urealisert	Kjøp / utstedelser	Salg	Oppgjør	Overføringer til nivå 3	Overføringer fra nivå 3	Omrigningsdifferanser	31 Dec 2015
31 Des 2015, NOKm	1 Jan 2015										
Aksjer	179				1	-1				5	184
Investeringsseiendom	65					-10					55

Urealiserte gevinster og tap relaterer seg til eiendeler og forpliktelser som eies ved utgangen av regnskapsåret. NBN konsernet har ikke hatt noen overføringer fra nivå 3 til nivå 2 av virkelig verdi hierarkiet. Virkelig verdi gevinster og tap i resultatregnskapet i løpet av året er inkludert i regnskapslinjen Netto resultat på poster til virkelig verdi, se note 5 Netto resultat på poster til virkelig verdi. Se note 23 Investeringsseiendom for bevegelser i nivå 3 for investeringseiendom.

Note 39:

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi forts.

Verdsettelsesprosessen for virkelig verdi målinger i nivå 3

Finansielle instrumenter

Nordea har en selvstendig kontrollenhet som er spesialisert innenfor verddivurdering, Group Valuation Control (GVC). GVC har ansvar for å fastsette Nordeas rammeverk tilknyttet verddivurdering samt overvåke og uavhengig gi vurderinger av verddivurderinger av finansielle instrumenter holdt til virkelig verdi på Nordeas balanse. GVC utsteder policy for verdsettelse for hele Nordea-konsernet (Nordea Group Valuation Policy), som er godkjent av konsernet verdsettelseskommité (Group Valuation Committee). Konsernets verdsettelseskommité overser poster tilknyttet verdsettelse og fungerer som eskaleringspunkt for problemstillinger tilknyttet verdsettelse. Ytterligere eskaleringspunkt av problemstillinger til verdsettelse løses ved Asset and Liabilities Committee, som rapporterer til styret.

Verdsetting i Nordea består av flere trinn. Det første trinnet er den initielle end-of-day (EOD) merking av midtpriser. Midtprisene er enten fastsatt ved frontoffice, eller mottatt fra eksterne parter. Det andre trinnet er kontrolldelen, som er utført av uavhengige kontrollgrupper. Fundamentet i denne kontrollen er verifisering av uavhengig pris (IPV). IPV testen omfatter verifisering av riktigheten av priser og andre parametere som brukes i nåverdi verdi (NPV) beregningen, verdsettelsesmodellens grad av tilstrekkelighet, inkludert en vurdering av om du skal bruke børs-priser eller verdsettelsesmodeller, og påliteligheten av forutsetninger og parametere som benyttes i verdsettingsjusteringer på portefølje nivå som dekker hovedsakelig likviditets (bud / tilbud spread) og kreditt-risiko.

Verifisering av riktigheten på priser og andre parametere blir utført daglig. Tredjeparts opplysninger som megler og pris tjenester, blir brukt som benchmark data i bekreftelsen. Kvaliteten på referansedata blir vurdert jevnlig. Kvalitetsvurderingen brukes i målingen av usikkerheten tilknyttet verddivurdering. Verdsettelsesjusteringene på porteføljenivå og dag-en-effekter på nivå 3 transaksjoner beregnes og rapporteres på månedlig basis. Selve vurderingen av instrumenter i virkelig verdi hierarkiet er utført på kontinuerlig basis.

Verdsettelsesmetoder og data anvendt i virkelig verdi målingen i nivå 3

31 Des 2016, NOKm	Virkelig verdi	Verdsettelsesmetoder
Aksjer		
Unoterte aksjer	179	Diskonterte kontantstrømmer/ nettoverdi av eiendeler og gjeld
Sum	179	

31 Des 2015, NOKm	Virkelig verdi	Verdsettelsesmetoder
Aksjer		
Unoterte aksjer	184	Diskonterte kontantstrømmer/ nettoverdi av eiendeler og gjeld
Sum	184	

Tabellen over viser virkelig verdi for hver av de enkelte eiendelene og forpliktelsene kategorisert i nivå 3, verdsettelsesmetoder brukt for å beregne virkelig verdi, vesentlige ikke-observerbare data som er benyttet i verdsettelsesmetodene og følsomheten til finansielle eiendeler og forpliktelser for endring i sentrale forutsetninger.

Finansielle eiendeler og forpliktelser ikke bokført til virkelig verdi i balansen

NOKm	31 Des 2016		31 Des 2015		Nivå i verdsettelseshierarkiet
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	
Eiendeler ikke bokført til virkelig verdi i balansen					
Kontanter og innskudd i sentralbanker	8 815	8 815	6 860	6 860	3
Utlån	531 473	531 244	526 173	536 245	3
Rentebærende verdipapirer	3 011	3 022	5 510	5 528	2
Andre eiendeler	80	80	347	347	3
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	1 723	1 723	1 863	1 863	3
Sum	545 102	544 884	540 753	550 842	

Finansielle gjeld ikke bokført til virkelig verdi i balansen

Innskudd og gjeldsinstrumenter	591 606	592 243	588 407	588 309	3
Annen gjeld	15	15	74	74	3
Påløpte, ikke forfalte kostnader og uopptjente inntekter	691	691	787	787	3
Sum	592 311	592 948	589 268	589 170	

Note 39:

Eiendeler og gjeld til virkelig verdi forts.

Kontanter og innskudd i sentralbanker

Virkelig verdi tilsvare bokført verdi. Virkelig verdi er basert på noterte priser i aktive markeder for relevante valutaer og virkelig verdi målingen er derfor kategorisert inn i nivå 1 av virkelig verdi hierarkiet.

Utlån

Virkelig verdi av "Utlån til sentralbanker", "Utlån til kredittinstitusjoner" og "Utlån til kunder" har blitt beregnet ved å diskontere de forventede fremtidige kontantstrømmene med den antatte kundemarkedsrenten som ville ha blitt brukt dersom lånene var blitt utstedt på verdsettelsestidspunktet. Den antatte kunderenten er beregnet som benchmark renten med tillegg av den gjennomsnittlige rentemarginen på nye utlån i henholdsvis Retail Banking og Wholesale Banking. Bokført verdi på flytende rente lån anses å tilsvare virkelig verdi.

Virkelig verdi for sammenligningstallene fra 2015 har blitt beregnet som det bokførte beløpet justert for endringer i renterisikoen. Virkelig verdi endringer relatert til renterisikoen er basert på endringen i relevante renter sammenlignet med tilsvarende nominelle renter i porteføljene. Det har ikke blitt foretatt noen justeringer i den virkelige verdien av kredittrisikoen.

Virkelig verdi målingen er kategorisert inn i nivå 3 av virkelig verdi hierarkiet.

Rentebærende verdipapirer

Den virkelige verdien på Rentebærende verdipapirer er kategorisert inn i nivå 2. Måleprinsippene følger måleprinsippene til lignende instrumenter som er holdt til virkelig verdi i balansen.

Andre eiendeler og forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter

Balansepostene "Andre eiendeler" og "Forskuddsbetalte kostnader og opptjent inntekt" består av kortsiktige fordringer, hovedsakelig påløpte renter. Den virkelige verdien anses derfor å tilsvare den bokførte verdien og er kategorisert inn i nivå 3 av virkelig verdi hierarkiet.

Innskudd og gjeldsinstrumenter

Den virkelige verdien av "Innskudd fra kredittinstitusjoner", "Innskudd og lån fra kunder", "Gjeldsinstrumenter under utstedelse" og "Ansvarlig gjeld" har blitt beregnet som bokført verdi justert for virkelig verdi endringer i renterisiko og i egen kredittrisiko. Den virkelige verdien er kategorisert inn i nivå 3 av virkelig verdi hierarkiet. Virkelig verdi endringene relatert til renterisiko er basert på endringer i relevante renter sammenlignet med tilhørende nominelle renter i porteføljene. Virkelig verdi endringene i kredittrisikoen er beregnet som differansen mellom kredittspreaden i den nominelle renten sammenlignet med den nåværende kredittspreaden som observeres i markedet. Denne beregningen gjøres på aggregert nivå for alle langsiktige utstedelser innregnet i balansepostene "Utstedte gjeldsinstrumenter" og "Ansvarlig lån". Ettersom det kontraktsmessige forfallet er kort for "Innskudd fra kredittinstitusjoner" og "Innskudd og lån fra kunder" er endringen i Nordeas egen kredittrisiko relatert til disse postene antatt å ikke være vesentlig. Dette er også tilfellet for kortsiktige utstedelser innregnet i balansepostene "Utstedte gjeldsinstrumenter" og "Ansvarlig lån".

Andre forpliktelser og påløpte kostnader og uopptjent inntekt

Balansepostene "Andre forpliktelser" and "Påløpte kostnader og uopptjent inntekt" består av kortsiktige forpliktelser, hovedsakelig forpliktelser på oppgjør av finansielle instrumenter. Den virkelige verdien er derfor ansett for å være lik den bokførte verdien og er kategorisert inn i nivå 3 i virkelig verdi hierarkiet.

Note 40:

Finansielle instrumenter som motregnes i balansen eller som omfattes av avtaler om nettooppgjør

31. des 2016, NOKm	Brutto in- nregnede finan- sielle eiendeler ¹	Brutto in- nregnede finan- sielle forplik- telser motregnet i balansen	Netto bokført verdi i balansen ²	Beløp som ikke er presentert netto i balansen, men som omfattes av rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler			Nettobeløp
				Finansielle instrumenter	Finansiell sik- kerhet mottatt	Sikkerhet i kon- tanter mottatt	
Eiendeler							
Derivater	8 574	-4 080	4 494	-829	0	-1 751	1 914
Avtaler om innlån av verdipapirer	385	0	385	0	-385	0	0
Sum	8 959	-4 080	4 879	-829	-385	-1 751	1 914

31. des 2016, NOKm	Brutto in- nregnede finan- sielle forpliktelser ¹	Brutto in- nregnede finan- sielle eiendeler motregnet i balansen	Netto bokført verdi i balansen ²	Beløp som ikke er presentert netto i balansen, men som omfattes av rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler			Nettobeløp
				Finansielle instrumenter	Finansiell sik- kerhet stilt	Sikkerhet i kon- tanter stilt	
Gjeld							
Derivater	5 509	-4 080	1 429	-829	0	-271	329
Avtaler om utlån av verdipapirer	9	0	9	0	-9	0	0
Sum	5 518	-4 080	1 438	-829	-9	-271	329

¹ Alle beløp måles til virkelig verdi.

² Omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler om innlån av verdipapirer balanseføres som Utlån til sentralbanker, Utlån til kredittinstitusjoner eller Utlån til kunder. Gjenkjøpsavtaler og avtaler om utlån av verdipapirer balanseføres som Innskudd fra kredittinstitusjoner eller som Innskudd og lån fra kunder.

31. des 2015, NOKm	Brutto in- nregnede finan- sielle eiendeler ¹	Brutto in- nregnede finan- sielle forplik- telser motregnet i balansen	Netto bokført verdi i balansen ²	Beløp som ikke er presentert netto i balansen, men som omfattes av rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler			Nettobeløp
				Finansielle instrumenter	Finansiell sik- kerhet mottatt	Sikkerhet i kon- tanter mottatt	
Eiendeler							
Derivater	11 710	-127	11 582	-887	0	-3 906	6 790
Avtaler om innlån av verdipapirer	449	0	449	0	-449	0	0
Sum	12 159	-127	12 031	-887	-449	-3 906	6 790

31. des 2015, NOKm	Brutto in- nregnede finan- sielle forpliktelser ¹	Brutto in- nregnede finan- sielle eiendeler motregnet i balansen	Netto bokført verdi i balansen ²	Beløp som ikke er presentert netto i balansen, men som omfattes av rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler			Nettobeløp
				Finansielle instrumenter	Finansiell sik- kerhet stilt	Sikkerhet i kon- tanter stilt	
Gjeld							
Derivater	1 193	-127	1 065	-887	0	-179	0
Avtaler om utlån av verdipapirer	494	0	494	0	-494	0	0
Sum	1 687	-127	1 559	-887	-494	-179	0

¹ Alle beløp måles til virkelig verdi.

² Omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler om innlån av verdipapirer balanseføres som Utlån til sentralbanker, Utlån til kredittinstitusjoner eller Utlån til kunder. Gjenkjøpsavtaler og avtaler om utlån av verdipapirer balanseføres som Innskudd fra kredittinstitusjoner eller som Innskudd og lån fra kunder.

Rettslig bindende rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler

Det faktum at finansielle instrumenter innregnes brutto i balansen, betyr ikke at de finansielle instrumentene ikke omfattes av rammeavtaler om nettooppgjør eller lignende avtaler. Generelt er finansielle instrumenter (derivater, gjenkjøpsavtaler og transaksjoner vedrørende innlån mot sikkerheter) omfattet av rammeavtaler om nettooppgjør, og derfor kan Nordea dra fordel av netting i både ordinær virksomhet og ved mislighold mot motpartene, i alle beregninger som involverer motpartsrisiko.

For beskrivelse av motpartsrisiko se avsnitt om Risiko, Likviditet, Kapitalstyring og Motpartsrisiko i Styrets beretning

Note 41:

Overførte eiendeler og mottatte sikkerheter

Overførte eiendeler som ikke er fraregnet og tilhørende gjeld

Alle overførte eiendeler er innregnet i balansen dersom Nordea fortsatt er eksponert for endringer i eiendelens virkelige verdi. Dette gjelder for gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirutlån.

Gjenkjøpsavtaler er en form for innlån med sikkerhet hvor Nordea selger verdipapirer med en avtale om å kjøpe de tilbake til en på forhånd avtalt pris. Kontanter mottatt blir innregnet som innskudd (gjeld). Overførte verdipapirer i forbindelse med en gjenkjøpsavtale blir ikke fraregnet fra balansen.

Avtaler vedrørende verdipapirutlån er transaksjoner hvor Nordea låner ut verdipapirer til en motpart og mottar en provisjon.

Ettersom både gjenkjøpsavtaler og verdipapirutlån resulterer i at verdipapirene blir returnert til Nordea, er risikoen for verdiendringer beholdt av Nordea. Verdipapirene er imidlertid ikke tilgjengelige for Nordea i perioden hvor de er overført.

Verdipapirene som fremdeles er rapportert i balansen, og tilhørende gjeld, er vurdert til virkelig verdi.

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Gjenkjøpsavtaler				
Rentebærende verdipapirer	1 055	0	1 055	0
Avtaler vedrørende verdipapirutlån				
Aksjer	0	75	0	75
Sum	1 055	75	1 055	75

Gjeld forbundet med eiendelene

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Gjenkjøpsavtaler				
Innskudd fra kredittinstitusjoner	1 079	0	1 079	0
Avtaler vedrørende verdipapirutlån				
Innskudd fra kredittinstitusjoner	0	75	0	75
Sum	1 079	75	1 079	75
Netto	-24	0	-24	0

Mottatte sikkerheter som er tillatt solgt eller pantsatt

Nordea mottar sikkerheter under omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirinnlån, som i henhold til avtalene er tillatt solgt eller pantsatt. Transaksjonene gjennomføres i henhold til standard avtaler som anvendes av partene i finansmarkedet. Generelt krever avtalene at det stilles tilleggssikkerhet hvis verdiene av verdipapirene faller under et forhåndsbestemt nivå. I standardavtalene har mottakeren av sikkerheten en ubegrenset rett til å selge eller pantsette sikkerheten mot å levere tilsvarende sikkerheter på oppgjørsgdag. Sikkerhetenes virkelige verdi under omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler om verdipapirutlån oppgis under verdipapirer.

	Konsern		Morselskap	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm				
Omvendte gjenkjøpsavtaler				
Mottatte sikkerheter som er tillatt solgt eller pantsatt	0	0	0	0
- hvorav solgt eller pantsatt	0	0	0	0
Verdipapirlåneavtaler				
Mottatte sikkerheter som er tillatt solgt eller pantsatt	428	1 455	428	1 455
- hvorav solgt eller pantsatt	428	1 455	428	1 455
Sum	428	1 455	428	1 455

Note 42:

Forfallsanalyse av eiendeler og gjeld

Noten presenteres kun på konsernnivå siden forskjellen mellom tallene for konsern og morselskap er uvesentlige.

Kontraktsmessige udiskonterte kontantstrømmer

31. des 2016, NOKm	Betalbar på anmodning	Maks. 3 måneder	3 – 12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Sum
Rentebærende finansielle eiendeler	20 717	59 491	80 611	310 109	289 465	760 393
Ikke-rentebærende finansielle eiendeler	0	0	0	0	2 952	2 952
Ikke-finansielle eiendeler	0	0	0	0	3 850	3 850
Totale eiendeler	20 717	59 491	80 611	310 109	296 267	767 195
Rentebærende finansielle forpliktelser	223 800	98 775	75 668	170 011	36 918	605 172
Ikke-rentebærende finansielle forpliktelser	0	0	0	0	9 185	9 185
Ikke-finansiell gjeld og egenkapital	0	0	0	0	65 837	65 837
Totale gjeld og egenkapital	223 800	98 775	75 668	170 011	111 940	680 194
Derivater, kontantstrøm inn	0	259 519	13 865	24 942	1 640	299 966
Derivater, kontantstrøm ut	0	258 987	13 562	25 577	1 758	299 884
Netto eksponering	0	532	303	-635	-118	82
Eksponering	-203 083	-38 752	5 246	139 463	184 209	87 083
Akkumulert eksponering	-203 083	-241 835	-236 589	-97 126	87 083	

Tabellen er basert på kontraktuell løpetid for finansielle instrumenter i balansen. For derivater er den forventede innskommende og utgående kontantstrømmen vist for derivater både som eiendeler og gjeld, ettersom man opererer med derivater på netto-basis. I tillegg til poster i balansen og derivater har Nordea kredittforpliktelser på NOK 146 028m (118 390), som kan bli trukket når som helst. Nordea har også utstedt garantier på NOK 2 054m (2 166) som kan føre til en framtidig utgående kontantstrøm dersom visse hendelser oppstår.

Kontraktsmessige udiskonterte kontantstrømmer

31. des 2015, NOKm	Betalbar på anmodning	Maks. 3 måneder	3 – 12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Sum
Rentebærende finansielle eiendeler	19 903	55 708	56 398	311 055	306 711	749 775
Ikke-rentebærende finansielle eiendeler	0	0	0	0	15 425	15 425
Ikke-finansielle eiendeler	0	0	0	0	4 149	4 149
Totale eiendeler	19 903	55 708	56 398	311 055	326 285	769 349
Rentebærende finansielle forpliktelser	231 588	84 146	72 224	171 898	45 820	605 676
Ikke-rentebærende finansielle forpliktelser	0	0	0	0	7 329	7 329
Ikke-finansiell gjeld og egenkapital	0	0	0	0	65 837	65 837
Totale gjeld og egenkapital	231 588	84 146	72 224	171 898	118 986	678 842
Derivater, kontantstrøm inn	0	110 330	11 015	13 258	12 974	147 577
Derivater, kontantstrøm ut	0	107 980	7 777	12 535	11 140	139 432
Netto eksponering	0	2 350	3 238	723	1 834	8 145
Eksponering	-211 685	-26 088	-12 588	139 880	209 133	98 652
Akkumulert eksponering	-211 685	-237 773	-250 361	-110 481	98 652	

Tabellen er basert på kontraktuell løpetid for finansielle instrumenter i balansen. For derivater er den forventede innskommende og utgående kontantstrømmen vist for derivater både som eiendeler og gjeld, ettersom man opererer med derivater på netto-basis. I tillegg til poster i balansen og derivater har Nordea kredittforpliktelser på NOK 118 390m (120 159), som kan bli trukket når som helst. Nordea har også utstedt garantier på NOK 2 166m (1 774) som kan føre til en framtidig utgående kontantstrøm dersom visse hendelser oppstår.

Note 43:

Nærstående parter

Informasjonen under er presentert ut fra et Nordea perspektiv som betyr at informasjonen viser effekten fra nærstående parter på Nordeas tall.

Konsern	Tilknyttede selskaper		Andre nærstående parter ¹	
	31. des	31. des	31. des	31. des
NOKm	2016	2015	2016	2015
Eiendeler				
Utlån	0	0	13 301	12 193
Derivater	0	0	2 315	6 921
Andre eiendeler	0	0	94	140
Sum eiendeler	0	0	15 711	19 255
Gjeld				
Innskudd	35	23	235 954	224 309
Utstedte verdipapirer	0	0	643	388
Derivater	0	0	2 078	319
Ansvarlig lånekapital	0	0	8 731	8 859
Annen gjeld	0	0	910	1 433
Sum gjeld	35	23	248 316	235 309

Konsern	Tilknyttede selskaper		Andre nærstående parter ¹	
	2016	2015	2016	2015
Netto renteinntekter	0	0	-3 063	-2 735
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	11	15	622	670
Netto resultat på poster til virkelig verdi	0	0	-242	15
Andre driftsinntekter	0	0	94	67
Sum driftskostnader	0	0	-823	-718
Driftsresultat før tap på utlån	11	15	-3 411	-2 701

¹ Selskaper der ledende personer i NBN så vel som deres nære familiemedlemmer har betydelige innflytelse, er ansett for å være nærstående parter til NBN. Transaksjoner med nærstående parter er normalt gjennomført i NBNs og det nærstående selskapets ordinære virksomhet og til de samme kriterier og betingelser som er gitt i sammenlignbare transaksjoner med lignende kunderelasjon til NBN. Transaksjonene utgjorde ikke mer enn normal risiko og er derfor ikke inkludert i tabellen.

Nordea Bank Norge ASA innehar en eierandel i Eksportfinans ASA på 23,21 %. Eksportfinans er et tilknyttet selskap av Nordea Bank Norge ASA og bokføres etter egenkapitalmetoden. For å sikre selskapet en tilstrekkelig likviditetsbuffer innvilget de tre største eierbankene til Eksportfinans ASA i 2008 selskapet en kommitert kredittlinje på USD 4mrd. Avtalen hadde en 12 måneders løpetid med mulighet for forlengelse. Rammen for likviditetsreserven ble endret til USD 1mrd i 2014. Avtalen har blitt fornyet hvert år siden 2009 og har også i 2015 blitt forlenget for ett år. Øvre grense for kredittlinjen ble i 2016 justert til USD 250m. Nordea Bank Norge ASA's andel i denne avtalen utgjør 32,55% tilsvarende USD 81.4m. Eksportfinans har enda ikke benyttet kredittlinjen.

Nordea Liv administrerer NBNs innskuddsordning, se Note 32 Pensjonsforpliktelser. NBN betalte totalt NOK 36m i premier til Nordea Liv i 2015 (NOK 37m i 2015).

Kompensasjon til ledende ansatte og tillitsvalgte

Kompensasjon og utlån til ledende ansatte og tillitsvalgte er spesifisert i Note 8 Personalkostnader.

Note 43:

Nærstående parter forts.

Morselskap	Datterselskaper		Tilknyttede selskaper		Nordea Norge Pensjonskasse	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm						
Eiendeler						
Utlån	35 082	40 543	0	0	0	0
Rentebærende verdipapirer	0	1 163	0	0	0	0
Derivater	452	273	0	0	0	0
Andre eiendeler	3	0	0	0	0	0
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	21	11	0	0	0	0
Sum eiendeler	35 558	41 991	0	0	0	0

Gjeld						
Innskudd	144	153	35	23	1	16
Derivater	1 638	6 835	0	0	0	0
Annen gjeld	44	0	0	0	0	0
Sum gjeld	1 826	6 988	35	23	1	16

Utenom balansen						
Betingede forpliktelser	5 224	5 065				
Kredittfasilitet			702	2 871		

Morselskap	Datterselskaper		Tilknyttede selskaper		Nordea Norge Pensjonskasse	
	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015	31. des 2016	31. des 2015
NOKm						
Netto renteinntekter	11	192	0	0	0	0
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	5	4	11	15	0	0
Netto resultat på poster til virkelig verdi	521	125	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	512	179	0	0	0	0
Sum driftskostnader	-102	-31	0	0	0	0
Driftsresultat før tap på utlån	946	469	11	15	0	0

Kompensasjon til ledende ansatte og tillitsvalgte

Kompensasjon og utlån til ledende ansatte og tillitsvalgte er spesifisert i Note 8 Personalkostnader.

Note 44:

Kredittrisiko

Konsern

Styring og analyse av kredittrisiko er beskrevet i avsnittet Risiko-, likviditets- og kapitalstyring i Styrets beretning. Mer informasjon om kredittrisiko gis også i Kapital- og risikostyringsrapporten (Pilar 3) 2015 som er tilgjengelig på www.nordea.com. Mye av informasjonen i denne noten er hentet fra Pilar 3 rapporten for å oppfylle opplysningskravene vedrørende kredittrisiko i Årsrapporten.

Pilar 3 rapporten inneholder opplysninger som kreves av Capital Requirement Regulation (CRR). Pilar 3 opplysningene er tilpasset for å vise hvordan Nordea styrer kredittrisiko og vurderes for å være den beste måten å forklare kredittrisiko-eksponeringer i Nordea Bank Norge. Kredittrisikoeksponering oppstår på forskjellig vis, og er delt inn i følgende typer:

	31.des 2016	31.des 2015
Type eksponering, NOKm		
Balanseposter ¹	659 373	645 730
Poster utenom balansen	73 117	57 471
Verdipapirfinansiering	258	115
Derivater	5 624	15 330
Eksponering ved mislighold (EAD)	738 372	718 646

¹ Inkluderer default fund contribution

Tabellene i denne noten om eksponering blir presentert som eksponering ved mislighold (EAD). Eksponering ved mislighold utgjør eksponering etter justering for kredittkonverteringsfaktorer (CCF).

Sammenheng mellom eksponering kredittrisikoeksponeringer og balansen

Denne delen beskriver sammenhengene mellom utlånsporteføljen som definert i samsvar med regnskapsstandarter og eksponering som definert i henhold til CRR. De viktigste forskjellene er beskrevet i denne noten for å illustrere sammenhengene mellom de ulike rapporteringsmetodene.

Original eksponering er eksponeringer før det tas hensyn til substitusjonseffekter relatert til kredittreduserende tiltak, kredittkonverteringsfaktorer for eksponeringer av poster utenom balansen og avsetninger innenfor standardmetoden. Med mindre annet er oppgitt så er eksponering i denne noten definert som eksponering ved mislighold (EAD) for IRB-eksponeringer og verdien av standardmetode-eksponeringer. I samsvar med CRR, er kredittrisikoeksponeringer presentert i denne rapporten inndelt i eksponeringsklasser og hvor hver eksponeringsklasse er inndelt i eksponeringstyper som følger:

- Balanseposter
- Poster utenom balansen (f.eks. garantier og ubenyttede beløp på kredittfasiliteter)
- Verdipapirfinansiering (f.eks. omvendte gjenkjøpsavtaler og verdipapirutlån)
- Derivater

Poster som er presentert i årsrapporten er fordelt som følger (i samsvar med regnskapsstandarter):

- Balanseposter (f.eks. utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner, utlån til kunder, omvendte gjenkjøpsavtaler, positiv virkelig verdi for derivater og rentebærende verdipapirer)
- Poster utenom balansen (f.eks. garantier og ubenyttede kredittlinjer)

Tabellen nedenfor viser sammenhengene mellom CRR kredittrisikoeksponering og poster som presenteres i årsrapporten.

Balanseposter

Følgende elementer har blitt ekskludert fra balansen ved beregning av balanse-eksponering i samsvar med CRR:

- Markedsrisiko knyttet poster i handelsporteføljen, for eksempel visse rentebærende verdipapirer og pantsatte instrumenter.
- Gjenkjøpsavtaler, derivater og verdipapirfinansiering. Disse transaksjonene er enten inkludert i beregningen av markedsrisiko i handelsporteføljen eller rapportert som separate typer eksponeringer (derivater eller verdipapirfinansiering).
- Øvrige poster, hovedsakelig avsetninger, immaterielle eiendeler og utsatt skattefordel.

Poster utenom balansen

Følgende poster utenom balansen spesifisert i årsrapporten er ekskludert når eksponering av poster utenom balansen er beregnet i henhold til CRR:

- Mottatte sikkerheter som er stilt som sikkerhet for egne forpliktelser og Øvrige pantsatte eiendeler (bortsett fra leasing). Disse transaksjonene rapporteres som verdipapirfinansiering (dvs. en egen eksponeringstype)
- Derivater

Derivater og verdipapirfinansiering

Derivater kan være både i balansen (dvs. positiv virkelig verdi) og utenom balansen (dvs. nominelle beløp) i samsvar med regnskapsstandarter. I CRR derimot er derivater og verdipapirfinansiering rapportert som separate typer eksponeringer. Gjenkjøpsavtaler og verdipapirfinansiering/verdipapirlåneavtaler innregnet i balansen, beregnes også på grunnlag av nominell verdi. I CRR beregningene fastsettes disse eksponeringstypene netto etter sikkerhetens verdi.

Note 44:

Kreditrisiko forts.

Balanseposter

31. des 2016, NOKm	Original eksponering	Poster relatert til markedsrisiko	Gjenkjøpsavtaler, Derivater, verdipapirutlån	Øvrige	Elementer ikke iht. CRR	Balansen
Konter og innskudd i sentralbanker	8 815	0	0	0	0	8 815
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner	17 321	0	1 178	0	0	18 499
Utlån til kunder	518 073	0	285	-4 132	-90	514 137
Rentebærende papirer og finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet	111 367	5 758	0	0	0	117 125
Derivater ¹	0	0	4 561	0	0	4 561
Immaterielle eiendeler	0	0	0	126	41	168
Andre eiendeler og forskuddsbetalte kostnader	3 218	513	0	1 772	635	6 137
Sum eiendeler	658 794	6 271	6 024	-2 233	586	669 441

Eksposering ved mislighold (EAD)² **659 373**

¹ Derivater er inkludert i bank- og handelsporteføljene, men ikke til bokført verdi. Motpartsrisikoen relatert til handel i derivater er inkludert under kreditrisiko.

² Balanseposter har en CCF på 100% men kan ha en lavere EAD på grunn av avsetninger under standardisert metode som blir fratrukket fra den originale eksponeringen ved beregning av EAD.

31. des 2015, NOKm	Original eksponering	Poster relatert til markedsrisiko	Gjenkjøpsavtaler, Derivater, verdipapirutlån	Øvrige	Elementer ikke iht. CRR	Balansen
Konter og innskudd i sentralbanker	6 860	0	0	0	0	6 860
Utlån til sentralbanker og kredittinstitusjoner	13 785	0	349	-3	0	14 131
Utlån til kunder	515 589	0	101	-3 582	-90	512 018
Rentebærende papirer og finansielle instrumenter pantsatt som sikkerhet	106 437	1 498	0	0	0	107 935
Derivater ¹	0	0	11 612	0	0	11 612
Immaterielle eiendeler	0	0	0	118	41	159
Andre eiendeler og forskuddsbetalte kostnader	3 622	1 682	0	1 751	672	7 727
Sum eiendeler	646 293	3 181	12 061	-1 716	623	660 442

Eksposering ved mislighold (EAD)² **645 730**

¹ Derivater er inkludert i bank- og handelsporteføljene, men ikke til bokført verdi. Motpartsrisikoen relatert til handel i derivater er inkludert under kreditrisiko.

² Balanseposter har en CCF på 100% men kan ha en lavere EAD på grunn av avsetninger under standardisert metode som blir fratrukket fra den originale eksponeringen ved beregning av EAD.

Poster utenom balansen

31. des 2016, NOKm	Kreditrisiko i Basel-beregning	Poster ikke inkludert i CRR	Inkludert i derivater og finansiering av verdipapir	Utenom balansen
Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser	0	0	165 383	165 383
Betingede forpliktelser	2 054	0	0	2 054
Andre forpliktelser	146 028	0	663 090	809 118
Sum poster utenom balansen	148 081	0	828 473	976 554

31 Dec 2016, NOKm	Kreditrisiko etter Basel III beregninger	Poster utenom balansen	Original eksponering	Gjennomsnittlig konverterings-faktor	Eksposering, EAD
Credit facilities	81 563	0	81 563	56,9%	46 411
Checking accounts	12 804	487	13 291	59,4%	7 893
Loan commitments	51 660	0	51 660	36,1%	18 658
Guarantees	2 054	0	2 054	6,4%	131
Other	0	24	24	100,0%	24
Total	148 081	511	148 592		73 117

Note 44:

Kreditrisiko forts.

31. des 2015, NOKm	Kreditrisiko i Basel-beregning	Inkludert i derivater og finansiering av verdipapir	Utenom balansen	Utenom balansen
Eiendeler pantsatt for egne forpliktelser	0	0	179 714	179 714
Betingede forpliktelser	2 166	0	0	2 166
Andre forpliktelser	118 390	0	0	118 390
Sum poster utenom balansen	120 557	0	179 714	300 271

31. des 2015, NOKm	Kreditrisiko etter Basel III beregninger	Poster utenom balansen	Original eksponering	Gjennomsnittlig konverterings-faktor	Eksponering, EAD
Kredittfasiliteter	77 843	0	77 843	51,3%	39 916
Sjekkonto	14 251	464	14 715	56,3%	8 288
Utlånsforpliktelser	26 296	0	26 296	35,1%	9 239
Garantier	2 166	0	2 166	0,2%	3
Øvrige (leasing og rembuser)	0	24	24	100,0%	24
Sum	120 557	489	121 045		57 471

Eksponeringsklasser fordelt på eksponeringstyper

Ved utgangen av 2015 ble 85% av den totale kreditteksponering beregnet etter bruk av IRB-metoden. Mesteparten av eksponeringen er innenfor IRB-foretaks- og IRB-massemarkedsporteføljer. I løpet av 2015 økte den samlede eksponeringer hovedsakelig på grunn av høyere eksponeringer i porteføljene for foretak og stat, kommune og sentralbanker.

31. des 2016, NOKm	Balanseposter	Poster utenom balansen	Verdipapir-finansiering	Derivater	Total-eksponering
Stat, kommune og sentralbanker	74 161	607	0	0	74 768
Institusjoner	73 643	1 509	258	5 624	81 034
Foretak	229 206	52 622	0	0	281 828
Massemarked ¹	267 602	18 379	0	0	285 981
Øvrige	14 760	0	0	0	14 760
Totaleksponering	659 373	73 117	258	5 624	738 372

31. des 2015, NOKm	Balanseposter	Poster utenom balansen	Verdipapir-finansiering	Derivater	Total-eksponering
Stat, kommune og sentralbanker	60 367	564	0	0	60 931
Institusjoner	72 997	3 745	107	15 328	92 178
Foretak	236 735	42 036	8	1	278 780
Massemarked ¹	260 507	11 027	0	1	271 535
Øvrige	15 125	99	0	0	15 223
Totaleksponering	645 730	57 471	115	15 330	718 646

¹Inkluderer eksponeringer med pant i fast eiendom

Note 44:

Kredittrisiko forts.

Eksposering fordelt på industriklasser

I tabellen nedenfor, er den totale eksponeringen kategorisert etter industri typer. Oppsettet på industriklasser følger hovedsakelig Global Industries Classification Standard (GICS) og er basert på NACE-koder (dvs. statistiske klassifiseringskoder av økonomiske aktiviteter i det europeiske fellesskapet). Real estate management and investment utgjør den største enkeltstående, som sammen med Other financial institutions og Shipping and offshore er de eneste sektorene som står for mer enn 7% av total eksponering er på kr 719mrd.

I løpet av året var Other, public and organisations den industriklassen med den største relative og nominelle økning i eksponeringer, mens den største nominelle og relative nedgangen ble funnet innenfor industrien Banks. Den største relative nedgangen var i Industrial capital goods.

Eksposering fordelt på industrigrupperinger

	31 Dec 2016	31 Dec 2015
NOKm		
Banks	25 404	19 606
Construction and engineering	24 783	19 165
Consumer durables (cars, appliances, etc.)	7 663	11 637
Consumer staples (food, agriculture etc.)	17 220	19 285
Energy (oil, gas, etc.)	11 007	10 916
Health care and pharmaceuticals	1 546	2 098
Industrial capital goods	713	732
Industrial commercial services	23 619	22 067
IT software, hardware and services	2 216	1 762
Media and leisure	3 856	4 072
Metals and mining materials	1 336	1 628
Other financial institutions ¹	52 920	50 827
Other materials (chemical, building materials, etc.)	6 430	5 146
Other, public and organisations	383 632	373 936
Paper and forest materials	55	378
Real estate management and investment	85 631	83 889
Retail trade	10 065	11 776
Shipping and offshore	55 580	55 716
Telecommunication equipment	11	10
Telecommunication operators	4 433	3 782
Transportation	7 678	8 116
Utilities (distribution and production)	12 574	12 104
Totaleksponering	738 372	718 646

Eksposering med sikkerheter, garantier og kredittderivater

Garantiene som brukes til kredittreduserende-tiltak er i stor grad utstedt av sentrale og regionale myndigheter i de nordiske landene. Banker og forsikringsselskaper er også viktige garantister for kredittrisiko. Kun kvalifiserte utstedere av garantier og kredittderivater kan anerkjennes i standard- og IRB metode for kredittrisiko. Alle sentrale myndigheter, regionale myndigheter og institusjoner er kvalifiserte samt noen multinasjonale utviklingsbanker og internasjonale organisasjoner. Foretaksgarantier som har en kredittvurdering av en ECAI eller er internt rated/klassifisert av institusjoner som beregner risikovektede eksponeringer og forventet tap under IRB metoden kan også anerkjennes. Sentrale myndigheter og kommuner garanterer ca 28% av den totale garanterte eksponeringer. Eksponeringer garantert av disse garantistene har en gjennomsnittlig risikovekt på 0%. 5% av den totale garanterte eksponering er garantert av IRB kredittinstitusjoner. De øvrige er garantert av IRB foretaksgarantister. Kredittderivater er unntaksvis benyttet som kredittrisikosikring siden kredittporteføljen er ansett for å være vel diversifisert.

31. des 2016, NOKm	Original eksponering	hvorav sikret med garantier og EAD kreditt-derivater	hvorav sikkerheter
Stat, kommune og sentralbanker	72 218	74 768	142
Institusjoner	81 138	81 034	247
Foretak	325 441	281 828	17 473
Massemarked ¹	319 122	285 981	178
Øvrige	15 350	14 760	7
Totaleksponering	813 268	738 372	18 046
			394 527

¹ Inkludert eksponering med sikkerhet i fast eiendom.

Note 44:

Kreditrisiko forts.

Eksposering sikret med pant, garantier og derivater

31. des 2015, NOKm	Original eksponering	EAD	hvorav sikret med garantier og kreditt-derivater	hvorav sikkerheter
Stat, kommune og sentralbanker	61 080	60 931	189	0
Institusjoner	91 987	92 178	0	5 005
Foretak	323 776	278 780	14 187	142 116
Massemarked ¹	290 177	271 535	224	225 852
Øvrige	15 761	15 223	0	456
Totaleksponering	782 782	718 646	14 599	373 429

¹ Inkludert eksponering med sikkerhet i fast eiendom.

Fordeling av sikkerhet

Tabellen nedenfor viser fordelingen av sikkerheter benyttet i kapitaldekningsprosessen. Tabellen viser at fast eiendom utgjør en stor andel av de kvalifiserte sikkerhetene i relative termer.

%	31. des 2016	31. des 2015
Finansielle sikkerheter	0,7%	1,5%
Fordringer	2,0%	1,7%
Boligeiendommer	61,8%	62,1%
Næringseiendom	20,7%	17,6%
Andre fysiske sikkerheter	14,8%	17,1%
Total	100,0%	100,0%

Forfalte utlån, ekskl. utlån med verdifall

Tabellen under viser aldersfordeling på forfalte utlån, som ikke anses som utlån med verdifall fordelt på foretaks- og personkunder. Forfalte utlån til foretakskunder som ikke anses som utlån med verdifall var ved utgangen av 2016 NOK 1 502m ned fra NOK 1 952m for ett år siden, mens forfalte utlån til personkunder ble redusert ned til NOK 5 587m (NOK 5 139).

NOKm	31. des 2016		31. des 2015	
	Foretak	Massemarked	Foretak	Massemarked
6-30 dager	795	4 381	1 001	3 864
31-60 dager	383	665	432	631
61-90 dager	102	146	101	169
> 90 dager	222	395	418	476
Sum	1 502	5 587	1 952	5 139
Forfalte utlån uten verdifall/utlån og fordringer i %	1 %	2 %	1 %	2 %

Utlån til foretak, etter størrelse på utlånet

Fordelingen av utlån til foretak etter størrelse på utlån, i tabellen under, viser en høy grad av diversifisering hvor omlag 64% (61%) av foretakssvolum utgjør utlån opp til NOK 450m per kunde.

lån i NOKm	31. des 2016		31. des 2015	
	Lån NOKm	%	Lån NOKm	%
1-90	77 366	31 %	73 412	29 %
90-450	81 355	33 %	80 967	32 %
450-900	49 635	20 %	55 628	22 %
900-2250	38 977	16 %	36 098	14 %
2250-4500	0	0 %	7 247	3 %
> 4500	0	0 %	0	0 %
Sum	247 333	100 %	253 352	100 %

Rentebærende verdipapirer

For mer informasjon om kreditrisiko tilknyttet rentebærende verdipapirer, se Note 14 Rentebærende verdipapirer hvor bokført verdi på rentebærende verdipapirer er brutt ned i forskjellige motpartsklasser.

Til generalforsamlingen i Nordea Bank Norge ASA

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Nordea Bank Norge ASAs årsregnskap, og etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Nordea Bank Norge ASA per 31. desember 2016 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.
- gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Nordea Bank Norge ASA per 31. desember 2016 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Årsregnskapet består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2016. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene.

Sentrale forhold ved revisjonen	Hvordan vi i vår revisjon håndterte sentrale forhold ved revisjonen
<i>Verdien av utlån til kunder</i> Regnskapsføringen av utlån til kunder er sammensatt og krever bruk av skjønn både når det gjelder tidspunkt for identifikasjon av objektiv tapshendelse og estimering av størrelsen på den eventuelle nedskrivningen. Banken gjør nedskrivninger for inntruffet tap både på individuell basis og samlet for grupper av utlån. Viktige elementer knyttet til nedskrivningsprosessen for utlån er: • Identifikasjon av kundeforhold som har en objektiv tapshendelse herunder fullstendigheten av eksponeringen som er med i nedskrivningsberegningen • Forutsetninger og skjønn benyttet av ledelsen som underbygger beregningen av individuelle og kollektive nedskrivninger, herunder verdsettelse av eiendeler stilt som sikkerhet og estimerte fremtidige kontantstrømmer Se note 1.13, note 13 og note 44 til regnskapet for en beskrivelse av bankens kredittrisiko og nedskrivning av utlån til kunder.	Vår revisjon omfattet en kombinasjon av test av interne kontroller over finansiell rapportering og detaljtester. Vi har vurdert og testet utformingen og effektiviteten av bankens etablerte kontroller over nedskrivninger av utlån til kunder, inkludert kontroller relatert til: • Risikoklassifisering av kunder • Beregning av nedskrivninger av utlån på individuell basis • Beregning av nedskrivninger samlet for grupper av utlån Vi konkluderte med at vi kunne basere oss på de kontrollene vi testet i vår revisjon. Vi gjennomførte også detaljtesting av et utvalg utlån for å vurdere hvorvidt vi var enige i bankens risikoklassifisering av utlånene, uten å avdekke avvik av betydning. Vi hadde et spesielt fokus på utlån til kunder innenfor shipping, olje- og offshorerelaterte tjenester. Vi testet beregningen av nedskrivningene på et utvalg vesentlige utlån med objektive bevis for verdifall uten å avdekke avvik av betydning. Denne testingen inkluderte en vurdering av estimerte fremtidige kontantstrømmer som var lagt til grunn av banken ved beregningen av nedskrivningsbeløpet. I tillegg undersøkte vi et utvalg av utlån til kunder som ikke var identifisert av ledelsen som utlån med objektive indikasjoner på verdifall. Vi fant ingen ytterligere objektive indikasjoner på vesentlig verdifall i utvalget i denne testen. Vi vurderte også rimeligheten av de forutsetninger og ledelsen skjønn som var lagt til grunn i modellen som beregner nedskrivninger samlet for grupper av utlån. Etter vårt skjønn var forutsetninger ledelsen hadde lagt til grunn rimelige.

IT-systemer som støtter finansiell rapportering

Bankens finansielle regnskaps- og rapporteringssystemer er avhengig av komplekse underliggende systemer og det er en risiko for at automatiserte prosesser

Vi baserer oss på generelle IT-kontroller for applikasjoner, systemer og tilhørende plattformer som støtter bankens regnskapsførsel og finansielle rapportering. Vi har vurdert og testet utformingen og

og tilhørende IT-avhengige manuelle kontroller ikke er utformet hensiktsmessig eller fungerer effektivt. Dette kan medføre usikkerhet knyttet til den løpende driften av IT-systemene og risiko for feil i finansiell rapportering. Særlige fokusområder er endringshåndtering og logisk tilgangsstyring.

effektiviteten av bankens relevante IT-systemer og kontroller.

Vi har lest gjennom og forstått rammeverket for styring av bankens IT-organisasjon, de etablerte kontroller over programutvikling og endring, tilgang til programmer og data og IT-drift.

- For logisk tilgang til programmer og data, inkluderte våre revisjonshandlinger testing av nye tilgangsrettigheter og fjerning av tilgangsrettigheter. Vi kontrollerte også at det var foretatt en periodisk gjennomgang av at tilgangsrettighetene var hensiktsmessige.
- Andre områder som er testet omfatter sikkerhetskonnfigurasjoner, kontroller over endringer av IT-systemer og hensiktsmessig arbeidsdeling.

Ytterligere detaljtesting har blitt gjennomført som følge av avvik i enkelte IT-kontroller relatert til endringshåndtering og tilgangsstyring.

Kombinasjonen av vår testing av IT kontroller og detaljtesting ga oss tilstrekkelig revisjonsbevis for å kunne bygge på de IT-systemer som var relevante for finansiell rapportering.

Pensjoner og avvikling av ytelsesordninger

Banken har med virkning for 2016 vedtatt å avvikle alle kollektive ytelsesbaserte pensjonsordninger og gå over til innskuddsordninger.

Bakgrunnen for at vi har fokusert på denne hendelsen er de skjønsmessige forutsetningene som ligger til grunn for aktuarberegningene som direkte påvirker resultatføringen. Videre har avtaleverket som ligger til grunn for beslutningene betydning for regnskapsføringen.

Se note 32 for en beskrivelse av pensjonsordningene i banken.

For å vurdere resultateffekten av avviklingen har vi gjennomgått og forstått vedtak, avtaler og vilkår knyttet til overgangen fra ytelsesordning til innskuddsordning. De regnskapsmessige løsningene som er valgt, ble diskutert med ledelsen og vurdert mot regnskapsreglene for pensjoner. Den valgte løsningen for presentasjon og klassifisering av regnskapsmessige virkninger var i tråd med regnskapsreglene.

Banken har innhentet beregninger fra en ekstern aktuar som viser årets pensjonskostnad, forutsetninger som inngår i beregningene og gjenværende netto pensjonsforpliktelse. Vi har avstemt beregningene mot bankens bokføring og tilleggsopplysninger i regnskapet uten å finne vesentlige avvik.

Vi har hatt dialog med ekstern aktuar for å vurdere deres objektivitet, kompetanse og beregningsmetodikken som er anvendt ved beregningene.

Vi har vurdert demografiske og økonomiske forutsetninger som er anvendt i beregningene opp mot eksterne forventinger og funnet at de var i samsvar. Forutsetningene om lønnsnivåer, alder og medlemstid for medlemmene i ordningen og premieinnbetalinger er avstemt mot dokumentasjon fra banken uten at det ble avdekket avvik av betydning.

Vi har kontrollert beregning av avkastning og rentekostnad med bruk av samme økonomiske forutsetninger som aktuaren har anvendt uten å finne vesentlige avvik.

I tillegg har vi kontrollert regnskapsføringen av oppgjøret med forsikringsselskapet som overtar ansvaret for forsikringstakernes pensjonsrettigheter uten å finne vesentlige avvik.

Verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi over resultatet

Betydelige porteføljer av finansielle eiendeler og forpliktelser er verdsatt basert på modeller og enkelte forutsetninger som ikke er direkte observerbare i et marked.

Viktige elementer for verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser er:

- Rammeverk og policyer relatert til modeller og verdsettelse
- Interne kontroller relatert til virkelig verdi hierarkiet, virkelig verdi justeringer, pristesting og styring og kontroller relatert til modellrammeverk
- Definisjon av nivå innenfor virkelig verdi hierarkiet og noteopplysninger relatert til virkelig verdi for finansielle eiendeler og forpliktelser

Se note 1.4, note 1.10 og note 39 til regnskapet for en beskrivelse av bankens verdsettelse av finansielle eiendeler og

Vi har vurdert og testet utformingen og effektiviteten av bankens kontroller over:

- Identifikasjon, måling og styring av verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser
- Virkelig verdi hierarkiet, virkelig verdi justeringer og uavhengig prisverifikasjon
- Modellrammeverk og styring

Vi undersøkte bankens prosess for verifikasjon av priser, kontroller over import av data og forutsetninger i verdsettelsen samt bankens overordnede styrings- og rapporteringsprosess.

Vi konkluderte med at vi kunne basere oss på de kontrollene vi testet i vår revisjon.

For de mer skjønnsmessige verdsettelsene som baserte seg på ikke-observerbare forutsetninger, har vi vurdert forutsetningene, metodene og modellene benyttet av banken. Vi har også gjennomført en uavhengig verdsettelse av et utvalg av finansielle eiendeler og forpliktelser. Når det gjelder virkelig verdi justeringer, nærmere bestemt Credit Valuation Adjustment, Debit Valuation Adjustment og Funding Valuation Adjustment for derivater har vi vurdert metoden som er benyttet, underliggende modeller og forutsetninger

forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi over resultatet.

fastsatt av banken og sammenlignet de med vår kjennskap til bransjepraksis. Vi testet kontroller over data som er benyttet i modellene og testet et utvalg av derivattransaksjoner mot underlagsdokumentasjon. Disse testene avdekket ikke avvik av betydning.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar, hovedtall, kvartalsvis utvikling og fem år i sammendrag, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir styret en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal

omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo 3. februar 2017

PricewaterhouseCoopers AS

Erik Andersen
Statsautorisert revisor

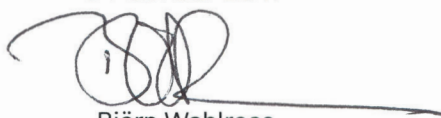
Erklæring fra styrets medlemmer og administrerende direktør

Styret og administrerende direktør har i dag behandlet og godkjent Styrets beretning og det konsoliderte årsregnskapet for Nordea Bank Norge ASA pr. 31. desember 2016, inklusiv konsoliderte sammenligningstall pr. 31. desember 2015 (årsrapporten).

Årsrapporten er avlagt i overensstemmelse med kravene etter IFRS som er godkjent av EU samt norske tilleggskrav for banker og finansielle institusjoner med noterte verdipapirer innenfor EØS. Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning er årsrapporten utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarter, og opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld og finansielle stilling og resultat som helhet pr. 31. desember 2016 og 31. desember 2015 samt resultatet av konsernets drift og kontantstrøm for 2016 og 2015.

Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning gir Styrets beretning en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet. Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning gir også beskrivelsen av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer som virksomheten står overfor i neste regnskapsperiode, samt beskrivelsen av transaksjoner med nærstående parter, et rettviseende bilde.

Nordea Bank AB (publ)¹
3 Februar 2017

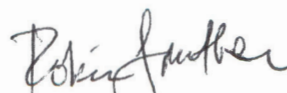
Björn Wahlroos
Styreleder

Marie Ehrling
Styrets nestleder

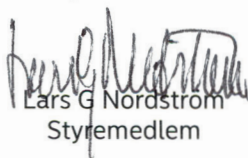
Tom Knutzen
Styremedlem

Robin Lawther
Styremedlem

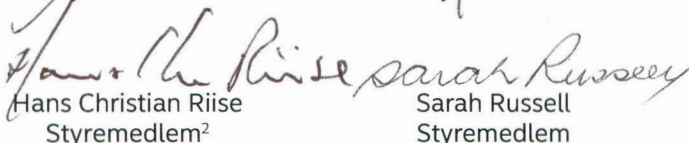
Toni H. Madsen
Styremedlem²

Lars G. Nordström
Styremedlem

Gerhard Olsson
Styremedlem²

Hans Christian Riise
Styremedlem²

Sarah Russell
Styremedlem

Silvija Seres
Styremedlem

Kari Stadigh
Styremedlem

Birger Steen
Styremedlem

Casper von Koskull
Administrerende direktør

¹ Administrerende direktør og Styret i Nordea Bank AB (publ), overtakende selskap i fusjonen mellom Nordea Bank Norge ASA og Nordea Bank AB (publ) med virkning 2. januar 2017.

² Ansattes representant

Styrets sammensetning Nordea Bank AB (publ)

Administrerende direktør er Casper von Koskull.

Björn Wahlroos

Født 1952. Styrets leder i Sampo plc og UPM-Kymmene Corporation. Styremedlem siden 2008 og styrets leder siden 2011.

Marie Ehrling

Født 1955. Styrets leder i TeliaSonera AB (publ) og Securitas AB (publ). Nestleder i styret for Axel Johnson AB. Styremedlem siden 2007 og nestleder i styret siden 2011.

Tom Knutzen

Født 1962. Administrerende direktør i Jungbunzlauer Suisse AG og styrets leder i flere konsernselskaper. Styremedlem i FLSmidth & Co A/S. Styremedlem siden 2007.

Robin Lawther

Født 1961. Styremedlem i Oras Invest Ltd. Styremedlem siden 2014.

Lars G Nordström

Født 1943. Styrets leder i Vattenfall AB. Styremedlem i Viking Line Abp. Styremedlem siden 2003.

Sarah Russell

Født 1962. Administrerende direktør i Aegon Asset Management Holdings NV og styremedlem i flere konsernselskaper. Nestleder i tilsynsstyret til La Banque Postale Asset Management SA. Styremedlem siden 2010.

Silvija Seres

Født 1970. Styremedlem i Enoro Holding AS, Academedia AB, Synchron AB og Eidsiva Energi AS. Styremedlem siden 2015.

Kari Stadigh

Født 1955. Konsernsjef og administrerende direktør i Sampo plc. Styrets leder i If P&C Insurance Holding Ltd og Mandatum Life Insurance Company Limited. Styremedlem i Nokia Corporation og Waypoint Group Holding Ltd. Styremedlem siden 2010.

Birger Steen

Født 1966. Administrerende direktør i Parallels, Inc. Styremedlem i Schibsted ASA. Styremedlem siden 2015.

Ansattrepresentanter

Hans Christian Riise

Toni H. Madsen

Gerhard Olsson

Nordea Bank Norge ASA
Middelthunsgt. 17
P.O. Box 1166 Sentrum
0107 Oslo
Tel +47 22 48 50 00
Fax +47 22 48 47 09
www.nordea.no